

ჩვენი მწერლობა

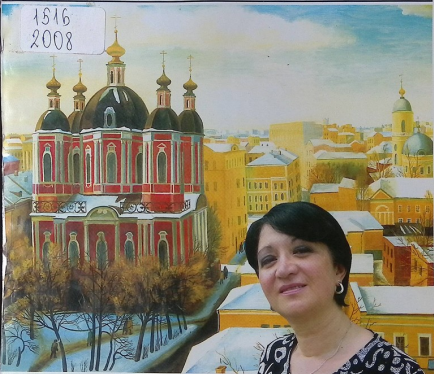
გამოქვეყნდა თვეში ორჯერ პარასკევობით

ფასი 1,50 ლარი

1 აგვისტო 2008

№16(68)

1516
2008

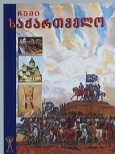
ვასილ შუკშინის ნოველა
იკითხება ორივე მხრიდან
გიორგი სააკაძის ამო შარავანდედი
გალაკტიონის ცხოვრების ქალბატონი
ზურაბ ავალიშვილის პოლიტიკური ესეი
მწერლის მოძღვარი – მისივე პერსონაჟი

1 აგვისტო
გრიგოლ აბაშიძის დღე

„ელფი“ გთავაზობთ

მისამართი: შალვა დადიანის 32 ტელეფონი: (+995 32) 45 33 79
ფაქსი: (+995 32) 92 35 70 ელ. ფოსტა: office@elf.ge www.elf.ge

პანი და პარლამენტი	2	ზურაბ ავალიშვილი სრულიადსაქართველოს პარლამენტის მდივანთა საბჭოს თავმჯდომარე
	5	დავით აბაშიძე მარცხენარი - საპროტესტო აქტივობები
	6	თენგიზ კუბლაშვილი მადრიდის საპროტესტო აქტივობების მდივანი
საგარეო ურთიერთობები	7	სიმონ ლეისი BRITER & BLOCK (როცა მწერალი რვა საათს უნდა სანერ მავიჯას და არცერთი სტრატეგია არ ვერცხება)
საგარეო ურთიერთობები	8	მალხაზ ივანიძე შირაზის საპროტესტო აქტივობების მდივანი
პარტია	9	ელისო კალანდარიშვილი ნინო, სასაპროტესტო აქტივობების მდივანი
პრობლემა	18	მალხაზ საბაშვილი მარცხენარი მადრიდის საპროტესტო აქტივობების მდივანი
პრობლემა	20	„მარცხის მემკვიდრე“
პრობლემა	21	მარიამ ნიკოლაიშვილი იმედიანობა მინიშნებით
საგარეო ურთიერთობები	22	როცა მადრიდის მემკვიდრე მინიშნებით პარლამენტში
პრობლემა	26	როსტომ ჩხეიძე ახალი მარცხენარი
პრობლემა და მემკვიდრე	29	ნოზარ ტაბიძე მადრიდის საპროტესტო აქტივობების მდივანი და „მარცხენარი“ მადრიდის მდივანი
მადრიდი	39	ინა ზურაბიანი „მეტი იმედიანობის პარტი მარცხენარი“
მადრიდის მადრიდი	43	თამარ ნუცუბიძე მინიშნებით მადრიდის მადრიდი
საგარეო ურთიერთობები	44	ეკა ზუგიაშვილი მადრიდის მადრიდის მადრიდი (ეკა ზურაბიანის პოეზიის საღამო)
	47	ეს როცა მადრიდის მადრიდი მადრიდი (როსტომ ჩხეიძის საგარეო ლექცია)
პრობლემა	49	ლია კუბლაშვილი მადრიდის მადრიდი მადრიდი მადრიდი (გურამ ოდიშარის „პრეზიდენტის კატა“)
	52	ნინო ჩხეიძე მადრიდის მადრიდი მადრიდი
მადრიდი	55	ზურაბ ცხორდია რაც მადრიდი მადრიდი მადრიდი
მადრიდი მადრიდი	59	ვასილ შუკინი მადრიდი
პრობლემა	63	პარტიის მადრიდი მადრიდი!

დაამუშავებული „ოლიონი“
 მისამართი: თბილისი,
 ჩუბინაშვილის №41
 რედაქცია - (995 32) 96-20-62
 რეკლამა - (995 32) 65-93-68
 გავრცელება - (995 99) 98-86-34
 ფაქსი: (995 32) 96-20-62
 E-mail: info@mtserloba.ge

მთავარი რედაქტორი - როსტომ ჩხეიძე
 პროზის რედაქტორი - ივანე ამირხანაშვილი
 პოეზიის რედაქტორი - შაკა ჯოხაძე
 კრიტიკისა და თარგმანის რედაქტორი - თამაზ ნატროშვილი
 მხატვრული რედაქტორი - კარლო ფარულა დიხანური - მალხაზ იაშვილი
 სტილისტ-კორექტორი - ნინო დეკანოზიშვილი დაკანაძე - ლევან ჩხეიძე
 ოპერატორი - თამარ ჩხეიძე სარკელაშვილი მენჯერი - ეკა ზუგიაშვილი
 გავრცელების სამსახური - გელა გარდაფხაძე

გარეკანზე: ტატიანა ნახარენკო, ზამთროვანი
 ელისო კალანდარიშვილი, ფოტოგრაფი ლია ბეროშვილი
 „ჩვენი მწერლობის“ მომდევნო ნომერი გამოვა 15 დეცემბერს

1910 წელს სანატრ-პეტროგრადში წინადა გამოცემა კრებული სახელწოდებით – „ეროვნული მოძრაობის ფორმები თანამედროვე სახელმწიფოებში“ („Формы национального движения в современных государствах, Австро-Венгрия, Россия, Германия“, Петербург, 1910). საქართველოს შესახებ კრებულში დაბეჭდილი ვრცელი ნაწილი ეკუთვნის მეცნიერს, ავტობიოგრაფს და ისტორიკოსს ზურაბ ავალიშვილს. წერილის მეოთხე თავი მოლიანად ეძღვნება საქართველოში სოციალისტური პროპაგანდის წარმატებას და სოციალისტური მოძრაობის დაპირისპირებას ეროვნულ იდეასთან. შეიხვედრისათვის უფრო ინტერესს მოკლებული არ უნდა იყოს ავტორის მიერ შემოთავაზებული ამ ოპოზიტორ მიზეზი: განცხადება, რამაც განაპირობა სოციალისტური პროპაგანდის წარმატება. ასევე ხაინტკერსია ისიც, თუ როგორ აღიქმებოდა, გასული საუკუნის დამბეჭვ, საქართველოში სოციალიზმი.

ზურაბ ავალიშვილი

სოციალისტური პროპაგანდის წარმატება საქართველოში

XIX საუკუნის 90-იანი წლების პირველი ნახევრიდან მოყოლებული საქართველოს საზოგადოებრივ ცხოვრებაში სოციალიზმი იქცევა ახალი მოვლენა – სოციალისტური პროპაგანდა. თუ როგორ იყო მისი შედეგები ათ წელზე მეტი ხნის განმავლობაში, მთელი განათლებული რუსეთისათვის ცნობილი გახდა უპირველეს ყოვლისა ამიერკავკასიის უახლესი დროის ისტორიის ცალკეული გამოცემებით, მაგალითად გურთის მოუღწეებით 1905-1906 წლებში.

თავის მხრივ უკრძალუბა მოიპყრო სახელმწიფო სათათბიროს სამივე მონვევის ქართველ დეპუტატთა აშკარად სოციალ-დემოკრატიულმა შეფერვლამ (სახელმწიფო სათათბიროს პირველი მონვევის შვიდ ქართველ დეპუტატთან ხუთი სოციალ-დემოკრატია იყო; მეორე მონვევის სათათბიროში – ექვსი, ხოლო მას შემდეგ, რაც 1907 წლის 1 ივლისს აქტიური მებრძოლი იქნა რუსეთის იმპერიის განაპირა მხარეების წარმომადგენლობა, სამი ქართველი დეპუტატიდან ორი იყო სოციალ-დემოკრატია).

პრობლემა, რომლებიც კეთილისმოყვად გაუღებინა აზრდებთან სოციალისტური პროპაგანდის წარმატებაზე საქართველოში, მნიშვნელოვანილად თანხვედრითაა კავკასიის საერთო საზოგადოებრივ და ეკონომიკურ განვითარებას უკანასკნელ ათწლეულებში. ეს განვითარება კი, როგორც ყველასათვის ცნობილია, პირველყოფილმა მჭიდროდ იყო დაკავშირებული რუსეთთან პოლიტიკურ-ეკონომიკურ და ასევე საერთაშორისო იდეურ და სამკურნელო მიმართულებებთან დამოკიდებულებებს. მიუხედავად ამისა, მოუღწეობა ეს მხარე, რომელიც მოწმობს გარკვეულ მიმდინარეობათა ერთიანობასა და გარკვეულ დონეზეა გაერთიანებას, ამ შემთხვევაში ჩვეურობის საინტერესო არ არის. თავისთავად სოციალ-დემოკრატიული მოძრაობა საქართველოში, თუ ვინაშეცხდის სიტყვასიტყვით მისა აღზუნგების მიხედვით, რა თქმა უნდა, განვითარებას არა ეროვნული სახეობის, არამედ საერთაშორისო სოციალიზმის სფეროს. თანაც არ უნდა დაგვაკვირდეს არც ერთი ნუთით, რომ ქართული სოციალ-დემოკრატიკა რუსული სოციალ-დემოკრატიის შემადგენელი ნაწილია. ეროვნული პირისთვის, უფრო შემთხვევაში სიტყვიერად, არსად არ იღვევებოდა ისე სწორმასონად და ისეთი დეფინიციით – პროგრამებითან, თუნუცებიდან, პლატფორმებიდან და ა.შ. – როგორც ქართული სოციალ-

დემოკრატიის მოღვაწეობაში (როგორც შემდგომ იქნება ნაჩვენებია, ეს სიტყვიერი და მოქმედებითი მხარე სრულიად არ შეესაბამება ქართველ სოციალ-დემოკრატიული კონკრეტულ როლს). რაც უნდა იყოს, საესებით შესაძლებელი ასეთი ფორმულირება: XX საუკუნის დამბეჭვს საქართველოში ყველაზე დიდი წარმატებითი სარგებლობა პარტია, რომელიც ყველაზე გულგრილი იყო ეროვნული კულტურის საკითხებისადმი, კერძოდ, საქართველოს ავტონომიის ანუ თვითმმართველობისადმი.

ეს მით უფრო ხაინტკერსია, რომ საქართველოს პოლიტიკური თვითმმართველობის საკითხი, რომელიც მანამდე არ აღძრულა, წამოწველი იქნა რამდენიმე წელსამდე, სოციალ-დემოკრატიული პროპაგანდის პირველი წარმატებების შემდეგ. სახელდობრ, არცთუ დიდი ხნის სოციალ-დემოკრატიისა და საზოგადო მოღვაწეებისა, რომლებიც უაზროვითად ეკიდებოდნენ ქართველ სოციალ-დემოკრატთა ცრუმტარებებსა და ცენტრალიზმით გატაცებას, გამოდიან ისეთი პროვოკაციით, სადაც საქართველოს ავტონომიის დედა მეთავესებულისა სოციალიზმის საწყისებთან. ამ სულისკვეთებით გამოიკვეთოდა ერთხანს პარტიის მათი ორგანო „საქართველო“ ფრანგულ დამატებას („სა საქართველო“), რომელმაც სოციალ-დემოკრატიის მივეროს კერძოცა გამოიწვია. ისინი მთავალ სდებდნენ „საქართველოს“ დაჯერებას ლამის რეალიზმში, კლერიკალიზმსა და ფარულ ბატონობაში, მშობნი როცა სინამდვილეში ეს უჯუფო, განსაკუთრებით პირველ ხანებში, არსებითად ფედერალისტურ ანარქიზმს მიეღობოდა.

შემდგომში (ამ თვადპირველად არაუგეარული) უჯუფო-საგან შექმნა ე.წ. საქართველოს სოციალისტ-ფედერალისტთა პარტია, რომელიც საქართველოს ავტონომიის იცავდა. თავისი ნაციონალისტური მიმართულებით იგი მეკუთრად განსხვავებდა სოციალ-დემოკრატიების პარტიისაგან, საერთო მებრძოლებებით კი, როგორც ჩანს, მისთვის უპეზო არ უნდა იყოს სოციალისტ-რეგულაციონერთა პარტიის იდეები, თუმცა ვაიმური მათ შორის, ქართველ და რუსული სოციალ-დემოკრატიის ორგანული ერთიანობისაგან განსხვავებით, პირმწინდად იდებოდა.

განსაკუთრებული წარმატება „ფედერალისტული“ საქართველოში უჯრ არ შექმნილა – ეს ისახება, სხვათა შორის, სახელმწიფო სათათბიროს არჩევნების შედეგებშიც,

მაგრამ სოციალ-დემოკრატებთან ერთად ისინი ჯერჯერობით ერთადერთი ჯგუფის წარმომადგენლები, რომელთაც პარტიის სახელმძღვანელოს იმსახურებდა. იგივეს თქმა არ შეიძლება არც ქართული კონსერვატივის წარმომადგენლებზე, რომლებიც არცთუ ისე დიდი ხნის წინაშე ტონის მიწვევით იუს ხაზლის ფართო ფენებში თუ არა – სახოვადობებშია მარცხი – არც ბურჟუაზიულ ავტონომისტებზე, ან უსპრავლად ლიბერალებზე, და არც „ზომიერ“ ელემენტებზე, რომლებიც, რა თქმა უნდა, საქართველოშიც არიან, მაგრამ არ წარმოადგენენ მთავარ ძალას.

თვალშისაცემია, რომ ორივე ზემოხსენებული პარტია, სოციალ-დემოკრატებისა და სოციალ-დემოკრატებისა, რევოლუციური რუსეთის ორი ძირითადი მიმართულების ერთგვარ ანარქულ წარმომადგენლებს ქართულ სინამდვილეში. მაგრამ ბევრ უნდა აღინიშნოს, რომ ეს არ გახლავთ მხოლოდ პასიური მიმართვის შედეგი რუსეთში დადგენილი ნიშნებისა, არამედ ზოგადად რუსეთისა და რუსული საზოგადოების გავლენის სიმბოლოებთან უფრო გაცეცხასავე.

ყოველ შემთხვევაში, საქართველოს საზოგადოებრივ მიმართებაში (აშის აღნიშვნა განსაკუთრებით საინტერესოა ეროვნული საკითხების შედარებით შესწავლისას) სრულყოფილი არ იგარნიობა მცირეობების მტრობა ან თუნდაც უპირაღი გავლენაზე.

ზურაბ ავალიშვილი

ბოლო პუბლიკურ მოღვაწეობაზე აღწერილი რუსეთისაგან; საქართველოში ყველაზე გავრცელებული პოლიტიკური ჯგუფები კი, როგორც უკვე აღვნიშნეთ, წარმოადგენს, არც მტერი, არც ნაცემი, რუსეთის სოციალ-დემოკრატული პარტიის სახელმძღვანელო განყოფილებას.

საქართველოს პოლიტიკური განვითარების წესისმოყვარე მთელსაქართველოში შეუძლებელია არ დავიხადოს კითხვა: საიდან ესაოდნება ჩარბი „სოციალიზმი“ ჯერ კიდევ გუგამი პატარაპატარა, მარცხიანი დემოკრატული, თავდაპირველად და ლიალიურ კვებაში, რომლის მოსახლეობას უპირატესად სოფლის მეურნეობის წარმომადგენლები; ქვეყანაში, სადაც ქარბის საცუპური და საცუპისი კანტონი – აშეთითი გამოწვევისა, ბოლო განარტახებულ, ნახევრად ლატაკური კარმიდამო ანდა საცუპები გლებური მინამორმელებია (რასაც ნამდვილ მინამორმელებსაც ვერ ვუწოდებთ) მწველმწვერი მოვლენაა?

ფრთხილ გავრცელებული აზრის თანახმად, სოციალიზმის გავრცელებული წარმართვა, რომელიც სრულყოფილი არ შეეძლება ქვეყნის სამეურნეო განვითარების დონისა და მისი კლასობრივი დანაწილების ახლანდელ სტადიაში, მნიშვნელოვანწილად ბელაუზურად არის განპირობებული კავკასიის მმართველობის სისტემით. ჩამორჩენილი და ხალხისადმი მტრული, ან უკადრებს შეუბოძებია გულგრილი და პრამპულარული სისტემა კავკასიის მმარ-

თველობისა, აფერხებდა ხალხის ბუნებრივ განვითარებას, არ აქმაყოფილებდა მის ინტერესებსა და მოთხოვნებს და უფრო მეტად – მეთოდურად ამზობდა კრიტიკის ყოველგვარ შედეგობას, ეროვნული თუ საზოგადოებრივი აზრის ნებისმიერ განვითარებას, ელბებში და რა ეროვნული ადრისტების თვით შესაძლებლობასაც კი სხვადასხვა პოლიტიკური მეთოდებითა და რუსოფობიით. ამ სისტემამ მიიყვანა ხალხი უკადრებს გაღრზანებაზე და უპირობა მას იმით რიცებისაკრ, ეინც ყველაზე გულმოდგინედ, გახელებითა და მეთოდურად უკადრებს ისტორიულად ჩამოყალიბებული სახელმწიფო ნყოფილებას – ანუ სოციალისტებისაკრ, სხვა ნიადგენზე აღმოცენებული და სხვა პირობებზე გაანგარიშებული მოძღვრების მომარტებისაკრ.

ეს მოსაზრება მრავალმხრივ არის მართებული. სოციალისტური დროშით გამოსვლა უკმაყოფილო ელმენტებისა, რომლებიც ულტრა-რადიკალურად უფრო არიან განწყობილი, ვიდრე პროლეტარტულია – საკმაოდ გავრცელებული მოვლენაა და მით უფრო გავრცელებული, რაც უკადრის პოლიტიკური პირობის პირობებში და რაც მეტე საზრდოს იძლევა ანსებული წესწყობილება რადიკალურად განწყობილ მურწვენილ ელემენტთა მომხიჯური გზებისათვის. საქართველოში ეს ათანგვავრები, როგორც ჩანს, სოციალ-დემოკრატების მთავარ დასადრდენს წარმოადგენენ – ანუ ისინი არიან ანა დამატებითი პლასტი, რომელიც გაარს ბევვია პროლეტარტობის – ახალი იდეების მატარებელია – ძირითად ბირთვს, ანამედ წარმოადგენენ ამდენად მნიშვნელოვან ფუნქს, რომ მისი სისუსტის მიღმა ძველია დანახი ტემპრასტი სოციალისტ-პროლეტარტობა.

მაინც საკითხებია – არსებული წესწყობილებით უკმაყოფილო საქართველოს მოსახლეობამ რატომ მოვლენა ასე ვერც სწორედ სოციალისტურ პრინციპებს? აი, სადა უნდა განვითარებოთ მიზეზი რუსული რეჟიმს, რომელმაც საქართველოში მოახდინა ძველი ქართული კულტურის საფუძვლების ბუნებრივი განვითარების პარალიზება, რა თქმა უნდა, არ შეუძლია მის სანაცვლად სხვა კულტურის დამარტვა, რომელიც სწრაფად და ორგანულად შეერწყმებოდა ხალხის სისუსტე და ბირვის. მეორე მხრივ, ქართულობის, რომელმაც XIX საუკუნეში შეიქმნა მუც სასუკუნეთი ხალხისათვის დამახასიათებელი ყველა თავისებურებით, არ შეეძლო, როგორც დამარტობილ ერს, თანაც XIX საუკუნის ამიერკავკასიის ვითარებაში – თვითონ ბევვია თავისი კულტურა იმ მოთხოვნათა სიმადლებედ, რომელიც მოითხოვს ჩვენი დრო ხალხთა არსებობის პირობებისათვის.

როდესაც არ არსებობს სოციალისტური დამარტვებულებით დაცული, ჩამოყალიბებული და დროის შესაფერი ეროვნული კულტურა, არ არსებობს ხელისუფლება, რომელიც

26020

მელსაც ხალხის ინტერესები თავისად მიანია, და დაგროვითა უფიცილო მნიშვნელობის მქონე საზოგადოებრივი და პოლიტიკური საკითხები, უაღრესად გართლებული და გამანეალებელი, რომელთა გადაჭრაც არსებულ ხელისუფლებას არ შეუძლია – და არც უნდა – ყოველგვარ ამის შედეგად საქაშიად და მთრავრებელი სურათი მივიღო. მატერიალურად უძღვური და არსებობისათვის ზრძოლის სათანადო საშუალებებს მოკლებული ქართველობა, რომელიც, ჩამორჩენილობის მოუხდავად, მარცხ ძველი კრისტიანული კულტურის ხალხებს მიეკუთვნება, მოტყუებულ ი აღმოჩნდა თავის საზოგადოერ მისწრაფებებში (ამ მეგრძნების ჩამოყალიბებასა და განმტკიცებას ხანგრძლივი დრო დაჭირდა). ამასთან, უმთავრეს ბოროტებას წარმოადგენდა ბატონყმური წესწყობილების არსებული მოსობა. აქ იმალება საქართველოსათვის დიდი ზნის განამტკიცებაში მტკიცებულ აგრარული საკეთხის ფეხებში. უკმაყოფილება და მუდღაერება გლეხობში, გარკვეული რაოდენობით სამარტველი მუშების წარმოშობა (რომლებიც, მცირერიცხოვნობის მიუხედავად, მანაც მნიშვნელოვან მღელვარე ელემენტს წარმოადგენდნენ), რასწირიწილი ინტელიგენციის რიცხოზრდა ზრდა, რომლებსა (რუსეთის მივაცხად), ძირითადად გადატყუებული აზნაურბა და სასულიერო სოფლებს წარმოშობად, მეტისმეტად მწავალრიცხოვანი თავდა-აზნაურობის შეჭირებულნი მატერიალური ყოფა, რომელიც არ იყო მორგებელი ეკონომიკურ კორექტივების, ქართული მართლმადიდებლური ცალესიის დაცემა და დაკნინება – ეს ყველაფერი, და თანაც ისეთ ვითარებაში, როდესაც არ არსებობს ქრონული და-ნესებულებები, რომელთა ვალია დროულად უნახებოზ გადაუფებულ მოთხოვნებებს შეუვალ გადაწყვეტილებათა მიღებით, ხელშეწყობა უნდა ფოილიყო სწორად სოციალური საკითხის უკიდურესი გამწვავებისა მისი ყველაზე ზოგადი, არაჯანსაღი და მტანჯველი ფორმით. ლაპარაკე შედგებოდა ასეთ სოციალურ ვითარებაში კიდევ ერთრეული ხასიათის წარმატებაზე, რომლის თვით დაყენებაც კი მოითხოვს გარკვეულ კულტურულ მდგრადობასა და პოლიტიკურ დისციპლინას.

რომელაც ქართველმა ხალხმა თავისი ყოფის მივილი სიმწარე შეიგრძობა, და როდესაც გაეგრძერათლდა მისი ძველი ათასწლოვანი რწინება, მან მთელი გელისყური მი-აპური კი ქადაგების, რომელიც, მართლბა, ეგრძნობოდა „მეცნიერულ მსოფლმხედველობას“, მაგრამ უპირველეს ყოვლისა შემოქმედებას ახდენდა თავის დებულებათა დოგმატიზმითა და მშრომელთა და უპირატესა მოძავალი ბედნიერების ფანატკური რწინებით. საქართველოში სოციალიზმი იქადაგებოდა – და, რაც უფრო მნიშვნელოვანი, აღიქმებოდა, როგორც რელიგიური მოძღვრება.

ანალიოგია ქრისტიანობისა და სოციალიზმის ქადაგებას მოსწავის არავითრედ გაეღებულა. საქართველოში ასეთი მსგავსება განსაკუთრებით ამკარაბა.

ძველი კულტურისა და უკეთესი მერმისისათვის საუკეთესოაი ზრძოლის შედეგად ქართველ ხალხს მკვიდრად ჩამოყალიბდა გარკვეული იდეალიზტური ზრწინება; იქელი დრომოქმული ფორმულების სანაცვლოად ახალი უნდა გამოჩენილიყო; და სხვა რომელ მოძღვრებას შეეძლო ამ ახლის წარმოჩენა უფრო მეტე წარმატებით, რომელი სიტ-

ყვა შეიძლებოდა ყოფილიყო უფრო ახლობელი გულბრწყილო, უმოკარი ხალხისათვის, რომელიც ვრცებს „წყვიდადამწ“ თავს დაღწენის გზას, თუ არა სიტყვა სოციალიზმისა, განსაკუთრებით მაშინ, როცა იგი იქადაგებოდა, არა როგორც სისტემა ამოხედილი მწინდაი სა-ქარხნი მიღებისათვის ერთად, მწინგების კქამლბა და ბორბლების ხმაურში, არამედ როგორც მოძღვრება მოძავალი უფიცილობად სამართლიან წესობებაზე, როგორც მომინა და ბედნიერების სუფევაზე?

მესიანიზმისა და ბუნებრივი სამართლიანობის გარკვეული ელემენტები სოციალიზმს თან სდევს მაშინაც კი, როცა ის გველენება ყველაზე საქმიანი, მშრალი და ცრფრებით დასაბუთებული ფორმით. განსაკუთრებით აღმატებითი ხარისხით კი ეს თვისებები დამახასიათებელია სოციალიზმისათვის ისეთ ექვეყანაში, როგორცაა საქართველო. ეს გახლავთ ხანწინდარი მისი ერთი მრტედვილი გა-უვებარი წარმატებისა; აქვეა მიზნე მისი ამორეულობისა და უნახყოფობისა – პრატკიკული პროგრამის თვალსაზრისით – და მისი იღუ ბორულობისა.

სოციალიზმის გამარჯვება ერთრეულ იდეაზე აისწნება, როგორც ენახეთ, საზღვაკარული და არარეგანიზებული ერთრეულობის ფონზე სოციალური საკითხის წინ წამოწრებით. ასეთ პირობებში ადვილად ხდებოდა ერთრეული აღორძინების იდეის აღრევა ხან გულბრწყილობით, ხანაც ფაქტების გაკავტებით სამეყო, სათავდაზნაურად და საკვლევას საქართველოს რესტრავრაციის იდეასთან. ამოტრავი ერეებოდათ ერთრეული ნაიღიზმი (საქმე მიფილია შეძებისა ლემაზე „ძირს საქართველოს“) ერთრეული გამოსავლად, ხოლო სოციალიზმი – მომავლის ერთადერთი ბარისლად.

რადგანაც სოციალიზმს ამ გააჩნდა საქართველოში ინტენსიური მერწნობით დაშუქავებული ნიადაგი და რადგანაც არ გახლდათ ქართველი კულტურის ისეთი ნახყოფი, რომელიც ვერ თავსდებოდა ბერესუანოული წესობილების ვინოი ჩარწინებში, ქართული სოციალიზმი თავისი არწნით წარმოადგენდა – და დელეაც წარმოადგენს – ზა-არაღს, რომლის უკან იმალება სულ სხვაგვარი მიფლენები და მისწრაფებანი, – პირველყოფლისა, გლეხობის აგრარული მისწრაფებები, რომლებიც ზოგან ეკვერისის სახესაც იღებდა. მაგრამ ეს მისწრაფებანი იქედნად მინის სოციალიზაციასკენ კი არ იყო მიმართული, არამედ მიზნად ისახავდა მუხასუქონიანი ბეგარისიკან მის გათავისუფლებასა და მწნების დარწიგებას ლატაკითოვის.

იმავე დროში ქვეშ ხალხით დგებოდა მცირემაშულოანი აზნაური, რომელიც იტანებოდა მინის ნაგებებზე, რომ აღარაფერი ეთქვამთ მუშაზე, რომელმაც უკვე იტემა ბატონა თუ ბათუმის ფაბრიკა-ქარხნების დისციპლინა, ან რასწირიწინელი, რომელიცაც შეეხო პროპაგანდა და რომელიც ემოტინება ახლსა და მოდურს.

ეს ყოველივე გასაგებია და აქედანვე ადვილად ირკვევა ქართველი სოციალიზმის პირობითობა და აუცილებლობა მისი შეფასებისა არა იმ ფორმულებებისა და სიტყვების მიხედვით, რომელთაც იგი წარმოთქვამს, არამედ იმ მოვლენათა ანალიზით, რომლებიც მისი დროშით ხდები.

რუსულიდან თარგმნი
დაპით აბაშიძე

მარქსიზმი – საერთო რეალიზმი

მიხარბაგენლის მიხანდარი

საქართველოში მარქსიზმის გავრცელებას ზურამ ავალიშვილი, როგორც დეიანაზე, უკავშირებს არა კანატილიზმის განვითარებას, არამედ უფაურესად გაუცხოებულ ადამიანთა რელიგიურ-მისტერულ რწმენას ნათელი მომავლისადმი. ფრაიად საყურადღებოა, რომ ზურამ ავალიშვილის ზოგერთი შეხედულება მარქსიზმით ცვლურების შესახებ, გამოთქმული პირველ მარულთა ომამდე, როცა ეს სოციალური უტოპია ვერ კიდევ არ წარმოადგენდა რეზილიუმ ქვეყნის გაბატონებულ იდეოლოგიას, რაც შეუხვედრებს თითქმის ზუსტად ემთხვევა შეუდგომი ფრანს ეტსონის რეალიზმის ფალოსფიის ზოგერთი წარმომადგენელთა და ფიქსიანალიტიკოსთა შეხედულებებს.

ცნობილი რუსი ფილოსოფოსი, ევსტენციანოვიტა ნიკოლოზ ბერდიაევი, რომელიც გასული საუკუნის დასაწყისში, 1905 წლამდე თეოლოგი აყო „დეგალიური მარქსიზმის“ წარმომადგენელი, 1956 წელს – უკვე კრძალვადილების შემდეგ – პარიზში გამოქვეყნებულ ნიშნში „არსული კომუნისზმის სათავეები და არის“ საინტერესოდ ხსენად, თუ რატომ გაიპარევა მარქსიზმი საბჭოთაურ რუსეთში წინააღმდეგ თვით მარქსის მოძღვრებას. ნიშნის მეხუთე თავში „ელასკური მარქსიზმი და მარქსიზმი რუსეთში“ ნ. ბერდიაევი წერდ: „მარქსიზმი არის არა მხოლოდ მოძღვრება ისტორიული ამ ეკონომიკური მატერიალიზმისა და ადამიანის ეკონომიკაზე სრული დამოკიდებულების შესახებ, არამედ მარქსიზმი არის აგრეთვე მოძღვრება ხნის შესახებ, პროლეტარიატის შეხიარული მონადეობის შესახებ, მომავალი სრულყოფილი საზოგადოების შესახებ, სადაც ადამიანი უკვე აღარ იქნება დამოკიდებული ეკონომიკაზე. ეს არის მოძღვრება ადამიანის უსათუყო გამარჯვების შესახებ ბუნებისა და საზოგადოების არაკონბადური ძალებზე. მარქსიზმის ხული და არა ეკონომიკურ დეტერმინიზმი, კანატილიზმურ საზოგადოების ადამიანი მოლონად დეტერმინებულია მარქსიზმით, ეს კი გაწყვეთფრება წარსულს. ადამიანის განსაზღვრა ეკონომიკით შეიძლება აქმული იქნას, როგორც წარსულის ცოცხად, მაგრამ მომავლში შეიძლება სებასთიად იყოს, ადამიანი შეიძლება გათავისუფლდეს მონობისაგან. აქტური სუბიექტი, რომელიც ადამიანს გათავისუფლებს მონობისაგან და შეუქმნის უკეთეს ცხოვრებას, არის პროლეტარიატი. მას მიეწერება მუსლიანური თვისებები, მასზედ ბედება დღისაგან რჩული ხალხის თვისებათა გადატანა. პროლეტარიატი ახალი ისრაელია ეს გაბაყად მტელ-ებრაული მესამური ცნობიერების სკულპტორიზაცია (არარელიგიური, ამ შემთხვევაში საერო-რელიგიური ხასიათის მიცემა. და.) და აქ ბედება მარქსის მატერიალიზმის შემოტრიალება იდეალიზმი. ბერეტი, რომლითაც შეხატებულია სამეაროს გაგებრება, ნამოვიან.“

ნ. ბერდიაევის აზრით, რუსეთში „შობდა ერთფერი გავიგებმა რუსი ხალხისა პროლეტარიატთან, რუსული მესიანისზმისა – პროლეტარულ მესიანისზმისა“.

ნ. ბერდიაევი რუსულ ბოლშევიზმს რუსული მესიანისზმის გამოვლინებად მიიჩნევდა და თვლიდა, რომ რუსულმა მესიანისზმმა იფიამ მოსკოვის, როგორც მესამე რომის მესახებ თავის ბორცვებს მპოვა მესახე (კომუნისტური) ინტერნაციონალის ცენტრად მოსკოვის გადაქცევაში.

XX საუკუნის 60-იან წლებში ეკრემული ახალი მესიანისზმის წარმომადგენლები ისეთი პრობლემებით ინტერესდებიან, როგორცა ტენიკა და ავტომატიზაცია, ფურუნების კულტი, დემონრაცია, აბალეზრდობის კრიზისი და XX საუკუნის კულტურის სევა ფაქტორები. ისინი იმ დასკვნამდე მიდნა, რომ რეკლუციის მარქსისტული კონცეფცია მთლიად ადამიანთა შეუდგომი დამონებისაკენ მიეძღება იყოს მამართლით ამ მხრე საინტერესო წარმოს წარმოადგენს 1967 წელს პარიზში გამოქვეყნებულ ფრანგი ფილოსოფოსისა და სოციალოგის, პარიზის ადამიანის ინსტიტუტის ერთ-ერთი დამარცხების საზოგადოებრივი ნიშნი „მარქსიზმის ფიქსიანალიზმი“.

მატილდა ხელი ბლურედ ადლერისა და ერის ფრიალის ფსიქონალიტიკური ფილოსოფიის მიმდევრია. მისი წარმომის ამოსავალ წერტილს წარმოადგენს ადამიანის აზროვნებობუნება – შემოქმედებით და დამსწერეველი ნიღვის აზროთ, ადამიანის მდგომარება საზოგადოებაში სწორედ ამ ირი ძაღის თანაფარდობაზე დამოკიდებულია.

ადგორის ადამიანის ბუნება მისი ცნობიერებაში გამოკვეთს, რომელად შემოქმედება და კონსტრუქციული ხასიათი აქვს. ცნობიერებისთვის დამახასიათებელი პროცედურების უმრავლეს შემთხვევაში სოციალური თანხმობის საფუძველზე იყოს და სოციალური კონფლიქტის წყაროდ იქცეის ნიღვის აზროთ, „შემოქმედებითი ცნობიერება (არაკონსტიტუბული, შეიანისმებული და ფუნქციონალური) ერთი მხრე გამოყოფს „მე“ – სამეაროსაგან, მეგარა იმეგროლებად მტემოქმედების სინფიქსი კონსტრუქციულ აფრონობის „მე“ – სამეაროსთან. ასეთი გაერთიანება ხდება გრძობის, აქმის, ერის, სამეცნიერო-ტექნიკური თუ მატერიალური შემოქმედების საშუალებით, აგრეთვე ავტონომიუ თუ ფაზიკური მოძიის საშუალებით და ადამიანთა თანამშრომლობით“.

მეორე მხრე, როგორცა ინდივიდი ეერ აბერებს საკეთიარო თავის სპინდენტურ და პარიზიულ სინფიქსებს სამეაროსთან „მსპროტეკტორებელი“ ცნობიერება შეიძლება საკეთილური კონფლიქტის სათავედ იქცეს, სწორედ აქ ხდება ავტორი გაუცხოების რეალურ წყაროს. ინდივიდი, რომელიც ეერ პოლუსის თავის ნიღვის და უმრავლეს შემთხვევაში საზოგადოებას სამეაროს, შერეულად სინამდვილში ესრადის საკეთიარო თავის საზოგადოებას და იგი „საკეთიარო თავის პროექტირებას აბედებს ახლოვლებს (იქნება ეს ღმერთი თუ სოციალური უტოპია)“.

საკეთიარო მესიანისზმის ნებისმიერი ადამიანი დამანგრეველი ხდება. ასეთი ადამიანი შეიძლება იყოს უანგაროდ თავგანსრული რეკლუციონერული და ისეთი არამზადაც, რომლის შესახებაც კოლტური წერდა:

„უფალი გვიხედ შეენ მრისხანდ პარიზიონი ფესპოტიკანგან, რომელსაც დემონი არ სწამდა და თვითონ გახდა თავისთვის დემონი; რომელიც არ არის ღირსი თავის წინდა მონადეობისა, ფრეცემ თვლავს ამ მონადეობით მესარებულ მოგადეობებას, სინდისის ვფელეგვარი ქერების გაყრებულ თავის ეწინათა სამსწერელოზე სწორად მეტეობრებას, შიმობუნებას და საკეთიარ ხაღხებას.“ ასევედ იყენებ ფრეტეს შემთხვევებით ინკვიზიტორებოდ, ხალხის მამებოდ და მწროვლთა ბელადებოდ.

რამდენადაც მარქსიზმი ცნობიერებას მხოლოდ ბუნებასთან ბრძოლისა და კლასთა ბრძოლის თედასზრითთ იკვლევ

და, ამდენად ადამიანის ცნობიერება მარქსიზმში შეზღუდულად არის წარმოდგენილი. ცნობიერების შემოქმედებითი და კონსტრუქციული ხასიათი მარქსის ინტერესებს მიღმა დარჩა. მარქსმა უფლებები შემოქმედებითი ცნობიერების როლი – როგორც ცივილიზაციის ფაქტორი, რთავს თავის მოძღვრებინათვის ადამიანის ბუნების მხოლოდ დამატარებელი მხარე დატოვა. მარქსიზმის განვითარება მამადარობის რევოლუციური პუნაინიზიდან სამართლის მათოლოგიური კონსტრუქციისაკენ, ადამიანი რეალური ურთიერთობებიდან ტოტალური ადამიანის შესახებ მოთსაკენ. მარქსიზმი, ისევე, როგორც რელიგია, ადამიანს მოსავალში აღუთქვამს ხსნას; მოსავალი მარქსიზმში გვედინება, როგორც ზღვრადური მონანი, მითორი ერთობა, რომლისკენაც ირაციონალური აღტკანებით მოსწრაფვის ენებს აღნილი ადამიანი, მიღებს აზროთ, სწორედ ეს აღტკანება ბადებს ადამიანში აქტიური ცხოვრებისა და სხვა ადამიანებთან ერთობის იდეას.

მოუდგადად მეცნიერებაზე მარქსიზმის განტყობისა, მასში ამკარად იტყობება მესაბურთო მხარე. შრომის განაწილების მათოლოგიური ცოდაც და რელიგიური ტრენჯე მარქსიზმში კლასთა შრომის, რევოლუციებისა და იმების საბეს ეღებულებს, რომელთა მეშვეობითაც აკოორბობა წინააღმდეგობაში გადააღაბენ გზით მავამათობა იდეალური საზოგადოებასკენ, სადაც ყველა წინააღმდეგობა დაძლეული იქნება.

როგორც ნიელი აღნიშნავს, მესისა როლი მარქსიზმში პროლეტარიატს ეუთენის, რომლისგანაც მარქსმა „რეალურ ადამიანებთან კავშირს მოკლებული ახალი აბსტრაქციული შექმნა“. სწორედ მარქსიზმისათვის დამახასიათებელი მესიანობაში, მისტიციზმში და ავტორიტარიზმში (მარქსისტებისთვის სავადლებული მოჩირლება პარტიისა და პროლეტარული სა-

ხელმწიფოსადმი), ავტორის აზრით საბოლოოდ ავლდობებს მარქსიზმში, როგორც ტოტალიტარული რეჟიმის სამსახურში მდგომ ბატონ რეღივას.

ზურაბ ავალიშვილი დამავერებლად წერს იმის შესახებ, თუ როგორ აუცილებდა მეფის რუსეთის კავსაბური მმართველთა ქართველ ხალხს კეკობრიობის აღმშენებლობითი და შემოქმედებითი პროცესებისაგან. თვისმმართველობის სრული უქრობის პირობებში, როცა არსებულ ხელისუფლებას მართლაც არ შეუძლია და არც ზურაბმა გადაცა და გადავალისწინებინა ხალხის მოთხოვნებები, რუსეთის იმპერიის დაპრობილი ხალხები ისევე უცხოველებად იყვნენ საყარობისაგან, როგორც ინდივიდი, რომელიც ვერ მოუღობდა თავისი ნიჭისა და უნარის შესაფერ სამოღვაწეო ასპარეზს. სწორედ ეს იყო აღბათ უმთავრესი მანუზი რუსეთის დაპრობილი და უფლებამყვარი ხალხების აქტიური მოღვაწეობის რევოლუციური პარტიკობში. სამწუბაროდ ამის გათავისმსებება არ სურთ და იქნებ არც შეუძლიათ თანამებრეოვე რუს პარტიკობტებს, არც მათთვის დამახასიათებელი ირაციონალიზმით ჯერტება მოსაუკეტენ, რომ „წინადა რუსეთს“ „სწორადვედებმა“ ძალით მოახვიეს თავს მითთვის უცხო მარქსიზმში.

როგორც ვხედავთ, ზურაბ ავალიშვილის შეხედულებანი სოციალისტური მოძღვრების ბუნებაზე თითქმის ზუსტად ემთხვევა ნახევარ საუკუნეზე მეტი ხნის შემუშავდ გამოქმულ ცერპოლული მუშაობის წინამომადვერლის აზრებს მარქსიზმის შესახებ. ეს არც არის გასაკვირი, რადგანაც ვერძობულ კულტურაზე აზრობილი ქართველი კვლევნიერი საქართველოს ისტორიის ნებისმიერი საკითხის კვლევისას ყოველთვის ეცრობული აზროვნებისა და კულტურის თვალთახედვით აფასებდა ისტორიულ მოვლენებს.

თენგიზ კულბაშვილი

გალიკლებული

საქართველოს

სარანგი

ვერ გაგვიტა, ქართველნი,
მეცესნით რკვის კარია,
აჯარ ცვათ მტვერ ტყელა,
ბავარტობთა გვარია.

ბოლშევიკური ხელისუფლების მხოტბე კრიტიკებისთვის მოუღებელი გახლდათ „მეცესნით რკვის კარია“ დიდი მწერლის – თთარ მჭვირის შემოქმედება. მათთვის მისაღლები, გსაგებნი და აფეოლად აღსაქმელი იყო სიყაბობთა და ამაზრზენი თვალთმეკობით შეყაბული პრინციპული ერთჯერადი პროფესია, რომელსაც საბჭოთა ადამიანის „სულის ინფინარი“ კალმონებში კონკერტული ნუსთა უშუბენდენ. ნაიფი მეცესნებ კლასიკოსა, ცერპოლული მწერლობის გარკვეული ფაზის „უკანასკნელი მოპოკანი“ (კ.ზ. გამსახურდია)

და მოსავალი თაობებს სულერ საზრდაოდ ქართლის ბაღების სურნელთა მიზლია ქართულით დანერილი ათეულეობით რომანი დაეტოვა.

გავა წლები და მოსავალი თაობები მწერლის წიგნებით გაღრმავებენ ცოდნას გაღრმებულ საქართველოს შესახებ, ისევე როგორც დაღეს ბაღსაკის რომანებით ეცნობით მაშინდელ ფრანგთა ნაშობას, ცხოვრების წესს, ტრადიციებს...

მხოლოდ მეცესარი გზებით მოსაარულე“ [მისი შემოქმედების კომუნისტური შეფასებას] მწერალი თუ მოლოქრებდა და საქართველოს გადარჩენისათვის სახელმწიფოებრივი მონყოლის მონარქისტულ მოფელს. იაკობინერო გრნტიბი აღეხალი რესპუბლიკელი ბოლშევიკები ოცდაათიან წლებში ამგვარი აზრებისთვის მწერალს უსმარტრესად დასჯიდნენ, მაგრამ, როგორც ჩანს, ბოლშევიკებიც იაკობინელია ბედს იზარებდნენ, მხოლოდ არა უტებს, არამედ თინდათინ, ნახევრ-ნახევრ უახლოვედებოდეს უსახებლო დასახრულს... ვერ გაბებებს მწერლის დაბატომრება, დასჯურდნენ შედარებით მსუბუქ სასჯელს: მკაცრ პრტიკას, ანუ გაკიცხვა-მუჭარას, იზოლაციამოში მომეშვევას, თვალთვალსა და ხელის შეშლას...

ფიქრობს, სახელმწიფო მონყოლის კონსტიტუციური მონარტის მოფელის მისადაგება საქართველოსთვის არც მწერლის ფანტაზიის ნაყოფია და არც ფეოდალური საქართველოს რომანტიკული სიყვარულის გვიფენს. ფიქრში, საქართველოში ორი საუკუნის მანძელზე მიმდინარე მოვლენათა ღრმა ანალიზში, მოყვანა მწერალი ამ დასკენიმდე.

რეცე ვეცნობი მოღატაკური სოციალიზმის პრობლემთა მკვლევარ უცხოველ ავტორთა ნაშრომებს, უფრო მეტად ვრწმუნებები, თუ რაოდენ მართალია ბატონი თთარი.

ის, რას წერენ ამერიკელი სოციალები.
არსებობს კანონზომიერება: მომარტული ქვეყნებში სტაბილურობა და კეთილდღეობა სულაც სტაბილურობა და კეთილდღეობა დამოკავებული ხელისუფლების კანონზომიერებაზე, მის დეცტაბილურობაზე.

მსოფლიოში არსებულ 12 სტაბილურ დემოკრატიულ ქვეყნიდან 9 მონარქიაზე და დომინიონი ტყუასა: ინგლისი, შვედეთი, ნორვეგია, დანია, ნიდერლანდი, ბელგია, ლუქსემბურგი, ავსტრალია, კანადა, ასევე ზელანდია. მხოლოდ ორი რესპუბლიკური სახელმწიფო – ამჟამად შვეიცარია – მონარქია სტაბილურ ქვეყანაა.

რევოლუციებით, სამხედრო გადატრიალებებით, არჩევნების გაყვებით მოსული ხელისუფლება უმჯობესი კანონიერება მოიპოვოს მოსახლეობის თვალში რევოლუციის, სამხედრო გადატრიალების ან არჩევნების გაყვლების შემდეგმ მსუფთო თაობამდე. საფრანგეთის რესპუბლიკამ მოსახლეობისა საყოველთაო ადარჩების მხოლოდ მაშინ მიაღ-

წია, როცა გე ჯომა ნაცონალური პრესტიჟის ამაღლება საფრანგეთის კულტურისა და დრანგულების დამოხმის შემადგენელი ფაქტორი [C.M. Lissom „Политическая осознанность“. Бразилия „Американская социология“, М, 1972].

სამეფოს გავლენიდან ორასი წლის განმავლობაში საქართველოში უარის, არასტაბილურობა, რუმუსებში სულელები... ზუგადაც გამსახურისა ხელისუფლების დამოხმის შემდეგ ვერა და ვერ მოხერხდა ქვეყნის ისე გამართვა ნდობა, ტერიტორიული მთლიანობის აღდგენა რეალობად იქცეს და ოცნებად არ ჩნდებოდას, რაოდენ ახლსაც უნდა გეგმავებოდას ეს ოცნება. ამგვარი რთული ფაქტორებიდან გამოსავალი პატრიოტიზმა ღმრისაგან აღდგენა, კონსტიტუციური მონარქიის შემოღებაა.

აქსანიშნავია ისიც, რომ ოთარ მხვიდ მარტო არ არის. სხვა ყველაფერს რომ თავი დაეანებოთ, ახლანდ სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქმა ალია II-მ კონსტიტუციური მონარქიის შემოღებას მხარი დაუჭირა...

საქართველო

სიმონ ლესი

WRITER'S BLOCK

როცა მხარალი რვა საათს უხის საწერ მაგიდას და არაბოტო სტრიქონი არ წერა

რატომ ინგლისური სათაური? იმიტომ, რომ ფრანგულში, ზემა აზრით, მისი ზუსტი ეკვივალენტი არ მოძებნება. „შთავიწების ლაღატი“ ან „პლოკრება“ უფრო ღრთო მნიშვნელობით იხმარება. არსებობს გამოთქმა „მწერლობის ხეობა“ ანდა „მწერლობის სანაზი“, რაც სწორედ ლიტერატურას ეხება, მაგრამ ისე მსაფრად, თუ გნებავთ, უზუნადაც, ვერ გაგრძნობინებს ის მწერალთა საზოგადოებას, რომელთაც სათქმელ ადარაღერი აქვთ.

ჩინურ ენაში მით უფრო არ არსებობს ამ ფენომენის აღნიშნული სპეციფიკური ტერმინი, ყოფრ ფრანგულში, მაგრამ ამახ ხელი არ შეუძლია, რომ ჯერ კიდევ მცირე საუკუნეში ჩა ტაოს, დაკონტა და ნაკლებნაყოფრ პოეტს, მისი ზუსტი აღწერლობა მოეცა: „საბი წელი ორად ორი ლექსის დასაწერად! უღლიწებ მათ და თან ვტორ“...

შველა კონტინენტზე და ყველა ეპოქაში აურაცხელ ხელყოფან დაუწუნუნია ამ განსაცდელს გამო კონრადი წერდა: „ყოველ დღას ზეგვით მონიწინებით მივეჯდები ხოლმე საწერ მაგიდას და უკუეღდლორად რვა საათს ვერკობ მასთან. სულ ეს არის, რასაც ეკეთებ: ვუჯდები და ვრქებო. რვა საათი რომ გაივლის, საბი ღრზა თუ მატქს დაწერილი, მაგრამ მათაც ვადავებაზე ხოლმე, ვიარე მა-

გიადიან აედგებოდე სრულიად სასონარკეთილი... მხოლოდ მტკიცე გადამწყვეტილება და ძალთა სრული მოკრება შემაკავებს ხოლმე, რომ თავი კედელს არ ვერტყა. ხან მინდა ვიღრიალო და ცოფი ვყარო ფუტის მოდენამდის, მაგრამ ვერც ამ იმპულსს აფეეობ ბავშვის გაღვიძებისა და მწუღელს მშფოთების რიფით...“

ვერავითარი ნარმატიება ვერ დაგახვევს ბლოკრების მუდმივი მომსაგან. მწერლისათვის ნარმატიება მხოლოდ გადაადებული მარცხია“, ამბობდა ვრეკ ვრინი, ზოლო ეფულ რენარი აღიარებდა: „ღრთ კია, შვექვეფი, მაგრამ ყოველთვის, როცა რაიბის დაწერის მოთხვეწ, სულერიბა, რას, ისე განვიცდი, თითქოს ეს პირველ სტრიქონი იფოს ჩემს ცხოვრებაში. ეს იმით აახსნება, რომ ვერა ვეითარდები, ვწერ, როცა მოიღბს და სულ იმის მუშაინა, რომ აღარ მომიჭა“.

პეინიზიფი (რომელმაც ვანუტურნავი ბლოკრების წინებში მოყოლილა საფეთქელში ტეფია იქის) ცდილობდა, რევეტიტი გამოენახა ამ მისმე სენისათვის ყოველდღიურად რამდენიმე სტრიქონი უნდა დაწერი, თითქოს ქიდან წყალს იღებდეს ერთი საათის ამოღების შემდეგ, ამბობდა იგი, მინიქვეფა წელს ხედაპირი ძველ ნიშნულს უბრუნებდა. ლოდენ თუკი ერთბაშად ბვეწ წყალს ამოქიანავი, მმრალზეც შეიძლება დარწმინ.

ისეც პადრავალიკური მედარება რომ გამოიფენოთ, შეგვიძლია ვთქვათ, რომ ზოგი ჩიბში მომწვეფული მწერალი ტუმბოს ასამუშავებლად ცოტა წყალს ასხამს მისზე ანუ სხვა ტიპის ლიტერატურულ საქმიანობის მოყოფის ხოლმე ხელს. ასე მავალიადა, კამო, რომელმაც პირველ ნარმატიებათა შემდეგ მალე დაიცავა, ერთხანს უცხოური ლიტერატურის თეატრალური ადაპტირებით იფო დაკავებულა. სხვემისათვის ამავე დანიშნულების ლიტერატურული თარგმანი ასრულებს. იგივე შეიძლება ითქვას კომპოზიტორებზეც: მოსტაკოვი, რომელსაც ხშირად სტანჯავდა მთავარებში უღმომიელი დამრტება, მდგომარეობიდან გამომსავალს საორკესტრო ადაპტიაციებში მოუღობდა.

„შთავიგნება“ ძნელად განსამარტივებელია, მაგრამ მისი ტონა თუ არქონა ცხადზე ცხადი რეალობანია, განსაკუთრებით საბრძოლო მწერლისათვის, რომელსაც მის დევნილი სიტყვა სძვრება. ფლორენსის წერილებში სხვა არაფერია, თუ არა ფრესტრაციით გამოწვეული გაბმული ყზოული „საცოდავი კაცისა, რომელიც იმდენად მამაცია, როგორც ამქვეყნად არსებული ყველა ღმირი ერთად (ეს უფრონ ბლუა გელეპარაკებათ), და რომელიც ოცი ნელი ენა-ლებსა, რათა თავისი ნაწლავიდან ამოართოს ღრწი და ძნელად ამოსაკვეთი სოღატერი შთავიგნებისა“.

ყოველი ხელოვანი, ყოველი შემოქმედი არის ადამიანი, რომელიც „მისდის“, აწვევა“. ჩინელი პეიზაჟისტი კუო ში (XI საუკუნე), ვიდრე ხატვას შეუდგებოდა, განიბანებოდა ზოდზე და საკმეველს წეფავა (გვაიმობის მისი შვილი), „ითითოს სავანეგობ სტუმარს ელოდებოდა“. რეცეპციის ამ მდგომარეობის მნიშვნელოვნება განსაკუთრებით ნაცნაური პოეტებისათვისაა. ახრი მიმო ამბობდა: „პოეზია ბუნების საჩუქარია, მოწვეულა და არა შრომა. ლექსის გაკეთების სურვილიც კი საქმარისია, რომ პოეზია ჩაკლას“.

ტენზორტქ ქმნილებას უფოვად თან ახლავს ექსტაზი. XVII საუკუნის ერთი ჩინელი მხატვარი თავის ნახატებს მამონქე ანადგურებდა, როგორც კი ხატვას დაასრულებდა, ენაიდავს ანტერესებდა მუშაობის პროცესის სულიერი გამოყვადლება, დასრულებული ნაშუშევირი კი მისი დანადგრა მხოლოდდამოლოდ. დ.პლოურენსი კარგად ამბობს ამ გამოყვადლებაზე: „ეს ბედნიერი და ინტენსიური დანთქმა მუშაობაში, რომელიც რაც შეეძლება ახლოს

მიგვეყვას სრულყოფილებასთან, არის მდგომარეობა, რომელშიც ჩვენ ღმერთთან ვამყოფებით, ამ ადამიანებმა კი, რომელთაც ეს არასოდეს გამოუცდიათ, ცხოვრებას გვერდით წაუარეს.“

ამ შთავიგნებელი ექსტაზის გარეშე ლექსი იმ იქმნება. მაგრამ ამ აზრის უცილობელი გავრულება ის, რაც ფინფრანკოს რეცეპციის სიტყვებითაა გამოკვეთილი: „პოეტური გენია უზარალად იმეათობას კი არ წარმოადგენს, ის იმეათად იქნის თავს იმ ადამიანებშიც, რომლებიც მას ნამშვილად ფლობენ“. თვით პოეტები აღიარებენ ამას. ტედე პოეტის შეფასებით, ყველაზე დიდ პოეტებსაც ტუმმარტი პოეზის საბო-თხბი გვერდით თუ დაუტოვებიათ, დანარჩენი მხოლოდ ეერსიფიკაციაა. რენდლად ვარვლი კედედ უფრო შესისისტი იყო „არჩი პოეტი ის ადამიანია, რომელიც მათელ ცხოვრება ქარიშხლებს ეგებება, მაგრამ სულ ხუთ-ექვსეფერ თუ ახერხებს, რომ მერბს დამკრას“.

დრამა ისაა, რომ ეს ხანმოკლე და იმეათად დროს მონაკვეთები, რომელიც ხელოვანი „აქმერთთანაა“, ამ პოეტს „შეხი დაპკრავს“, დაუოკებელ მოთხოვნილებას ბადებს მათში, ხოლო შთავიგნების დამრეტა სამინელ უარგებობაში აძყოფენ. „ხელოვნების სახლადური არც წარმხატვება და არც დადება, თგი ინტოქსიკაცია და ამსტოპაც არ ძალუას ამდენ ცუდ ხელოვანს, ზელი აიღოს მასზე“, – ამბობდა სირლ კონსელი. დაგუთანმმები, ოღონდ ერთი პატარა შესწორებით: არა მხოლოდ ცუდ ხელოვანს.

ფრანგულიდან თარგმნა
ნიკო ნიჟაპარიძე

გამოხსნარება

პირტუალური
სივრციდან –
რეალობაში

თანამედროვე საღიტერატურო პრესაში ხმარობს და ინტერესს გამოიწვევა ილიო საქვე არ არის, მაგრამ ზოგჯერ აქა-ქმინედ გაკეთება ზოდზე უცნაური თუ საქვეური სივანება კარგია, რომ ეს არ არება ხმად მლაიდებლასად უდაბნოსა შინა. ასეთ პუნქტაცად უნდა ჩაითვალოს „ქვენი მწერლობა“ 4 ივლისის ნომერი გამოქვეყნებული ნატა ვარადას ლექსები.

როგორც ჩანს, ნატა ვარადას სურდა ჩვენი ვაოცება და, შეძლება იოტვის, რომ მან მიაღწია მიზანს. დაარქვით ამას, რაც გრე-ბაუთ, – ეპატაჟი, სიამაჟე, უქვეულობა, ფაქტი ფაქტად რწება, ჩვენ ვსაუბრობთ მის ლექსებზე, განსაკუთრებით კი იმ ლექსზე, უცნაური სიტყვებით რომ მთავრდება:

ამ შაბას ქორნილი მაცეს,
გვაპტივები.
ბებურ ზეს მოვევბი.
თუშვი პარასკევს
თოკი საბელით, თოკი საბელით
დაევიწინებუ.

ამ განწყობილებას ვეცი აღზაზიშოვლიმა „ნახებრადგამხელო-ლი განწირულობის ტონალობა“ უნდა და მცირე არც შეუცდარა. თუმცა სუბიექტური ტონალობის გარედა ამბობოს ლიტერატურული სუბიექტურობის სიერტი და ამას უნდა მივქცეთ ყრადღება.

ხის პოეტური ფერმონში ბეერი რამ არის ტრევიდულირი, შეგ-რამ, მოუხევაად ამისა, არცერთი პოეტი ზეს შემთხვევით მტატა-ფორად არ აიღვბას, რადგან თვით ზემი არ არის არადგერი მუშ-ბეველია. ბოლომდაბოლოს, საჭიროს ღურწის, ცინა და მინის მუშაობიწეული – ფექსების შინაშე, ტრეტიბის ციმი.

მაგრამ საქვე ის არის, რომ ნატა ვარადას ზე არც საშუაროს ღერძია, არც ზე ცნობადისა და არც პანიფისტური ეკრბა. ეს არის ერთი უზარალო „კარალოკი“, რომელიც მხოლოდ შემოფეგვმის მიწერულად ზდება ზოდზე შესამწვევი ბავებებისა და ტრეტიბისათვის.

ჩვენს წინაშე პარადოქსი, ნამეორი სინდელი ანტონოპოლიტი ცნებებისა, იქნეს ამიტომად არ იყოს საჭირო ლოკურ-რაციონალურ დონეზე მსჯელობა. აღუქვით ყველაფერი ისე, როგორც არის, როგორც უნდაეთ. ანდა წარმოვიფიქრობოთ, რომ ეს არის ტრეტივული სუბიექტაცია ანა კალანდაძის ტრესტოპოლიტი სტრატეგებისა: „ღამის სახლში შემოიქრეს თვითა, ღამის სეღზე შემოიწყოს ზელა“.

დამბოლოს, ნატა ვარადას ლექსების განსაგებად საჭირო იქნე-ბა იმის გათვალისწინება, რომ ის ინტერტენტაციოდან მოვიდა ლიტერატურულ პრესაში. ამას აქვს მნიშვნელობა. ვერტუალური საშუაროდან პირდაპირ რეალობაში!

მალხაზ ივანიძე

ელისო კალანდარიშვილი

ნონ, საზვერეპისაკენ

თავი 6

თბილისელმა ექიმებმა დაასკვნეს, რომ ზერხეულის დახანებას გამო (თვალთ ეს ვერ შევამჩნიე) მთელი ცხოვრება პარალიზებული იქნებოდა. არათუ სცენაზე გა- მოსვლას, ინკლადის ტელმა ჩაჯდომასაც წლების მერე მოახერხებდა.

ამრიგად, მიზანს თითქმის მივაღწიე. ახლა მხოლოდ დრო იყო საჭირო, დრო და ნებისყოფა. გადაწყვიტე, თანამგრობობი მეგობრის რაღაც მუთამამა და ამ გზით დაგაბ- ლუვებოდი იმ უბედურის ცოლს. სინანულით გულმოკლე- ლი კაცის ნიღაბი მოიგრე – მარცხ ჩემი თანხლებით მოუ- ვიდა ეს ამაზე – ვა შევედგები აღმართს, ეჭიმებში დავრბო- დე, ნამღვრეს გეოლოგები, სიხსნოც კი გახადეხსნი, საავად- მყოფის მკვდარსინაღს დავერბოდი, ღამისთვეა რომ დასტარდა, რამდენჯერმე შევწავილე მის ნათესავებს. მოკლდე, ერთ თვეში ჩემზე ახლობელი არაკონს შკავდათ.

იშვიათად სინდისი თავს ამოყოფდა [ტექსტი], მიღად წვადნებებულ არ ეყოფი, მაგრამ საგულდაგულად ჩაეაჭიმებდი ხოლმე. თავს ვიპარებდები, რომ ეს ყველაფერი ღიფმა სოციალურმა ჩამადენინა, ვისებრები მსაკვას შემოხვევებს ძეილი თუ ახალი ტექსტებიდან, ისტორიო- დანს, კარდიოლოგიდან; საყვარელ ბევრი მომავლიდან და, თქვენ წარმოიდგინეთ, სოციალურის სახელით ჩადენილი აცაკობა თითქმის ყველაგან გამარჯობებული იყო. მე რა- ტომ უნდა ვყოფილიყავი გამოინაგლისი? რაღაც ჩემ მიმართ უნდა ამოქმედებულიყო შკაცარი ნებისე?

თუ სიყვარული, მართლაც, ავადმყოფობაა, თანაც სუ- ლური, ამდენად, შევეცდებოდი შეურაცხავს უთანაბ- რებდა, ამიტომ არც პასხული მოეხოხებოდა. აი, ამ არგუმენ- ტთა მიმველეობით ვჭქმალავდი სინდისის ყოველ გა- ვარჩუნებას (მეტვია ნამფივლად არ მომსვლი).

დრო გადიოდა. სიყვარულის განთქმული სამკუთხედი შეკრული იყო სანაღბს მიჯაჭვული ქმარი, ახლგანზრდა ლანაბი ცოლი, ვანსალი, შმაგი მიწფერი, თავს უკვე მათი ოჯახის ნეტრად ვგრძნობდა, სხებზეც ასე აღმოქაამდენე. ჩემი გვეგობი, ქალი თავს დაუღებურად, ურწმუნად უნდა შემწევოდა, ისე, რომ უჩემოდ ვეღარ გაეძლო, ჩემ გარეშე არსებობა ვეღარ წარმოედგინა, შემდეგ ერთხელაც ეითომ განმორტებას გაეთითამაშებდა და, რომ დაებრუნდებოდი, სოციალურს ახნა უკვე წემდბატც კი იქნებოდა, თე- თომეც ჩამოკრავდა გულში.

ორკვტრბში სხვა დირიფორი მიყვანეს. ცხვირბოდი. ჩემი სატრფო ახლა თვალუბდასრული უჩრავდა, მარტბამსოფრი-

ლი, არავითარი აღმსერნა ადარ ეტყობოდა, ერთი სული ჰქონდა, დაკრა დემთავრებისა და სცენაზედ გატველო. კონცერტის მერე საავადმყოფოში გაჩნდა და ქმარს ყველა წერილმანს უყვებოდა ვილინიობის, ტრომბონების, ტუბე- ბის და არლის იმდელკადელ ვლერაფონაზე, აღუწერდა ყვე- ლა ფორტესა და პიანისო, ფილასა და ბემბლს, არაფერსა და ლუნაბრს, სტრაუტოსა და შირკატოს.

ვითმეხენი მოხდომებით, ეთიმენდი რუდენებით იმ დღის მოლოდინმა, როცა ჩემი თავდადება, ჩემი „უანგა- რი“ მსხვერპლი ერთბელ და სამუდამოდ დაფსდებოდა. ქალს, სხვა თუ არადერი, ვალდეებულად მარცხ უნდა ეც- რინო თავი ჩემს წინაშე, ბოლოს და ბოლოს, ამ გავეც- დე, არ მივეცი; მაგრამ ეს აყოვნებდა – არც მკვლად, არც შაკოცხლებდა. რაღაც სახელით ხომ უნდა დამტქმეო- და, რაღაც ტტატუსი ხომ უნდა მიმეღო?

საღამობოთი, ავადმყოფი რომ ჩაიბინებდა, სანუკვარი წუთები ფტებოდა: ჩვენ ვსაუბრობდით. ამ ციცი, ვაუაზა- რებლად თუ შეგნებულად, სულ თავიანთ წარსულზე მიყ- ევებოდა. აღფროვანებით იმსენებდა, როგორ დაახლო- ვა იხინა მუნიკამ, როგორ გაიკაფეს ერთად გზა, მათი ცოლქმარობა რუტინული თანაცხოვრება როდის იყო. მით ზუსტად იყოფენ, რატომ, რა ღირსებებისთვის შეუდგა- რდათ ერთმანეთი. ქალი პატეს სცემდა კაცის გურიერ- ბას, თავდატყრას, ურუდიციას, ნიჭს, კაცის აღმერთებდა ქალის მშვენიერებას, სინაზეს, ეკოლმობილებას, ასევე არაჩვეულებრივ მუსიკალურ მონაცემებს, ვორტუოზული შესრულების უნარს, ერთი ფირიფორი ფო, მეორე – მასი ბირველი ვოლინი – რა უნდა ყოფილიყო ამაზე სრულყო- ფილი, ამაზე პარმონოვლი?

თავსატყმარული უესმენდი, მიგნით ყველაფერი მენ- ვოდა ყოველვად ამს ზღუდყოფი ხომ მედ ყოყიყი. ეს რამ მცოვანოდა მაგრამ ჩემი მწარე სიბარბოლე მეც მქონდა – სოციალული ვგულა თავისთვის ცდლობს. საფლავ გაკო- ნილი ეს დეოსტტური ფრანა ჩემთვის საკმარისი იყო, რომ ისეც და ისეც ვანმეგრბო ჩემი მცველობანი. გულის სამი- ნელი ტკიოლი დამმემა, ეტომებმა დეკომენსაცია უნო- დეს (რა ამომწურავი დეფინიცია, არა?), თმეცა სათანადო მკურნალობას მშდევი ვერ გამოილო. ნამღვრის გულის სისხლბერბლებს, შვიძლებ, ოფნად ანტიკიბის, მაგრამ ურუდემო სოციალური გამომწვეული ტკიოლის განკურ- ნება მათ არ ძალუთდა. მისი ერთი გაღმებზე უფრო მისინ- და სასაშემეს, უძრეგ მივილა საფთოთაქო ქველა.

ძლიერ მტკიოდა გული, მაგრამ მიანც ეუსმენდი, ზოგ- ვერ ვაზრბოდაც. ოღონდ ვეღარაკაკა (სულ ერთია, რა ენა- ზე), ოღონდ ხმა გამეყო, ოღონდ გაჯრედიონი არ მოყეუბო- რებინე. გარანდული მევესურებდა და ჩემს წარმოსახვაში, სადღაც ჩემი სულის ნიღაბს ვუფერებოდი – თმეს ვუშ- ლიდი და ისეც ვუტრავდი, ღელაფს ვუტყუნიობი, საკმარეს ვუღელავდი. ნეტაც რა მწერნა მიამნ სახეზე? ნეთუ არა- ლვარს ურწმუნობდა ჩემი დაბინდული გამობრება, ჩემი ნან- ვყვტ-ნანყვეტბი სუნძევა? გული ისე მევეგრეღებოდა, რომ გაკვირებული ვყოფი, დამნერის სუნის რატომ არ სცემს-შეთო.

ეს კი ყვერბოდა, დაუბრუნებლად ყვებოდა, თავის იმ- ნებუებდა, ნებისყოფას იკრებდა, რომ ავადმყოფის მოვლა უბრალო, მომამეტხრებელ მოყოლეობად არ მქცოვოდა.

დასასრული. ი. ა. „ქვენი მწერლობა“ №15

აღარ დადგა ჩემი დრო, ასე საგულდაგულად გაზომილ-ანონილი. რამდენჯერმე დაფაიკრ თუნდაც მინიმუმა ჩემს გრანობებზე, მხოლოდ სტიქიური, მაგრამ ამ დღეებში საერთოდ გაიზარდა, თავა მოხსნულა, გავრინებაც არაფრის ისურვა. უბრალოდ, ამდენ ხანს ქვრივიც კი პირნადად იგრანობდა თავს.

დავინწყე ფიქრი, თუ როგორ დავაბახლოვდებინა უფრო მეტად-საამოოდ უნდა გამტრეკია, რა სტილის ხალხთან ჰქონდა ურთიერთობა, ვინ მოსონდა და ვინ – არა (მოკლედ, თავის შევეყარება ჩემველი მეთოდისა შევიმუშავებ-თქმეცა თქვენ რე გაიხიარებთ – ძალიან ხანგრძლივი და ქანცავილელი).

მისი წინა შესწავლა დავინწყე და ბევრ რამებზე თვლი აწებოდა. ცოლ-ქმრის ირგვლივ სულ საინტერესო ადამიანები ტრიალდებდნენ – პოეტები, მწერლები, დირაფორები, მხატვრები, ფილოსოფოსები, ფსიქოლოგები. ჩემი, საკმაოდ საინტერესო ნრე, მეც მყავდა, მაგრამ არა ასეთი რა-ფორმირებული და ფილოზოფიური. ჩემთან ყველა აღნიშნულ – არის ტყუარტაც და მდამბორო, ჭყუარნივ და ვაგიც (გა-ვინცა საერთოდ ვიზიდავ), პოეტები და მუხანგები, ფილოსოფოსები და ლოიცი – ყველაფრისაღს ესე იყო. მათთან კი თითქოს საგანგებოდ იყვნენ შერჩეულინი, ხანთლით დაძინებულნი, ცხრილში გატარებულნი, გაცრია-გამტკიც-ულნი. იქ მოსახლეობდა რაღაც უხილავი სამეც იყო საჭირო. ტყუარტაცობად, დროის მოსაკლავად ვერ შეეცდებო-დიდი. სულ მსუკელობდნენ, პაუტრობდნენ, კამათობდნენ მალედა და დაბალ პოეზიაზე, მინიდა ხელეწიუნებასა და მასკულტურაზე, კლასიკასა და მოდერნიზე, ბახსა და მიმ-ბერებზე, პროსტა და ჟოსალზე, შევეცასა და ფროიდზე, ფროიდიდან (როგორც ნესეს) გადაიხოდნენ ოდიოსოსისა და პამლეტზე, შემდეგ უკუსვლით, თუმცა ლოგოტურად, ადამასა და ევაზე, აბელასა და კაენზე და ასე დაუბრუნებლ-ადა. სულ მამარაული იყვნენ ამ სახის საუბრებისათვის, სულ ფორტზე უარვადგნენ. ზოგჯერ ვფიქრობდი, რომ შინ ნინსარბ ეზბადებოდნენ სალაპარკოდ. ჩვენველი ბოქმეა მათთვის სრულიად უცხო იყო. 10-15 კაცი მთელი საღამო ერთ ბოთლ კონიაკს ნრუპავდა (მამინ პირველად შემეშარა ვჭვო, რეტავე ქართვლები მართლა ევროპელები ხომ არ არიან-მყოფი).

მე, როგორც ოჯახთან დაახლოებული პირი, მიზილენ, თქმეცა მათთან ყოფინსას ძირითადად ვდუმებდი. მიგადა-მია, თუ ნახავთ მიფილენი, ნიალოტური გამობრძოქ-მით გამოქმენდი ბოლმე თავს, რის გამოც ჩემი სატრფო საპნალად იძაბებოდა. არ გვეგონოთ, რომ მათი საურბები არ მანტრებოდა (შემეცნების პროცესი მეც ძალიან მა-ზიდავს, არც ისეთი ნყალნაღებული ვარ). უზარალდ ერ-თი ცუდი თიხება მათქნა ხანამ რაცინო სუნი ტრიალესა, რუმად ვარ და ინტერესით ვიმიკნე საუბრას, მაგრამ რო-გორც კი ე.წ. მაღალ მატრირებზე, იდეალებზე მიდგება საქმე, საშიშელი სიმორცხვე მიწყობდა, საგვარძო მიფ-ეგრებდა და ამ ყველაფრის დასაფარავად ნიალოტისსა და ცინიკოსის ნაღბს ვირაგებ. ერთხელ, სწორედ მამინ, რო-ცა ყველაზე მეტად ვიყავე შეყავრებული, მათ საზოგადო-ებაში ვანჯავილად, რომ სიყვარული არის კაცობრიობის რუდმინტი, ჭვის ხანიდან შემორჩენილი ევლური ჩევეა, რომელიც კომპოტრისი ეპოქაში სრულ ანატრონიზმად

გამოფურება, რომ იგი აფერხებს დადამინაა ნინსლას და ხელს უშლის მეცნიერულ-ტექნიკურ პროგრესს. რო-გორც ვიცის, ისე შემოიშვევს, განსაკუთრებით ჩემს სატ-როფს ვაოცებული მზერა დამამახსოვრდა. რა ეჭვ, გე-ნაზე საათოდა და ძვირფასი გრანობების დემონსტრირე-ბა არ შემიძლია. ამბობდა სულ ეჭირქილედ, ვილკობო, ყველაფრს ვანახსარავებ, ამ დროს კი ჩემი საკუთრობი „მე“ სადალც რემ მიგნით თვლემს – ხელუხლებული და მი-უნდომელი („როგორც მზის სხივი“). ამას, ფსიქოლოგთა ენაზე, რაღაც კომპლექსი ჰქვია, ახლა არ მახსოვს.

რომ მოეწონებოდი, რაღაც უნდა შემეცვალა, ძალიან იტანჯებოდა ჩემი შემხედვარი. მიხედავ, რომ ქმართან ასეთი სახალისი მიზნი მფსკია, საერთოდ შემოხედე-ბითი პროცესი იყო, ყველაფრს ეს იმპულსი წარმართავ-და. მუსკა მისი მთავარი სიყვარული გახლდათ, რომელ-საც ექვემდებარებოდა სხვა დანარჩენი, ყველაფერი მის-გან მომდინარეობდა, მისთ განიხასხვარებოდა. შემოქმე-და მისთვის ღმერთკაცს უტოლდებოდა. უცებ გამახსენ-და რომ მხატვარი ვიყავი (წარმოადგინით, აქამდე სრუ-ლიად არ მომეცნებია) და სიხარული შევტბა, მიხედი, რამდე იყო სამშველი. მუსკა ფერწერით უნდა ჩამეცა-ვებოდა, ანუ სატვა დამეწყო, შემოქმედებითი პროცესის თანამონაწილედ შექცია და ამ გზით თავისთავად მოხდ-ებოდა ქმრის ჩინაცვლება ჩემით.

არც დამიფრენებია, მიყვდი და ვანუყვხადე, გამოფე-ნის მონივრა მიწდა და მუნ უნდა დამეშარო-მყოფი. თქვენ წარმოადგინეთ, დამაინახა. ტყუას იგრანო, რომ ჩემი ასეთი თავგამოდებული, ერთგული, მონური მსახურება (ამასობაში სამე რედავ გავიდა) რაღაცით უნდა დაუფასე-ბინა.

საჭირო იყო ჩემი ძველი ნამუშევრების თავმოყრა, მე-ვაგრობების სახლებსა და კერძო კოლექციებში რომ იყო გაბნეული (საზღვარგეთ გაყიდვლით ვერ დაეპირუხე-დი). თუმცა ეს არ ვმაროდა, რამდე ახალიც უნდა შემეშ-ტებინა მათთვის.

ორი თვე ტანჯაუხდელად ვიმუშავე, ენერჯიის არნა-ხულ მოხლეაყვას ვგრანობდი. მართლაც, მშვენიერი ტი-ლენი გამოიფიდა, სულ სხვა, უცხო სხივით მთავარბული (სიყვარული, ძალსა შესას), მე თეთრობაც კი მომწონდა. იგი თითქმის სულ ჩემს სახელსონობში იყო. ერთად ემსჯე-ლობდით თითოეულზე, დროსზე, შუქ-ჩრდილზე, ტონებსა და ნახევარტონებზე, ნოზმალურ და შემარწმუნებულ პერ-სპექტივაზე, ტრადიციულ და მოდერნისტულ ელემენტებ-ზე. მთლიანად ჩაერთო ჩემს საზვარძოში, თავსდაურებუ-რად, გაუცნობიერებლად, თუმცა ცვლილებო, ატმოსფე-რო რაც შეიძლება საქმიანი ყოფილიყო, სულ საშიფით იყო დატომული, ახლის არ მიშებოდა.

მა, ეს ინტელექტუალური ქალები რა ძნელია მათი მოხიბულა. მათ ასე ადვილად ვერ მოატყუებს ვერც მზი-ნად ღიმბინებით, ვერც ბრჭყვიალა ნივებით, ვერც რესტორანში გამოიქვლით უთუჯვარად ხელგამლონი-ბით. თუმცა ეს არ ნინავს, რომ ამ ყველაფრით ვერ ამჩნე-ვენ; არა, ამჩნევენ და სათანადოდაც აფასებენ, მაგრამ ვადამრწველ მნიშვნელობას არ ანიჭებენ. პარადოქსია, მაგრამ მკვიან ქალს შეიძლება ყოველივე ამის უქონელი მამაკაცი უფრო ადვილად შეუყვარდეს, უფრო მკონებუ-

ხეითქულიყავი (სხვა ფორმულები არსებობს ამას გამო-
ხატველა, თუმცა ახლა არ მაპოზრებდა), მაგრამ მე ვერ კი-
დევი იმ პირველა, გამაოგნებელი ფრახის ტყელებში ვყა-
და, ის ჩარდლავა ყველა შემდეგ ნათქვამს, ის მიჯავალენ-
და და მთავრავდა ტკბილ-მზარე მხამით: „ჩემს კოლს
თქვენ უფარხართ“. „უფარხართ?“ – ერთ სულში ასჯერ
გვიმთხოურ საკუთარი გულსცემის თანხლებით (ტკი-
პარდია მწყობრად) – „თანაც ისე, რომ ქმარშიც კი იცის“.

„უნ ვითხრათ, რომ თქვენს ცოლს ვუფარხართ?“ –
ვკითხე ურცხვად. თითქოს ეს შემზარავი ბრალდება არც
გამეგონა (მეუბნა. ჯერ სიყვარულზე არ უნდა დაეყო-
ლანარაკი. მას ეგონა, ამ სამიწელ განაწესს პოულოდნე-
ლად თუბო დაამატებდა, იმდენად დაეიბნეოდა, რომ
უცებ ვალაობდო დანამაულს. პირითი რომ დაეწყო,
ნამდვლად ასე მოზებოდა. ახლა კი მე სხვა არაფერზე
მეშინოდა ფორმ, ვარჯა ამ პირველი საოცარი ფრახისა).

მახედა შედგომას და დანებებულმა მიპასუხა:

„თუითონ მითხრა“.

„თუითონ?“

„თქვენ ნარმოიდგანეთ. იმან ხომ არ იცის, თქვენ რა
ურჩხული ბრანდებოთ? არ იცის, რომ მე თქვენი მიზე-
ზით ვარ მიჯავალენი საწოლზე; რომ უფანაშაულა, გამო-
უცვლელი, თქვენზე მონდობილი, მეტრე, თქვენს იმედად
მყოფი ადამიანი ისე გამოსტუმრეთ უცხოურლისსაგან,
თვალზე არ დაგისამაშებოთ, სერვიც არ შეტკობებათ.
თუმცა რას გელმამაკეობთ, თქვენ ხომ სინდისის ჩანას-
ხიც არ მოგეპოვებთ. იმ გველადრის მერე კიდევ აქ და-
ნანსალბეთ, ჩვენ ვარემო“.

უცებ სახე დამებრცია, დამემანჭა და ასეთი რამ ვუთ-
ხარი (არ ვუყოფნიდი ცოცხლებს):

„მოთხარით, ლუთის გულისთვით, მოთხარით, მართლა
ვუფარხართ? როდის გითხრათ ეს? რას აპირებთ, ხომ არ
იციოთ?“

„თქვენ მართლა მონსტრი ყოფილხართ. მეგონა, თავ-
შეკავების უნარი მაინც გჭონდათ. სხვა თქვენს აფგილას
სირცხვილით დაინგებოდა, თქვენ კი მხოლოდ ის გაანტე-
რესებთ; უფარხართ თუ არა თქვენ მიერ სახიკვედილოდ
განმარული ადამიანის ცოლს. აი, თავებნობო. ენაბო,
რომ გითხარით. მეგონა, ოდნავ მაინც აღვირადებთ სინ-
დისის ტენჯებას“.

გავიგონია! მე ისეე ჩემსას მივერეკებოდე:

„მაინც რამ გაძოქლათ ვეთქვათ ეს ჩემთვის? ჩემიამბო
თანაგრანობა დღედად არ უნდა ვიღვლებოდე“.

„არა, თქვენ კისერი გიტტებოთ. ის შეცოდება, რადგან
საღამო იტანება“.

„იტანება?“

„დაიბ, იტანება. ჩვენ დამალული არაფერი გვაქვს. მე
ვეყოფები, თქვენ კი უფარხართ. თქვენ ხომ თანმიმდევ-
რულად, ნაბიჯ-ნაბიჯ გათვალეთ გველადერი, ეშმაკუ-
რად, მოხერხებულად აცდუნეთ. ისარგებლეთ, რომ უძ-
ღური ვყოფი, შემწერებნობი. საუბარი ამ თუნდაც მოქ-
მედება რომ შემწებნობო, გადაეპარჩენდი და თქვენი
კლანჭებისგან ეიხანდი“.

„როგორ გადაარჩენდი?“

„უბრალოდ ვეტყუდო, რომ თქვენ მკვლელები ხართ,
გულცივი მკვლელები“.

ტანზე ცვლებმა დამაყარა – ამის თქმა ხომ ახლაც მე-
წილო ძალთან შევიწინდი. უცებ ვიწირილე გადავიდე: „შე-
რა მუთანი ვარ? მე თქვენთვის არც ხელი მიკრავს, არც არ-
სადანად ვაღიპოვებართ. მე თქვენგანა ძალთან მორს ვყა-
ვი. საიდან უნდა მცოდნებო, რომ ახლაც ვაკე ნამალ მი-
ნას ვერ სავსებოთ, კლავები ჩაიწებნობო“.

„აბა, აყვანილი, არა? შეგვიწინდათ? ამ ამბის გარკვე-
ვის შერლოე პოლმისი არ სჭირდება. თქვენ ვეღვადერი
კარგად დაგვემთო. წყურთლისგან დაოსებულა კაცი ნყა-
როზე გამიძოთ. თქვენ მიწვენიურად უწყობით, რა სამიბო
იყო კლდის გზა. რატომ არ მომამბრუნეთ? რატომ არ ამიბ-
სენით, რომ ქვემით სრულიად უნიფათო ბილიკი მიდიო-
და? არ თქვით, რომ არ იცოდით. აბა, მე როგორკი მაპო-
ვეთ? თქვენც რატომ არ გადამოიპტებთ ჩემთან ერთად უფ-
სარულმა? არა, ეს იყო ნინასნარ ჩადიერებული გინჩრას
მკვლელობა. ღიას, მკვლელობა. თქვენზე ბედი, რომ მას შე-
უწყაროთ. თუ მოეწოდებოთ, მართლმსაჯულება არ აც-
ედებოთ, შემობლია ცხები გამოგაპლბოთ“.

„მერე რა გიბილთ ხელს?“

„ისეე ჩემი ცოლისადმი უდადევის სიყვარული. მას რა-
ღაც ხავეს გაუწნდა, გადამარჩინი, ხელნაწილი. მე მაინც
არაფერი შემივლება. დაე, მან მაინც ვიხაროს. თუმცა
თქვენთვის ეს, ალბათ, სრულიად გაუგებარია; თქვენი
შემზარავი ეგობრნი ჩემი გრანბებების სიღრმეს ეყრასო-
ფეს ვაზომავს“.

„მაშ, გამოშლეთ ჩემთან?“

„აფრული კითხვაა როგორ გაძელით, ამდენ ხანს რომ
არ დამსკიეთ? აფერუმ, თქვენს მოთმინებას!“

დამკინოდა.

უცებ მის მუხლებთან აღმოჩნდი:

„მაშატიეთ, ლევის გულისათვის, მაშატიეთ. თქვენ-
თვის, მართლაც, ვეღვადერი დამთავრებოდა (ეს მაინც
რამ მათმეუბნო). ნუ შეუძლით ხელს, ის მაინც უთადნე-
რია. ნუ მიჯავალავთ თქვენს საწოლს. მე თუ სულმოკლე
ვარ, თქვენ ხომ ხართ სულგრძელია გთხოვთ, გთხოვთ“...

კიდევ რაღაცებს ველთარულადი, ვტვიროდი, გამემე-
ბულ ვეხები ვუკოცნიდი, ხელებზე ვეპოტინებოდი.

რუდა მანავა, ანტიკური პროფილით ფანჯარაში იფე-
რებოდა. ხმას არ იღებდა. „აადიეთი, – გაფარენე ბოლოს, –
ნადით და, რაც გინდათ, ის გააკეთეთ, მე ხელს არ შეგმი-
ლით. იქნებ მაღნობით რამეს. მაგრამ ეჭვი შეპარება, რომ
თქვენ ვამეს გაბებდებრება შეცვალთ“.

„გვირადებით, გვირადებით, ლოლენ თქვენ ჩემად იყა-
ვით, არაფერი უთხრათ, გვეყვებით. ხომ თქვით, მიყ-
ვარსო, იმის ხაზოთი მაინც მოთმინარო...“

ამ სიტყვებით თანდათან უკან ეიხებედი, კარისკენ შე-
დიოდი ზურგი, მისი დამცინავი, ირონიული ღიმილი მ-
კილებდა. გამოვიდე თუ არა თანხიდან, ძირს გაეიშხლარ-
თუ და გორნება დავკარგე.

(ახლა ამ დამიწყით, ოცდამეერთე საუკუნეში რა
ფრის გულწრად, ანადამაჟურბელიაო. მართალია. მეც
ბოლო სერიოზული გულყრა მეტერამეტე საუკუნის ტემ-
სტში ამომიკიბიას, მაგრამ, გამოწველისას სახით, მოყო-
ლის დასამყასპოე შემხედვარია, იშვიათის – მყოფის პო-
ლოსაც, დღეს კი შეუძლებელია. თუმცა, კაცმა რომ თქვას,
რატომ ამ შეუძლებელ? ჩვენც ისეთივე ადამიანები არა

ვართ? ჩემი გულის ავადმყოფობაც არ დაავანდეთო, მიზეზთა გამო ჩემი გულურს არაფრით ჩამოეფარებებოდა კლასიკურს).

თავი 7

გონს რომ მოვედი, ის თავს მადგა. თურმე არსადაც არ ვყოფილა ნასული, უბრალოდ დამემწილა. პრავდნი რომ გიაგონა, იფიქრა, რომ ქმარს შეეწინება რაიმე, გამოიქცა და კართან მე გადამასხდა.

შემყოფილები დამცქეროდა, ხელში ნამლის ბოთლები ეცავა, ორგულვო ვალერიანის მადური სუნით ივდა.

„მადლოზა ღმერთს, - ამოძახა, თვალგახედილი რომ დამინახა, - რა ვჭირს, რა დავკარგეთა?“ „მივეჩიხარ“, - ვუპასუხე გუნებაში, იქვე მოფუსუსესე მომწველის მოვერიდე. სულ სხვანაირი მერქვნებოდა, რაღაც იფუსილად ქალური, როგორი ძალა, თავმეკავების რა დიდი უნარი უნდა შექონოდა, რომ ამგენისთვის გაეძლო, არც კი დასტობოდა, რომ ვუყვარდი, მე ზომ სულ მის გვერდით ვიდეო, სულ სიყვარულს ეუხსნიდი, სიტყვით თუ არა, მზერით, ხატკეულთ, ეგზეტიითა თუ მიმიკით. თავს ვეცლებოდი და ის მივტერებოდა, შევტრფოდი და ხელს მკრავდა, გამოიხიდა.

ვინეტი და მსიათონებდა, რომ თავზედ დამფოფნებდა. უფრო და უფრო ვიმკვდარუნებდა თავს. გადავწვფობე მენარეებლა, სანამ თინე ცხელი იყო. „უნდა დავეღაპარაკო“, - ამოთქი. პულსი კვლავ გამიმბრუნდა, გული მი-და-მო კრავებოდა. ეტყობა, ფირი დავკარგე. შემიწნდა და ვალერიანის ბოთლი ნესტოებზე დამიყვალა.

ხელები დავუქირე, წამოფინე და ვუთხარი: „უნდა მომიმინო, წამოვი, მეორე ოთახში გავიდეთ“.

წამოდგომამი მომეზარა (შემატყო, რომ ვერაფერი დამიკავებდა). ვაძალიანება დაასირა, მაგრამ მარინე სძლია სისუსტემ (ბოლოს და ბოლოს, მკანისა ზომ არ იყო), ადგა და ხარბაცით თავის ოთახისაკენ გამოიქცა.

ზღურბლს რომ გადავაპიჯე, საოცარი სურნელი შეცა, ეს მისი სურნელი იყო, ნახი და შეუმარავი. ხარბად ვისრუტავდი იმ ოთახის პაერს, სადაც ის იწვა, ვინა, სიხმარს ნახულობდა (ნეტავ, მე თუ დავსიხმრებდითარ?).

სანაოლის კუბეში ჩამოვყავა. მე სკამი ავიდე, პირისპირ დავუყვავე და თვალბში ჩავეჭყე: „მე ვეცლაფერი ვიცი“, - დაბალი, მკერფისმიერი ხმა აღმოშინდა, გაცხლებული შემიმომხედა. ავიცი, რომ გუყვარვარ. ისიც ვიცი, რომ იტანხები. არ უარყო, ტვულიად არ დავიჯერებ. არც პასუხის ვაეცემის გთხოვ. უბრალოდ მინდა იცოდე, რომ მეც არაჩვეულებრივად მოყვარვარ (აქ ორივემ ღერო დავკარგეთ). არც არაფერს გამძლებ, არც არაფერი მინდა შენგან (ახლა კი ეტყუარდი). არ შემეძლო, ეს არ მეთქვა, ამის დამაძლე უაზრობაა. ახლა ვინდა ვამაგდე, ვინდა მომიკალი. რაც გინდა, ის ვაკეთებ“.

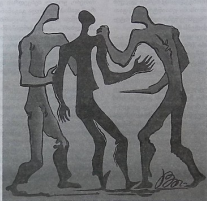
მართლაც, უზარმაზარი ლოდი მომეხსნა გულიდან. უცებ საოცარი თავისუფლება ვგრძენი. სიყვარული ზომ თავისებური მონობაცაა, სასურველი, ტბინელი, მაგრამ მინც მონობა შენი უღლიდან გამოსულა...“ და ა.შ.

იჯდა გაუნძრევლად. შევხედე. თვალეში სულ სველი შექონდა. ღმერთო ჩემო, ტირილა.

დავირქვე (დღეს უკვე მეორედ), თავი კალთაში ჩავედე და ბუბუბებში მოვეხევი. ხელები აიღო, თამბა შემიცურა და ფრთხილად, გაუბედავად მომეჭურა. განიარაღებული იყო. აღაპარაკებო კედევ: გამომიღლა, რომ კარგა ხანია ვუყვარვარ, რომ მე გადავატანინე ის დიდი უბედურება ჩემი თანადგომითა და უანგარო ურთველებით (როგორი მოსახსნი იყო).

მეც ტრიოლი მომიწნა. ნაცვლად იმისა, რომ გამარჯვება მეზეობი და ჩემი დამძულ-მოთოკილი ვნებებისთვის გასატინი მამეცა, უცხაური სინაზე დამეუფლა (ეტყობა, ნამდვილმა სიყვარულმა იცის ასე). ხელები გვერდებში და ისე ფრთხილად მოვეხევი, თითქოს შემიწნოდა, პაერის არ გამქარალოყო, არ დამსხერველიყო.

სახეს უტოცხიდა არეულად, უტონოდ. ბოლოს შევიამინე, რომ კოცნებ არ მისუსებოდა, მხოლოდ თამბი თითებთ ჩაიბარენოდა და თითქოს ცვლილობა, მოველოდებინე, მაგრამ ძალა არ შეუწინდა. ცრემლები კვლავ სილოდა და მიცვალელებულით დამტროვდა. ცოტა ხანში წამოვდგა, კომოვს მოუხალოვდა. იქ რაღაც სქელი რვეული თუ ბლოკნოტი იყო. აიღო და კარადამი შემაღლა. ეს მომზობა შექანიერად შეასრულა, თან ტროებს განაგრძობდა (ესეც თქვი) ამ საუკუნემოც ტრიონ, თანაც ცხარე ცრემლებით, გული მისხდა, მერე ისევ მოსდებ და,

მხატვარი გივი ვაშაკიძე

საერთოდ, ყველაფერი ემართებათ, რაც ადრე, ძველ, რო-
მანტიკულ დროში, გასაკდით გულზექ].

მიგნავდი, რომ ის რეველი თუ დლოკონტი მისი დლოური
იყო. ქალღმერთი ეს სისუსტე – წერა აიტანა ხოლმე, თა-
ნაც განურჩევლად ასაკისა. ქალები, გარდა მწერლებისა,
დლოურების წერას ცრადებთან. ქალთა სქესი უფრო გამბე-
დოა. ისინი არც დედამიოლებს დავიდევნი, არც მუ-
ლებს, არც ქმრებს. (თუმცა ყოველთვის არსებობს საშიშ-
როება დლოურის მათ ხელში მოხვედრისა) წერენ და, ვინ
აცხას, სწორედ ამიტომაც, რომ ისინი დაინტროგონ, გა-
ბელონ და ამით დღემე ოჯახური ცხოვრება ოდნემე საინტე-
რესო გახადონ. ევდებენ? ემ, ქალებს რას გაუვებ?

ცნობისმოყვარეობამ ისევ ცოდველებს მიბოძგა – გა-
დაფრევიტე, დლოური მომეპარა (მა მოხდა, შარცე ნენში
იყო, აქლემი ხომ არა?)... როგორმე ოთხბედიან უნდა გამეტ-
ყებინა. ეთხოვე, ნეალი მომიტანე-მეთქი (ეს წადალზე
გავხატენა მაგარა დაეამხევე). როცა დაბრუნდა, დლოური
ჰუბეს უბეს მომობდა.

ას ლამე კითხვამა გავატარე, დლოით უკვე მთელი რვე-
ული ზეგანად ვიცოდი. სხვისი წერდების კითხვა ხომ
ცუდი საქციელია (მსაბუქად რომ ვთქვათ), მე კი ახლა
ერთი პატარა ნანყვეტი თქვენც უნდა ნავკითხოთ (ეს კი-
დედ უარესი). და ექნა, პატემომოყვარობა შიძლეს, მინდა
გამეწინით, როგორ უფუარდი (თანაც სასყვარელო მო-
ხრობის კლასიკური სტრუქტურა ეისტილოურ ვანრსაც
გარდაუვლად ითვალისწინებს).

ნანყვეტი დლოურიდას

„დლოთა დლოიდან ველოდა შენს ზარს. რატომაც შე-
გავითინდა ხელი ყურნისდაც გამექცა, მაგრამ კვლავ
და კვლავ ვებრძინებ ჩემს თავს: არ შეიძლება“ ვზივარ და
ველოდებთ, თითქმის ამ ზარზეა დამოკიდებული მთელი
ჩემი ცხოვრება. აი, ახლა შენ დარეკავ და თბილი, ხალღ-
დოიანი, მეკრადისივრა ხმით შეტყე: „მე ვარ“. მე კი იმუ-
დებულად გავხვდები, ცივად, გულგრილად ჩავგითხოვ. ღინ
ბრძანებებზე? ეერ გიციანთ“. შენ ნანყენი ხმა გაქცა, გული
მესერება, მაგრამ სხვაგვარად რომ არ შეიძლება, არა-
ერთი არ შეიძლება (როგორ მძილეს ეს სიტყვა). მეღაპარა-
ვები და მიზეზს ეტებ, რომ მიმიდან გამომბიტყყო, სადმე
შემხედდა, თანაც სერიოზულ მიზეზს – იცა, რომ ვერ დამი-
ყოლივ. მეც სულ გულიხსებთქვით გიმინე, ვითურ, არდა-
ნა უნდა გითარსა, არადა, მთელი არსებით მინდა შეინარა მიზე-
ვედრა. გაბასოს, ურთულად რადაც ვერ მოვჯენი გამოსა-
ვალს, ისევე შე გიმეველ – ესა და ეს ნამდვი ვერ ვიპოვე და
იქნებ დამეხმარა-მეთქი (ნეტავ მიხედ რამეს?).

გუშინ მტკიცრან შემარტე. მზის შუტი სახემი მცემდა.
მიფრებდი და ვგრანობდი, რომ გული გტკოავდა – ფერი
მიფრის ხოლმე. მივხედი, რომ რადაცის სათქმელად ემზა-
ვებოდი, თან გემხობდა (ერწინებდა შეგვის მცდელობა ხომ
მიმოდ დამთავრდა). ძალიან მინდადა შენგან იმ სიტყვების
გავკონება. ვული მეც მიმოდ-მიმოდოდა, მაგრამ, აი, ჩაერო
ფხიშელი, ცივი, სუსხიანი გონება და ბრძანა: „არ შეიძლე-
ვა!“ მაინცვე მიმ გაეყეცი, გავისხლტი, უახროდ გაეინო-

და, ეიდაც გამეველს შევეჯახე. ბოლოს მოვიხედე. მე-
მინდა, ცუდად არ გახდეს-მეთქი ჩემად, უხმად მომდევდი,
მომახლოედა თუ არა, მაშინვე ჩემი ქმრის პრობლემებზე
აღდასაყვი (ეს ჩემს თავდაცვის იარაღია). სახეზე მიცე-
ლებუბის ფერი გედო. გაეწემა.

არ ვიცი, როგმევედ გავრლებ ასე. მინდა შეგებო, მოგე-
ვიო, ბოლოს და ბოლოს, ამოგაოქმევიო, რაც ასე გტან-
ჯავს. მაგრამ ამის ნაცვლად გიბრახდები, გჭრებუბო, გგა-
მაბები, ყოველ შეხვედრას გაეცევიო. გახსოვს, მოხვევა
რომ დამბიოქე, სილა გავგანარი, მერე მთელი ღამე ვტრო-
დი. მინდა თუცხო: „მეყვარარ“, ამის მაგერად ეამბობ:
„მბუღარ“, „მომბუზრი“, მსურს დავიხიბო-დარჩი, სულ
დარჩი“, ბავებენი კი გულგრილად ცივან: „ნადა სხლბი,
მეტქარები. განა შენს გარდა საქმე არადერი მავეს!“ შენ
თვალებით, მზრით, ქვევით მინაც გამობხატე შენს გუ-
ლისანებებზე, მე კი... ევადე ხელში მავებები და არ შენძი-
ლოა, რომ გაგავოცხლო. ღმერთო, მამეველე...“

კიდევ ბევრი რამ ეწერა ამის შავასი, მაგრამ აფა-
ნარმეს ჩემთვის შევიანბა.

რავა გავაგრძელო. სიფერეული კი გამომიტყავა, მაგ-
რამ გადაჭრით, მტკიცედ მითარა, რომ ქმარს არასოდეს
მაატკობდა, ცოლად არ ნამომყვებოდა და არც არავი-
თარ სიხალღეზე არ დამითანამებოდა. ძალიან ძლიერი
იყო, არაქალღმერთი ძლიერი.

რა არ ვუთხარი, რა არ ვცადა, ვერაფერი გავანყე.

ერთი წელი ასე ვდეი, მაგრამ თავემთავრად ვულესია
გაიხადა და კიდევ უფრო გაძლიერდა. მომეველეც დამთ-
ხოვს. ახლა ისევ თვითონ ეჯდა ქმარს გვერდით, ესაუბ-
რებოდა, ნიღბებს უკითხავდა, მუსიკას ასმეინებდა. თუმ-
ცა ხანდახან, როცა ძალიან გაუჭირვებოდა, როცა ტანჯვა
გაუსაძლისი გახდებოდა, ჩემთან შემოიბრებნდა ხოლმე,
გულში მანირავდა, გაურთავ და მოკონიდა, გულიდან გამო-
მატარებდა და ისევ გარბოდა. მეც მანამებდა და თვისაც
რამებდა. იმედს მინც არ ვყარავადი, ბოლო, ფინალური
აკომიდა გარდაუვლად შეტყენებოდა. სადაც ახვევინ ვითმი-
ნე, ცოტასაც გაუძლებ-მეთქი, ვტრორობდა. ქალური სი-
სუსტე ოდესღაც მინც დამძლევდა, აბა, მართლად უფორ-
ცი ხომ არ იყო. („ელადადა უბიძი“. დროზე მომავინდა)

და სწორედ ამ დროს, მიველი წუბი ტანჯვის სახეაზრს
რომ ველოდი, ჩემს ოთახში ის ავებდითონ ზარი გაიხა.
რეანალიზი (სიგეფე არა? თუქცა ათწლითაც არსებობს)
მოლოდინი დესასრულს რომ მიუახლოვდა, სიადინდაც
გამომტყავს ეს ყვეთელთავდება მამაკაცი და უტოროვად
გამომტყავს, რომ შევიდა დღის სიყოფილვდა დამირჩინო-
და. ახლა მინც თუ გესმის, ასე რამ გამეგევა.

ასე დავასრულე აღსარება (ბოლო სიტყვები მომ-
ღერისთვის არ მიუცემას). ველოდი, რომ, მიუხედავად
ცოლვათა სიმძიმისა, შენდობას მინც მივიღებდი.

აბუც შევიცდი.

სასჯელი დამადო (ეტიტამია, როგორც თვითონ თქვა).
დარწმინდი დღებები უნდა შემარბულა, ლოცვები მეკოთხა
(თვითონ განმისახლარა, რომედი) და, რაც ველოდარწმ
მიმოდ და საელოდი იყო, მისთანაც უნდა შეელოდებინა
სიმარბულე, უნდა მომეცოდა, როგორ დავასახიერე მისი
ქმარი, ანუ ჩემევე ხელთ დანა უნდა გამომესევა ყველმი

გამახსენდა, დანიით მოვედებო, ნეტავ ამახ ხომ არ გულისხმობდნენ?

ეს არ შეიძლება, - შევლავლად მოძღვარი, - ვინმე მივლებ, მაინც დავწყებ, თუ გნებავთ, საერთოდ არ დავიძინებ, დღე-ღამეს ლოცვით გავასწორებ, ოღონდ მაგას წუ მიმოხირო, იც მის ძაღვს ადგმატება-მეთუ? სხვაგვარად არ გამოვაო, მითხარ, სასჯელის არსიც ესაა - გვეღიანე მტავად რა არ გსურს, სწორედ ის უნდა გააკეთო. შე-წაღვლებელი უნდა შექნაო.

ნამოქანწალიღ.
შინ რომ მივდი, სივხემ ამინა. ციციბინით ვაკანკალებდით, მივედვად ლოცვანზე უპატრონოღ.

საღამოს დამირეკა (მაინც ვერ გაუძლო გულმა). ავად ვარ-მეთუ, ვუთხარი. ახლა კონცერტი შეწყება და დი-ღის მოვალ, როგორმე გაძღლო, მთხოვა. ის ღამე ძღვის გავათენე. ცალკე სიციხით ვინფიდი, ცალკე - მისი მონატრებით, ცალკე კი ხაყვდლის მიმით (ჯოჯოხეთის ცეცხელი, ნეტავ, ამაზე მწველია?).

დილით ადრე მოვიდა. „შარალია ავიდ ვოფილხარო“, - ჩაიღაპარაკა (აღბათ ვცოხა, რომ მისი შემოტყუება მიწა-ღდა). ნამოფრომა არ შეუძლო, ოხსარმა მისი უკანასკნელი ძალ-ღონე გამოიყავაღ.

სიკვილის ენატრობდი. არა გაიყვანა კიდეე ოთხ ფღეს-მეთუ?, - გავიფიქრე. უკვე ნახევრად საიჭიოში ვგრძობდი თავს. მთელი დღე ვგრძიდვად არ მომხრე-ბოდა, მივლავ. როცა მინწარს დასიკვილებდა, სახეს ნი-კოცინდა, ცრემლით ლოცვებს მისკვილებდა. მეც ზწირად ვინმეხრებდი თავს.

შეღამებისას აწრიაღდა, შინ უნდა წასულიყო, თან ვინწონდა ჩემი შარტო დატოვებისა (ეს ღმერთიღოე ქალი საწირადე ვაქცივით). მეც ვერ წარმომიდგვიანა ამ ღამის უფიწოღ გატარება. ყოყმანი რომ შევტავდი, არც ვაცივ, არც ვიცილებდი, და ვუთხარი, ამ კვირის პოლის მოვედგე-ბი-მეთუ. მუწლზე ხელი დამაღო, ვცოხა, სიციხისაგან ებოდავი. ყველაფერი მოფუფევი გვიფიფთავლებს კაცსა და ჩემი ცხოვრების საიტზე. შინაც არ სურვოდა, დაფუფე-ცე, რაც კი რამ წინდა გამაწინდა - ფედ-შამის საფლავი, მისი სიფარული... (მეტე საფიფარი, უშარლოღ, არ აღბო-მარნდა). შემინდა, შეფოფიდა, ღამის ასტერიკა აფემარ-თა. ახლა იქით ვამწეფიფედი, აფბათა, რაღაც მომწვლანდა, დამქსნზმარა, წე ვეწინა-მეთუ.

საკამოდან საწოლზე გადმოფედა (დისტანტია შინც ახ-სოვდა), ტრუბის ვურათს მიმატებდა და ჩამწერწილდა. აცო-ვად, მეც შეინახე ერთად მოვედებე. „რატომ? - ფეფუსეო ერთი შეხედვითი სწულადე აბსურფული კითხვა (მაინტრუ-სინება, რას მიპასუხებდა). უღებ ნელში გაიპარია, მუწლზე ხელი გადავიდო და ხმაძალიდა, მკავიფი წარმოთქვა: „იმი-ტომ, რომ ძალიან მიყვარხარ“. ასე თამაშად და ძალიანუტა-ნებლად ეს სიტყვები პირეფლად გაისმა მისი ზაფიანა, სხვა დროს მიმით და კანკალით, თითქმის სასტუთამორისოღ ამ-ბობჭაქოლმე ტეჭომა შეუმინდა, ისე არ მოეწყვედარდავო, არ გამეფო, შაროდა რომ ეფეყარდი (დღელო რამ წაე-კითხე, არ იცოვდა, ვცოხა, დეყარეღ).

მე ღამეც რწითან დარბა, მინ დარეკა და რაღაც მოიბო-ზეხა. რა თქმა უნდა, არც ერთს არ გვიფინა. მეორე დღეც ჩემთან გაატარა (რეპეტოციაც კი გაავცინა).

მოძღვართან მისვლის დრო კი ახლოფეფობდა, წესით კურა დღისა უნდა ვეზიარებინე (რა თქმა უნდა, თუ მე-მინდობდა). რა მეთუცა, ვერ შევფელი სამართლის გამე-ფლა-მეთუ? ტყუალი ზომ ვერ ვეტყოღი (ერთი პარასკევი-ღა დამწრწინდა).

საგინებელში ჩავვარდი. ის უფრო მაგიფებდა, რომ ბოლო დღეებში სულ თაღეფბა შემოწვიფიფიდა, შემოწ-ხიროდა, შიმს მიქარწვლებდა, მამწწეფებდა, მთხოვდა, ხა-სულღელები თავიდან ამოეფეკო, სიკვიდის გაკრძალიყო, თიხის მოწეფდა. როგორ უნდა მეთუცა, იცი, სულ ტყუი-ლად ვაფეყარვარ, მე შენი ქმრის მკველელი ვარ-მეთუ. არა, ეს წესს ძაღვებს ადგმატებოღ.

მაგრამ, იმადფროვლად, სხვა ფიქრიც მომწვალა: წი-ნანწარმეტყველებს რომ არ სურვოდი, ასე მოუნანიფიფე-ფიზიარებელი რომ მოვეკვი, მე რე რაღა მეწმეფიფი-მელოქი-იქ მართლაც რომ ისე დამზეფეს ყველაფერი, როგორც აღწერეს: თავის ცოფამაღლიანად, თავის საწოლზე-ჯო-ჯოხუთთანად, თავის ეწმეც-ანგელოზებთანად, თავის სა-ხ-ვერცხებთანად (შმოლოდ დღისთ არსებობაში ამ შემიტტანია ცეჭი), მე რე რა წყაღში გადაფეყარე-მეთუ. არა, ეს პერ-სპექტივა არ მინიბავდა. თან ჩემს თივზე ებრაზობდა, ამაზე ადრე რატომ არ დაეფიქრებულვარ, ახლა ზომ ასეთ დღეში არ აღმოწინდებოდი. რა ვიცა, თავი უკვდავი მეგო-ნა თუ რა?

ვიფიქრე, ვიფიქრე და გააფიფიფიცი, ვეჭვე ყველა-ფერი, თუ სხვა გზა არ არის, მაგრამ პარისიარა არა, ნე-რიღეს მოწინარ-მეთუ. ასე უფრო გამაადფულეფობდა.

ნამოფრომა ხანცე, ადენვარე ჩემი საგნოთა საქმეები, ხა-ხელოვანი ისტორია, თან ევედრებოდი, სიკვილის წინ მკაცირად არ გავცხაჯეღ.

მაბათ დღისა ისეე მოვიდა. საჭმელე მოიჭებდა. პირი ვერაფერს დავაკარე. ნერიღი ბალიშის ქვეშ მფიო და თითქმის ცეცხლის სიმწერეფავეს გაბოსცემდა. უღებ ვი-არბენი, რომ ფღის თითები გამხრებდა, ვკვებო-მეთუ, გაიფიქრე. გამახარდა. ნერიღს თუ წაიკითხვდა, ჩემს სიციცილებს რაღა ფბა ექნებოდა, სიკვიდი მწოლედ ხსნა იქნებოდა (მაინც რამ შეწყვარა ასე!).

ვერ ვაპირებდი, სახლში გამეჭანებინა, დაე, იქ ნავითი-ხა. მაგრამ უღებ რაღაც საგნობობის ბატონობა და-მეფულად (რეში თავისფიფი სიძულელით აღწმეფი). სას-წინაფიფი შეეყავი ხელი ბალიშის ქვეშ, დაეცილი ქაღალდი გამოფაფერებე და მივანოღე. ტყუბა, ასეთი სახე მქონდა, რომ შემწინებლმა უკან დამიბო, უწეზურად ხელები ზურგს უკან დამაღა. „ეს რა არის? - მკითხა ჩამწყალი ბბით. „შე-როლია“ - უუპასუხე გეფიფიფიღად, თანდათან შიმის გრანო-ბა მიტყარწვლებოდა, თითქმის უკვე სულ ერთი იყო ყველა-ფერი (ტყუბა განცეფასაც აქვს საზღვარი).

არ მართამეფდა. ძალით ჩაჭირავ ხელში. „ნაიცივო“, - თითქმის ვუბრძინე. „მერე ნაიციოხავ“, - ხმა და ხელები უკანკლებდა. „როდის, რეში სიკვიდის მერე? არა, ახ-ლავ უნდა ნაიციოთ, ამ საღამოს მოძღვართან უნდა მი-კიდე, პასუხი უნდა გავეცე“, - თითქმის უფეროდ აღ-ტრითი პირეფლად ეფუპარეკებოდი. მიხედა, რომ რაღაც საამბეღებლამა უუპასუდებდი. „რის პასუხი? - მკითხა ზეზად. „რის პასუხი, რის პასუხი, - გავლზინანი, - მან დამავალა შეწინის სიმართლის თქმა, მწოლედ ამის მერე

მომცემს შენდობას, გასაგებია? თუ არა და ფიშკ... ვყო-
ჯობითი მიკრავნ თავს, დადა, რტაინი ეშმაკი პირდაპირ
კუბრის აბათილებსაკენ გამაქროლებს". ეგრძნობდი,
ემქრებლობდი, მმარბულ-მლოკველს ეს არ შემეფერე-
ბოდა, მაგრამ ბრახი მაპრობოდა (ნეტავ ვის ვებრახებ-
ბოდი?), სიცოცხლე მინდოდა, ეს გასაღებელი, უაზრო,
სულელური სიცოცხლე მაინც მწყურვოდა.

ლოჯინზე დავემბე. მოვიდა, სახე დამიკოცნა და მით-
ხრა, რაც უნდა ენეროს, გამატიებო (აღბათ, რაღაც
ნერიღმანები ეგონა).

კეღლსკენ გადავბრუნდი. მესმოდა, როგორ გამოლა ტე-
ბალიდი - ნელა, ფრთხილად. თვლები დაეხუტე, მერ ბალი-
ში ავიდე და თავზე დაეფარე, მისი სახე რომ არ დამეჩახბა.

კარგა დიდო დრო გავიდა. ჩამოქუმი არ ისმოდა. კიდევ
შეუცხადე, სიწუმე იყო, სახიზღარი, მტანჯველი სიწუმე.
თმები რას ველოდი, ნივლე-კიდე ატეხდა და თავში
სკვამს ჩამარტყამდა თუ რა, ეს მისი სტილი არ იყო.

„არ შეგრა“, - გაფიქრე ბოლოს ჩამქრალი, სიცოცხემე-
პარული ხმა.

მოვიტუზე: „თუ არ გეჯრას, ნადა და მენს ქმარს ჰკითხე“.

„იხანაც იცის?“

„იცის“.

„და ამდენ ხანს მიამალავს?“

„ჰო, გამალავს, ბატონო, სულგრძელი კაცია, უყვარ-
ხარ, ეცოდები“.

„შენ არ გეცოდები?“

რა ჯანდაბა უნდა შეგასუსხა, კიდევ უფრო მოვიუტუნე,
პულის მტრე ისევ მომესმა მიმი ხმა:

„საკვდილიც ამიტომ მოიფიქრე, რომ ეს შემატიებინა?“

გავკუნდი. ასეთი რამ თავშია არ მომივლია (უარესე-
ბი მომსდელი, დემროთი, ხატო, რჯული, ეს - არა).

ხელი ჩაიჭინე, პასუხის გაცემას აზრი არ ჰქონდა. კი-
დევ კარგა, სახს ვერ ვხედავდი, ზურგიით ვიწვიქი.

კარის გაჯახუნება ურის ჩაღვმას ჰგავდა. ნაივია.
უკან გადავირთე და მთელი ტანიც კედელს შევასკდი.

ცხვირიდან სისხლი ნამაქდა... თქვენ წარმოადგინეთ,
უტეხ ჩამეშობა. ხომ ვთქვა, ნახევრად მკედარი ვიფიქ-
რებოდა. აბა, ასეთ დროს რა ეშმაკს უნდა დაფიქრებინე?

რომ გავიღებდი, ეკლესიაში წასვლის დრო მოახლო-
ებულიყო. წამოებარბავდი, სისხლიანი სახე მოვიბანე,
ტანსაცმლის გამოსაცვლელად ძალა არ მყოფა და ისევ
წაივალასახი.

მოდურბა ძლივს მივინ. არა, მესხიერება შესანიშნა-
ვი ჰქონდა, უსრლოვად, მე აღარ ვგავდე ამ უკანად, თავდა-
ჯერბულ კაცს, რამდენიმე დღის წინათ რომ ნახა. ვიჯე-
ტი მის წინაშე დადილი, გამარტყული, გაბმოუღებელი
სულითა და, წარმოიდგინეთ, მარბლავ ენარბობად უქმად
დაბარჯული ნღებისა და, საერთოდ, სიცოცხლის გამო.

სხვა, წერიღმანი ცოდეველები გამახსენდა, ადრე რომ ცო-
დავ არ მყვარა. რაღაც მშვენიერი სხვი შემოქორტა. არა
კარგია ეს ყველაფერი, - გაფიქრე, - მაგრამ ძალიან
დაკვიანებულია, ყოველ ლემთხვევამ, ამქვეყნად მანც“.

შენდობა მივიღე, ლოკველად დავესწარი. მთავრ დი-
ლას სახარბებლად დამიბარა (გამიბარა, უხარბებელი
აღარ მოკვდებოდი). რომ არ მოკვდე“, ჩამსახა ვილაყამ.
„ფუი, ეშმაკი“, - ხელი ავიწვიე.

წამოვდეო. ძალი შემმატებოდა, ისე აღარ დავდებლა-
სებდი. არც ვიციდი, სად მივებტებოდი. უცემ ვეითელი
კარ დავინახე. ვილაყ იდგა და უკაცუნებდა. შემაწინა,
რომ ვუტურებდი. „თქვენიც დაგისარეს?“ - მეთხა. ძალა-
უნებურად თავი დაეფუქი. „ხომ არ იცით, რა კომპანიაა,
უტბორია თუ რვეინ აფერისტები სხვანა?“ მხრები
ავიწვიე. არა ენა? ამ უმუშევრობამ ბოლო მომალა. აბაც
თუ არაფერი გამოვიდა, თავს მოვიკლავ“, - გამწარებით
წარმოთქვა. „ეს უკვე აღარ დაგჭირდება“, - გამოიღვა
თავში, მაგრამ ხმამალა არ მითქვამს. ამსორობი კარც
გააღეს. მოდი, მეც შევალ-მეთუც, ვიფიქრე. აბა, თუ მი-
წობენ, თუ გავახსენდებთ, იქნებ მის მანც მითხროს, რო-
მელ საათზე მოვცდები-მეთუი, - ნეტავ, რამი მარტრე-
სებდა!

კარი ზემმა წაცნობმა გააღო. „გამარჯობათ“, - ხელ-
წეული მივესალმე, ძველი მეტობარკითი, მინარუად
ვგრძნობდი თავს. მან მთრე კაცი მომატყა. მეც დავა-
პირე შევალა. „უკაცრავად, თქვენ არ ხართ დამარტე-
ბელი, - მკაცრად მოხრა, - ნაიბით, ერთ დღეში კიდევ მო-
ასწრებთ რაღაცებს“, - მითხრა მოწყალად. იმ უტსნობაა
გამარჯვებული მტრით გადმოხრება, „საკუდავო“, -
გავიღე გუწეზბიმი და წამოვიდი. კარც გააჯახუნეს.

თავი 8

ბოლო დღეც გათენდა.
აფრანად გამიღვიდა. ზარბანამდე ერთი-ორი საათი
რბობდა. არა ვაკეთო? - გაფიქრე. „ნეტავ რას აკეთე-
ბენ ადამიანები ცხოვრების ბოლო დღეს?“ - დავინტერეს-
დი. ამას პასუხს რეალობა ვერ მომცემდა, ისევ ტექსტი-
ბისთვის უნდა მიმეშართა, მაგრამ ამ თქმაზე დაწერილი
არაფერი გამახსენდა (მე არ მქონდა ნაკითხული, აღბათ,
თორემ როგორ არ იქნებოდა).

ლოჯინში წამოვიჯეტი. „ავდეგ თუ არ ავდეგ?“ - დაე-
ფიქრდი, რაღაც სულ ერთი იყო. „ჩავიცვა თუ არ ჩავიც-
ვა“, - ახლა ეს დიღენმა წამოიჭრა. „ყოფნა თუ არყოფნა“, -
გავგრძელა ვილაყამ იმავე ტალღაზე. მე ვინ მკითხავდა,
თორემ წამდელად ყოფნა მერჩივნა. „ეს რა კითხვა?“ -
გავბრახდი დანიის პრინცზე.

უყვე გამახსენდა, რომ ზემ მთრე ამ სახლს ბატონი
აღარ ეყოლებოდა - შემეკვირდა მე არ მარტობდა და მო-
ხსენებელი. ბნის ანდერძიც კი არ უშველიდა - არ იყო
პრივატიზებული (ამასაც ანი ვაიკრებდი), სახელწიფო
ხაზინის კოფონლება ვაბეჭობდა. „აბა უნახა, - დავიმ-
შვიდე თავი, - სახელწიფოც ხომ ადამიანია, ხომ არ შეტა-
რენ ამ ბნის, ისევ ვილაყას მისცემენ“, ახლა ნივთების
თვის უნდა მიმეხებდა. ავეუი კი კარგი მქონდა - მოდური
და თანამედროვე (დუდაშეშმა მოასწრო ყიდავა). ეინმეს-
თვის უნდა მჭურებინა, ერთი ღარიბი ნათესავი გამახსენ-
და, მრავალშვილიანი, ბავშვები ორსაათულიან წარებზე
ენეა. თოახები ტი ჰქონდა, მაგრამ თითქმის ცარიელი. და-
ურჯედი, მოდი, ავეუი უნდა გარტე-მეთუი. „ამისთვის გა-
მწიფეთქო“, - მითხრა და ყურმილი დაკოდა, არ დამიჯვრა.
გავბრახდი, მოდი ახლა და ამას ეტყენ, წაიღე ჩემი მო-
რავი ქონება-მეთუი. ისევ დაურჯედი, არ ვებუშრები, ვადა-

შალვა საბაშვილი

თვითონ განაგებს

მზის სხივით სვეტი წყარო ზაფხის ის ვერცხვით მისაპოსი დიდი პოეტო თვითონ უწინს თავის მახლობელ კოსმოსს.

იმ დღეს კოეზიები, რომ მზერავ ნადებს ლურჯ სიტკბოებას, დიდი პოეტო სასარულშიც ჩადებს უსაზღვროებას.

შენ გსურდა მეტი – გვეცია ხანა ახალ ხარისხად, დიდი პოეტო დემოლოსგანაც შექმნის ქარიშხალს.

ტალღად მოვლტერ, წარმოქმნი ძაღვებს დღეღის მატებად, დიდი პოეტო თავის სულს აფენს ურიცხვ ნატებად.

აჯადობები დრო-გამთა ქარის შორეულ სისინს, დიდი პოეტო თვითონვე არის საზომი თვისი.

უნახლეროვით მახვებს ჩანაგებს კვლავ ბევრჯერ გვეცერის, დიდი პოეტო თვითონ განაგებს სიფრცვლა წესრავს.

ოპონიის წყვილი

კვარტალი ბნელშია. მარტო ამ ოთახში შუქის ოპონიის თითქოს შორ სიურცვლა იფუხავს ხიზანდება ანიშებს დაფრენას,

პაერს მოაღწია სეფა უნახესი, რომელიც თანდათან მშაფრფვება, კომპიუტერებს გუარანთა ციალი, წყება როზეტების, უფლი ნათურა – ვრთ იღუშაბების მთავარი წყარო ფამის მშაფრფვით შენობეცით მოხედენ პოეტები, ფერებს ავირავს. არსათი ჩქარობს, ო, ამ ნათურას შეუძლია შიღონი ნელი ანათოს, აქ კი თაობათა იღის ქარავანი, მავთა მზისა გააღვივებს თესლებს ღანათებს, ნორჩ ღერწანში კორონს გააძაქვეს უტრუფენ კარავად. დაცხრება განუკურნელი ტოვობები, ვადათა გასცლა მოსხნის პასუხისმგებლობას ღანაშაბეცების, (ისედაც, მომწიფანთა გარდაცვალების გამო სამშაფრფვით ვეღარახდროს შეიკრებიება). უმხარერსა სურვილებიც დაბლაგვდება და

უგზო-უცვლოდ დაიკარგება, მდინარეებს არ უხსოვებათ ზღვები, ზღვას კი ნაძარი. ტალღებს დაეიწვევებათ, რომ მათ აღტერას ქარები სჭირდება და სპონტანურად აგორფვებიან, ზაფხული განაფხვებს დასინრებს მოიღვას, შემოადგომა და ხამთარი კი ერთ ეტლებში აივდენ, დროს შეიძლება დაეიწვევს თავისი დიდი დაბნულუბა, შეწყვიტოს რბოლა და ჩაიბინოს,

ამის მერე კი სურულიად ამაოდ დაუწყებენ ლოდინს: ცისკენ დატრეპული მურისის ძარს წაშოვარდნის, დაინცხულ ურანათა დაშოვარებას, გვირგვინი შესული მეტროს შატარებლის გამოსვლას

გვირგვინი, გაკვეთილი დამთარების მარწყვები ზარის დაღვრებას, წინის მარწყვებს ან ამოვარდნილი გრივანის დაბოლოებას; მერე კი, მერე შეიძლება დროს გაეღვიოს და ღანა, კარვის აღფრენის მიზნით ორიოდ წაშვი

გადაიბრინოს ათასწლეული, რა ხაოცარი იქნება, როცა თვალის სულ ერთი ღებამხამებით გადაიქროლებს მილიონი თაობის ეტლი, და ასე მქადროდ დაღაგდება მოვლენათ წყება, რომ შეიძლება ბავშვის ცრემლის ერთი კერცხალი სიციცხლას ბოლოს, მის საუკუნო განსასვენებელს

თითოეული დაეცეს! ო, რაოდენი მოხდება რამე, ხოლო ნათურას თავისი ცივი, მკრთალი ბრწყინება ერთი ნაშთაც არ მოსწყინდება. აკერ, სიღრმიდან ამოტოვებდა შეგრძნება რაღაც უცხოის და ნახოს, არ იძუროს ბავე, თუმცა ვინ მოსთელის, რამდენი რამეა სათქმელი როზეტების ნება, ეყრანთა ციალს გვიავაზობს შუქის რაზონი, ხოლო კვარტალი წყვილადმა ჩანაქმულია.

თანაკვეთა

საოცარია, ყველანი ეცხოვრობთ აბსოლუტურად სხვადასხვაგვარ სამყაროებში, სხვადასხვაგვარი სიღრმე და ძალი აქვს ჩვენ საკუთარ ელუკარებას და შოვა დინებებს, სხვადასხვაგვარი საწნის პირობებს გეგბევერებს სიერცვთ გამგებელი დამაბეჭისას, სხვადასხვაგვარი გეგებთ მიზნები და სურვილები, სულ სხვადასხვა აქვს ტალღის სიგრძეც, შედევლის ძალაც ჭოვრებს, რომლითაც ვართ დატოვრული, ჩვენს პირიზონტზე სულ სხვადასხვა გარემო ქართა სიქარეც და მიმართულებაც, ის ბილიტეც სხვადასხვა არის, რომლითაც ყოფის სულ სხვადასხვაგვარ სიბრტყეში მოხედა ჩვენს არსებათა გამსახლერული ტალღების რხევა, თვითველ ჩვენგანს განსხვავებული მეტრი, მწვევა და ტექტონიკა აქვს, თუმც ვარდენულია ერთ სურცეში ვართ, მაინც საკუთარ ქვესიურცეებს თან დაეატარებთ, და ყველაფრისდა მოხედავათ ჩვენ ერთმანეთის ვიგებას და ვარცმოსავლიან რღაც საერთოს ზღვას ვესწარაფვით. საოცარია და აუხსენელი, რომ ამას ზოგჯერ კიდევაც ვაღწევთ, ჩვენ ყველა ეცხოვრობთ აბსოლუტურად განსხვავებულ სამყაროებში.

გარდუპალრბა

მოცულობათა სიერცე აუცილებლად უნდა შეივსოს,
დაბნევი მიადრეხს ცერე ერთი ნერტილიდან ვერც ერთ
სხვა ნერტილამდე,
სულ უმცირეს დროით მონაკვეთსაც ვერ გააფრთხის,
ისე, რომ ამ დროში უთვალავი რამ არ მოხდეს;
გაივლის ღამე და დღის მზე უკვე სხვა ქვეყნისთვის
მოფრინება,

გაბა წელნაღვი – და სრულიად სხვა მდინარება,
გაბატონდება,
მრავალი ამშფო დაუბრუნებლად გამტარდება და
ფორტიტება,
მრავალი მომხდელი სამუდამო ნარსულად გადაიქცევა,
ურცხე ურთულეს კოხეხას მარადიული პასუხი გაეცემა,
ქარაუღები თვითნებ სრულ უნადაცობას გააშფაფრებენ,
ოპტიმისტური გაანგარიშებანი ხუბულსასეთი

ფორტიტების,
ამბავთა წინგი დანერღი იქნება – ნაკოხეხასა თუ
შეჭლებთ, შეცვლას კი ვეღარ
აზრს დაპარტავს ყოველგვარი „ეს არაფრით
შეთქმებოდა მომხდარიყო“,
რადგანაც მას დაუყოვნებლო შეაგებებენ „ეს უკვე მოხდა“
გამოცულებმა ყოველი აზრი შენს ნათქვამს: „ნადაღ“,
რადგან შენ დარჩი,
სულ ყველაფერი განაღდაბთ თვის აფგულზე ფროს
პატარა მონაკვეთში,
რომლის ბოლოში უკვე აღმოჩნდი, ხოლო დასასყის
ვეღარაფრით ხელს ვერ შეაღებს,
შენი ყოველი მოქმედება, თუნდა მისკენ ნასვლა, შენ ამ
დასასყის უფრო გააზრებს,
და უფრო მტკიცე – მივლი სამყარო იქ შენთან ერთად
მოქმედება,
არ შეიძლება დრო გაივდეს, ხოლო თქვენ ისევე აფგულზე
იყოთ,
გაბაბუღნი ხართ ფორადის ჯაჭვით და ვერ გაგითხოვთ
ვერარა ძალა,

აქრბაღულია ცარიელი წინსლა ფროსა –
ამ წინსვლისაგან ნარმოქმნილი მოცულობათა ვეება სიერცე
დაუყოვნებლო უნდა შეივსოს...

ბაბაი

აბაში, ეამლი, ქლიავი, კომში,
ბალი, კაკალი, ჭერამი, თუთა –
რა პანგევი ძვერს ამ ურცხე ტომში,
ვერ იყრბობს მხოლოდ ვერები ყრთა.

იასამანი, ასკლი, წინორი,
ლელის ხე, მახალი და ალუბალი –
ეს მომხობაა, უდავოდ შორი,
ეაშის, როდესაც ქმნიდა უფალი.

წიფელი, რცხილა, ვერხვი და ალვა,
ფშატი, თიხის ხე, ნადვი, კედარი –
აზრს სიოცოხელის წინაშე ექრბლება
და ნეტარება გაუბედარი.

არყო და ფიქვი, მზა და კუნელი,
შინდი, იფანი და აკაცია
ხატია, სულის განაღწურელი,
მზერა რომ ბევრჯერ მოუტაცია.

ფსტა, ნეკრჩხალი, თელა, ჭადარი
ყვავილით, ფითლით, მტითი, ვერტიტებით
სხვა მხოლოდობათ ხართ ბინადარი,
მანინე უღრმესად გვიკავებრდებით.

ჩიტავი ნანვიზობის მზინანთობი

ჩამცემის მიტების ქიქციკი
ისინი ზხონობრა ქადრებს შესვლიან
და უსარფლობის პანგს ვარილიტებად ანადერებენ.
ჩათავდა სამწოდლე წუთითა მივლით სერტიტი
ცა გადარწმინდა, მზე განაზნახდა და საღერაღად
აუბრუნებს,
სიმსუბუქის ლავერადოვანი შეგრანება მოთავიონებისკენ
მიმანგინებს,
ფოთლები თრითან, თითქოს მზის ღისკოს ზედაპირი
ვარკარებებს,

ისეთი ვამი დაფგა, არსებობის უსაზღვროებას
თავითხედავ ცხადს რომ ხდის
და ზეიმის შესაძლებლობას გაცხადებულ ზეიმად აქცევს.
სამოლოტა რაღაც აუხსნელი ნეტარების ტაღლა
და უღერად ჩასახულ მომხეველ ლექსიდან წინასწარ
განდევნა:

რითმა, საზომი, მიწაგანი არტახეტი, თეთი აღღერაღაციათ კი,
სამოლოტად უბოლო მუსკას გაბატონდა,
რომელიც კი არ დაიწყო რომელიმე საოღარ წამს,
არამედ გაგრძელდა უსიოვარდროინდელი განრივის
შესაბამისად.

და ახლა ცამი მოტეტიტე თეთრი ღრუბლის ფოთლა
ბავშვობის დაფაზე წამერ ძვირფას ხიტყვას მავრუნებს,
ახლად დაბადებული წიავი ქუწამი გასიერებისაკენ
მომინოაფებს,
ჩიტების პანგე კი მეს თვალწინ ქმნის ახალ ვაზთასულებს
თავისი ხვეულებითანი დღურტულით და დაწყებითა
უსასრულო განმყოფრებებით.

საღამო ფგას, მავრამ იგი ისე უცნაურად დაიბადა
წუთითა შემფეტ,
და ისე სასევა მზიორი ნათელის უწონობით,
რომ ვანუზომად უფრო მომავონებს დილას,
და ისიც, ახალაუციტებულ განაფხუბლის დილას;
საოცარია, როგორღა უნდა დადაამდეს რამდენიმე საათის
შემფეტ,

როგორ უნდა დაბნეულებს არეზარ და მოვივებს ფუმილი,
როცა სიღაღე, ნათელი და ტღურტული სულ უფრო
აღმავალი ხაზით მიმართება,
და არა რაიმეს ჩაგეტვის, არამედ სიერციების
განსისაკენ მოსწრაფებს.
სულდგმელები თითქოს მეორევერ იბადებთან,
ზედამიორული ფენები აიკცეება და სიღრმეში იწყებენ
კრიალს,
სასწაული ჯფოქარ ხილვებს სრულიად აბლოს
მიმოვივებენ,
რადღაც გაბადმიერს წარმოვივინებს და მადგუნადება

იქით, სადაც არავის მზერას ვერც განდაუხედავია, და არც არავის ფეხი არ დაბიჯებულა აქამდე. იხსნება კარები, იშლება ლობებები, იმდეო ღაპქრის ნეტარი ფრთებით, მიზრუნდებიან გარდასულ დღეთა დაკარგული ნეტარებანი, ოქროყენილ ბურუნში მიხვევენ მზრუნველად და მომავალ ბედნიერებაზე მესაუბრებიან სიტყვებით, რომლებიც მე ჩიტების უწყვეტ ქოქყიკად ჩამქმნის.

სალამო, მითხარ!

სალამო, მითხარ, რა ქარბობს შენზე
სიტყვად დღესა, რომლითაც იმე, თუ ფერადები
თავდაჯერება, მოფენილი ვერცეს შორიზონტს, თუ
სსოვნა განვლილი სერცვეებსა, თუ გასაძლეული
დღის ნელა-ნელა ნაშლის სურფლი თუ შევამტებს?
რა ფერებია ძქორფასი შენთვის:
ღვრჯი ღაფარდი, რომელმაც შენ გამოგაცილა, თუ
რომელიც ასე დაიხეზებულად და ამასთანავე მაცდურად
სანამ მოხატავ საკუთარ ქალებს და საშფობოლს
სალამო, მითხარ, რა ქარბობს შენზე?

ნუხადის ღამით

ნუხელის ღამე მშობიად მიდინებოდა უსაზღვრობაში,
მეცქეს სართელის ფანჯრიდან დაღვტეროდი
მწეანო დაბურულ უკაქურ ვზოს.
უკვე სულ ბოლო მოქეფენივნი გამოფენენ გარაყებიდან,
უგვიანესი სტუმარიც, მინქანით რომ მოაკთხა მცორე
სადარბაზოს მცდობარს,
უკვი გაბრუნდა და მალევე სიზნებლმ მოანთქა.
მოუხვენარი ძაღლიც გაქრუნდა, თვითფულ გამულელს რომ
აფრთხობდა უწვევტრ ყეფით,
და ხეებს შორის მინქანსთან ნებურად მინვა,
სულ რამქენიშე ანთებელი ფანჯარა შერჩა მოპირდაპირ
ვეება კორპუსს.
ნეტარ სიმწიფეს მიცეა ეზო,
ვრალი და ნუნარი – აგვისტოს ცხელი საღამოს მტრე.
არც ურთი ბგერა ან მოძრაობა –
მხოლოდ გაეროს რომელღაღაც უცხოულ წვერის თეთრ
ნიშან-ნათლო განუწვევტულად ციმციმებს ჭამს
სადარბაზოს საპარაფოსთან.
ხოლო სიერეც კი უწვევლოდ ამბაურებულ
ჭრჭრითაი თუ სულაც რაღაც მისტიორ არსთა
გაბმულ სტეებს და ჭრჭინს მოიცევა.
ჩემს საბოლო უკვე ყველა ეძინა
და შე, სრულიად თავისუფალი და
ეიბიბლებოდი უმწიფეფრი ღამის ხომადელი.

პირველი შთაბეჭდილება

„ჟამის მზვიდ ყურეში“

ყოფილ შევეშული დროს სწრაფხვალ დანებაზე შედმი-
ნებ ერთი წმინდა შამის წინანარმეტყველება ჩაშენის – დღე იქ-
ნება როგორც საათი, კვარა როგორც დღე, დღე როგორც კვირა
და წელიწადი როგორც თვე, რამეთუ კაცის მზავერობის გამო
მოხდება ისე, რომ ზღბქონებიც კი დიანებება, კიდევ უფრო აქ-
ქარდება და დაიჭმება...

აბაბა, ამტობა XXI საუკუნის პოეტურ ტექსტში ჟამის
მზვიდ ყურეში მემოხვევითი მოხედრობა პოეტებს ნაწეფება თუ
არა, წმინდანებით საყვს ხომადელი გახსენდება, მობოქარი ზღვის
ტალღებს რომ მშაობს.

ზღვა – ცხოვრების მარადიული სიმბოლო.
ხომადელი კი რწმენას განახაბერებს, რომლის გარეშეც უ-
რედეგარი დაეცულობა მხოლოდ ეფემერაა, ისეთივე იღუბია, რო-
გორც სწრაფის სიტყვის ადევნებელი გონების იმპულსური გა-
მონაწიბა, გულბორყველი ამნიტორბობს რომ მოხედლებს
დროისა და სიცრვის ფრგმენტებს და დაწმუნებულაია, რომ
ამსოცებაზე გამოარეცა.

ზღვა საბავილის პოეტურ ხილვებში ვერსად წაწეფები მი-
ნდენს ამადლებს უხერხულ შაოსის. ეს შეგრძნება როგორღაც
ძალიან მუნებრწეად, უმწეალოდ და დასავერებლად გადმოადის
მკითხველს. ყოფილობის „აბო უტ-ფუნს“ განრადებელი, სი-
ერცისა და დროის, ქარებისა და შექმადლების მუდმივი მიმოქცე-
ვის ერთეული დარჩება პოეტს. თითქმის იმტკობაც მოეად ქვეფ

ნად, რომ მეცნიერული თვალთა და ანალიტიკური გონებით აღ-
წუხისის საშუაროს თუნდაც ანგვარი საოცრებანსაც ათვალის სულ
ერთი დახამამავებით გადაჯრბლებს მლორინ თაობის ეტლი და
ისე მჭიდროდ დაღაფებს მოღვენათ ნეცბა, რომ შეიძლება ბავ-
შის ცანცხლებს ერთი კურცხელი სიცოცხლის ბოლის, მის საეუ-
წონი განსასვენებელს თართოლეით დაეცეს.

ერწმუნებ ნეტფორმა ბოლოს გამჭრეავე ყვეოლეით რომ
მივმხებრება საფლავის ქვას, გულის მომტბრი შინაშეარია.
შეგასი ხატები ძმწანდ, მაგრამ ურუნდას პოეტმტყველად გაქრო-
ბა შიღვა საბავილის მტრე დახაბულ კოსმოსში, საცა ვული ვარ-
სკედეფივით ანთებს თითოული ჩენთაგანის მარტობის: კის მარ-
ტო ზიღვის საკუთარ წარსულს, თითონ განაგებს თავის უსაზღვრო
განსიერებს, არცერთი ცოფეა, რაც ოდენსე ჩადენია, არ შეუძლია
ნებისულის თუნდ ერთი ნაშრომ – ეს არ არის მხოლოდ დაქორცება,
ეს მხოლოდღეა, პოეტის შინაშიც და მისი ბუნება, ამტკობაც ერ-
ფობი და ერთი მუხვევით – ზოფად, უსაზღვრო საშუაროს საამო-
ნებით დეგემბი კორკრებული სახელგებით გაქრნილი იფილის
ხაბლს – იქნება ეს მუხვევად სართელის ათინდან შუადამისა დაწა-
ხული მოქეფენების მართალი ბარბაცი თუ ხეების ხრტას, რომელიც
გუნტბაციც, ჩვენი არ იყოს, კორკრებული ვეგოს, ვეგოს, სურწელის,
კორკრებული ზომისა თუ თვისებების ნაყოფის ასახმა.

ეს უწეარო „ქოლიო ქება“ და საშუაროთი მუდმივი გაოცება
იქის ვარანტა, რომ ლექსის წერის სურფლი არსაოფეს მიატო-
ვებს დღეწადელი პუბლიკაციის აფტორს.

მანა ჟინაძე

ავტორი თავიდანვე შეთანხმებულია მედიკოსთან – ეს არის თამაში – სკოლებზე ორივე მხრიდან. ასეთი კონვენციები ადრე ჩვენი ლიტერატურისთვისაც უცხო, მივეჩვიეთ, გვესიოს, ვცხოვრობთ, ამიტომ ფორმალურად უფრო მეტად შინაარსი იწვევს ევრადღებას, სიორმეზებას, გვიანდელს, გამოუცემლობას ჩანადირის მიდევნებით. მართამ ნიკლაური გამოყოფილი შემოქმედება, შემსწავლელი არ აორივედა თამაშის ფორმის, რადაც იმზე მეტს ვაუთუნებ, ვიდრე ფორმალური მხარე გველის ხისას. ადვილობა ქორალი რომ შემოტრიალდა ჩვენი დაღლილი ხერხეზლის ღერძან – ამ სიტყვებს რომ იტყვის პოეტი, იქ რაღაც ხდება მნიშვნელოვანი, უჩვეულო, სამაშაო ვარ არაინ ეს ქალაქი, რომლებზეც კვსავერ, ფერობავერ, ხარბავერ, ალაგავერ, ამხურავერ, და ანაიკებენ მთელ სამყაროს? ამ შეკითხვანი ვერძოთ სიამაგეობის ამარგელო, თუ იქ, სადაც ბავშვები სათამაშო ქუჩებში ბაბილონი გოვოლს ავებენ? ვინ იცის, იქნებ ეს არის ჩვენი ცხოვრება – ჩაგველი ტრადიციები რომელიც კოხებდა ორივე მხრიდან. შესაძლოა აქ არც იყოს საქარო შიგრის ძაბვა. ისე ეს ერთი რამ უნდა ითქვას, იმიტიოთ ღია ნარაბობე, რომლის სათამაშო კომპონენტობაც ნერვებს არ უმღერებს მეიხეველს. ამ მხარეც ეს ღელე უფოდე გამინკელისა, ბედნიერი გამოინკელისა.

იკითხება ორივე მხრიდან

მართამ ნიკლაური

გვემეოთ, ევფროზიო, ვხარბეოთ, ვალაგეოთ, ვამხურეოთ და ვანიციეთ მთელი სამყარო, ვაცხუბოთ იმეზის და ბედის გვერი, შევფუთოთ და ბაღოზის ქუჩა ამოვფეთ, რომ მზად გვექროდა თავისმართლებად სტუმრისა თუ მასპინძლისათვის. მისი სურნელი მარმანიოთი მოვლებია დაგვიღე ვეზოკარს, ზეფ ჩამოსხმდარან პელები და ოქრის ფერკრები, თუარი შერცხლებიო შევკეცეოთ სხვაგვარი გუნდებად, ღრმა შიდაც ნაყოლი ამოვლით იმზე მეტი, უფრე მოქ დაბატედა, მეზარეი დაღედა, ედრე დაგვიღე შურეღედა ან ეცვილის ფესვი შესესამადა და რუცა ისე ვაოქჩილიებს ვედამინა, შროხსავეთი მანაბაველს პორიზონის კარს, იმ ბაღოზე მოვებთ ხოლმე, დაღლილი, თავდანი, რომლის ქვეშაც ბედის გვერის ტბილი სურნელი წაგებუბულა გოშმეღეული სიყვარულიოთ, დაგვევიზმრება ცხელი უდამიო, ზაობაბებზე კონსილა ფეხბეღელი ქარები და სიხმრეზიდან გამოპარული ციციანთელი ანტეატი, საღმე, იმ ცხელ ქუჩაში ჩამაგებინა ეს დაღლილი ტერფები ახლა – ღამეციცო სავსე გვატებს ფრეოთ, ვერადრით რომ დატეულან ჩვენს ტრეტებზე, ფრინველებიო სავსე ტრეტებზე ისე ვიფეველი, თითქოს ძაღლები სადაღც უნდა ვაფრინდეთ, სამყაროს ივით, სათოყნავ ჩვენი ბედის გვერი მიგორავს, სადაც მოგველის ბედნიერება დილაადრის ისე საწესს შეეცეებით ხოლმე და ვიტყვით ასე: „მოიცვლიათ, ერთო“, გუნდ-გუნდად რომ ჩამოვიღებ მონოლოგილები როჭ კობისას, თან მადიანად იღუკებთან ჩვესს დამცხეარე კვერებს ანტეატი მაგათ, ეს ბორბლის ღერძი მაინც გაპოზონ, რა ტრიალით ზრუნავს და მძიმედ, ასე როდის უნდა ჩაიფეთო და თავად ვინებე ძველ კარბაღამი საცხის დუღებას ბავშვები ეს ტრეული კენჭებით სათამაშო ბაბილონის გოგოლს ავებენ და ეჩივრებთ, რომ შა, და მისწვენენ ხაჯაა ზეცას ნეტაი თქვენ, მოცვლიათ, ერთო!

საქმეს შეეცეოთ, როგორც ვოველდეთის, სინათლის წყობებს რომ შეეყოლიოთ ღურჯ ქვაბულებში მოსოქცევრის, ვაგვიფეღებოა ჩვენი ქმარ-მეოლე, ან სად გვეცლია, მარგალიტ ვეძიოთ ფსკერზე? ჩვენი სამყოფი ქრელი კენჭები გვაქვს. ბავშვებს, ხზორად, შეუძებთ ვარღვეოთ, რომ თამაშობან და ტრიალით არ ვაგვაფერსონ. კოჭის თავამდე ვენდებდა ბიხტანშიც მწიფე მარეაზნი. თვეზის ფარის და ჩიტების გუნდებს ბავშვები მწევენენ, ჩვენ სად გვეცლია სამყაროთ, მოცვლია, ერთო! საქმეს შეეცეოთ, ჩვეულურთივად, გამთენიასას, დედამანა ქრიალით რომ შექობტრიალდა ჩვენი დაღლილი შერხეზლის ღერძზე, რომ მის პრიადა სარკეები მზეს ჩაებდა და ეცითა: „არისო, ეინმე, ჩემზე ღამაზა?“ საქმეს შეეცეოთ და ჩვენთვის ზეშად ჩაეთლულადეთ: „მოცვლია, ერთო!“ თან ვახეზელი ქვაბის პორზე შეეფუთეთ თვლი საკეთარის სიხის ანარეკლს, თინ ნარქარეად ჩამოფრეწიოთ და მათარსიოთ ვადაუტარეოთ თვარი მთავრეს, შორს რომ გაქცეულყო, და მის მოსვლამდე მეტი საქმე მოგვესწრო ქალებს არც ვარსკვლავების კაფსილებში ნატენილ სარხრებისთვის არა გვეცლია, ჩვენ ეგ აბები არსაოდეც ვყოვლაზა საცხემფარისას, უაბეჭერბმა იმყოზობან ვარსკვლავის ფეტვზე, ფრთაფრით სიხმრის ფრეციეოთ, კაბის ჯიბეში გადნახულა, გვეყოფის დასტურად, რომ ის ეიხილეთ. ისე ეს დღეა, პირველად რომ იყო, ასაა, არ შეეღებება, ზეზორად ვიცო, შევადრეოც ეცინობ, მოვდა ისეც საცემს შეეცეოთ

როცა მხარის მოქვარი მისივე პერსონაჟია

ყოველთვის საბოლოო გადაწყვეტა მჭირდა: მუსიკა, თეოლოგია და მეტაფიზიკა. ფილოსოფიამ იმედი გამიკრუნა, მუსიკის თვითონვე ქმობს: არ ვისურვე, კიდევ ერთი კარგი პიანისტი ვავამხარავდი. კომპოზიტორობა მიზნადედა, მაგრამ დროზე აღწინ-დავეწინე ჩემი შესაძლებლობანი, რომლის საზღვრები დეიბუისის მიმდებარეობდა არ ასაკულდე-და. მწერლობა დამრჩენდა და, რამდენადაც თეატრისა და ლიტერატურის ტრენი-ალი ყოველი, ამ გზას დავედგე.

ეროვნული მშობლი

დაიბადა 1960 წ. ლონონი, ათვსტურ ოჯახში. მშობლები ფრანკო-ბრიტანული მუსიკალური ინსტიტუტის ბავშვობის მუსიკოსი იყო გიტარისტი. 9 წლიდან ფორტეპიანოს უკვლავიდა, უნაფი-და კომპოზიტორი გამოსულყო, მაგრამ მასწავლებლებმა უჩი-ეს, მწერლობის ამჯერად ნებისთვის მივცა გზა.

ადრეული ბავშვობის მოგონებებთან დაკავშირებით ნახევარი წლისა და ოთხი წლის ასაკში დაეწინა-და. მამამ მისი მონაწილეობით მისი სკოლა უკვლავიდა მეორე. პირველი წინა თვითონვე წლისას დაწერა. ოქცეპტები წლიდან სერიოზულად მოკვდა ხელი წერას; მი-სი პიესები ლექსები იყვებოდა.

1985 წ. ამთავრებს პარიზის უმაღლეს კლავიკორ სანსი-ვლეს (Ecole Normale) ფილოსოფიის დოქტორის ხარისხით (თემა - „ადრე და მეტაფიზიკა“).

მომდევნო ერთი წელი სენ-პირში ასწავლიდა, შემდეგ საბო-ლოდ პარიზის უნივერსიტეტში.

1989 წ. 4 თვესთვის პოეზიის, საბარის უღამინი გამოცე-ბებმა პარიზი, რამაც საბოლოოდ გადაწყვიტა მისი მწერლობა.

1990 წლიდან მშობის რომანის უკვლავი ნარმატიკის კო-სტრუქციის მიერ მსოფლიო, მისი პიესის ბევრი ცნობილი თეატ-რის რეპერტუარის ამჟებებს, რამდენიმე ფილმისა და ვიდეო-ბე-ლიად. მდებარე იგი ვიდეო-პროექტორს ურჩავლავიდან მწერ-ლადაა აღიარებული. ამის დასტურია მისი „პოეტის საბარება“ (2006წ.). ამ „სიბუთო საბარებას“ კითხვისას მონიშნულია პოეტის პირველი ნაწილი, რომელიც კვლავ უფასო ვეაჩვენებდა იმ-სი ქრისტიან და ცდილობს გაერკვეს ამ უჩვეულო მივლენებს, რაც მის ადვოკატს მოუყვა... „სიბუთი ხეყერი“ (2001) ფურერის რეალური ცხოვრების თანადროულად ავგონებს, რა მომდებოდა 1938 წლის იმ ავბედი თოქსიკობის დღეს, ადრეულ პოეტური ე-ვის ნატიფი ხელოვნების სასწავლებელი რომ ჩარჩოვდებოდა? იქნებ ავგონიდა არ გამოორბეულიყო და კიდევ ერთ ტრანსად-არ მოვლენებს მოვლდის. ჩოკერი სხვათაში იქნებოდა მისი და, მასთან ერთად, ჩვენი პლენეტის ბედი... „ჩემი ცხოვრება მო-ცემტან ერთად“ (2005) - ამ მშობლიურ უცხო ისეთივე საბოლო-ნებით კითხვობს, როგორც ამ ვიდეო-პროექტორის მუ-სიკის უსმენ. მუსიკალური მშობლი, შეუდგარმა კომპოზიტორმა, ამ

მშობლიურ თხზულებებში სცადა, და უფრო ნარმატიკისა, მუსიკის ტალანტის გამოვლენა.

ამ წლის დასაწყისში წყნისა მკითხველმა მილო ვრაკ-მან-უ-ელ მშობლის ორი უმჯობესი რომანის - „ბატონი იბრაჰიმი და სურათის ცვალებები“ (2001) და „სიკარი და ვარდისფერი ძაღ-ბანი“ (2002) - ქართული თარგმანი მსარგებელი ზ-მ მარამ ფოთის მიერ, რომელიც ბევრ სულაქარის გამოცემებში დაბეჭდა მარამ მამარდაძელის სახელობის საგამოცემლო და-ბატონის პროგრამის ფარგლებში საფრანგეთის საგარეო საქმე-თა სამინისტროს, საფრთხელობის საფრანგეთის სახელობის, თბი-ლისის ადვანსდრე ფილმის სახელობის ფრანგული კულტურის ცენტრისა და საფრანგეთის კულტურის სამინისტროს წინა-სიკარიც ცენტრის ცენტრში.

ამ მშობლი არ უსარგებლო შემთხვევით და განსაკუ-რებული მადლიერებით არ აღვნიშნავი ბრუნვა, რომელსაც ზე-მოხსენებული ორგანიზაციები არ აკლებენ თანამედროვე ფრან-გულთაგან მწრალთა ქართულ ენაზე მთარგმნელებს, რასაც ამ წლი 10 წლის მასშტაბზე გამოცემული 80-მდე წინა მუცემ-ლებს.

მათთვის, ვინც უკვე ნათესა ზემოხსენებულ თარგმანებ-ში, თუნდაც, დევეტა, და მათთვისაც, ვისაც ეს საბოლოოდაც უკ-რავი ენის, სარტრესი იქნება თვითონ ავტორის ნაამბობი იმის შესახებ, თუ როგორ იქმნება ისინი.

არის სიუჟეტები, რომლებსაც ისე მუწეზავდა და-ბატონებ მწერში, რომ ვერც აცნობიერებ, რამდენად მნიშ-ვნელოვანი არაა. მერე

ტუტისის ვადებანი ქვალადზე ხუნთქვასავით თა-ვისთავადი პრიციცია; უფრო ამისთვისთქვე მათ, ვიდ-რე წერ. ახეთა რიგს განაუფრებმა „ბატონი იბრაჰი-მი და ურანის ვეალები“, რომელიც უჩუწრად, სრულიად ძალდაუტანებლად შთაგვონა. მერე მიეუ-ჯვეი მაგიდის კუთხის და რამდენიმე დღეში დაწერე ჩემი ერთი მეგობრის სახელებზე. ვერასოდეს ვიფიქ-რებდი, რომ ის ახეთი ნარმატიკით მოივლიდა მთელ მსოფლიოს. კიდევ უფრო ნაკლებად ნარმოვიდგენდი, რომ ბევრ ქვეყანაში „ბატონი იბრაჰიმის“ ავტორი“ ეავებდებოდა.

ჩემი მეგობარი, მსახიობი მრუთი ამრაჰამ-კრემერი რამდენიმე დღით მესტუმრა ირლანდიაში. ახალი და-ბატონებული იყო თურქეთში მივ ზაურობიდან და, შთა-ბეჭდვებზეთ აღსახვებ, იგონებდა ანატოლიის ბრიკი პეიზაჟებს, სუფიური მონასტრებს, სადაც დეფიციტთან ერთად ტრიალი ალავლენდა ლოცვას, იხსენებდა ის-ლამურ მისტიკურ პოემებს... საუბარში რუმი ეახს-ნეთ, ეს დადებული ბრქუნი პოეტი, მოკრძალებული თა-მდებლობას რომ ჩავეავონებ. ერთმანეთს აზრებს უ-ზიარებდით. მფრინავ ხალხსაზე შემოქმედარი ჩემი ფიქრები ამოცხადებისკენ ქროდა.

რამდენადაც ცხოვრებისეულ სიბრძნის ფესვები მუცემბაში აქვს, მოვგონებ ჩვენი მამა-პაპანი, რომ-ლებსაც იმდენადვე ღრმა კვალი დატოვა ჩვენს სუ-ლებში, რამდენადაც გეოგრაფია ისინი. ჩვენი ნინაპრე-ბის მშვიდად მომიღარი სახეებში უკვე იკვთებოდა ბა-ტონი იბრაჰიმის პორტრეტი. ბრუნო თავისი ოჯახის ისტორიას მიამბობდა, მე - ჩემსას...

ნახვლისას ბრუნო ამრამაძე-კრემერს დაეპირფიცა, რომ მისთვის ფაუნდრეი ისეთ რამეს, სადაც ჩვენი ყოველმხრივ მოვლემებში არსებული რვენი კეთილდღეობა წარმოადგენდა. და მართლაც, ის აღმათ უფრო კიდევ თვითმფრინავში იჯდა, დაინიყ იმის ჩანარა, რასაც მოთო შვარცხაძემოდა. სულ ის ლაპარაკობდა, მე მხოლოდ ეუსმენდი.

- კვირის თავზე ბრუნო ამრამაძე-კრემერს ფაუნდრეკვი?
 - დაინიყ, რასაც დაეპირფიცა.
 - ააა, პო... დაინიყ?
 - არა, უკვე დაინიყ, სად ხარ?
 - პარიზში, ქუჩაში.
 - მინდა ნაკეთობო. არის სადმე მახლობლად შერბი, რომ ჩამოვდე?
 - არა, თუმიცა ტროტუარის კიდვე ჩამოვდედი. ესეც ასე, ვუხვები სანიადრეში მივქვს. გისმენ?

და ერთი ამოსუნთქივთ ნაუკითხვ მომოსა და მატონი იმრაპიშის თავდაცვა-საუალი. მოუდაშივე, ჩემს გასამხმრეებლად, გაიკინებდა ხოლმე, თუმიც მე მისი ხმა აღარ მესმოდა.

- ხახუ ხარ? ხომ მისმენ?
- მეტირება...

დასასრულ ეუთხარო, თუ ისურვებდა სცენიდან მოთხორო ეს ამბავი, ამ ტექსტს ურუნდი.

ჩემთვის ეს ებიზოდი დაშთარებული განხლდა და მამინვე ვადეუარო სხვა ჩანადრეებზე. გულიდან ჩამოსული და გულითვე დახერული „მატონი იმრაპიში“ რადიც ინტიმური საშუარის მინდადია ვახვდა. მართლაც არ მიუფარა მისი საუაროდ გამოტანა, თუ, შესაძლოა, სცენიდან არ გახმინადეობდა.

კაცი მჭომდაო...

ახლოლებშია, მეგობრებმა, ჩემს გამოცემებლმა - ყველამ ერთბაშად აიტაცა ეს ტექსტი. სულ არ მსია მოუნებდა, ცოტა მალიზიანებდა კიდევ, რამდენადაც ეს აღწერილობა ვახუიადეულებად შეუნეხობდა: რა ნახეს აქ, რაც ასე ადვილად გამოიხივდა, ისეთი, როდესაც სხვების დახერაში იმდენი სისხლი და ოფლი ჩამოქცევია. როგორც ყველა ადამიანი, მეც ის შემთარფასება, რასზე დიდი ჯაფა ვამბავთ, რადგანაც იქ მიგრძენია ბაკუთარი თავის დაპი.

იტანსეუბობდი.

და აი, „მატონი იმრაპიში“ ბუქდრმა მიმხებებდა, რომ ტალანტის მარქენებელი სულაც არ არის ის, რომ რდაციბითის აუცილებლად ოფლი ღვარო. ხშირად ღირებული ფფერი იოლად, თავისთავად გამოცდის, კიდევ ფიდი ძალისხმევით. შემოქმედისათვის ნებადართული უნდა იყოს, რომ რდაცებმა მან ადვილად ხელნიფება. ვინ არიან მოთო და იმრაპიში?

ორი არადრითი გამოჩნებული პიროვნება. დედისერთა მომის მამის მეტი არაეინ უკავს. ისიც ვინღე უკოლად, ვინღე არა, რადგან დემურსიაში მესხის არ

ერკემანულ მუტა

შეუძლია იზრუნოს ვაჟზე, აღზარდოს, განათლება მაიდებინოს, შეაყვაროს ცხოვრება და აზაროს მის პრინციპებს. რაც შეელება მატონი იმრაპიშს, მან არაფერი მოთხოვდა გარდა იმისა, რომ მხურვა სწორად დაეპირფიცა.

ამ ორი ეული ადამიანის ურთიერთობამ შეეცვალა მათი ცხოვრება. როგორც მატონი იმრაპიში, ისე ვამდიდარის ისინი.

ბუქი უკოკოტეს იმ ფაქტს, რომ ბოჭი ეზრავლია, მაყალი კი - მუსლიმი, და ეს გასაცვობიაა. მეც ხომ სწორედ ეს მინდოდა! ამით მსურდა ფაქტიც დაიმეღებტურებომა და ცნობისნადილიც ვამეღეიქებინა, ვამოწვევა მოქელო. მართლაც ხომ ცნობილია, რომ ბუქდრან დედადამინახე, იქნებაც დედადამინახე ევროპაში, დიდი ზავსდაეუტრები, ამერიკის ქალაქები თუ მალრბილული სოფლები, გველდნ მშეივლითიანად და თანხმობით ცხოვრობენ ერთმანეთის გვერდგვერდ ზარბომეულობასა და ვანსხევეებული აღმარებლობას ადამიანები. პარიზში, ღურჯ ქუჩაზე (სულაც რომ არ არის ღურჯი), სადაც ეს ამბავი ხდებდა, და მე თითონ იქ ვცხოვრობდი, მონახლეოა უმრავლესობა ეზრავლობა იყო. იქვე შეხვედომიდი ქრისტიანებს, და მუსლიმებსაც. ამ მოქალაქეთათვის არა მარტო ქუჩა იყო სავროო, ისინი ერთი ყვეულებეღერობით ცხოვრობდნენ, ერთავ იყვნენ ჭირშიც და ღბინშიც... მეგობრობა და ურთიერთგვეება დამყარდა ვეოვადიფულად თუ ცხოვრების ნესის სხვადასხვა ადგილიდან მოსულ ადამიანებს შორის. მონმარტრის ძირას, ამ მჭიდროდ დასახლებულ უბანში ევრბინობდი, როგორი მისხლსაეც ცხოვრება ჩქეფდა. აქ კულტურები იყვეთობდნენ და ერთმანეთს ამეიდრებდნენ. ერთმანეთისგან განსხევეება მხოლოდ ზუმრობის სადანი იყო. მაყალითავ, მოხუცი ეზრავლი ექიმი, უბნის მუსლიმი მაყალი, რომ მხოლოდ შეუღეობი დიკიუნდა რამაფანის მარხებს, რადგანაც იქ ნამუაფდეუის სამ საათზე უკვე ღამდებდა.

სამუნებროც, ვერნალისტები მხოლოდ ცუდ მოყლეებს ეხმარებოდნენ, და არახოფებს - კარგ ამბებს. ამეკარად, ცუდ სამსახურს უწვევარ მალეულ-ჭმარულ ურთიერთობებს, ფაკეათ რა ისინი პალესტინა-ისრაელის კონფლიქტშიდ. ისინი გვერდს უღლიან ურთიერთგვეებისა და მედიუმიანი თანაცხოვრების არეულებს, ამეკიდრებენ შეურყვეული დამპირსპირების იფიდა. კონფლიქტის ტრავმეულობას ამ უღლეოვან ოფიკან მგვრამ მყოფი ჩვენი პლანეტის ჯანსაღ მაჯისცემებში არ უნდა აეროინი მის იორა რამეულიმე ნანილიმ ვერნალისტებისა და პოლიტიკოსების მიერ ატეხილი ხმავრო. მე მზიანელოვანდ მთონივე მომეყოლა სასიამოვნო ამბავი მშობის შესახებ. ძალთან მეამყვებოდა, როდესაც გავიგე, რომ, მაყალითავ, ისრაელში მშეივლითის მომხრე არბებმა, ქრისტიანებმა და ეპრავლებმა თავიანთი სტლისკეულების დასანერგად და გახაერელებ-

ლად თვტარში დაფუძნდა „მატონი იბრაჰიმი და ყურანის ყვავილები“ და რიგრიგობით ნარმოადგენდნენ მას არაბულ და ებრაულ ენებზე...

მე გაკუთვლა და დადგინდა წარმოვაჩინე ისლამი იმ დროს, როდესაც ტერორისტებმა შებღალეს ეს რწმენა თავიანთი არადადამინაწირო ქმედებებით. თუ დავხედუროთ ისლამიზმში წარღვიოთ მთავრად ისლამი, თუ ისლამიზმი მუსრს აულებს ჩვენს პლანეტას, ჩვენ არ უნდა დავახანოთ, გავმოიხროთ ერთმანეთსგან ისლამი და ისლამიზმი, გულადიან ამოვიღოთ ისლამის უფუნქციო შიში, ნინ აღუდგავოთ, გააოგოვონ რელიგია, რომელიც საუკუნეთა მანძილზე მოძღვრავდა მილიონობით ადამიანს, იმასთან, რასაც შიშისმოშველელ მომკიდენებელ სინაზინჯვედ წარმოვიდგენენ ზოგიერთები. ისტორიკოსთა ელკია, დაკვებმარონ, სტორი გზით წარუვართოთ ჩვენი აზროვნება. ამასვე უქსახურება პატარა ამბები თავიანთი უმარბო პერსონაჟებით. სიყვარული პატონი იბრაჰიმსა და მოსეს შორის უბრალოდ მათი სიხებლობრეული გრძნობაა, ჩვენთვის მახლობელი და განსაგებია, და ეს სიყვარული აქარნულებს ჩვენს შიშს უცხოხალდში, ვინც რაღაცით არა გვგავს.

მატონი იბრაჰიმი ძალიან მნიშვნელოვან რამებებს ანაგებდა შიშის როგორ გაიღობის, ისაუბროს, ზედმეტად არ იფორიაროს, გულისყური მიაყაროს ქალებს, ცხადია, არა ავბორცულად. იგი ვმანვილს უფრო ქვრეტობა სამყაროსზე მიუძღვება. იქნავე აბრჩებებს, რომ სიკვდილი იდგა ვათაისისის. ყველაფერ ამას პატონი იბრაჰიმი თავის ვურანზე დაყრდნობით აკვირებს. შევილო სტევა ზეხს დაემოძღრა ბჭი, მაგრამ თითონი ვურანდავად აქვს შეთვისებულ ეს ყველაფერი. „მე ვიცი, რაც წერია ჩემს ვურანში“, ვამუდგებით იფორრებს იგი.

როდესაც შიშის ბელად აღმოჩნდებდა პატონი იბრაჰიმის ვურანის ძველი ნივნი, შივ გამზმარ ვევაილებს პოულობს. ნივნი რაც წერია, უფრო სიტყვებია, ვიდრე ის, რასაც პატონი იბრაჰიმი უყუებოდა მას ცხოვრების მისეული ვავებობით. თუ ვინიერი ბარ, შექანივურად და სიტყვისიტყვით კი არ უნდა აღევათ ფრაზებს, არამედ ძირითადს ჩანდეუ, აზრი ვამოიტანო, ნიუანსები, არსი ვაუვო... ქვეშარბიტი სულიერება მამინ მიიღენება და სუფევს, როცა თავისუფლადან ერთად დამთმობენ ბარ.

აი, ასე ავხსნილი, ბოლოს და ბოლოს, სულ რომ მთხოვენ, ამ იდუმალეებით მოვულ სახელნოფემას „მატონი იბრაჰიმი და ყურანის ყვავილები“.

ინტერესს მოკლებული არ უნდა იყოს ისიც, რას გვიამბობს „მატონი იბრაჰიმი და ყურანის ყვავილების“ აუდიოკარანატებს (რომელსაც თავად ავტორი კითხულობს) მხატვრული გამფორმებელი ზრუნო მეტყვერი:

ვიღობ, ირე-უმანელი მუსიკით რომ იყო ვტაცებული, და ვთხოვე, ტექსტის თანმლები მუსიკა დაეწერა. თავიდან სასტიკად იუარა:

- მუსიკას კატეგორიულად არ უნერ, რადგან მე უფრო მიყვარს ის, ვიდრე მის! - მე!
- ამით რისი თქმა ვსურს?
- როდესაც მივხედი, ოცი წლისა, რომ ჩემან ისეთი კომპოზიტორი ვერ დადგებოდა, როგორიც მსურდა, ეს

ოცნება გვერდით ვადაფედ და ფილოსოფიასა და ლიტერატურას მიუძღვდნენ თავი.

თუმცა მომდენი დღეებში ვამრევედი, ჩვეულებრივზე მეტბანს უფდა ფორტეპიანის თავისი იბრაჰიმიზიციებით. რაღაც აღმოსავლური შეფერილობის მუსიკა რომ მომესმა, ვავებდუ მეკითხა:

- ეს რა არის?
- ეს ისე, თავს ვიქცევ, თუმცა თითქმის რაღაცას მივავნებ. ეს რომ არ მოუხდებოდა „მატონი იბრაჰიმს“?

ერთ კვირამი, ისე, რომ არც მისთვის მიკითხვის რამე და არც სხვების კრიტიკულ მისაზრებდათა მოსტების საბუალებმა მიიღვია, ნავიფავე სტუდიამი და ჩავერევი მისი იმპროვიზაციები. ეს მუსიკა ერთგვარად ჩავეხებებებს ავტორის შინაგან სამყაროში, რომელსაც მუდამ საიმედოდ იცავს ვარემე თვალისაგან.

II

ყოველდღეულად სხვადასხვა მიზნით ძალიან ბევრი ბავის სიცილებე ხდებდა. რა ხდება? რატომ ხდება? როგორ ხდება? ამ კითხვებზე ბევრნარ პასუხს ვიპოვი, უფრო სწორად, მცდელობას, ახსნას ეს არამორალურება. განსაგებია, როცა არსებობს ობიექტური მიზეზები, მაგრამ იმ შემთხვევაში, როცა არც მიზეზი ჩანს და, მით უმეტეს, არც გამოსავალი? ეს უკვე ცნობიერი მძლავრ და საუფე აქ ცოტა უფრო რთულად, ვიდრე ნიუთონის დაპირსპირების შემთხვევაში. ამტკბება, როგორც დაინახავი, მატონი იბრაჰიმის „ავტორს“ ბევრად უფრო ძნელად უწერებოდა „სკარი და ვარდისფერი ქაღალტონი“.

ბავშვობაში ბშირად თუ მიხედებოდა საავადმყოფოებში ყოფნი, ეს იმიტომ კი არა, რომ ბევრს ავადმყოფობდით; უმარბლად მამაჩემს დაეყუებოდა მედიკატრიულ კლინიკებში, პარალიზებულ ბავშვთა სამკურნალოებში, დაბადებით ყრუ-მუნჯთა პანსიონებში, სადაც იგი მასპატივტად მუშაობდა.

თავიდან შიში მიყარობდა, ვუფრთხობი ამ რაღაცით განსხვავებულ ბავშვებს მათი ავადმყოფობებით, რომელთაც ისინი ამ უკაცრიელ პალატებში ვამოქმენყვდით.

- ვადაშვებოდა? - ვკითხულობდი.
- არ მამოიფიქვანდა, რამე საფრთხე რომ გელოდეს.
- მასახულობდა მამა.

ასე ვაკვირნი ეს ბიჭები და გვგონებდა და დროთა განმარბობაში კოვცენ დაეუმეგობრნი. მამასთან ბელაკიდებული დაედიობი და ეთოხისებდი ამ ფრადე უცნაურ სამყაროს, სადაც ნორმალური არ არის ნორმა, სადაც ავადმყოფობა ჩვეულებრივი შეფორმარობაა, ჯანმრთელობა - უჩვეულო რამ. ამ სამყაროს ზოგიერთ მინადარბ ქრებოდა ბოლმე, და არა იმიტომ, რომ შინ მრუნჯებოდა; ისინი ავადმყოფობას მისყავდა. მალე სიკვდილი ჩემთვის ისეთივე ახლობელია და მისაღება ვხედა, როგორიც, მავალითად, მანანნალა ძაღლია, რომელიც ვეკტირებებს, ვეკტირებებს და ერთხელაც შეიძლება ვეკიბოს. უმარბავი ბავშვთა და მოზრდილისგანაც ვანსხვავებობი, აღარ მიმანდა, რომ სიკვდილი გვერდს ამივლიდა.

ეს არსებანი მავშურნი სმარტი გონებით მშვენიერად მორეგებდნენ ამ ახალ ვოჟას თუიანი ვანხევედული თუღისანიერთითა და სურვილებით. საადამიროს სულდაც არ იყო რაღაც თავმჯადარ; ის ერთგვარ საარგებო არად ქვედოლო. ამ მავშურის ოუმარი არ გახლდათ უწყინარო, მისში სისასტრეცე კი გრია, რაც ოსკარ და ვარდისფერი ქალბატონნიც* აიხანა ერთმანეთს შეტახებულმა რომ უტონებდნენ, ამით უმაღლად აუდამირობის დასტანიდნენ. ტვინგახურებულ დიდ ონავარს ბეკონი* შეარქვეს. ახსნიტანი – დედუბას, გარემო თუღისთვის ამ გამოცემელ სვეტიცხოვს მუ რაღაც ჯანსაღ სულისკეთებას ეჭყრდა. თუ არა ხუშრობა-მასხრობით, რით ვინდა ვაუშკლავდებ უსამწელოს, ამავად ვაუსირო თუღი აუჯანყელს?

ასეთი რამე აღმოცენდა: ზღვერ აუდამირობისთან ერთად, და, შესაძლოა, უფრო შეტახდა კი, ისინი ვანსაკურებით განიცდიდნენ მარტობას, იმას, რომ მშობლები გვერდით არ შევდათ, ან კიდევ უარესი – იტანვედობდნენ იმის გამო, რომ ისინი ვეღარ ახერხებდნენ აუდამირობა შევებთან ურთაურთობას. პირმშობს მშობარობით გულშკოლად რამდენ ფერ-მამას აღარ ძალუფდა ჩვეულებრივად ესაუბრა მათთან, თავი ხალისიანად მოეჩვენებდა. ზოგიერთები უარსაც კი ამბობდნენ მათზე, ვეღარ უძლუებდნენ ამ მსიმე ტვინით, დამორჩეულ სინდისის ქნეჯას.

მამა ცოცხლობდა ვანშმარტა ჭეშვიტის, რომ ამვერს საქციელსაც აქვს თავისი ახსნა მამანაც კი, როცა ვანსარტლმა არ მოეჩვენებდა, მათსულუბა, აღმოცოვების ნაცვალად თავი მათ აფიცარს წარმომეფილსა და ამშვენიერ სხვადასნა თუღით შეშებდა ცხოვრებისთვის, თუშემ იმზანად იგი ვერ განჭყრებდა, მომავალში მწერალი რომ გაეხვედმოდი, ვისი ხელშიაც ერთმანეთსაცან სრულიად ვანხევედული პერსონაჟთა შექმნა.

მოკოანებით, უკვე მოზრდილი, კვლავ მიუწერუნდელი საადამიროფობებს ხან ახლობლებს ეახლდი, გვერდით ვედელი მისზე ნუთუბში, ხანაც თითონვე გახლდით პაციენტა. ღიაბ, ოსკარის მთავანად მყე შეწვიია ის უკურნებელი სენი, მავრამ მისგან ვანხევედებით ჩემი გაკურნება შეძლეს. თუმც, როგვანაც მოვრჩა, – ხდება კი ასეთი რამ? – მიუხედი, მთავარი განკურნება არ ყოფილა. აღმოცენიწ, რომ ამ განკურნების ფარულად თან ახლავს რაღაც უზნეო: ვაუჩეფდება ისინი, ვისაც მორჩება არ უნერია. სწორედ ამან მიბიჭვა დამწერნაც ის ნიღნ. „ოსკარი და ვარდისფერი ქალბატონნი“ დედადაწრი, აღმათ, ასეთია: გამოვანმრფელუბაზე უფრო მინიშნულეობანი ისაა, რომ უნდა შეეცდოს აუდამირობებისა და სიკვდილს ღირსებულად მჭეუდ.

წლობით ვიკრებდი ვამსუვობას, რომ ამ მოთხრობის წერას შეუდგომოდი. მშვენიერად ვაეცნობიერებდი, ძალზე ფაჩვი, თითქმის ტაძრადებულ თემას დეხებოდი: უკურნებლად სწული მავშეი. დოსტოვეკის უთ-

ქაემს, ბაშუვის სიკვდილი ვამარკოლებს, ღმერთი ვინამოთი, და მანც, ოსკარი სწორედ ღმერთს სწერს წერილებს. დედული როზეც თავის უკანასკნელ წერილში აღმოცოვების ნაცვალად მადლობას სწორავს უფლას, ოსკარი რომ ვაეცნო და შეავაგარა, და თუ მასტორის იმას, რაც ავიარ არის, ამადგომულად იმის უნარიც შესწევს, ვაიხანა მისიო, რაც იყო.

ამ მოთხრობაში ღმერთი არ არის უნარბლოდ წერილთა ადრესატი. იგი, აღმათ, საიდუმლოებით მოცულში მთავარი მერსონივეც კია, თავისებურად, აზარ-თაზროვნად. თუღიდან ბაშუვის იგი არა ხანამ, და თუ წერილებს მაინც სწერს, ამას მხოლოდ ფეილოდ ორობის ბაიროთ. მავრამ ფლითი ფლე ამის კეთება მასზე ეთოლმყოფულად მოქმედებს: შეაძლებინებს, ვაარხიოს არსებელი უმნიშვნელოვან, სულიერი ღირებულებანი – მატერიალურისგან, და ვოუელი წერილის მინანქრში გამაზილოს ვულსნადილი, თანდათან სილიოს ჩაკეტლობას, ვაიხანას სხეულისთვის, ცხოვრებისთვის. მერე თანდათანობით ეჭყენება, რომ ღმერთიც რაღაც მასსულუბას უცხავის, ვადეია, ბაშუვი ამასი არაა ვანსულენებელი, რადგან თუ რაღაცას ღებულობს, როგორც დამჯეროს, რომ ეს მართლა ღუისცანაა? მერე კი, ველეხიამი, როგვანაც ფეილოდ ოროხისთან ერთად დამორჩევაბა ორგვარ ტანჯვაზე: ფიხიკურნა და სულიერზე, უკვე შეუძლია სხვადავრად დაუზუფებს იმას, რაც მისთვის ჯერნაც უცხავა. და მოლოს, ერთ დილას, ბიჭს სჯერა, რომ ბილვაში ვამოუცხავდა ის, რაც მას აძლევს ცხოვრებისეულ გაკვეთილს „როგორ ვახეფებს პირველ დარჩევაბს“.

არა მგონია ოსკარზე უკვდავ და მასზე მტკი რამე ეცოვოდ ღმერთის არსებობისა და შევადამი მისი დამოკიდებულებას შესახებ. მავრამ ბაშუვის ფიქრებში მან – რეალურმა თუ გამოცონილმა – შეიღო დავმრუნებინა მისთვის სიმშვიდე, სიყვარული და სიტბოებით გავლაშაზა უკანასკნელი დღეებზე, შეუშესუბუქა, აფილიად ვდადატანინა აღსასრულის მოახლობება.

როგორც ჩემი ერთი ათვისტო მგომართავანი ამბობს, „ღმერთი თუნდაც რომ მხოლოდ ის თანადგობა იყოს, რასაც ადამიანი აუპაიანს ვაუჩეფს, ეს უკვე ბევრ რამეს ნიშნავს!“ ღმერთი თუ ის საუკეთესო, რაც ადამიანმა? ყველამ თითონ ვდაწყვიტოს.

როგორც კი პირველი სიკვდილი წამოთქვა, ოსკარი ჩემი ვინფოფელი ნაწილი გახება. ისიც ვიცი, რომ მილოთობით აუპაიანს სჯერა მისა. მე მიყვარს, მშიხლავს მისი ყოველდღიური პაიოსი მოკვდიელი ვულადობა, შეუშოვრება, მისა დაუშრეტელი ეწერვიია, მოლომდე რომ უნდა დაიხარჯოს. ვეღარ იბძრევა, მავრამ ფიქრის უნარი ვერ კიდევ აქვს. ნაადრევად დაბრტყეული რა უსახლურად დიდებულვანია!

ეს პატარა, ათი წლის ბიჭუნა სამავტობანო ჩემთვის. ეპიდემოვებ, ნების ჯერიც რომ დადგება და მსვავს მდგომარეობაში აღმოჩნდები, შევძლებ, მსავით ღირსებულად წარმოვაჩინო თავი.

* ფრნსის ბეკონი (1561-1626), ინგლისელი ფილოსოფოსი, მეცნიერი და საზოგადო მოღვაწე. სამეცნიერო დარგებს კლასიფიკაციასა და ინფლუენციური მეთოდის შექმნებელი.

რისტომ ჩხეიძე

აგაო შარავანელი

აკაიო ბაქრაძეს ცენტრალური კომიტეტის პირველ მდივანთან ინტერვიუ.

70-იანი წლებია.

იგი იმჟამად რუსთაველის თეატრის დირექტორია და, ძალიანუნებურად იფიქრებს, ხელისუფალს ამ თეატრის ირგვლივ სურს რაღაცის გარკვევაო.

აბა, სხვა არა შეიძლება ყოფილიყო?!

მასამინელი გულბობილად შეგვხვდა და კარგა ხანსაც ისაუბრებდა სწორედ თეატრალურ ცხოვრებაზე, თავის მოსაზრებებზეც გაუზიარებს, დახმარებასაც დაპირდება, კარგებამდე მოაცილებს და გამოშვებულობასა - თითქოს ახლა გაახსენდეთ - სხვათა შორის გადაუარკვას:

- ეცი, რომ პროფესიით ისტორიკოსი ხარ და გიორგი სააკაძეზე მასალებიც კარგად გეცოდინება, მაგრამ იქნებ ხელახლა და დაკვირვებით გადაგვჩვენა ამ მასალებისათვის. კარგაშეუღადა, მაგრამ დავალება მაქვს მუდღა.

გიორგი სააკაძეზე წიგნი უნდა დამწეროს, რაც შეიძლება სასწრაფოდ და თანაც:

შედეგადს ვეცდები, ვინც ეჭვით უყურებს და მკაცრადაც აფასებს ამ პიროვნების სამხედრო-ურთონულ მოღვაწეობას თუ შორალურ გარეობას.

აუცილებლად წარმისახვის გმირად, ქვეყნის მხსნელად და დასახის წინებრივ ორიენტორად.

აკაიო ბაქრაძისათვის საბნელი არ არის გადაკრული სიტყვის ნაწიფილი შინაარსის ამოცნობა, რაკილა კარგად იცნობს მასპინძლის პიროვნულ ბუნებას, ინტერესებსა და ინტენსივობას.

არც იმის მხებეერაა ძნელი, რამზელა ნდობას უცხადებს პირველაკაცო, ვინც სწორედ მხსნელისა და გადამორჩენის საბნელი დავუღებდა ქვეყნის უმალეს კეარცხლებზე და საკუთარი განხილვებისა და პოლიტიკური გზის გამართლებისათვის ძალიან საჭიროებს ამ ისტორიულ პიროვნებასთან გატოვებას. და ეს იმ უზიარებს შეხებულების დასამტკიცებლად, რომ: შესაძლოა ადამიანი გარეწნულად თავისი სამშობლოს წინააღმდეგ მიდიოდეს, მაგრამ ფარულად მხოლდ მისი კეთილდღეობისათვის იღვწოდეს და იბრძოდეს.

და საერთოდაც, ორმაგი შორალი ხან აუცილებელიც იყო.

სამაისოდ გიორგი სააკაძის ცხოვრებაზე უკეთეს მოდელს სად იპოვნოდი.

სტალინი უკვე შექმნა სააკაძის მიითოსი 40-იან წლებში და ესეც ძალიან ნაადგებოდა ჩვენი რესპუბლიკის [საქართველოს ხსენება უკვე იკრძალება!] იმპიონიდელი პირველკაცის წინაფიქრის აღსრულებას, მაგრამ მძაფრი ბუბლიკისტური გზნებით გაფუფუნოლი წიგნის შექმნა მანც აუცილებელი შექმნილიყო, რაკილა ის მიითოსი შორალეუელიყო და დაბლანდვა საჭიარდებოდა.

ინტელექტუალური საზოგადოების თვალში ვერა და ვერ გამოიფრებოდა დამაჯერებლად დიდი მოურავის სახელს ასეთი აღწერება და წინებრივ ორიენტორად დასახვა და პირველი მდივანი სწორედ მათ იწვევდა სამაგვროდ, და იწვევდა იმ კაცის ხელით, ვისაც საკმაო სახელი მოუხვევს ეროწნული გამოსვლებით - ღრმა ანალიტიკებით, სახალისაქენ სწრაფებით, განხილვებით ტრბოვებითა თუ უკრბალ-გახილების ფერწლებზე. შეცნობულიც განხილვა მუდმიურობის სახალურად და, ეფუარდ შევარდნამდე სამთავრობო გადატრალებით ჩამოცილებლად თუ არა თავის წინამორბედს, ინტელეგენციის მოსყიდვას რომ მიიწდიმებდა, ერთი პირველიაგანის აკაიო ბაქრაძის გულის მონადირებასაც შეცნებდებოდა და რუსთაველის თეატრის დირექტორობას უბოძებდა.

უთუოდ მალევე იხანებდა - რატომ ავტორილი. იმის გულს მონადირება არ შეტყობია და ეერვ დირექტორის საეარძელი დააკაცებდა, წრეფელი და მართალი სიტყვა კელავდა რომ მიწნებისა საზოგადოებისათვის.

მიუთფრო დიდი მწიბდრებასა ექნებოდა, თუ აკაიო ბაქრაძე შესასამად ზორცს პირველი მდივნის გულისწადებს და გიორგი სააკაძეზე საბოტრო წიგნით მოვეღწეროდა სამწერლო და საზოგადოებრივ რეალობას.

იქნებ უხეზახლა დაკვირვებით გადაგვხვდა ამ მასალებსათვისო...

კი მაგრამ, ხომ არსებობდა გეიი ჯამბურაას მონორაფია დიდ მოურავზე, სწორედ გმირად და მხსნელად რომ სახადდა? ბარც ამპირობულიყო ეს გამომცემა, ახალი წიგნის შექმნა რალა აუცილებელი გახლდათ?

გმირად კი სახადდა, ქვეყნის გადამორჩენის მანტილით მოსაღდა, მაგრამ ეს მანც ინტორიკოსის თხზულება იყო, ანალიტიკური და არა ბუბლიკისტური. ისტორიული ცნობებისა და დოკუმენტების იფიანორი ახალიწი და გააზრება, ამ წიგნში რომ გათვლილიყო, ძალიანაც ეამებოდა ყველას, ვისთვისაც გიორგი სააკაძე იდელს უახლოვედობდა, და განსაკუთრებით მას, ვინც სულაც თავს უტოლებდა დიდ მოურავს, მაგრამ ეს მანც არა კმაროდა, ცეცხლითა და გზნებით უნდა გაეღწნებოლიყო თხრობა, აქცენტებიც ის უნდა გადამანოლებულიყო, გიორგი სააკაძის ცხოვრებისა გზა ეფუარდ შევარდნის კარიერას თფრო მარჯვედ რომ მისადაგებოდა და სულაც ამ თარგზე გამოჭრილიყო.

ამტრომაც გადაიდებოდა გვერდით ისტორიკოსის მონორაფია და პირველკაცის განზრახვის აღმსრულებლად აკაიო ბაქრაძე შეიარჩეოდა.

აკაიო შეიფიქროდა ვერ შეუთვლიდა, მაგრამ მეტი ვალდებულებისათვის პირადად გაუძლიარებდა ჩანაფიქრს.

დავიკაბულებ, ჩენს დავაღლებს ვერ აუკარავს ხელსო, - ევრა.

თითო-ოროლა კაცის გარდა ყველა სიხარულით შეხებდებოდა ამ დავაღლებს და მედნიერებისაგან ფრთამწნული გამოპირდებოდა იქიდან, რთაა უმოკლეს ხანში პირნაიელი წარდგომოდა ხელისუფალს.

და აკაიო ბაქრაძე სწორედ იმ თითო-ოროლა კაცში გახლდათ და არა ხელისუფლის ფურადლებით ფრთამწნულთა შორის.

ამტრომ ბუნდოვნადაც არაფერს დაბარდებოდა.

- ბატონო ეფუარდ, იმ მასალებს კი გადავხედავ ხელახლა და დავიკრებოთაც, მაგრამ ისეთი წიგნს მე ვერ დავწერ, თქვენ როგორიც ვწნებათო.

არა სწამდა გიორგი სააკაძის.

ვერც ეძლეოდა შეგარდნას ხანოთი თუ შიშით ინა-
შედეგად...

მა... არადურს დაიტყობდა, თავისიანად გამოემშვიდო-
ბებოდა და გოგელი შემოხვევისათვის მასზე დასძინდა -
გადავიწყდა...

გამოხვევას ხანი და ფურნალ „კანთაილის“ ფურ-
ცლებზე ჯანსუღ ღვიწკლიას მონორგაფიული თხზულებ-
ის - „გიორგი სააკაძის პიროვნება“ - შეფუძა დაიმწყობდა
თუ არა, აკაკი ზაქარაძე მამხვვე გაიფიქრებდა: ჩემი შემ-
ცველილი უპოვიაო.

დასასწავლად უკვე ეტყობოდა, რა მარნიათა და პათოლო-
თაც შექმნილიყო, თავიდანვე ასეთ კამერტონზე აენციო-
და თხოვა, ხედეოდა, პუბლიცისტი რისხვად დაატყვე-
ბოდა ყველას, ვინც განსხვავებული თვალსაზრისის გა-
მოცემას კოდექსებში დაელოდა და გიორგი სააკაძის შესივნი-
კლავად დაეჭვებოდა. შეზარდა ამის მარცხს, უფ-
რო კი იმ პიროვნებას, ვინც გიორგი სააკაძის სახელში გა-
ვისმარლოვებდა თუ დაეცარაგებინა საკმაოდ გაჭვირ-
ვადი.

დადი მოურავი უცხო ლაქირთი შემოწყოოდა და იც-
ლებდა თავის ქვეყანას?

არც მინათის ატყვას მოერიდებოდა?

ეს ყოველივე გარეგნული გახლდათ, მოჩვენებით,
თორემ სინამდვილეში მარტოველ თავსის სამომხლის
ბედსა და სხანზე ფიქრობდა და მისი რბევა-ანიოვება
მტრისათვის თვალის ასახვევად სჭირდებოდა.

კვილეთ უნდა მტერი და ეს შეუხველვება ერთხელ და
სამუდამად ვერმწყნა.

თუ არა, ნაღვის მტრად გამოცხადებას არაფერი გი-
ლდა.

ასე პირდაპირ ეს არსად უნერია ჯანსუღ ღვიწკლი-
ის, მაგრამ მისი წიგნის მღელვარე პათოსი და მუქარის
ინტონაცია საკმაოდ მკაცრი გაფრთხილება საექსტრას-
თათვის.

ამ გაფრთხილების მიღმა კი იღანდება ხელისუფლება
მოცილ თავისი ძალმოსილებით.

გივი ჯამბურას მონორგაფიას ნამდუარესი იმონება
- კეთილმინდობიერად მიუთხვებდა და ვრცელ-ერცულ
პასაუბრებას პირდაპირ ვაძმოტანდა თავის წიგნში. თხანა-
აფტორითაც კი ვაძმოლოდა, ისე ერთგულად ცერდნო-
ბოდა, მაგრამ პათოსი - მგზნებარე და მისისხარე - პირ-
წინადად ვაძმსულ ღვიწკლიასი გახლდათ და კოდექს ძა-
ლიან მოხიბლებოდა ხელსუფალი, ვანზახება ისე რომ
აუტყვადებოდა, როგორც ფიქრში ელოციებოდა.

დაფიქრით დაუფიქრებდა ამ მგზნებარესს და, მწე-
რალია ყრვიობაზე ქებით რომ მოხსენებდა და ფურნალ
„ცისკარს“ რედაქტორობასაც წააბარებდა, უფრო მორეუ-
ლი პერსპექტივაც მკაფიოდ ვაძახებდა და... უპუბლი-
ცისტ-კრიტიკოსი მოთაბოდა ისტორიამი ნაველობოდა -
საკადმე სააკაძედ, მაგრამ უფრო ვაძახებდა შეიძლება
და ხელისუფალის, დიხს, უფრო... უკვე ასხენებდნენ მის
სახელთან დავით აღმაშენებელს, შუთთანაბრებდნენ მათ
ღვარს და პარემ მონორგაფიულ თხზულებასთან არცელი-
ლყო ეს შეთანხმორება - ხელს ხელს მამავექვართი
წარმომანებრდა ხელისუფალის სახეში და ერთგულებაც
ხელს სხვა მონდომებით დამტკიცებოდა.

როგორ შეიძლება ერთმა და იმავე კაცმა ერთი და იმა-
ვე ხელისუფალით წეროს დავით აღმაშენებელსა და გი-
ორგი სააკაძეს, - გაკორუქვას ვერა ფარვედა აკაკი
ზაქარაძე და: უფლებრივად გამოვიმსურებო, - დასძინდა
ახლოვლითა შრეში.

ისეთიანად გამოდიოდა, მთამინდაზე გვერდვერედ
რომ განსვენებდნენ ურისტე და იუდა ანუ ელია ჭავჭავა-
ძე და ფილიპე მახარაძე.

კონსტანტინე გამსახურდია ნუთოსოფლის ამ პირა-
დელს საჯაროდაც გამოცხადებდა და სობრანესაც ვერ
ოცლებდა: რადგანვე შეიძლება ეს უმსგავსობა გრძელდ-
ებოდა.

აკაკი ზაქარაძის იმ ნაფილისხმევი სტატიის მარცხი,
ეტყობა, ეს უნდა ყოფილიყო: რადგანვე ცნობიერების ასე-
თი მომლოა.

თუმცე იმვერად ის არსებითი რეალია არ უნდა გამოვ-
ერჩინოდა, გიორგი სააკაძეც და დავით აღმაშენებელიც
ერთსა და იმავე პიროვნებას რომ გულისხმობდა საკმაოდ
გამჭვირვალე ქარაგმულობით და ეს გარემოება პარადოქ-
სზე პარადოქსის უმჯობედა.

ის სტატია დაფინერელი დარჩებოდა, თუმცე გიორგი სა-
აკაძეზე მინც ამოყრდა გულისჯერს აკაკი ზაქარაძე და
ლიტერატურულ ნარკვევში „მკვებე შეპაბილი“ მწვავე პა-
სადა წაურთავდა დიდი მოურავის პიროვნებისა და მოდ-
ვანლობის შეფასებას, როგორც უსამომბოლო კონფიდერირ-
სა (უშუალოდ გაიმეორებდა კონსტანტინე გამსახურდიას
მეტი მერქივად ემოთქება).

„ცისკარში“ ამასვეფადა ვამაძებულ ამ სტატიას
ცენზურს რომ ამოაფებდა, ერთ-ერთი მოტივი გიორგი
საკაძის ასეთი - ოფიციოლორისათვამ მკვეთრად განსხვავ-
ებულობა - მუფსებაც ვახლდათ.

ორივე წელსადმი უსაძველებლი ვახებოდა მისი ვა-
მოქვეყნება აღმასმა „ცისკარში“ ფურცლებზე, მაგრამ
„ცისკარი“, თავის მხრე, კვლავ ვამაბარუნებდა თამაზ
ნატროშვილის ისტორიულ ნარკვევს „ორი მოურავი“, რომ-
მელიც ხელმეხანებად წარმოაწერდა გიორგი სააკაძის ვა-
ორებულ ბუნებასა და მისი მოღვაწეობის იმ მრეფე ხანს,
რაც ვადაეყოებულ-მელამაზებული იყო საბჭოთას ისტო-
რიოგრაფიასა და კინემატოგრაფიის მერე და ისტორიული
მერსონად საბჭოური მოთისის ვმირად ქვეუდიყო (ეს და-
ნუნებელი ნარკვევი მოვიანებოთ აღმასმა „ლიახისი“
ფურცლებზე გამოქვეყნებოდა).

ამისობამი დადებოდა ახალი ათწლეული - 90-იანი
წლები თავისი უმადფრეთა დამაბატონითი შემოაღებდა
კარს და აუცილებელი შეიქნებოდა გიორგი სააკაძის კერ-
პის დამაბოცა, უფრო ზუსტად - ამ ისტორიული პიროვნე-
ბის ვაძახასუფლებდა ვალბი საბურველითივად და მისი წარ-
მისახება ასე, როგორც სინამდვილეში ვახლდათ, არც არა-
ფერი მამატყობოდა და არც არაფერი გამოცლებოდა.

აუცილებელი იმიტომაც, რომ ის ხელისუფალი დაბრ-
ნებულყო საქართველოს რესპუბლიკის სათავეში, ასე
რომ ელოლოვებოდა გიორგი სააკაძის კერპისა და ფეტმის,
ვანამტკიცებდა და საკუთარ თავსაც გულისხმობდა მის
სიმამლოდრ სახეშიამი.

მაგრამ აუცილებლობა იგვიანებდა და... თქვენს მო-
ნა-მორჩილს მოწვედა სხვა საქმეების განზე ვადაფება,
რათა ამ კერპის მსხვერვისათვის მიეყო ხელა - ისტორი-

ისა და თანამედროვეობის გავილბებულ სურათთა გადასაზრელად და იმ ზნეობის დასამკვიდრებლად ჩვენს საზოგადოებრივ ყოფაში, ურამილისოდაც ჩხირკვედილობას ემსგავსება ყოველგვარი ძიება, კვლევა, მიგნება, დასკვნა...

ადულად არ დამომბდენ გიორგი სააკაძის შარავანძემომბებულ ფიგურას?

ადულად არ შეგვუზომდენ ახალი ხელისუფალის თაჟსებური არქტიპის ნამდვილი ბუნების ამოტანას მზის სინათლენ?

ადულად არ შეგვუზომდენ მკაცრსა და პარუთენელ განაჩენს?

გაჟურულ კლიშე-ფორმულათა გაქარწლებათა ყოველთვის დაბრკოლებათა გადალახვას გულისბმობდა, მითუმეტეს, ტანსაცურებით ნალოლიაქებისა და თვით ხელისუფალის მიერ აღიარებულისა.

მხოლოდ აღიარებულის?

მისგან და დავით აღმაშენელისაგან აღარც თვითონ განარჩეჟდა თავს და აღარც მისი მებოტბენი განარჩეჟდენ და ბუზუნებდა ჩემზე გულმოსული ჟანაულ ღუნადღლია რას ერჩის ამ გიორგი სააკაძეს, აღდანთოდან მავან გამოიყვანა ჯარი, გერმანიაც მავან გაეერთიანა, საბჭოთა კავშირც მავან დამალა და ახლაც საქართველოს ერთადერთი ევ უმელოს თუ უმელოს.

ვინ აღარ გამოიშეგბოდა, ვინ აღარ გამოიშეგბოდა... ყველის სასულის გაყენებს, საამისოდ დიდი სურვილც რომ მქონოდა, რა აუვიდოდა - ათი წელი და კიდევ მუტე გავრძელებოდა ჩემი პიროვნებისა და ყოველი სტრუქტურის, რაც კი ოდესმე დამწერა, გმონა გიორგი სააკაძის სახელის მოსაბამებოთ, ამასობაში კი ზოიად გამსახურდავან შექმნილ მონოგრაფიასა და ზოგიერთ სხვა თხზულებასაც დოხვედრენ ხელზე...

ქვეტემუტი გამჭირველ გახლდით ჩემი სააკაძისანს ციკლისა, მორე პლანის ამოცნობა არავის ვაძნელებია, და დიდი მორავის გატეხილი სახელის აღდგენას რომ ცდილობდენ დიდი მონდომებით, ეგუარად შეეარჯნაძეს გაბჟურებდენ იდუბალი მწერთი ხომ ხედავ, რა თავგადავადელინი გიყავით.

თუმც, ცხადია, გიორგი სააკაძის პიროვნება და ცხოვრების გზა მუთვის მხოლოდ საბაბი არა ყოფილა სახელმწიფოს მეთაურისა და შემდგომ უკვე მორე პრეზიდენტის პირავმული პორტრეტის გამოსაკვეთად.

არც მარტოდენ საბჭოური მითვისა იდეური საფუძვლების დასამლელად.

უფრო მთავარი გახლდით, მართლს გარკვევა გიორგი სააკაძის პიროვნულ ნასიაობი და მისი მოღვაწეობის გუნას ფსიქოლოგიური და ფილოსოფიური მშარეების ამოცნობა-გააზრება.

და კიდევ უფრო მთავარი გმობობს არსის ძიება და ტუმშარტიკი და ცრუ მარაგანდის გამოცნვა.

ანო რომ, სააკაძისანს ციკლს არა აქვს მხოლოდ პუბლიცისტიკური მნიშვნელობა, არც უმეტესწილად გარკვეული უპოქით იზღუდება და იქვეც მთავრდება. ისტორიოგრაფიული დანიშნულება კიდევ უფრო მკაფიოდ გმჩნევა და ამიტომაც არ უნდა მოძუდვლეს და არც მოძუდვებულა ედუარდ შეგარდნაძის ძალაუფლების დასრულებასთან ერთად.

პოლემიკისა და დისკუსიისაგან განზე არ გავმდგარვარ, ოღონდ მანამდე მიმანდა აუცილებლად კამათი მონანიღლებსა, სანამ ახალ-ახალი მსალები შემოქმონდა სამეცნიერო-ლიტერატურულ მიმოქვეყნაში ახლებურად ნარმოვანენდი ამა თუ იმ გარემობებსა თუ რეალიას.

ერთი და იმავეს გამეორება არასოდეა მხიბლავი და არც ის მეორია, რომ მანცდამანც ბოლოს ნათქვამი სიტყვა ნიშნავს პოლემიკასა თუ დისკუსიასი გამარჯვებას... ამიტომაც, როდესაც შეეატყვე, რომ ახალს ველარადურს შეგმამტები ჩემს არგუმენტაციას, კოდეც გამოვეცილდე მოკამათების და ნებაზე მიუშვი.

აღარც მკითხველი გაბეზრდება და ნინგად თავმოყრული ისტორიული და პოლემიკური ნარკვევების ციკლის ჩამოაგენბადე ყოველთვის ექნება სიახლის მთლოდინი და მდგრძნება.

რაკოც მანც ისტორიული ნარკვევებისა და სიტუტების ციკლსა და არა მონოგრაფია, აღარც მიღედა მინავანი მთლიანობის გაძლიერება. ეს მონოგრაფიის იერს კი შესძენდა, მაგრამ ერთგვარად გააფერმკრიალებათ ეპოქის კონტეტას - ბოლოსდამბოლოს, რა პირობებში უნეეს მკულეარს მწეავე თქმებზე სიტუტის ჩამოადება და მოულებნათა გადაფასება, როდესაც მის ნინააღმდეგ უმთავრის იარაღად გამოყენებულა არა დამატებითი საბუთები თუ უფრო დამატებული მსჯელებათა, არამედ ცილისამება და გემგავოგია, თითქოს სიმშრთლის აღკვეთა რაიმეს შეცძლოს.

ჯერ ედუარდ შეგარდნაძის სახელს ამოეფარებოჯენ, გიორგი სააკაძის საბჭოური მითვის რომ აღდგებოდა.

მერე... მახილ სააკაძეულის წრდილქემ მისინდომებდენ თავის მუფარებას.

ეს უკვე ის დროა, როდესაც დასრულებულად მიმანა სააკაძისანს ციკლი და სხვა საქმეები მყრია თავზე და ჟეიე ქაჭარავან, ისტორიკოსობას რომ იჩენებდა და ფოლოლოგებისაგან უკადრისობა ამის შეჭრას, უუერად გამოლემიკოსდებოდა და, თავის აზრებსა და ანალიტიზმის უნარს რომ ვერ ენდობოდა, ყველაზე დამატებულ არგუმენტებდ იმას ჩაებდაუტებოდა, რამც: ჯერ ერთი, გიორგი სააკაძეს ახალი პრეზიდენტის ნინაპირად მოიხსენებდა, და მორეც, რეკლამუციის გმირად შერაცხავდა, რეკლამუციებს კი კაცთათვის არნახულ ბედნიერებად.

ესეც პოლიტიკური სარჩელი.

ისე, კაცმა რომ თქვას, გიორგი სააკაძე, როგორც საბჭოური მითვის გმირი, რეკლამუციონერი მარალაცია, და მამ მისი ფეტიში კლეაეც ხელუხლებული უნდა დარჩეს... ახალმა ეპოქამაც გულში უნდა ჩაიხტოს და ხოტბა-დიდებაც არ მოაქლოს!..

როდენ არ მთედნოლი, უკედავი ფრზა ემონა დავით კლდიაშვილს ამგვარი ვითარებისა შესაფასებლად: მართლაც სასაცილო იქნებოდა, სატორალიც რომ არ იყოს.

და კიდევ: სანათესაობებში გუნს გაგნებას რომ შეედეზბოდა ეს ჩვენი ისტორიკოსი (თვითონ როგორც ირწმუნებოდა), ევლარ გაუნედად ანგარიშს, რომ ჩემს ნინააღმდეგ მანამდე ასეთი საბუთაც აფერილებინათ (სახელებსა რიმა ფორცხლადიშვილს) - გიორგი სააკაძე მისი ნინაპირა

და, ვინც თავის წინაპარს შესაფერის პატივს არ მიაგებს, მისი შესვენებების ნდობა, ანა, როგორ შეიძლება...-

ახლა - დედა კატარავის ძიების ბუქზე - თურმე მიხვალ სააკაშვილის წინაპარსაც ის ყოფილა.

ქვეშარიტება ქვეშარიტება და რა მიწვევლობა აქვს, საგარეო მტოვბი როგორ იტყვება და ან რამდენად შესაძლებელია თვალის ეს თუ ის ადამიანი საგარეულუ ხეს. მაგრამ აქ სასაცილო ყაბა, გადამტყებულში გულმოფხვრებამ დემაგოგიის საფარული რომ გამოაცალა კატარავის, დევის. უთოოდ სანანებელი გულმოდგინა, ნეტა სულ არ გამიფხვნი ხოდა დედა მოურავსა და ახალ ხელისუფალს შორის.

მოპაექრთა გალერეაში ერთადერთი გვიკ ვამბერიო ვახლადთ - და ეს საგანგებოდ უნდა ითქვას - ვინც გულწრფელად ლაშობდა გიორგი სააკაძის წარმოსახვას გმირად და მხსნელად, იმეორებდა თავისი წიგნის უმთავრეს დებულებებს და ყოველგვარი დემაგოგისა თუ ცილისმამების გარეშე ცდილობდა გაქვრწყლებინა ის არგუმენტაცია და მსჯელობის ძირითადი გეზი, რაც შენს ისტორიულ ნარკვევებში მოყვრიდა თავს. უწულებად არც დაასახელებდა სტატეგების ამ ციკლს და დარბაზისღერი კოლოტი წარმართავდა ანალიზს. ამიტომაც ვერ ამბუდა გიორგი სააკაძის კულტის მიზნით, თუმცე ამ გამომავლებით საგულუბნობი ნიშნულზე შექმნიდა, თუ რას ნიშნავს, როდესაც ისტორიკოსი ახალი დროის ხედასულებს კი არ უკუნებს გუნდურს, არამედ მატანე-ქრონიკებს ზღვრამდებია და სიმართლის ამოცნობისაკენ მიიღებს.

ლტოვდა ხან ვაგვიმართლებს, ხან ვერა, მაგრამ შეენი ძიებნი ყოველთვის აღბეჭდილი იქნება იმ სულისკვეთებით, ძველი რომაელები ისტორიის შექმნის აუცილებელ პირობად რომ სახავდნენ:

მიკრძობებას და მრისხანების ვარკმურ.
მეც... ძველ რომაელს უფრო ვგვიარ, ვიდრე დანიელს. და გიორგი სააკაძის პორტრეტი სწორედ მიკრძობებისა და მრისხანების ვარკმურა გამოკვეთილი, ხოლო ისტორიულ ნარკვევთა მწვავე პათოსი ისტორიის გამაყლებული უნებთა და არა საქართველოს დრამატული თავდასაყლის ამ ტრაგიკულ პერსონაჟს, ქვეყნის დიდებისთვისაც რომ დაუღალავად უქმნიდა შმალი და... ირგულუბითა და ღალატითაც შეესრია.

მონუმენტალიზმი არ დაიყოლია მის ბიოგრაფიასა და სახებას.

და ორი გიორგი სააკაძე ამიტომაც ილანდებდა ასე ხელშესახებად ჩვენს ბედურულ წარსულში. ოღონდ მოუჩვენებდა ამ გიორგისა, მანაც ძალიან საბრძოლო, ის ხელისუფალნი რომ შეუტეტოლით, რომელთა ციფრითაც აფელდად ვერ აღწერებას შემსტაინე.

როგორც ვეწებთ, ასე განსაჯულ, მაგრამ გიორგი სააკაძის კულტის იდეური საფუძვლების მოძლით მანაც მტტ პატუვისცემას გამოხატავდა ამ უჩველური პიროვნებისადმი, ვიდრე ის მსხობტური, ვინც მას კი არა, მის სიმბოლურ სახეს მოსაყვრე ხეივური შარავნილი.

არადა, სჯობს ძველ რომაელი უფრო ვგავდეთ, ვიდრე დანიელს.

კლპარა და ლოგოზარი

ნოღარ ტაბიძე

გალაკტიონის
უცნობი
ფოტოსურათი და
„დაგვიანებული“
ქალბატონი

გალაკტიონის ბეური ფოტოსურათია შემონახული და ეს მხოლოდ რეპორტორთა დამსახურება როდია. უცვარდა მგონას აპარატის წინ პოზირება. სიამოვნებასაც კი ჰგვირდა ეს წუთები. თავდათავიკ მინც სხვა არის. ატელებს ვატრინაში პორტრეტის გამოკვრით (ასა დაფინებით მოითხოვდა ფოტოგრაფისაკანს) საკუთარი სახელს კიდევ უფრო მეტად გაფერებებს და შორს გატყვრცნას ელტობდა. გეინოსი დარწმუნებული იყო, რომ მას სათანადოდ ვერ აუყსებდნენ და კნისი დაძლევის ნაწილობრივ ამ გზითაც ცდილობდა. ნუ ჩავეუფლით ამას ახირებად.

გალაკტიონმა კარგად იცოდა საკუთარი თავის ფსიქ. ისაც ვაკნობურებული ჰქონდა, რომ მას ვეცდით ხშირად აყენებდნენ მუორეზარისხივან მწერლებს. ზოგჯერ კი ამ უკანასკნელი უპირატესობასაც ანიჭებდნენ. ამიტომაც პოეტის აბობოქრება სამართლიანი იყო. მაგრამ სურც იმას დავიფინებთ, რომ ამ სწრაფვას ზოგჯერ უცნაური ფორმა ეძლეოდა. ვაბინებოთ აკაკისთან ერთად ავადღებულზე სურათი. ეს ხომ მონტაჟია და არა რეალობა.

დაიბა გალაკტიონმა უამრავი პორტრეტი დაფიკოვია, მაგრამ აქ დასტაბული სრულად ფუნოზია, ორიგინალური და ძალზე საყვრადღესობა.

სურათზე გამოსახული დაახლოებით 35 წლის მგონას. ხის საფა მერმზა, სახლის ვრე კედლებს, მოუკონწყლავს ზილივა და სხვა დეტალებსა შეიძლება ვგავლირებინოს, რომ იყსახურ გარემოსთან, მყუდრო ლინიულ ატმოსფეროსთან ვაკვებს საქმე.

ვისთან სტუერობდა და რა მიზნით? როგორ ჩაიარა ამალღებულში თუ დასაბულში წუთებმა?

წარმოსახვას კიდევ უფრო აღზინებებს და ალაგზნებს მინანული სურათის მეორე ვეცრდზე.

„ქმს ლიდაის, დამამას, რომელიც არავისში არ ვაცილებდა და არც განშეორდება. 12 სთ., ტტ. გალაკტიონ ტაბიძე“.

ყურადღება მივაქციოთ ვადაზლილ სიტყვებსა და პუნქტუაციას. კოთხებით ნიშნულზე მკავიოდ ჩანს (ერთი ნიღ-

ლი ფანტრითა მოხაზული). ისინი სიტყვა „ქრისტიანობა“ ნინაა ფანტული.

სომ არ ირეკლება ამ შემთხვევაში აფეთქებული ნიშნის კაცის გლინიანებული ცქვიანობა-თავმოყვარეობა?

გაფანტული სიტყვები „უკეთეს ქალ საქართველოში“, რატომ დაინახა ეს შესახებ? შეიძლება სრულად ეყრდნობა მისთვის ჩანაფიქრსა და გულიანებას. იქნებ ბანალურადაც მოქმედებდა...

საგანგებო დაფიქრებას მოითხოვს ტექსტის შემდეგი ადგილი: „ადამიანს რომელიც არავისში არ გაიცვლება და არ განმეორდება“. ხაზგასმული პირველი და ბოლო ორი სიტყვა, ჩანს, გლავტიონის ატყვევებს ლიფის არა მხოლოდ აღნაგობა, გარეგნული ნატიფობა, არამედ სულიერი სიმბალეც.

სხვათა შორის, სიტყვა „ადამიანის“ შემდეგ სასველი ნიშანი არ ჩანს. გასარკვევია, ეს ალელუბოების შედეგია, თუ ლაფსუს კადაში.

„განუყოფილები“ ბევრს ამბობს მგონის განწმობაზე, ამ შემთხვევაში ხასიათ-მისწრაფებითა თანხედრობის საკითხიც დაისმის.

ო, რამდენ ქალბატონს შეუზრდებოდა ასეთი დახასიათება! თქვენში არ ვიცო, ჩემში კი ზემოფიქრობული სიტყვები ფიცის ასოციაციას იწვევს.

და აი, მივადეკით უმათურესს. უნდა არის ამ შეწვევით საბუნების ბატონებელი ქალბატონი?

უნდა დამელანმით, სახელი, მართლაც, პოეტურია. გმარცვლავი: ლი-და-ა და ასე მგონია, ჩემს ნინ უღამაზესი ყვაილი ახლოს თვალს.

ეს სახელი გლავტიონის ფანტაზიის ნაყოფია. „ლიდა ლენია...“ ყოველთვის ამ სახელით მესალმებოდა და მეც შემეყვარდა მის მიერ შექმნილი სახელი თითქმის აბლაყვევით. ეს ფოთლებივით მწრწულად: „ლიდა ლენია...“

ლიდა გახლავთ ცნობილი სანაგვეო მწერალი ლიფილა სმბილის ახული მამულიანგული-მეგრელიძისა.

დაიბადა 1883 წელს ოზურგეთის მაზრის სოფელ გურანიაში, აზნაურის ოჯახში. სწავლობდა ოზურგეთის ქალთა სასწავლებელში. 1900 წელს დატურინდა ლიტერატურის სპეციალური კურსები. საკმაო ხანს ცხოვრობდა ფოთში. დედაქალაქში მკვიდრდება 1918 წლიდან. 36 წლისა სწავლას აგრძელებს თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში ისტორიულ-ფილოლოგიურ ფაკულტეტზე (მის შესახებ იხილეთ ნინო ჩიხაძის „ქართული მწერალი და საზოგადო მოღვაწე ქალბატონი“, აგრეთვე ლავრენტი ქიქინაძის „პუკი სიხისათა“).

ახალგაზრდობიდანვე გამოირჩეოდა მეტრძოლი სულითა და ლიტერატურულ-თეატრალური მიდრეკილებებით.

გლავტიონ ტაბიძე

არაერთგვარადაც მამარბია რევოლუციონერებს. სწორედ ის გახლდათ ფოთელ ბოლშევიკთა არალეგალური სტამბის გადართვა-გადამალვის ერთ-ერთი სულისკამდეგელი. ავანტიურულ მუშებს დროშიც კი მოუქარტა, ერთნაირ ფოთის ქალთა საზოგადოებას თავმჯდომარეობდა.

ლ. მკვრელივე სამარის კარამდე ერთგული დარწმუნებისტური იდებოდა. სხვათა შორის, მისა აზრით, გლავტიონის, როგორც მგონის, უმათურესი ნაკული ის იყო, რომ არ იფეა „მეტრძოლი პოეტების რიგებში“. „გლავტიონი თვითდასწავლად არ იყო პოლიტიკურად მტკიცე მსოფლმხედველობის პოეტის „უსასარულობის“ მომღერალი უფრო იყო“.

როგორც თვითონ ბრძანებს, მან საკმაოდ იზრუნა მგონის „შოსატყვევად“. „არც თუ ისე იაფი დამოჯდვა მე გლავტიონის შეტყვევრა, მისა პირადი ცხოვრების ვაცნობა და მასთან ჩატარებული შინაარსიანი საუბარია. მკვრამ უნაყოფოდ არ ჩაუვლია ჩვენს ურთიერთობას.

როგორც იქნა „მეფე პოეტი“ შედგა მეტრძოლი პოეტის მალე საფუხრზე“.

ლიდა იცნობდა: „ცხრბას ზუთი წლის შემდეგ და უფრო აგრეთვე უნერდი ლექსებს, მკვრამ დასახელებად არაად ვგზავნიდი. ამ ლექსებიდან რამდენიმე უფრო მოგვიანებით დაიბეჭდა – 1914 წელს გახ. „თემში“.

„ერთხელ პორტის მუშებმა მთხოვეს დამეწერა წერილი გაზეუბი ფოთის ქალბატონ უმათურესის შესახებ. დავეწერე და დავებეჭდე კოდეც „ნამეტყვას“ ფივე დონიშით. აგრეთვე პალიატომის ტაბაზე მომეწავა შეთქმულებმა მთხოვეს დამებეჭდა გაზეტში წერილი მოიჯარადრებთან შექმნილ უშუბ დამოკიდებულებაზე. დავეწერე და დავებეჭდე გაზეტში „დასული ქალის“ ფსევდონიშით“.

უფრო საყურადღებოა ქუთათური „ახალ კვალში“ გამოქვეყნებული ვრცელი სტატია „ქართულ მწრომელ ქალთა მდგომარეობა დასავლეთ საქართველოში“. ავტორი ნარმოქონდება დაკვირვებულ და ლოგიკურად მოაზროვნე პუბლიცისტია.

„აღვს ყველა ხედავს, რომ სქესობრივ მონობაზე დამყარებული საძირკველი შორეული თანამედროვე ცხოვრებამ ნარმოგვა პიროვნებათა თანამშრომლობის იდეა“ („ახალი კვალი“, 1915, №5).

მწერალი ქალი მიწაღმება ამ სიხალეს, მკვრამ იმასაც ვარგად ვრძნობს, რომ ხანუკვარი მისთვის განმორცელებმა ძალზე შეწვია. ამიტომაც მოითხოვს ქალაქელ ქალთა ავანგარდული როლის აღიარებას, გაერთიანებას და პერმანენტულ ბრძოლას.

„შეუქმნათ უფრო ძლიერი, მთლიანი ძალა და შესაფერადგელი დაეცირით ამ მოსალოდნელ განახლებულ ცხოვ-

რებაში უნდა ვისარგებლოთ ყოველივე ხელნაწერული მომენტით და მივინახოთ მანამდე ვალე ჩვენი მკვლევანა და შიშაშიაველობის ნინამუ? (სახალი კვალი, 1915, №12)

ლ. მვერდილის ეს ნაკლშარა ძალთა ექსპონსიაციის თაბაზე დაწერილ იმდროინდელ სტატიათა შორის ერთერთი საუკეთესოა.

ლდიამ სახელი მოიხვეჭა, როგორც ქველმოქმედიც. ბევრ გაჭირვებულ ასტლივეტს გაურბდა დახმარების ხელი. შთა შორის, ნოე რიკიკაძესაც. ამ ჟუანასტელის ვახშაურებული ლექსის ეს ნეთახულობს? ეს დაწერეს? ეს ეუყვარეარ მე? დანერის საბაბი და მიზნოც ლდიამ ბრძანებუდა.

მწერილი ქალის არქივი დატულია გაცვიოლებული ფურცლის ნახევი ნ. ჩხიკვაძის ექსპონტითა:

**სიტყვე შენი ლეიორა
მადლია სოფარულსა
და თვალთა ვლეა მშორი
გამთევი განაფხულისა.**

ლდიას მოწერია: ეს ლექსი მე შეკლუნის. ლ. მვერდილეს აბზე მეტი ნიჭი აქვს გამოცემული. ნრედა მიმქარლის და ნახისის ფეხდვინიშებითაც. ეს უნლა ფსევდონიშ გაიდერებს მოგვიანებით დაწერილ ლექსოც:

**ასე დარჩება ხსოვნას ფაქიზი,
გახზარულ ნოვტებსა გაამთლებებს,
ნადენ დღეები, მაგრამ ნახისი
ვერ დაივიწყებს შენს ძვირფას ხელებს.**

ერთდერად ვახუთში „გალაქტიონი – 1927 – ტფილისი“ მესამე გვერდზე დაბეჭდილია ორი ლექსი იფეტური სათარებიო – „გალაქტიონის“ (სარწმენდი დასათარება სხვაგვარია: „პოეზიის დიდი სინტეზი“, ძვირფასი სახელი). ერთს ხელს აწერს ლდიამ მვერდილი, მეორეს კი – ნახისი.

შეიძლება ვიფიქროთ, რომ ავტორი მორედა გვარის გამოორებას და ამიტომ ფსევდონიშს დაესტავა. მაგრამ ორკვევა, რომ ასე არ არის. ლდიას არქივი ნაფანდი შეშდეგ ნანანერს „ნახისი“ ჩემი ფსევდონიშია. ლექსი არ არის ჩემი. არ ვიცი ვისია?

სხვათა შორის, ვინრო ნრეში გამოითქვა მოსახრება, რომ ნახისის ფსევდონიშით გამოქვეყნებული ხსენებული ნანანერის შეიძლება გალაქტიონისა იყოს.

მოდით, თავი დაგანებოთ ამ შაბოტებებს და ლდიამ მვერდილის სიტყვაგაზნულ შემოქმედებას გადავავლოთ თვალთ. პირველი ლექსი „სინტეზა“ დაბეჭდა 1910 წელს ჟურნალ ნაკადულში (№11). აქედან მოყოლებული ნახევიარის საუკუნე არ მოკლებია შიხა შხატურული ნანარბოებები სამშაბლო პრეხასა და გამომცემლობებს. ლექსები „ქმნი ბურთი“ და „ქეთოს მერცხალი“ დღესაც პოპულარულია. შემახვედით არ უთქვამთ ოსებ გრამატიკა: განა ლდიამ ჩემზე ნაკლებ საბავეშო ლექსებს წერს?

ბევრ მოთხობაში საბჭოთა ყოფის გადაჭარბებული ქება. იგრძნობა ეპოქისადმი ხარკის გადახდის მშლავრი

ტიმდენიცია. მაგრამ ასიც ფაქტია, რომ ბეღეტრისტს ხტარება პერსონაჟის ხასიათის გახსნა, ფსიქოლოგიური პორტრეტის მოახსენა.

მონორებს იმსახურება მოგონებათა ცილი სიცოცხლისათვის. იგი გუნბლავს იფეტურიშითა და დოქტრინტურობით, მოედენათა შხატურულად ნარბოსახვითა და დახვეწილი სტლით, ენობრფი ფერადოცნებითა და კომპოზიციური შეკრულობით.

ხარემ იმსახე ვიტყვი, რომ ლ. მვერდილის აქვს საყრადღებო გამოკლევები, რომელთაგან გამოჩრეულია ქართული ქალი ცხოვრებასა და ლტერატურაში, ასევე ეკოტა რამ თეატრის ისტორიიდან.

ლდიამ ფრიალ მიწიფული ყოფილა გარეწნობითაც. ანა ლენიაშვილი იგონებს: როცა გამოშქველობაში შემოვიდოდა, ისეთი შობაბეჭდილება გვექმნებოდა, თითქოს შებმ შემოანათო.

შოუსსიზით ნინო ჩიხლაძეს. 1958 წლის მწერულში ლდიამ მვერდილიმ დაეძგნაკოს გოჩაი ლურთის სახელობის საქართველოს ლტერატურულ მუზეუმში მოიტანა ცისფერი ბაბითი შეკრული საქალაღვე, რომელსაც ეწერა შიშივე ხელით: „ჩემი სიკვდილის შემდეგ გახსნილი“. ვლეა შეცნიერ-შემაი შემოეხვეილი, ყვლას გავანტერელებდა გაცვლებს იგი, მაგრამ საქორი იყო თავის შეკვეთა, შატვისსება მწერალი ქალის ლდიამ მვერდილის აბეჭრისადმი.

ეს „მოკრებები“ და სხვა მასალებიც ახლა ჩემ ნინამ გადაშლილი. ფრიახლად ფურცლავ და ეცდილობ ზავნევე ქვეტესტებს, საზოგადოებრივი ცენზურის შიშით რამდენიმე შეტყვევებულ დტალებს. რთები, მართლაც, საშიშია.

„მოკრებების“ შიშეფით, ლდიას 1915 წელს გაეცენია გალაქტიონი.

როცა აკავი გარდაიცვალა, მე შემთხვევით ქუთაისში ვიყავი. გვეტესაში (თეორ ხედოან) აკავის პანამეფზე ჩემი ყურადღება მოიპრო ერთმა ახალგაზრდა ტახუკმა.

ეს იდგა დერეფანში სამხედრო დანებებებული, ღრმა ფიტებში ნახული, თითქოს სადღაც საბარეს ჩასტყროდა...

ტახუკის სახე სამხედრო სულიერ ტანვას გამოხატავდა.

თითქმის ახლებული თაფლის სათიელი ეჭირა... სათიელი მილიანად დაინჯა...

ტახუკი ღრმა ფიტებთან მხოლოდ მაშინ გამოორკვა, როცა თითქმის სიმწერულად იგრძნო.

თავი ასწია და მწუხარე თვალავ სიერცეს მიანათა.

ეს იყო გალაქტიონი, რომელიც მე ქუთაისში შორიდან მყავდა ნახული.

1923 წ. მწერალთა კავშირში გაიციანი პირველად და პირიდად გალაქტიონი – ჩვენი ღრის დიდი პოეტა.

აქედან დანერე მათი მვერობა. ლდიამ უბედურეული ქალია.

**გვადე რამაზია დღია შენს ახლოს,
ესა მოგონება როგორ მიყვარხარ...
მხეწენ სიხარულს სად მოეწინაბო
მხეწენ ვარდა.**

თუ გახსოვს მტკვარზე პირნაზი მთვარე
და შემოდგომის ფოთლოთა წერო,
ვარდს უცვარნამით რა გაახარებს –
ჩემს გულს უშენოდ.

ყველაზე დიდი ერთი რამ არის,
გზას განათებებს მზე-სიყვარული,
რათ გინდა გქონდეს, თუ ეს არ არის
ღამიაზი გული.

პოემა, მიორნოდა გამოცხადებულა დღეები... არცთუ იშ-
ვითადად უმეორისობის განცდა და სევდა, უფრო ხშირად კი
გაბეღლება და მზესთან მიახლოება.

პატარა ფრამგმენტი ლიდაის მოგონებებიდან: „მცხეთა,
დავითო-ლიტო მველი მხატვრობა – ეკლესიები, სასაფ-
ლაოები. მერე ვსაუზნეთ მტკვარისპირის სასაუზნეში და
ნავედით ხავესში“.

ივგა 1932 წელი, იყო პოეტურზე პოეტური წუთები.
მერე და მერე...
რისი ჭარი...
რისი წიგმა...
რისი დაღლა...
შემოღამება არმაზში და ათნათინ ბეთანიასი.

ჯერის მონასტერი მთვარის საყრით და ზედაზნის
ზარების წერილი.

გატომილი ვერე და გიორგი სააკაძის მუხის წერ-
ჩული...

– იცი, რატომ ქველა ამ ხეს სააკაძის მუხა? – კითხვა გა-
ლაკტიონმა.

– არა.

– თბილისში მყოფ მოურავს აცნობეს, საცაა ბარათა-
ვლები შემოიტრებიან სასახლეში და თავს უშველო.

მოურავი უბელი ცხენს მოახტა და ვერეში შეაგდო.
არა გზით, არამედ წყალმქებური მდინარით გაუტია მშობ-
ლიური ნოსტესაკენ. და აი, ძეგვს რომ გამოსცდა, სწორედ
ამ ხესთან შეასვენა ცხენი.

უამენს ლიდა და თითქოს ხედავს შემფოთებულ ნოს-
ტეს, სპარსეთში გახახინდად აფორაქტებულ ოჯახსა და
მოუვასა...

უფვარს გალაკტიონს ასეთი ჩანარებთი.

წინამძღვრანთკარის ეკლესიიდან რომ გამოვიდნენ,
გეზი აღმოსავლეთისაკენ აიღეს. ცოტაეც და პატარა კო-
როში მიადგნენ.

– ხედავ ამ გოლიათ ზებებს? როცა მეფე ერეკლე
კონსტანტინის ომის შემდეგ მთოულეთში ილტვოდა, ამ შე-
წერდა...

გალაკტიონს არ უხმარია სიტყვა „აღმარცხებული“. ეს
შეუშინვეელი არ დარჩენია ლიდაის.

პო, ხანტერსოვ უზნობადა გალაკტიონი. ლიდა აღ-
ტაცებული იყო მისი ცოდნითა და პოეტური ზიღვებით.
ერთხელ გაეზღვრა:

– ეს ყველაფერი სემინარიაში გასწავლეს?
პასუხად თვალთა აცინციებება და მიმტკეველი ლი-
მილი.

ახლა უპრინი იქნება, გადავიკითხოთ ლიდას ლექსი,
დაწერილი შედარებით მოგვიანებით.

ჩვენ ვისხედეთ ბოტანიკურ ბაღში.
ყვავილები და მხანარიყვინენ ცვარად.
ახლაც მახსოვს, რომ მიიხარა მაშინ:
„სხვა შენს გარდა არეინ მიჩანს არადა...“

ნიავეტარმა დაუტროლა ზებეს,
წეროები გადაწრინდნენ მოახე-
შენ კოცნიდი ნახათ ჩემს თეთრ ხელებს,
და ცრემლები გვეღვრებოდა თვალზე.

ჩიტუნები ფრთხილბუნდნენ შიშით.
შემოდგომა გვაგონებდა დარდებს...
ჩვენ უბრალო მომაკედავის ნიშნით
დაეცქირადით თეთრად დამტკნარ ვარდებს.

წუ გაუქსნრბთ მოვლენებს,
გრანობა ამიფრტევეს მოთხოვს და გალაკტიონც
ბრწყინვალე ლექსს უძღვნის მგვობარს.

ქვეყნა

ლ.მ.ს.

ზავშემა დაღვარე ცრემლი ღვარული.
ბევრის ნუხილი და დანანებით,
აპა ის ქალი და სიყვარული,
მოვიდა, მაგრამ დაგვიანებით.

სულში ყვევილი იყო დარგული,
ხმა მგვობრობის დღეთა მზიანთა
და მგვობარი ვადაკარგული,
მოვიდა, მაგრამ დაგვიანაი

ეპ, მგვობარო, ეს დრო აფთარი
შენ საუკუნის სვლას მიაწებ-
ებლა გვიანი არის ზამთარი,
და ქარი ტრის დაგვიანებით.

იმედი ხედა ნათლისმარი,
მის გარინდება ზედაში მიანდო,
რომ ყველაფერი არის სიხმარი
და რომ ყველაფერს დაგვიანდა.

1923 წელი, შიისი

აეტრობათის მყოფე გვერდზე ლიდაის მიწანერია: „როცა
ეს ლექსი დამწერა გალაკტიონმა, დილა იყო. ღამით ძალზე
მთურალი მოსულყო და ვერ გაებდა კარზეზე დააკურნება
და იქვე დასაძინებოდა ღია თიანზე. როცა ამ ლექსს წერდა,
ისე უაკნალებდა ხელი, რომ კალმისტარი ძლიეს ეჭირა თი-
თებში. მერე შე მთხოვა გადამწერა მისი კარნახით“.

„ღლეკია“ შეტანილია გალაკტიონის თხზულებათა
თორმეტტომეულთს მყოფე ტომში. დედაწანსა და ნა-
ბეჭდს შორის ერთი სხვაობაა: აეტრობათის მყოფე
სტროფი ასე იწყება: „სულში ყვევილი“. ნაბეჭდში:
„გულში ყვევილი“.

ძნელთა, ზოგჯერ კი შეუზღებელიც, ლირიკული ნაწარ-
მოების ყოფით ენაზე თარგმნა, რადგან ასოციაციათა სის-

ტენია ურთულენია, პოეტური გარდასახვანი ნაირგვარი განჭოტობისაგან გვიბრუნებს, წყაღებება დინამიკი კი გვაბრუნებს.

მასხრდება მონტესკიეს გამოთქვამი პოეტური შედეგების შექმნა უფრო ადვილია, ვიდრე მათში გარკვევა. დიასაც! მაგრამ საგულუბნობი მინიმუმების დაღარდვა მაინც ხერხდება.

დასათარებია შემთხვევითი როდია. „ელეგია“, მამასადავნი, სეველიანი ლირიკული ლექსი. რატომ სევდიანი? ერთია, როცა აფეთქება მოვლადნენია და მეორე, როცა ენაშები, ელა და შემდეგ გაიხსნება ცის კარი. მეორე შემთხვევაში განცდის სიმასრე უფიქსია. ამ დროს აღქმა არა მხოლოდ გრძობებზე, არამედ გონებაზე, აზროვნებაზე დაყრდნობითაც ხდება. და აი, მინც მოვიდა გამთავრავი სიყვარული, მაგრამ მოვიდა დაგვიანებით.

დრო კვალფიციტრებელია, როგორც აფთარი. ე.ი. ვალატორი გრძობის, თუ რა მოყვება მათ მგვობრობას (მარტავად წუ გავიზარებთ: ქორები, მითქვა-მოთქმა, ქალკი, მოწვევებით აღმოფხვება და ა.შ.). მინიმუმბა უმტყინელებს ჩველებებს გულისხმობს. და მაინც, სიწმარულიაზახუნია. ის ამ შემთხვევაში აღქმულია, როგორც ნათობის ესთეტიკა.

„ელეგია“ ნამდვილად გამობატავს პოეტის უზომო წუხილს სასურველი ქალბატონის „დაგვიანების“ გამო. მასში გალატობისათვის საკადრის თაგმეკავებითაა გამხვეულია დიდი ენება.

„ელეგია“ უმასხუოდ არ დარჩენილა. ლიდის „შობლოდ ერთი ლექსი“ ჭათარღებელია იმავე დღის 25 ივნისით.

მინდა ნიაც გადავცე
ჩემი შავებდ ნარსული,

ფიქრებს შემოვახიო
ცრმული შივავად ახმული.

შენი ასე გადნობა,
ჩემთვის სახედისწერო,

დარჩეს გრძობისი რვეულში
ლექსის ამოსანერად.

ო, ეს ნამი შენს ახლოს
საუკუნეს აფასებს...

შენ ჩემსავიო, ძვირფასო,
ვვრვი ვერ დაგაფასებს!

შენი ხელის თოფები
შუადღის სიმზურვალვა.

შენი გული ნახუვლს შვავს
უფვარნამო გვალვიანს.

აღარ მინდა იცნების
უმიფო თარეში...

სახარულიც ბევრი მაქვს
ჩემს სამშობლო მხარეში.

როცა ვზივარ შენს ახლოს,
როცა გიცქვრ თვალუბნი...

- პოეზია მოვდაა
სანამდვილის გარეშე.

ამ ლექსში მზორავი სული ჩანს. ლირიკული გმობის ნარსული შეხედული იყო, მაგრამ შომაქალი არს პირფენბა? გაურკვეველია ერთ რამ კი ცხადია: მის ყოფა ანი წვეულებრივი რიტმით ვერ გაგრძელდება. ლიდის ცხოვრებაში დემონური სიძლიერთ შემოქმემა მასაკაცი, რომელიც საუკუნის ფარდია. მეორე მხრე, წუ დაივიწყებთ: იყავი, ნათესავები, ძველი გარემო და... ლიგეკური კითხვა: ეს გავიანბა მართლაც სახედისწერო ხომ არ იყო ლიდისათვის?

და მაინც, ლექსი მხარდამხარ სიარულის სურვილის გამხედვრებად გვესახება. ნანარმოები შრავლისმაქმეულია. დროს მისი რამდენჯერმე წავითხვა და სიღრმეების მიმოხილვა.

მგვობრობა გრძელდება. არის ექვიანობა, კაპრიზები როგორც ერთის, ისე მეორის მხრიდან. უფრო მეტად, ზოგჯერ მოთმინების ძალი განმეგტამეფა მისული. მოყუს-მონით ისევე ლიდის: „მთვარე ჩემი ცხოვრების პირობები შეიცვალა. მარტო დავრჩი. ეხლა არც სულისათვის და არც გრძობისათვის აღარ მეყავა. ორი ბავები ჩემი მზრუნველობის ამარა დარჩა. ამ ხანად არ ვმასხურობდი. აღარც მინა მქონდა, თაგმესაფარი. ძალზე ცუდ გუნებაზე ვიყავი. ვალატობის სახელის ვაგონებაც კი არ მინდოდა.

ერთ დღეს ბაღში ვიჯექი. რედივული ვაგინი, ამოვიღე ერთად გახადებული სურათი მე და ვალატობის, ამოცქერი თაგმე, ნამცეცხვად დავეჭრი და ქარს ვავატახე. მინდოდა ყველაფერი ნამეშალა ჩემი გულადან, რაც ზღვს შემოშლდა დედის მოვალეობის საქმეში - ჩემი შეულების აღზრდაში“.

ჩნდება ბევრზე ბევრი კითხვა: რატომ დარჩა მარტო? რატომ არ აქვს ზინა? სად არის ამ დროს ავსტრეტი მეგრელი? ხომ არ ვათამამება ცოლ-ქმარ შორის ტრავიკული სცენა? რამდენად ვრთადლებიათი და მომფრთხილები ამ სიტუაციაში ვალატობი? და ა.შ. და ა.შ.

მიაზლოებით პასუხს აძლბათ იპოვის გამჭრიახი მითხველი, ყოველ შემთხვევაში, ვარიანტების სიმზირე მაინც იქნება.

სამოლოოდ გრძობია იმარჯვებს, იმარჯვებს იმიტომ, რომ სულიდან მოდის. იგი შემთხვევითობის ნაკოფი როდია. და მაინც: ვაუძლებენ კი ყველაფრის დამნაცრებელ დროს? ამაზე ბევრს ფიქრობენ. არც ის ავირედებათ, რომ ქალი კაცზე საკოაოდ უფროსია.

ყველა ლიდის უცნობ ლექსს დავესესხები. იგი დანერლია 1938 წელს.

მ, 300მ...

დავლენ დღევანდელ ვარდისფერებში და მოვა ვაში შავი ტრადიციები...
ო, ვიცი, მოხვალ, მომეფერები
და ვკლავ მომობთან ბილი ტრადიციებს უბით.
შეტყვი სქივარდისა, ამოიწურა
ძარღვეში სისხლი, გულში ხალისი,
რომ ყველაფერს სჯობს ჩვენი მიწურა
ამ გაზაფხულის ცისფერ მაისში.
ვის მოსწევნია დილის ზამბახი,
მადრამ რა ვუფოთ, თუ მზეც ბერდება...
მოვალ ამ ვხაზე მუდამ ამოხიხი
და საუკუნის ხაყის გეგდება.

ცხოვრების, სინამდვილის ფილოსოფიური გააზრება? ლიდიას ბუნებრივად გამოხდინდა, ამ ლექსის ცალკეული ადგილები მაინც თვალტრალურ ფესტად მუჩვენება.

სიყვარული არ ცნობს ასაკს, სიყვარული კვლავ ბო-ბოქრობს.

გარდაიქცევა გალაკტიონი და ლიდიას ცხოვრებაც დაითალხა; ეერ შეგუება იმ აზრს, რომ უფირფისისი მამაკაცი, შეგობარი არ მოვა.

1960 წლის 2 აპრილის ჩანაწერი. „ღამის 9 საათია. მარტო ვარ, როგორ მომიხატრე... გიტარა ავიღე და შენი საყვარელი სიმღერა ჩემად, ისე, როგორც შენ გიყვარდა, „შა-ე-ჩ-ე-ია ტან-ჯ-ვას სული და გული...“ ისე ჩემად ვიმღერე.

„შეი-ჩ-ე-ია ქირსი, ვა-ე-ბას სიზაღის...“ აქ ხომ ჩემი სიტყვები ვამთავრებდი? ერთი მარტოვე საწვებზე არ არის...

ახლა მე თითქოს შენ გვერდით ვიჯექი დეიანზე და შენი ხმაღაცხევა ხელი ჩემს მხრებზე იყო გადმობხვეული.

მაშინ ნაზი-რუმი ლიდიანთ მოხიბლული შენ რაღაც სხვას ფიქრობდი, შორეულს... და უცებ ნამოძახე: „ველაფერს დაავიანდა...“

უქირსი, რეალობა და ოცნება ურთიერთს ეჯახება. ეს კარგად არის გადმოცემული შემდეგ ლექსში:

არ სჯერა თვალბს
აქროლდა ქარი, სადა ხარ, სადა?
შენ ამ ფოთლებს ფრენა გვიჯარდა,
ფოთლები ისეც კრიან ქარქაქარ,
შენ კი აღარ ხარ.
არცერთი გზიდან აღარ მოგვლი,
მიდის საღამო ფიქრისმთველი.
მაინც გავხედავ ხანდახან კარებს,
რომ აღარ მოხვალ, არ სჯერა თვალბს.

სინამდვილე მკაცრზე მკაცრია, ხშირად დაუნდობელიც, მაგრამ მისთვის ხაზის გადასმა მაინც არ ეგების, ნარსული ახანგრძობებს არსებობას. ამიტომაც არ შეიძლება მისი დაფიქრება.

ხომ არ გადატკივრობა ჩვენი ნარკვევი ლიდიას ლექსებით? დღევანდის მაინც ვერ ვწვდებით. კიდევ ერთი უცნობი ლირიკული აღსაზრება.

ველამება მერის ბაღში

ამ ჩიტების ვიევიე თითქოს ყველაფერია, მათი ძილისპირადი, მათი შემოღამება...
ეს ფოთლები, მგონია, შენს სიმღერას მღერიან,
ფიქრი ქრიზანთებში ცრემლით რომ იწამება.

დაგვებებ და ვერ გხედავ, გული ზაფროთ მენთება და მიეფერს ამ ბილიც ჩემს, ჩემსავით ფიქრიანს...
დილა ფიქრის მიწებზე შენი სახით თუნდება,
შენი ლექსის ფოთლები სულ ქარდაქარ მიქრიან.

ნიკონრმინივას სვეტები ბინების ფარდას მიფარდა, ლანდთა ჩრდილი დაბინდდა სულის ნარმტაც
ფარემშევა...

სიტყვა „მარგალიტები“ ისტორიას მიზარდა,
შენი მთავარ „მთაწმინდის“ - მთაწმინდაზე დაეშვა.

მიყვარხარ, ესე იგი ვარსებობ.

ლიდია მასწრდა განიციდდა გალაკტიონის მეგობრობას; ქვათუბიოდა მის გულისფოქვას. პირველ ხანებში თხოვნიტე წილს ქალწულით კრავებდა მგონის შემოხედვისა. ო, როგორ არ სურდა, სხვათა საუბრის თქმა ვოფილეო ის, რაც მხოლოდ მათ ორს ეკუთვნოდა.

დავითით ცოტა უკან. ფრგერტე ლიდიას მოკონებდნენ მწერალთა კავშირში გალაკტიონის ლექსთა განიხილა მოქუო. როცა „ვლევია“ ნაიკობეს, ამომხენებელმა ხან-გასითი ბინიშა, რომ ვისაც გალაკტიონმა ეს ლექსი მოქედ-ლდა, აქ არის, ჩვენს შორის, დაბრახშიო. შეგნუსხდი, არ ვიცვდი ხად ვავმრადლავცი, მით უმეტეს მაშინ, როცა აქა-იქ ტაში გაისამა“ (ნიონი ჩიხება).

უპირინა გალაკტიონის ერთი ექსპრომტიც გაავიკითხით. ლიდიას ქალიშვილი მარინა იგონებს.

„1958 წლის 4 ოქტომბრის გალაკტიონი გვეტტუმრა ხელში პორთფელი ექონა. მთელი მისი გარეგნობა დაქან-ცულობას და სევედას გამოხატავდა.

გალაკტიონი შემოვიდა ნელი ნაბიჯით, უხერხულად გრმნობდა თავს პორთფელი კუთხეში, სკამზე დადო. ღე-დამ ის მავიდასთან მიიხატევა. გულთბილი საუბარი გვიქრდა, ვიცინობდით, ხილს შევიძინებოდი. ჩვენი თხოვ-რა, გალაკტიონმა უარი არ გვითხრა, თბილისის 1500 წლისთავიანდმი მიძღვნილი თავისი ლექსი ნავიკითხა და ბოლოს სიმღერა ნამოწყო. ჩვენ აუწყვეთ ხმები. დედაქმ-მა გიტარა ნამოლო და თავისი ტკბილი, ნაზი ხმით ამმღე-რა; რაღაც უჩვეული სიმწეროვც და სიმწე დიდახს გაგრეგლდა...

გალაკტიონის ოდნავ მოჭუტული თვალები, მისი ბე-შეურად მომღმარია სახე სიმწერელსა და სიმოწებობას გა-მობახავდა... უცებ დედამ გიტარა გვერდზე გადავლო, გა-ლაკტიონს ლილით მიმართა:

- ლილი სად დასისევი, გალაკტიონ, რა უყავი?! გალაკტიონი რაღებმარად ხაცოდავად მოიქუნტა, ლილილი მეგებედა და სიქვა:
- აგერ მავეს ჯობეში...
- მამ, მომიეკი პოვაკი და დაგიკრებ ღილებს! - უხერხა დედამ.

სანამ დედამიწაზე დასვენდება, მან პორთფელიდან ბლოკნოტი ამოიღო. სულ რამდენიმე წუთში, მავდასუფილო ტექსტისა და ფერწერის მძლავრი ახალი ლექსი

ლიდია, შენთან, აქ, სიმშვიდეა,
მეგობარ ჩემს გულში დედა და დედა –
ოჰ, მამატივ, ის ამინდება...
შენთან ვიყავი მსურს, ჩემო ლიდია,
შენთან არიან შენი ბავშვები,
იმით ხომ იხვევთაშენებია?
შეშინებულხარ სწრაფი რამებით,
უნდა გასწიო, ჩემო ლიდია!
თავით გაგვარს შენ მომავალი,
ბედნიერების გულის მრავალი,
რა უნდა იყოს ისეთი ვადო,
შენ რომ ვერ შენახო, ჩემო ლიდია...
შენთან ვიქნები მარად და მარად,
შენს ვარდა მე სხვას არა ვთვლი არად,
სიკეთესს ღივიანს ვასურვებ, ჯარად
შეგზავვავებ ვედა, ლიდია.

ეს ლექსი ნაქვედ მოთხოვნ კომენტარს. იგი დიდი და ფაქტობრივად ურთიერთობის დადასტურებაა.

ყოველთვის ეცდომი, სატრფილო ლექსები თრ ციკლად შევქრა. შენძლება ამ ჩემს პირობობას მავანი და მავანი არ დაეთანხმოს, მავრამ მე მარცხ ვეყოლებო, მტკიცედ ედგავარ ჩემს პოლიციასზე.

პირველ ციკლში ვაერთიანებ იმით, რომლებიც დანახულების გარეშე ახსივებენ და ახსივებენ გრძობას. გვიყვარს, რადგან სხვაგვარად არ ძალგვძის. რატომ გვიყვარს? კონკრეტული მტკიცება უარყოფილია.

შეორე რკალის ლექსებში კი ანალიზი იხვევს ნინე მიჯნურობის საფუძველი ვადნობიერებულია.

აქედან გამომდინარე „ელეგია“ და „ექსპრომპტ“ შორის თვალახინო სხვაობა, მავრამ რაც თავითათვისა, მათ აერთიანებს გრძობის გულწრფელობა და უმადლესი ნოტის წერილი.

„ექსპრომპტი“ რეაგირების გარეშე არ დარწმუნდა. იმავ დღეს იწერება „ასიუბი“.

ჩემთვის ჩემად შევდივინებ
ფიქრის ხილნარს,
მზის ვეფილებს ვიტაცებ და
გულში ვიკრავ.

ძველი ტრფობის მარგალიტებს
ვარხვე ფრთხილად,
მძიმე წყლულებს, ჩემო კარგო,
ამით ვიკლავ.

გული თურმე არ ბერდება არასოდეს,
მარად ფანტავს ნაპერკლებად
გრძობას წინდას,
ახლაც მინდა: ამ ბალებში
ვრთად ვრბოდეთ
იმნაირი ვატაცებოთ
როგორც წინდა...

აღმათ დღეში ქაღარა თმამ
დავბინდია,
მისთვის მოხვედ, მოგონო
ტრფობა ძველი,
გულს აფვილად ვახლები
სადეა ვინდა...
მეგობრობა არის ძნელი
საპოვნელი.

4 ოქტომბერი. 1958 წ. ღამის 11 საათი. მის შეკითხვაზე: „როგორ ხარ?“

ეს ლექსი პირველად იხვევება. მასში არ იგრძობა ახალგაზრდული ვახლება. სიმშვიდე და სიმძორე იმყოფობს ყურადღებას. მავრამ ეს არ არის ვანდოლისადმი „ნარბის ირბილ ანევა“. გრძობა ვახუნარია, თუშეა ამ-ვერად იგი მეგობრობის წინ წამოწევი თუწრი ხასიათდება. მოვლენები დანახულია რამდენიმე შორი დისტანციოდან. და მარცხ, წარსული ანმყოს ალამაზებს და აძლე-რება. ის ახლაც მფრთხვად წარმოიხრდება.

აქვე შექმნილხარ ვალექტონის ერთ ნაქვებად გხმ-მარტულ წანარმოებზე. ლიდია იფონებს: „ეს ლექსი დაჯღაბნილი დედნიდან ვალექტონმა თვითონ მიტარნახა და მე დავწერე“. დედნი მა თვითონ დახია“. ეს იყო 1932 წლის თებერვალში.

არც სილავეარედ გამოჩნდა ზეცის,
არც ფედამინად ქარის მოვება,
კაცი ყოფილა ამქარა მხვევი,
რომელიც თან ვაჭლეს, თან ვეყოფება.
აღარც ცრემლია, რომ გული დაღლებს,
გზად გამოშუქებს ნათელი სვეტი...
ვერ ვადღედავებს ამდენ სიყვარულს
ვერა რა ძალი სიკვდილის მეტი,
მავრამ ელვარე, თვითად თოლივებს
ფიქრებთან ვრთად ვააქვთ თარეში –
და ანდა-ანდას ვაყოფივებს
ვევადფრის დამტვე სიმწუხარება.

ამ წანარმოების ცალკეული ტაბები, გამოყენებულია 1941 წლით დათარიღებულ ლექსში „მეტრს უნდა სძლიო“. ნიშნულს მოვიტან მთლიანად ტანსხვავეულ აფვილებს ხაზგასმით წარმოვარტ.

აქ სილავეარედ
შნეღება ზეცის,
არის მხარეზე,
ქარის მოვება,
გვიახლოვდება
ამქარა მხვევი
სახივედლოდ რომ
არ ვეყოფება!

მეტრს უნდა სძლიო
რომ გული დაღლებს,
გზად გამოშუქებს
ნათელი სვეტი.

ვერ გადავლევას
მტერთა სიყაბღეს
ვერარა ძალა -
სიკედელის მტეი!

ლიდას მიერ ჩანერილი ლექსი გვირად დიდია დაბეჭდილზე. 1941 წლის თბზულებამი განმეორებულა მხოლოდ 16 სიტყვა-ერთეული. მსავსი ფაქტების მოტანა კიდევ შეიძლება, მაგრამ სტატისტიკა ამჯერად ნაკლებ მომგებანია. მთავარი ხუღ სხვაა - არსი და მისი განიოთება-გამოხატვის ფორმა. ერთი და იმავე სიტყვების მომარჯვეებით შეიძლება დიამეტრულად განსხვავებული იდეების ქადაგება.

ზემოთ ფიქსირებულ ლექსში შორის სხვაობა უზარმაზარია. პირველი გამოირჩევა ტევადობითა და განზოგადებით. იგი მრავალმხრივ საინტერესო და დახაფორებელია, რაც მითავარია, პრობლემაც სხვაა. კონკრეტუნიკამ და პუბლიცისტურმა აქცენტებრებამ ამჯერად დაუკარგა მეორე ლექსს მასშტაბურობა და ფილოსოფიური განმტობა.

ლიდას მიერ ჩანერილი ლექსი უთუოდ იმხანურებს დამოუკიდებლად არსებობის უფლებას.

კონკრეტუნიკა ჩაბეჭდილი სახეების გაკუთლებლება და ტრანსფორმაცია საინტერესოა გალაკტიონის შემოქმედებითი ლაბორატორიის დახასიათებლადაც.

ლიდას საფუძვლიანად აქვს შეცნობილი გალაკტიონის ზუნება. ამიტომაც მისი ცხოვრების ზოგიერთი მხარის რადიკალურად შეცვლას კი არ ელტვის, არამედ ცდილობს, ზიწრ შეთხვევამ ფეხი აუწეროს მკობანს. ამითაც განსხვავებება შევანისა და შევანისაგან.

ლიდამ იცის, რომ გალაკტიონის სხვაგვარად არ შეუძლია. თანაც ისევ შეცნობდა აქვს, რომ ეს უწყნარობიანი არცთუ იშვიათად დიდი პოეზიის აკუმულირების ახევენს.

დავუკვირდეთ შემდეგ ჩანანერს: „ერთზელ - ომის პერიოდში გალაკტიონი შემზვდა ვერის ხდთან. მთხოვა, ერთი შემოიხედე ჩემს სახლში... ვიფიქრე, რა ამბავია?!.. ნაველი. გაიღო მისი ოთახის კარი. ისე დამტყვიანებელი იყო ყველაფერი, რომ თითქოს იქ არავინ ცხოვრობდა. ვაკვეთი საინტერესო ოთახში. ლოფინი, არ ვიცი, თუ ოდენიმე გაუსწორებიათ. სასთუმალთან იფდა კაპა. სკამზე შემომსწკრივებულ პაპიროსის მანწავები ერთი ხელის დაფებზე იყო ამალღებული. კუთხეში ახი ნყვული ნინელები იყო მაყრილი. გააღო შესამე ოთახის კარი. ტახტზე ეგდო გაუსწორებელი საბანი და ბალიში“.

ეს ვითარება ანუბებს, მაგრამ მაინც მიმტყუებელია (ისევ გწიოხის ხასიათიდან გამომდინარე).

შეოსნის მიერ კინისა სხეებისათვის გადაბრალბაც გახატები უნდა იყოს.

ჩემთვის ძალზე ნაცნობია ზემოთ დახატული სურათი. მოუფსნინით ისევ ლიდის.

„გალაკტიონს ძალიან არ უყვარდა, თუ სადმე, ოჯახში ნაიყვანად - სურფაზე შეკრებულ საზოგადოებაში.

მას არ შეეძლო მშვიდად ყოფნა და ჩვეულებების შესაფერი თავისდაქრთა.

ნერვიულ მდგომარეობაში ვარდებოდა. ვერ ისვენებდა.

ერთზელ ახალწლის შეხვედრანზე ნაიყვანე ერთი ოჯახში, სადაც ალექსანდრე ბარამიძეც იყო შიმატებულთა შორის.

ბარამიძეც პოეტი ასეთი სიტყვებით აფლავრძელა - „მე ნარმომიდეგნია გალაკტიონი, ლეონო და ქალბარა“.

ასეთ საზოგადოებაში მოყოლა პოეტისთვის სასყელს უდრიადა.

ლალად ბო ბედნიერად გრმობდა თავს, როდესაც სადმე ვინორ ნრეში ვისხვეოდა და ესამოვინებოთ“.

შორსმჭვრეტელი ქალბატონი ბრანხება: გალაკტიონი „ხალში იფდა, მაგრამ თავის გარშემო არავის ზეფედა, არავის გრმობდა. მას თითქოს ოჯახი ჰქონდა, მაგრამ ოჯახი არ ჰქონია, მას მველობარი ჰვადედა, ბევრზე ბევრი, მაგრამ მველობარი არ ჰვადედა.

უმცობობრ და დამომდა... მას თურმე შეუძლებს ენატრებოდა, მაგრამ...

- მამ, ჩაიარე, გალაკტიონი, ამ დიდ გამხირზე, ყველას გაუღმე, ყველას აღწინისო მიაყელ თვლი.

- სულ ერთია, შენ მაინც ვერ გავფებენი!“ (ნინო ჩხლაძე).

უზუსტესი დახასიათებაა.

დიხს, ლიდის ნამგვილად ესმოდა გალაკტიონის და ისიც ეყოდა, რომ პიროვნება უნდა გიყვარდეს ისეთი, როგორიც არის.

ამე მკონია, ლიდაისათვის სიყვარული არის თითოერთი გზით საკუთარი უმაღლესობის მტკიცება.

ფაქტები ნამგვილად იძლევა ამის თქმის უფლებას.

დავუკვირდეთ დედას - ჰიჯაკზე ლილბის დაკრება. ეს ხომ უხალგაო ვრთოვრობის დადასტურებაა. ქალი ისე იქცევა, თითქოს მის წინ ოჯახის წევრი იყო და არა მთელი ქვეყნისთვის სათავყვანებელი მოსენება - მიუკრებლობის ვეფალი შეტრეული.

ლიდას თურმე გალაკტიონისათვის საბანი, ლეზი და ბალიში მოუტანია, ისეც დიდ ინტიმზე მიყვანიშნებს.

ამდა როგორ შევადესებდით ლიდის ცნობას, რომ პოეტი მინ ნაიყვანა, თავი დაბანა და ზალათი გაურყება.

ამგვირად მხოლოდ პატრისაცემ პიროვნებებს ექცევანა?..

დავუკვირდეთ დელორის შემდეგ სიტყვებსაც: „შენი მარტენა ხელი ჩემს მხრებზე იყო გადამოხებული“.

გალაკტიონი? ისევ გადაიკითხეთ ნარწერა სურათის მეორე გვერზე ზე და საქმეშიან არაფერი დარჩება.

მოუფსნინოთ ყველა დიდის ქალბოელს.

„გალაკტიონს არავრთებელ უთქვამს დედაბრმისთვის - ლიდია, იქმა პატარა კარადა მინდა ვამმოვიტარო შენთან, რას მეტყვიეთ“

არც მე ვიყავი წინააღმდეგე. აღბათ საკულდაფელო აფგილი აქ ეგულებოდა, ჩვენთან-მეთქი, გავიფიქრე. მისი კარადის აფგელს კი გამოვცებნდი, მაგრამ ეს არ მოხერხდა თავის დროზე“ (ნინო ჩხლაძე).

გალაკტიონი თავის ხელნაწერებს არავის ანღობდა.

არავრთებელ მოიქვამს და დამწერია, რომ შეოსნისთვის ყველაზე სასწავლო მისი ლექსები იყო, თვლისწინით უფრთხილღებოდა ავტობიოგრებს. კანინტეს კარი მუდამ ჩარაზული ჰქონდა. მისი ნებართვა-სურფლის გა-

რემე მუც კი ვერ გეხდებოდა ამ ჯადონაწურ სამყაროში შესვლას. ამიტომ ეტყობა, რომ ლექსებით სავსე კარგა კრისმსათვის ჩივბარებდა. ზემოთაქვამი ზატკვიან ფრანზად უნდა აღვიკეთო (ხანდაღიანიბათვის: შემოგვლენი, მესიოის სიციცხლენაც კი არ დავიშორებ და ა.შ.).

და მასაც, ხსენებული ფაქტი უმნიშვნელოდგინესია. იგი კლდისსადმი კალატკოინის დიდი სიყვარულის გამოხატავად უნდა მივიჩნიოთ. სიყვარულოც კი, მოკვებისებთა, ეს არის მხოლოდ პაროქების განუმეორებლობის მტკიცება.

კიდევ ერთი ამონაჩივი.

„...იგი ლიკია? მითხრა მძიმე ხმით. ლიკა ოცუჯავია გადაასახლეს. არ დამეწმინდობა. აი, ეს სახელის განსაღები. დამიგდო მავიდაზუ და მითხრა – ეს განდოდა მენ. ან იტბოურე ვისთანაც ვინდა და როგორც ვინდა“.

ფრად ტყვიად და სადრეშლო ვითარებაზე მიზინიშებელი უპიზოდია. ჩაღრმავებისაგან ახერხდა თავს უკავებს, ერთ ვარაუდს კი მაინც გამოეცხლება: ხომ არ არის ეს პოეტთან საშუალოდ გადშოსულის თხოვა, ერთი ცხოვრების სურვილის თაყვისებური გამგელანება? ვინ იცის!

ახლა სხვა კუთხით შევხედოთ პრობლემას. ლიკია ვალატკოინის ცხოვრებისა და მოღვაწეობის საუკეთესო მკვლევია. ამდენად, გამოირიცხული არ არის, რომ შეიქმნებოდა საქმიანობაშიად ნაღერის ხელი. მხედველობაში როდი ვაგეტს მხოლოდ ტექნიკურ-ორგანიზაციული საქობების მოვლარება. გონიერი ქალის, თანაც ნიჭიერი და გემოვნებისა, შენიშვნების, ტყვარეშვა, მასწავებლო იქნებოდა მკობნიათვის.

როგორც თავად წერს, სამ გარკვეულა როდი შეხარულა ვალატკოინის მებრძოლ პოეტად ჩამოყალიბებამი. „მე ბევრი ვიზრუნე ინიათისა, რომ დიდი შეხატებლობის პოეტო ჩამვტარყო ხაკაკობრით იდეების მზეზე მებრძობი პოეტების რიგში“.

ლიკიას მხედველობაში აქვს იდეური ხაზის გამართვა. ეს საკითხი საკმაოა. ვალატკოინი მაინც ვალატკოინად რჩება. რაც შეეხება რევოლუციურ ლექსებს, მათ ვერ მივიჩნევთ „ეფემერების“ სადარ ნაწარმოებად. მაგრამ ისიც ვასათვალსინიშებელია, რომ ამგვარმა თხზულებებმა ნამდვილად შეუნაცეს ხელი პოეტის ფიზიკურ გადარჩენას.

ლიკია ერთ მხარეს ნაშინებს ნინ, რატომ უნდა გამოერცხობო, რომ სხვა განმტკბებითაც ზრუნავდა მგონისის შემოქმედებით აღსულებითათვის?

ინიასაც უნდა ვაერვის ხაზი, რომ ლიკიამ დაეცოტოვა ვალატკოინის შემოქმედების კლკლელ საკითხებზე ძალზე სადავლებში ცნობებზე, განსჯადინ.

„გადაუხედაო თუნდაც მის „პატარა განმარტებას...“

ფრანლ „პაბტოთა ზელოვნების“ 1960 წლის მეშვიდე ნომერში მოთავსებულია გ. ჩიქობავას წერილი, რომელსაც აღწერულობია ლიკია. 9 ოქტომბერს ლიკია ვაზო კლიტკატკურულ საქართველოს“ უკზაერის მწივავე რეცეზმისა, მაგრამ რედაქტორი ვ. ნატროშვილი არ ბეჭდავა.

რამ გამოირჩა მწერალი ქალის უკმაყოფილება? კლდის თვითნებური წერილების წერა, მე ვფიქრობ, არ არის მიზანშეწონილი. ნაამბობს უნდა დასამტობება არ არის მართალი და არ შეიძლება ეს ვალატკოინს ვთქვას, თითქოს ის არ იცნობდა შესანიშნავ ლაზარ ქალს მკობრე ვამძის. მე არავლდ არ მიმაღავდა ვალატკოინი, როგორც მის ყველაზე უახლოეს მგობინს.

მეტი შერეამიტესთან ვალატკოინი პირადათ დასამტობდა არ იყო. მაგრამ მისი ვაგენით დასწერა „მერი“. სწორედ ამამა პოეტის გენიალური ნიჭი, ჩიქობავების აზრით, რუსული რომანებისა და რომანსების ზევაგენით დაუნეროა ვითომ ვალატკოინს ეს ლექსი და ეს ვითომ ვალატკოინს თვითონ უთქვამს ჩიქობავებისთვის. სირცხვილი და უსამართლო ცილის ნამება... ამათ ტყუილებით ვერავის ვერ მოხიბლეს წერილის ავტორი.

მეორე კიდევ უფრო მეტი ტყუილი. ჩიქობავა ამბობს, თითქმის ვალატკოინი 1915 წელს ფოთში ყოფილა და იქ დაწერდებოდა გრამაფონის ზევაგენით დაუნეროს „მთაწმინდის მთვარე“... ამასაც პოეტის ვნით ლაპარაკობს.

ვალატკოინი 1915 წელს ფოთში არ ყოფილა, არც არავითარ მუშის ოჯახში არ ვაუთვლია ღამე. მისი მოხსენებული ლიტკატკურული საღამოს ბიზნესი იქვეა ღამე.

ლეოტი მე ვაუთვდე ყველა (ქალთა საზოგადოების თავმჯდომარე ვაყავი და ეს საქმე მებადეილებოდა). ერთი საათითაც არ მოვშორებოვარ მე იმ ხალხს. ჩამოსული იყვნენ თბილისიდან ვარლამ რუხაძე, გიორგი ქუჩიშვილი, ალექსანდრე აბაშული და მალაქიაშვილი. აბაშული მე ნავიყვანე ჩემს ოჯახში ღამეში. მხოლოდ ის სამი სიმონ ორაგველიძისას დაბრუნდნენ იმ ღამეს. სიმონ ორაგველიძე იყო ნიგენებისა და ფურნიერ-ვაზიულების კოსტის პატრონი. ქალაქის ბუღალერის ნინ ქვარაძე კოსტის იმ ხანებში და არც მე რე ვალატკოინი ფოთში არ ჩამოსულა“.

ლიკია წყდება პოეტის ფსიქოლოგიას, გენიოსის ხასიათს. გენიოსი კი, როგორც ფ. მილერი ამბობს, არ არსებობს გულუბრყველობის გარეშე. ვ. კატავეი უფრო შორს მიდის: „ყველა გენიოსი ცოტად თუ ბევრად მზელილია“.

ლიკიამ კარგად იცის, რომ ვალატკოინი მალაღწე მალაღია. იგი ლევაგენებში დაცურავს და არ შეიძლება მისი ვაზიმეა „ოჯახური კოდექსით“. მგონისის უცნაურობანი, „სივიდე“ მას ნაკლებ აღზნინებს. ამის გრმობის ვალატკოინი და კიდევ უფრო მოწვევს მისეც გული.

შეიძლება იყო განუმეორებელი – ნაკეთად მმედირა,

ლიკია ვაშაძის

ინტელექტით ძლიერა, ხასიათით სანამუშევრო და ა.შ.

ეს ბედნიერებაა. მაგრამ კიდევ უფრო დიდი ბედნიერებაა, იყო მუხა პოეზიის ტიტელისა.

ლიდია და გალაკტიონი თავიანთი ურთიერთობას მეტობრობას უწოდებენ. მეტობრობა კი ბევრის დაძმებულ ცნებაა. იგი ყოველ ცალკეულ შემთხვევაში მოითხოვს გამოყოფას.

მე რომ მქობოთ, მეტობრობა არის გამორჩენის უარ-მყოფელი ურთიერთობა. მაგრამ ეს არ ვმარა. ამას უნდა დავმტკიცო საერთო იდეალსავე სწრაფვა, ხასიათისა ნათქვამი და კიდევ ზოგიერთი სხვა რამ.

ლიდია და გალაკტიონი (გასაგები მიზეზების გამო) ხშირად გაურბიან თავიანთი ურთიერთობის კონკრეტულ და პირდაპირ კვალითაც, მაგრამ აღლოთანი მკითხველისათვის ძნელი არ არის უმთავრესის ამოცნობა.

დავესებათ ლიდიას ერთ ჩანაწერს, რომელიც ამ მხრივ ბევრის მიქმელობა:

„ამ ხანად მე სხვა პირობებში მოვეცეცი. უსათუოდ უნდა გადავძლიახა ის დიდი გრძნობა, რომელიც ჩემსა და დიდ პოეტს შორის მეტობრობას „გზად და ზიად“ გახდა.

არც ეს დამიფხვია „აივად“.

ახლა ვიკითხოთ, რა არის სიყვარული?

ჩვენი სათავყანებელი რუსთაველი ამბობს: „იგი სხვაა, სხვა სხვაა, შუა უძვეს დიდი ზღაპარი“.

ჩემი შეგრძნებით სიყვარული არის ისეთი ხმა, რომელიც მთელ თავის სიცოცხლეში ვერბს მალალი გრძნობის და განადვის ადამიანი. ამ ხმოს არ ვერა.

მოზრუნვა, გატაცება ამ დაკორწინება – ეს ყველაფერი ჩვეულებრივი ამბავია. ამ ზედის გადასასვლელზე, ახალი სიხარული – ეს დღიური მოვედრა ადამიანის ცხოვრებაში.

სიყვარულს ვერ ავუკრევი ამ ჩვეულებრივ ამბებში. ის არც ტანზე ელექტრონისებური ცეცხლის მოღებია. არა...

მე შეომნა სიყვარული არის თანაბარი სულის ზედო-სივლი სწავლება, რა თქმა უნდა, არა განყენებული სულის, არამედ ადამიანში მყოფი და გულის სიღრმადან ამორჩეული, რომლის გამოსახატავად სიტყვა ძნელი საპოეზიელია.

შეიძლება ადამიანს ჰქავდეს ბევრი კეთილი მსურველი ნაცნობი, ნათესავები, შვილები, მუღული და სხვა. ის მინც მარტო გრძნობდეს თავს თავის სულერი ცხოვრებაში. და აი, ურეც შეიქრა ამ პრებებში ისეთი ხმა, რის დასაყლის დაღმდეგ გრძნობდა“.

და შემდეგ: „ამნდა ვინმე იყოს ჩემთან ისეთი, რომელიც ჩემსათვის თანაბრად განიცდიდს სულის შედეგარებას, რომ მივკრათ ერთმანეთის და არცევი ერთად გაუთბეთ სულის ზეფორული სურთქობა... ერთმანეთის სიცარაული ნავიდეოდ თავი და მივენდით ბუნების გარდუვალ კაბრის.

ასეთი განცდები უამრავია, რომელიც ევლიონება მალალი ურგრძობის ადამიანს სხვადასხვა დროსა და გარემოში. ასეთი სულის შესაიდუმლე არასოდეს არ ჰყოლია დიდი ტალანტის, დიდი გრძნობისა და დიდი სულის პოეტს გალაკტიონ ტაბაიძეს“.

სიყვარულზე ბევრი ნავიკითხავს, ბევრი ვკანშენია. ამ გრძნობის ნაირგვარი და სხვადასხვა ფორმით მომოდებული განმარტებებსაც ვიკნობთ და მათ შორის ერთ-ერთი ყველაზე სასუკეთესი სწორედ ლიდიას განსაზღვრებაა. უ-

ყოთ გულდახილნი და ისიც ვთქვათ, ეს ჩვეულებრივი, გულგრილი დეფინიცია კი არ არის, არამედ მწერალი ქალის სამოქმედო პროგრამაც, მისი ცხოვრების აზრი. ლიდა სიყვარულს ყველაზე ნაინ ადენებს, თქვენ წარმოადგენთ, ნათესაობას და ცოლ-ქმრობაზე მალდაც კი. ეს არის უმშვენიერესი ქალბატონის სატყვილის ახსნაც და განმარტლება.

კიდევ ერთხელ ვიხსენებ გალაკტიონისა და ლიდიას ურთიერთობას, კიდევ ერთხელ გულრმავლები დეტალებს და ეცდომლბო თავი დავიღწიო გაორებას.

ვინ არის გალაკტიონი? უღამაზეთი მამაკაცი, უზომოდ განათლებული, თავაზიანი, ნაღდი ჯანტლმენი, დამატვევი-ბელი პიროვნება. რაც მთავარია, ზემოეტა; უცნაურზე უცნაური და გამაოგნებელი სამყაროს შემქმნელი. მისი ლექსები არა მხოლოდ გონის, არამედ გრძნობის დედესანაწულავა.

მეორე მხრივ, გალაკტიონი უკადურესად პატივმოყვარეა, ამიციორთ, ზოგჯერ გულმაყინიც. მთელი კვირა ისე გაივლის, არც კი შეეშინანება ტალს. მუუღლი გაჭირვების ჭამს (ცალკეულ შემთხვევებში) მის გვირგვით არ იდგის. ეს შეგნებული, ნინასწარ გამინული აქტი როდია. ამ დროს სხვაგან ქრის ფიქრი მიხი. იგი უფრო სამყაროშია, პოეზიის ლმერის ვისახურება და სხვათათვის აფიელი ნაღებს ამ საერთოდ არ რჩება.

ერთი დიდი ფრანგი მწერლის აზრით, თხზვა „მისტიკური ექსტაზის მომენტში სრულდება, როცა ავტორი თავის თავს ადარ ეკუთვნის“. შეიძლება ეჭვით შევრდეთო შ. პრუსტის ამ დავრტლებას, მაგრამ იმას მინც მეტი ეტყვილი, რომ მასში სიმპრილის დიდი ნაწილი არ იყოს.

ლიდია ცდილობს, არ დაუბრუნებინოს ეს ეთიომდა ირი გალაკტიონის ერთმანეთს. მან იცის, რომ ზემოაღნიშნულ კინის ზედი არ შეუღლია მდოსნისათვის, შეეჭმია „მომამინდის ბეჭი“ და „აღურჯა ცხენებ“. ეს კი მთავარია. და აი, როცა უჭირს, როცა „შეორებ“ მოყოლებულს, „პირველს“ იხსენებს და ლიმილი ეფინებს სხსეზე, მას ლექსებს განტებუებს და მიმტვევლია. ისიც იცის, რომ გალაკტიონის შეუღლია მსხვერპლის გაღება...

მაგრამ ყოველთვის არ ხერხდება ნინასწარობის შენარჩუნება; ფიქრობს, რომ შეუცდომი დაუშვია...

თუყოთ რეალისტები, ლიდიამი ჩვეულებრივი მოყვადვიც დაგინახობთ.

გალაკტიონი მისტიკია. მისი ფენომენის სრულად და მრავალმხრივ შეცნობა ვერ ვერვინი მოახერხება და ვეუქობ, ეს ერთი ამ რაკის ხელწინაფობადეს –

ამ განტებუებსა წუ აღუქვამთ მობოღმობა – ნამოქრილ პრობლემაზე ამომწურავი პასუხის გაუცემლობის გამამტლებად.

გალაკტიონისა და ლიდიას მეგრულიძის ურთიერთობა არის მზისკენ ტანჯვის გზით სიარული.

ეს თემა ხანგრძლივ ჩირვებას, დეტალურ ჩადრმავებას მოითხოვს. ჩვენი წინ ნამოქნითი მნიშვნელოვანი მარათობი და რამდენიმე უცნობი ლექსი, ადქტი მიეწოდებთ ფართო საზოგადოებას.

იმეებს არ ვეარტავთ, რომ ადქტიუ შორეულ მომავალბა ახალი და მრავალმეტყველი ფურცლები გადამიღებს და გალაკტიონის პორტრეტი კიდევ უფრო შთამბეჭდავად ნარმოჩინდება.

ინა ბუჩინგანოვა

„მე გიზლიოთაის პეარი მირჩეპენია!“

დახვნილობა, კლასიკური აღზრდა, რამდენიმე უცხო ენის ცოდნა, განსაკუთრებული „პროსონი“, სიმშვიდე, თავმჯავებულობა, სიფიქსე – ეს ყველა ის თვისებაა, რაც ასე მოწონებდა პრემიასორ ნატალია კონსტანტინეს ასული ორლოვსკაიაში ჯერ კიდევ მამინ, როცა მშობლისას იავერ ჯგუფისთვის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ფილოლოგიის ფაკულტეტის სტუდენტს ვაჟეფა და სახელმწიფო კარგიული ლიტერატურის ისტორიაში მის მკერ ნაყოფიდან დაძვირეს ვაჟმანდი. ეს იყო მშინა ნუბი. სტუდენტის ნატალია კონსტანტინეს ასული ხანგასმელი თავაზიანობით, პატარასეგნით ვიქოვდა. მეტყველებდა ანქარულად, მინჯდა, დახარბებდა. მისი თხრობა ხიზბედა აუფიტორიას.

„როცა ცუდ გზებზეა პერ, პინინოსთან ვაფიკი!“

და აი, ნიღების შემდეგ მე ნატალია კონსტანტინეს ასული ბინამი ვარ. მთელ ბინას მისი ინდივიდუალობის ბეჭედა აზის – ძველებური ნიღებები, როგორცღაც არათანამედროვე შეუდრო ვარდები, ინტელექტუური ნრის ტრანსპირული ვადა... პინინო...

– ანსტრუმენტთან ხშირად დეფიბი-მეტიქი? – ვეკითხები.

– არის პერიოდები, როცა ყოველდღე ბეჯეთად ვუკრავ. მერე მივატოვებ რაღაც დროით ფორტეპიანოს და... ისეღ ვუბრუნდები. მუსიკა ჩემზე შენაინამავად მოქმედებს. როცა ელედ გუწევაზე ვარ, როგორც წესი, პინინოსთან ვუჯდები.

– რაშიმ ნანარმოები თუ გიყვარო გამორჩეულად?

– რა თქმა უნდა, არის ნანარმოებები, რომლებსაც ყოველთვის ვუბრუნდები – მოცარტი, შოპენი, რამბინინი, სკრიანინი... მაგრამ, თავისუფალი დრო თუ გამომირჩევა, ცეცხლობ რაიმე ახალი გავარჩიო. მე ხომ კონსერვატორია მავქვ დამთავრებული, თუცა ფილოლოგია უფრო მეტად მიზიდავდა. კონსერვატორია რომ დავამთავრე, იმავფროულად დისერტაციაც დაეიკავი, ისე, რომ ეს ყველაფერი პარალელურად ხდებოდა.

– მერედა, როგორ ახსნივდი? ამ ნიღებში ხომ ისეღ არ ხნავლობდნენ, როგორც ახლა – ოღონდ რაიმე და ოღონდ როგორმე... მუსიკაც და მეცნიერული შრომაც დიდ ძალისხმევას მოითხოვს, ასე არ არის?

– რა თქმა უნდა. ისე, ჩემს ხელში მუსიკა უფრო ზარალდებოდა, ვინაიდან პირველ ადგილზე ყოველთვის

უნივერსიტეტი იყო. გამოვლები კონსერვატორიაში ცოტა გეინ ჩავებარე, მანამდე ჯერ საკანდიდატო დისერტაცია დაეიკავი. მახსოვს, იმ დღეებულს ქალაქიდან არ გასულვარ, ვიყავი და მთელი მონდომებით ვმეცადინებოდი. რას იზამ, წესრიგის მოყვარული ადამიანი ვარ, თუ რამეს ხელს მოვკიდებ, ბოლომდე უნდა მიოყვამო. კონსერვატორიის დამთავრების დღეობის რომ ავიღო, მაშინვე შევინახე და უნივერსიტეტში დავინეც მიშობა.

– სულ არ გიყოფმანიათ არჩევებისას?
– ფორტეპიანოს განყოფილებაზე კონსერვატორიაში მაშინ შევდი, როცა უნივერსიტეტი უკვე დამთავრებული მქონდა, მაგრამ ასპირანტურაში ჯერ არ იყავი. ცხადია, კონსერვატორია ჩემთვის ბევრს ნიშნავდა, მასთან ბევრი რამე იყო დაკავშირებული – ცნობილი მუსიკოსები, კონცერტები, ოპერა... და მინც, ჩემთვის მთავარი ყოველთვის უნივერსიტეტი იყო. გარდა ამისა, ესტრადესა ძალიან მეშინოდა, მაგრამ არ მქონდა აუფიტორიის შობი. თუმცა, ასეთი ადამიანებზე არის, ვისაც აუფიტორიის შობი აქვთ. ერთხელ კონფერენცია მიმდინარებოდა. ჩემი ნაცნობები – უმაღლესი რანგის მეცნიერები ჩამოვიდნენ. ერთ-ერთმა მათგანმა ასე თქვა – მე წერის კაცი ვარ, ლაპარაკი არ მეხერხება! ჯერ უნდა დავწერო და დაწერილი წავიკითხო. მე კი გამოხულის დროს კითხვა სულ არ მეშინოდა...

„ჩვენი ქალიხი ინტელიგენტური ოჯახი გვიქოდა!“

– დისერტაცია რა დებამდე დაიკავი?

– ჩემი სადისერტაციო თემა იტყურის ისტორიული რომანი იყო. ეს თემა უცხო ენაში კათედრის გამგვე – ორალა ტრანსმიცია მირჩია. თავად მას ეს მწერალი ძალიან უყვარდა, საერთოდაც ინგლისური და ტერაპიული ლიტერატურის საუკეთესო მცოდნე გახლდათ. დისერტაციისთვის მასალები მოსკოვისა და ლენინგრადის ბიბლიოთეკებში შევადგო. სწორედ ლენინგრადში შევხედი შენაინამად მეცნიერს – მახალ პავლეს ძე ალექსევეს. იგი ლიტერატურული ურთიერთობების პრობლემებზე მუშაობდა, ასე რომ, კონსულტაციისათვის შევდეგი ყოველთვის მას მივმართავდი.

– რასან ულანია თუკურუს შემოქმედების შესწავლით იყავით დაკავებული, ალბათ, ზედმეტია ამის კითხვა, რამდენად კარგად ფლობთ ინგლისურს?

– იმისათვის, რათა ენას სრულყოფილად ფლობდე, ინგლისურენოვან ქვეყანაში უნდა იცხოვრო. მე, რა თქმა უნდა, ელპარაკობ ამ ინგლისურ ტექსტებს თავისუფლად ვკითხულობ.

– ფრანგულსაც თავისუფლად ფლობთ?

– ეს ჩემი პირველი უცხო ენაა. ჩვენს სახლში ყველამ იცოდა ფრანგული, დედაზემი კი ფრანგულის მასწავლებელი იყო და ბავშვობაში ხშირად ვესწრებოდი ფრანგულ ჯგუფებს... ფრანგულ ენაზე ყველანი მიკითხავდნენ ინგლებს – დედაც, ბებიაც, დეიდაც. არც კი მახსოვს, როგორ შევიგნაველ ეს ენა – მგონი როგორღაც თავისთავად მიხვდა... ინგლისური ენის შესწავლა მ-9 წლისამ და-

კონცე. მართალია, დედამ ირგლისური იცოდა, მაგრამ მაინც ირგლისელ ქალთან დაეძოდა, თუმცა, სამწუხაროდ, ახლა ხალხები პრაქტიკა მკვს. გერმანულს სკოლაში, უნივერსიტეტში და ასპირანტურაში ცნალობდი, ისე რომ, გერმანული ნივნების წაკითხვაც შემიძლია, ოღონდ ლექსიკონის დახმარებით. რაც შეეხება იტალიურს, მისი შესწავლა დამოუკიდებლად დავიწყე, ეს მუშაოებისთვის მჭირდებოდა. მაგალითად, იგივე მამბაძის თარგმანი ფრანგულ თარგმანს შევფარე, ხოლო კარლო გოლდონის პიესა „ბუხლუნა კეთილისმყოფელი“ იტალიურ ტექსტებს... ერთი ჩემი ნაშრომი იმ იტალიურ სიტყვების შესწავლას მივუძღვინე, რომლებიც სულხან-საბა ორბელიანმა იტალიაში ვოლენისას თავის განზარტებით ლექსიკონში შეიტანა.

– მოგვიყვით თქვენი წესებების შესახებ. როგორია ორლოვსკების გვარის წარმომავლობა?

– ჩემი დედი პაპა – კონსტანტინ ივანეს ძე ორლოვსკი წარმომობით პოლანელი გახლდათ. დეა საქართველოში 1860 წელს ჩამოვიდა და 1876 წლამდე აქ მრავალი წელი იმუშავა. იგი თბილისის გუბერნიის ვუბერნატორი, შტრფადი დედი ოჯახი, მყავდა ბევრი გული. ბაბუაქემი იურისტის იყო, სწავლობდა და მუშაობდა პეტერბურგში, მაგრამ მტერი ისევ საქართველოში დაბრუნდა. რაც შეეხება მამას, მან – კონსტანტინ ვალდერის ძემ პეტერბურგის ინსტიტუტის საგზაო ფაკულტეტი დაამთავრა და ანაფანერი გახდა.

დედაჩემის – ტატიანა კონსტანტინეს ასული ნადეჟინას მამა კი იარსწავლადიდან იყო. სწავლობდა მოსკოვის სამხედრო სასწავლებელში. როგორც ოფიცერი, მონაწილეობდა რუსეთ-თურქეთის 1877-1878 წლების ომში, სადაც დაიჭრა და კარგა ხანი მკურნალობდა. ამის შემდეგ დაინიშნა ყარსის ოლქში, რომელიც თურქეთთან იმას დროს ბრძოლით იქნა დაბრუნებული. ცოლი კაკა-სიაში ითხოვა და საცხოვრებლად საქართველოში დაიწყო. დედა თბილისის ვაშინაზაძე სწავლობდა, დამთავრების შემდეგ პეტერბურგში გაემგზავრა და სწავლა ბესლტეტვის კურსების ისტორიულ განყოფილებაზე დაიწყო, თუმცა ამ სპეციალობით არასოდეს უმუშავია. თბილისში რომ დაბრუნდა, ერთი წლის თავზე გათხოვდა, მაგრამ მალე პირველი მხოფლითი იმე დაიწყო. ერთხანს ინგლისურის ასწავლიდა, თუმცა ძირითადად ჩემი აღზრდილი იყო დაკავებული. ჩემი უფროსი ძმა ორი წლისა გარდაიცვალა. შემწიბრებულმა ამის გამო მე ლამის სულს მიბრუნებდნენ. ბევრი თვლიდა, რომ სწორად ამიტომ დაერჩი მარტო. მათი აზრით, მშობლები ჩემზე ზედმეტად ზრუნავდნენ.

– და თქვენი ფიქრობთ, რომ ეს მართლაც ასე იყო?

– არა, მე მგონია, ადამიანზე რაც არ უნდა ზრუნაუდეს, როგორცდაც არ უნდა მურყნავდეს, ის მაინც იმას გააკეთებს, რაც უნდა. მაგრამ, თავს თუ მეტისმეტად მოახერხებენ, გულს თუ გაუნეროლებენ, ახგებნა და გაიქცევა. თუნდაც პრეტენსიის გამო... მე კი ძალიან მიყვარდა ჩემი მშობლები, ჩემი სახლი, გაცქვეის სურული არასოდეს მქონია... სამი წლის რომ ვიყავი, ის შემიფიცა ამ ბინაში ვცხოვრობ, სულხან-საბას ქუჩაზე, როცა ამბობენ, ამ რაიონის რეკონსტრუქციას აპირებენო, ცუდად ვხდები.

ღმერთს შევთხოვ, რათა შეხადლებლობა მომცეს, სკოციტლის უკანასკნელ წუთამდე მყოფად ვცხოვრო ამ ბინაში.

– რა გავლენა მოახდინეს თქვენზე მშობლებმა?

– ძალიან დედი. ჩემი უაღრესად ინტელექტუალური ოჯახი გვეწოდა ჩვენს სახლში საინტერესო ადამიანები დავივლიდნენ. იმ საინტერესო საუბრებმა, რომელსაც ბავშუობაში ვისმენდი, დედი როლი ითამაშა ჩემს ჩამოყალიბებაში.

კულტურათმ შხაჯხარაღინსა

– ნება მომეცით, ისევ ფილოლოგიას დავუბრუნდეთ. რომელ ფაკულტეტზე შეხვედით?

– რუსულ ფილოლოგიურზე. მეორე კურსზე რომ გადავიდა, რუსულ ფილოლოგიის განყოფილება სამილიან გახდა, რაც, რა თქმა უნდა, შეწყდა. სწორად მამის განმარდა უცხო ენათა განყოფილებაში გადასვლის დედა. სწავლება იქ მხოლოდ ქართულ ენაზე იყო, მე კი იმ დროისთვის ქართული ენა არც ისე კარგად ვიცოდი, მაგრამ, მოუხედავად ამისა, მაინც გადავიედი. ლექციებს ქართულად ვუსმენდი, ხოლო გამოცდება რუსულად ეხარებოდა. ჩემთვის ეს საუკეთესო პრაქტიკა აღმოჩნდა ქართული ენის შესასწავლად... უნივერსიტეტი ზუთმზე დაგამთავრე. საბედნიეროდ, აკადემიკოს შალვა ნუცუბიძის ასპირანტი გახვდით. ეს იყო დიდი მეცნიერი, რუსულ ენაზე „ვეფხისტყაისის“ ცნობილი მთარგმნელი, არანაკულტურული პიროვნება, ბრწყინვალე ორატორი და განასკუთრებული დასაიტრესო მოსაუბრე. შემდეგში მან უნივერსიტეტში ლექციების წასაბრუნებლად სათავე მომცა. შალვა მის ოჯახსაც დაუთმებოვდი და მათთან ძალიან თბილი, მეგობრული ურთიერთობა მქონდა... როცა მისი ქალიშვილი ასპირანტურაში მოეწყო, მე უკვე მეცნიერებათა დოქტორი ვიყავი. ნუცუბიძე დეკანაზიში მხოვდა და განაცხადა, რომ მე ვყოფილიყავი მისი ქალიშვილის სამეცნიერო ხელმძღვანელი. მას შემდეგ შე და თანამ რუცუბიძის ძალიან კარგი ურთიერთობა გვაქვს.

– რა იყო თქვენი სადოქტორო დისერტაციის თემა?

– ჩემი სადოქტორო დისერტაციის თემა ლიტერატურული ურთიერთობა გახლდათ. საკანდიდატო დისერტაცია რომ დავიცავი, დიდხანს ვფიქრობდი, რა განხილავაშვედებოდა მუშაობა და საბოლოოდ ქართული და დასავლეთეთერობული დისტრატურების ურთიერთობებზე შევჭრდი. ეს თემა მალე ნუცუბიძემეცა მომინონა და კეთილდღეოდ, იმ წლებში ლიტერატურის ეს სფერო ნაკლებად იყო შესწავლილი... წლები მანიძილზე არქივებსა და წინა პერიოდის პრესაში ვიქცეებოდი, გამწმენბთ ვმუშაობდი მოსკოვისა და ლენინგრადის წიგნსაცავებში. უამრავი საინტერესო მასალა მოვიგდე ლენინგრადის სალიტკოე-შიდარნის სახელობის ბიბლიოთეკაში, სადაც უაღრესად დასეული ძველი გამოცემები ინახება. ეკატერინა მჭორენი ხომ დიდროსა და ვოლტერის მთელი ბიბლიოთეკები შეიძინა

სადოქტორო დისერტაციისათვის ჩემი მონოგრაფია – „საქართველო XVII-XVIII საუკუნეების დასავლეთი ე-

რომის ლიტერატურაში“ წარედგინე. მონოგრაფია ორი ნაწილისაგან შედგებოდა – საქართველო ევროპაში მხატვრულ ლიტერატურაში და საქართველო XVII-XVIII საუკუნეების დასავლეთევროპული ქვეყნების ფილოლოგიურ ნაშრომებს. ჩემი მეორე ნიჭი – საკითხების დასავლეთთან საქართველოს ლიტერატურული კავშირების შესახებ – 1986 წელს გამოცა. მისი პირველი ნაწილი შეეხებოდა ქართულ მასალებს დასავლეთის შესახებ, ხოლო მეორე ნაწილი – საქართველოში ევროპული ლიტერატურის აღქმას.

– შამასიადამე, ლიტერატურათმცოდნეობის ფარგლებიდან გამომდინარე და ლინგვისტიკის საკითხებს შეეხეთ?

– ეს პირდაპირ და უშუალოდ შეეხება ჩემი გამოკვლევის თემს. ცნობილია, რომ XVIII საუკუნის დასაწყისიდან იტალიელი კათოლიკე მისიონერები აქტიურად მოღვაწეობდნენ საქართველოში. აქ ისინი სწავლობდნენ ქართულ ენას და ლექსიკონებსა და გრამატიკის სახელმძღვანელოებს ავლენდნენ. ჩემმა ახლო მეგობარმა

– ელენე მებრეველმა, რომელიც ხელნაწერთა ინსტიტუტში მუშაობდა, მოწონა, ინსტიტუტის ფონდში არსებული იტალიურად დაწერილი ქართული ენის გრამატიკის შესწავლისთვის მომეკვიდა ხელი. ამ კუთხით სწორედ ამან დააღწია სათიფქ ჩემს კვლევას. მეორე და მერე ბევრი სხვა ასეთი მისაღის მოსიძევე შეცვალა. მაგალითად, იტალიიდან მივიღე მისიონერ ბერნარდო ნეპაოლის მიერ XVII საუკუნეში შედგენილი იტალიურ-ქართული და ქართულ-იტალიური ლექსიკონების მიკროფირები. დიდი მადლიერებით ვახსენებ ჩემს ბრწყინვალე ლინგვისტებს – ალია აბულაძეს, ვარლამ თოფურას, არწრლად ჩიქობავასა და აკაკი შანაძეს, რომელთაც არაერთხელ მიემართე ამ თემაზე მუშაობის კონსულტაციისათვის.

გარკვეულმა ცნობებმა ქართულ ენასა და ამაზნერლობაზე მოსკოვში მცხოვრები ქართველების შემეშოპითაც გააოხრა. მაგალითად, ცნობად პოლანდიელ ამოს-სავლეთმცოდნე ნ. ვიტაქმა, რომელიც მჭიდროდ იყო დაკავშირებული რუსეთთან, აღმოსავლეთის ქვეყნების შესახებ დაწერილ ფუნდამენტურ ნაშრომში ჩართული აქვს პატარა მოცულობის პოლანდიურ-ქართული ლექსიკონი. საერთაშორისო, რომ მასში მოტანილი ქართული თარგმანები ჩამერილია ნულე არბლის ძის, პატონიშვილ ალექსანდრე ბაგრატიონის გამონათქვამი სიტყვების მიხედვით. როგორც ცნობილია, ალექსანდრე ბატონიშვილი საარტილერიო საქმის შეხასნავლად პოლანდიაში პეტრე პირველის დიდ ელჩობასთან ერთად გაემგზავრა.

– შიანც რა ცნობებმა პპოვა ასახვა დასავლურ მხატვრულ ლიტერატურაში საქართველოს შესახებ?

– ევროპულ ქვეყნებში ძალიან ფართოდ არის ნარმოდევილი და დაბუთავებული თქმულებები არკონავტებსა და მუდებზე XVII საუკუნის ცნობილ ფრანგ მწერალს – მიერ კონიელს ორი პოესია აქვს ამ თემაზე დაწერილი. რომელიც ისტორიკოსის – პუბლიუს კორნელიუს ტაციტუსის ცნობები იტორის მხედ ფარმინისა (იგი პირველ საუკუნეში მეფობდა) და მირი ეკას – რადამისტის შესახებ მრავალი მხატვრული ნაწარმოების მასადავ იქნა გამოყენებული.

მნიშვნელოვან ასტორიულ ცნობებს ნარმოადგენს აღმოსავლეთში მოგზაური ევროპელების მიერ დატოვებული აღწერილობები საქართველოს შესახებ. ამ მასალების საფუძველზე იქმნებოდა სტატეიები ლექსიკონებისა თუ ცნობარებისათვის. ამ მასალებს ეფუძნება დენი დიდროს მიერ XVII საუკუნეში გამოცემულ ცნობილ ფრანგულ ენციკლოპედიაში გამოქვეყნებული სტატეილი.

ფრანგი იუდელოა ჟან შარდენი, რომელიც XVII საუკუნეში ენისა საქართველოს, ნერდა ქართველი ქალის სელაბაზედა ამ თემაზე წერდა სხვა ბევრი მოგზაურიც. ამ თემაზე ასევე პპოვა მრავალ გალანტურ რომანშიაც. მთი ავტორები თავისუფლად იყენებდნენ მოგზაურების მიერ გამოცემულ ცნობებს და უწიველი თავდადასივლებს ხატავდნენ საქართველოდან გატაცებული მზეთუნახავების შესახებ. მაგრამ, თავისი ხასიათის მიხედვით სულ სხვაა იტალიელი დრამატურგის – კარლო გოლონის პოესია „მშვენიერი ქართველი ქალი“, სადაც პიეისი მთავარი გმირი შინაომების ნინაღმდეგ გამოდის და ცდილობს გააერთიანოს თავისი მშობლიური ქვეყანა.

– განკუთვნიება თუ არა თქვენი ინტერესების სფეროს საქართველოში ევროპული ლიტერატურის აღქმის საკითხი?

– რა თქმა უნდა. ეს ლიტერატურულ ურთიერთობათა პრობლემების მტკაე საინტერესო ნაწილია. ჩემი სტატეია, რომელიც საქართველოში შექმნილის თარგმანებსა და დადგენებს ეხება, მოსკოვში გამოცემული უდიდესი ღერანტურის დაბადების 400 წლისთავისადმი მიძღვნილ კრებულშია შეტანილი.

XIX საუკუნის ქართულ სცენაზე მოლიერის მრავალი კომედია დაიდა. მოლიერი თარგმნა იგივე მანაქელმა, ვინც, მართალია, შექმნიის თარგმანებით გათქვა სახელი, მაგრამ თავისი მოღვაწეობის დასაწყისში ფრანგ ავტორებისავე თარგმნიდა. ძალზე საინტერესოა XIX საუკუნის ქართული პრესაც. აქ უხვად შეხვდებით ევროპული ქვეყნების ლიტერატურული ცხოვრების ამსახველ მასალებს.

ნატალია არალოვსკაია

— რა საკითხებით ხართ ამჟამად დაინტერესებული?
— ნერსიგში მომყავს ამ ბოლო წლებში დაბეჭდილი სტატუტები და დამუშავებული მასალები. მინდა გამოვცე კიდევ ერთი ვრცელი ნიგე, სადაც ჩემს მიერ განუვლი შრომის შედეგები იქნება შეჯამებული. ნიგნში ქართული მასალების გარდა შევა სხვა სახის მასალებიც. მაგალითად, სტატუტ „ევკენი ონიგნის“ შესამე თავის ეპიგრაფის შესახებ, რომელიც ამოღებულია ფრანგი პოეტის — მალფოლატრის თხზულებიდან. ასევე ნერილი ელისაბედ ორბელიანის მიერ დერმონტოვის პოემა „დემონის“ ფრანგული თარგმანის თაობაზე, ა.მ. და ა.მ.

სამწუხაროდ, სირთულეს წარმოადგენს ის გარემოება, რომ უნივერსიტეტის გამოცემულთაში მხოლოდ ხაზდემონდენილეების დაბეჭდვა შეიძლება. ახლთ მოწონარდის გამოსაცემად კი, მითუბეტეს რუსულად, სპონსორის მოძებნაა საჭირო, რაც ახლა არცთუ ისე ოღლია.

„ინგლისი იმპერვიზაჲს, რომ თვითაული ადამიანი თავის საძმას გააკეთებს“

— ეინ არიან თქვენი საფარული დასაუღეთვროჴული მწერლები?

— თვითული მწერალი აზრებისა და გრძობების ზღვია. იმ, დღეს სიამოვნებთ გაავადებდე შექპირის ერთ პიესას... რუსებიდან კი ჩემთვის პირველ ადგილზე პუშკინია. მის ლექსებს ჯერ კიდევ სკოლის ნაწილიდან უსწავლობდი საკუთარი სურულით. მაგალითად, ევგენი ონიგნი“ პირველი სტრიქონიდან ბოლო სტრიქონამდე ზეპირად ვიკი.

— ლიტერატურა და მუსიკა — ეს რაღაც ციხე-დარბაზი, ციხე-სამაგრაი? ხომ არ წარმოადგენს მშვენიერების სფეროში განსვლა თავისებურ იზოლაციას, ზოგჯერ ძალიან უფაშაზო, ძალიან მკაცრი გარესამყაროსავე ხსნას?

— თვითული ადამიანი ცხოვრება ამ გარესამყაროში უნებს და ეს სხვაგვარად შეუძლებელია. მაგრამ ამავე დროს აქვს რაღაც სულსიმისათქმელიც, რამაც ის ენა-ყოფილებას მოუვებს. ეს სულსიმისათქმელი ზოგჯერ ოჯახური ბედნიერებაა. მე ოჯახი არა მარტს, მაგრამ მყავს მგაორბემა, მყავს ახლობელი ადამიანები, მიქვს ჩემი საყვარელი საქმე. უდადესი ბედნიერებაა ადამიანისათვის, როცა იგი საყვარელი საქმით არის დაკავებული. ჩემთვის ახლავაზრდებთან ურთიერთობას დიდი მნიშვნელობა აქვს. ყოველთვის ვცდილობ, რაღაც გადავცე, ვცდილობ მათი მუშაობას, მათი ინტერესების საქმის კურსში ვიყო.

— მაგრამ, თავს, ალბათ, თქვენი ბინის, თქვენი ინტერესების მიკროსამყაროში გრძობთ უეფეთად?

— ზოგჯერ მეკითხებიან, ზღვის პაერი მარჩენია თუ მთისა? მე კი ეპასუხობ, რომ ყველაზე მეტად ბიბლიოთეკის პაერი მირჩენია, ის ჩემზე კარგად მოქმედებს.

— ბედის გჯერათ?
— არ ვიცი, ანელი სათქმელი...

— ცხოვრებაში ყველაფერს თავად წყვეტდით, რომელიმე შემთხვევას თუ უფაშაშია თქვენში რაიმე როლი? — რა თქმა უნდა. მცენიერებაში ჩემი მოშავლი სწორედ დაკედმეოს შალვა ნუცუბიძესთან შეხვედრამ განსაზღვრა.

— რომ შეიძლებაოდეს, შეცვლიდით რაშეს თქვენს ცხოვრებაში?

— რაც არის, არის, ამაზე უკვე აღარ ვფიქრობ.

— რაიმე ისეთ ეპიზოდს ხომ არ გაიხსენებდით, რაც სამუდამოდ ჩაგრათ გონებაში?

— ჩემთვის ყველაზე საინტერესო და დასამახსოვრებელი ჩემი გამოსვლები იყო. ჩემი ცხოვრება — ჩემი შრომა და ჩემი გვლანე სასიამოვნო შობაბუღებულებიც სწორედ მისთან არის დაკავშირებული. ჩვენთან, უნივერსიტეტში, ყოველთვის ტარდებოდა საინტერესო მხედვრები, საქართულოს საზღვრებს გარეთაც ხშირად მიწედა კონფერენციებში მონაწილეობის მიღება. ახლა კი, სამწუხაროდ, ჩვენი სამეცნიერო კავშირები შეწყვეტილია.

— ისეთი მშვიდი, განწონასწორებული ადამიანი ხართ. მაინც რას შეუძლია თქვენი მოთმინებები გამოყვანა? ვთქვით, რაღაც უსიამოვნება შეგხვებდა?

— ცხოვრებაში ყველაფერი ხდება... მზებს კი არასოდეს ვინებ. ჩემი პრინციპია — გაიერედ პოროტს და სკეტე ჰქმნე. ეცდილობ შორს ვიყო იმ ადამიანებიდან, ესაც არ ეენდობა.

— რა თვისებებს უნდა ფლობდეს მეცნიერი, ანუ ის, ვინც სამეცნიერო შრომას ეწევა?

— გარდა შესაბამისი ნიჭისა, შრომისმოყვარე და მიზანწრაფული უნდა იყოს. რამდენი უნიჭიერები ადამიანია, ვისაც არაფერი შეუქმნია იმის გამო, რომ სისტემატური მუშაობის უნარი არა აქვს.

ისე კი, ვფიქრობ, ყოველგვარი შრომა პატივისცემის ღირსია. მოვარია, ადამიანმა თავისი საქმე სათანადო დონეზე აკეთოს. ამასთან დაკავშირებით ადამიანი ნელსონის ერთი ახეთი ნათქვამი მახსენდება: ინგლისი იმედუნებს, თვითული ადამიანი თავის საქმეს გააკეთებს!

— მაგრამ თქვენ გჯერათ საგანთა გონიერული ნესრიგის?

— ალბათ არის რაღაც სამყაროსული კანონზომიერება. სიტყვამ მოიტანა და, სწორედ ამიტომ მოყვარს ისტორია: მოვლენათა განვითარების ხაზი, ის, რაც დღევანდელი დღისთვის არის მახასიათებელი, მხოლოდ შორიდან ჩანს. მაგალითად, პუშკინი 1812 წლის სამამულო ომის დროს ცხოვრობდა, მაგრამ თანამედროვე ამბები კი არა, კავიანის ქალმეული“ დანერა, ვინიდან ანმყოს კი არა, ნარსულს შეტყებდა შეეძლო. სამეცნიეროდ, 1812 წლის სამამულო ომის შესახებ დღე ტოლსტოიმ დაგვინერა. ისე რომ, დღე მხოლოდ შორი მანძილად ჩანს.

ფურნალი „Русский клуб“, №1, 2008

თარგმნა
ლილი მჭადლიძემ

თამარ ნუცუბიძე

მინდარის ბავშვების რაბი შვიდიანი

მეზუხდავად იმისა, რომ შალვა ნუცუბიძეს მიღწევი ქაღალტი იცნობდა და ბევრ ადამიანთან პერონდა სიახლოვეს, მანვე მისი სახლის ზღურბლის გადმობრუნება ოთღი არ გახლდათ. ძალიან შეზღუდული იყო იმ ადამიანთა წრე, ვინც მასთან მოდიოდა. ენცე მუ მკვრივად, ესენი იყვნენ: ივანე ბერიტაშვილი, სიმონ ყაუხჩიშვილი, კონსტანტინე გამსახურდია, სერგი ნუღაძე, ვერატი დიდიანი... და ამ განსაზღვრულ ადამიანთა რიცხვში იყო ქალბატონი ნატალია ორლოვსკაია.

როგორცაც შალვა ნუცუბიძის უნივერსიტეტში სასლუბარგარეონის ლიტერატურის ისტორიკოსი ავტორმა ივანე ლეციძის კითხვა (ფილოსოფიანი უკვე მასამდეც ადარებოდა უფლებას), როგორც მისი ერთ-ერთი ფოთელი სტუდენტი იყონებს, მან უკანასკნელ ლექციასზე გამოგვიყვანა, რომ კურსს გააგრძელებდა მისი მონადე, როგორც მან თბილად მოხსენია – Прокрашая Наталія.

„ქალბატონი ნატალია“ – ასე მივმართავდი ოჯახში. ასე მივმართავდი დღესაც და ეს მახლოებს იმ გარდასულ დღეებთან, როდესაც იგი ჩვენი ოჯახური მეგობრების მონაწილე იყო. ესწრებოდა ზემს დაბაჟების დღეს.

ქალბატონი ნატალია, რომელიც ძალიან სოლიდური და აკადემიური ოფიციალურ გარემოში, სულ ზეგანიანი სახელი და ოჯახურ ვითარებაში – საცხეა ოპორთი, პოეზიითა და მუსიკით. ის დიდი ხალხის მიუხედავად ხოლმე ჩვენიან როიალს მხრებზე მოგვდებულნი ჰქონებოდა.

რთი ახსენება დიდი მისწავლებლისა და ნაწიური მონაწილის დაბლოება? ვფიქრობ, ეს იყო გარკვეული თანხედრად ადამიანის ევლტურული ტიპის, კულტურული მოვლის.

შალვა ნუცუბიძე ერთგვარი მატარებელი იყო ქართულ-დასავლური სანთუზისა. მოგვხსენებთ, მის ნაწირობებს წითელ ხოლად გასდევს იდეა, რომ ქართული კულტურის უმაღლესი მონაწილენი სწორედ სხედასხვა კულტურათა სინთეზს უკავშირდება. ალბათ სწორედ ამ ნიშნით გახდა ნატალია ორლოვსკაია ნუცუბიძისთვის სა-

ინტერესო ადამიანი – ის პიროვნება, რომელიც საქართველოში მატარებელია ევროპეზისა.

მას გაიაზრებელი აქვს ვოლენივე საუკუნეოსი ქართული და აზიასიანივე ჯერ კიდევ XIX საუკუნეშიდანი მომდინარე თბილისის რუსული კულტურის ტრადიციები და ცხადია, დანტეს, შექაძისა, რაღვსა სამყარო.

ქალბატონი ნატალია ყოველთვის საზვასიით აღნიშნავს, რომ ნუცუბიძისთან მეზგედრამ განსაზღვრა მისი სამეცნიერო მომაველი და რომ მისი გავლენით და წყალობით ქართულ ენაზე თავისუფლად კითხულობს ლექციებს. მართლაც, მედინერია ის, ვისაც ცხოვრების გზაზე დიდი მისწავლებელი მოუვლენია.

მასთვის მამამ მითხრა: „მეცნიერი ახალგაზრდა ქალი იყო, საქანადატო რომ მოიტანა და ყველანაირად ხელი შევეწვევით, მაგრამ ახლა სადკულტურზე გადამწვიტა მუშაობა და ნახულია მაგის საქმეო, ვინ გახდება დოქტორი ქალის თბილისო“...

ქალბატონი ნატალიას ასპირანტი იყავი. ძალიან მომთხოვნი ხელმძღვანელი იყო; მისი ღამსახურება, რომ დროზე დაგვტრე დისერტაცია. ვარდა ცოდნისა, მისგან ბევრი რამ შევძენე. ერთხელ თანამშრომელი უზემად შემომიქმსება, მე ძალიან თავდაქერილად მივუთითე, რომ მისი საქმიელი არ იყო დამაზა და მას მომხმახ: „ეკ მინერები შენ ორლოვსკაიასაგან გვექნება ნახსენელი“.

ჩვენს კ სწორედ ამ მინერებმა“ დავგახლოვეს. მამამემა ტრადიციებისადმი ერთგულების გრამობა ჩამინერგა, ანუ ის გრამობა, რაც ქალბატონ ნატალიაშიც ასე ძლიერია და ეს მეგობრული ურთიერთობა დღესაც გრამივდება.

ჩემი მეუღლე – ორავი კენჭიშვილიც მისი სტუდენტი იყო. ამ მეგობრობაში ჩემი ქალიშვილი – სალომეც ჩაერთე, რომ მანაც ნახოს ტუმარიატი ინტელიგენტი, კულტურული ტრადიციის მატარებელი ადამიანი და მისი არატყური, უადრესად კულტურული გარემო. ვოვლ ნელს, 2 იანვარს ჩვენ ვიკრიბებით, ახლა უკვე მის ბინაში და ვიკრიბება სასამოვნი ნარწილ დღეებს, ესაზრებობით ანმყოზე – ქალბატონი ნატალია დიდად გულმემატიყოფობს ყველადრს, რაც საქართველოში კლდება. ის ამეადროულად შესანიშნავი და დახეცილი კლერიწარია. დამაზა ჭურჭლით დამაზად გამიღღ სუფრასთან მასთან თავი რომივლად ნარსულ საუკუნეშია გავინა.

ნატალია ორლოვსკაია დღესაც უნივერსიტეტის პროფესორია და თავისი მოღვაწეობით კიდევ ერთხელ შევხსენებს იქ მყოფი ტრადიციებისადმი ერთგულების აუცილებლობასა და იმ მაღალი სტანდარტებისადმი სწრაფვას, საიდანაც დაიწყო საქართველოს უნივერსიტეტი უმაღლესში სკოლად თავისი არსებობის ათელი.

შალვა ნუცუბიძის მოუტალია

ეკა მუჯიანიშვილი

სულიდან გამოქცეული სიტყვები

სირა ბარბაქაძის
პოეზიის საღამო

„დუმილის აქმები“ – ასეთი ორგანოზომილებიანი სათაურით გამოქვამს ცირა ბარბაქაძემ თავისი ლექსების შესახებ კრებული, რომლის წარდგინებაც ფუნდალ „ცენი მწერლობის“ ხალხში გაიმართა.

რასტომ შიფოსი თქვით, ასეთი ორიგინალური კრებულები დღეს იშვიათია ჩვენს რეალობაში – გარდავ გააზრებული ფორმითა და მინარჩით ის შემსწრებულა იმისა, რომ პოეზია, უპირველესად, არის განცემა.

– ნების ნინთა საგანგებოდ რომ დაინტერესებულყავით ეკაონთა ლექსი სიყვარულზე, საკვლავად დიდო გადადგინოთ ამდროინდელი ლიტერატურული გამოცემები, შესაძლოა ერთი-ორი ასეთი ნიშნისათვის მივყვარო, – აღნიშნა მან, – თავის ფროზე ვიფი აღხაზომილმა ვამოსცა კრებული „მხოლოდ სიყვარული“. ეს იყო თავისებური რეაქცია იმ განწყობილებების წინააღმდეგ, ამ გრძნობას რომ უარყოფდა.

ცირა ბარბაქაძის ახალ კრებულსაც შეიძლება ასეთი სათაურ დაეარქვას ცოტა გაკრძობილი მინარჩით – სიყვარულზე... და არა მხოლოდ მასზე.

ამ ლექსების ავტორი მრავალმხრივი პიროვნება და ყველა ინტერესებში – სამეცნიერო იქნება ეს, პირწმინდად ლიტერატურული თუ სხვა – ის პოეტია.

ეს კრებული საინტერესოა კიდევ ერთი თვალსაზრისით: აქ უშუალოდ არ აისახება ავტორის ღრმა განათლება – ის ჩანს არა ფორმალისტურ ძიებებში, არა გარვეწლ აქსესურებში, არამედ სულის ზიღრმებში და ჩვენ რომ ვეჭვობდეს ნამდვილ ლიტერატურულ ცხოვრებას, ამ წიგნს სათანადო გამოხმაურებაც მოჰყვებოდა, მაგრამ რაკი მხოლოდ ანარქული არსებობს ამ ცხოვრებისა, ვეცდით, რომ ამ ნაკვებში შიინე მწერნიოთ სათანადო ადგილიო.

წარდგინებაზე ქალბატონმა დალადა ბედიანიძემ ვრცელი და საინტერესო მოხსენებით მამოხილა ცირა ბარბაქაძის შემოქმედება. მისი თქმით, ეს კრებული უშუალოდ წარმატებული ახალი ნაბიჯია და საფუძველი ცირა ბარბაქაძის პოეზიაში დამკვიდრებისათვის, რაც ძალიან ძნელია ახლა, როცა ასე მომძლავრდა ახალი საბულებების ნაკადი ქართულ პოეზიაში. ყურადღებას იქცევს წიგნის სათაური, რომელიც სიტყვითა თამაშზეა აგებული. ამ სათაურის მიხედვით წიგნი გამოხატულია ღრმა სულიერი ტკივილები, რომელთაც პოეტი განიცდის და რომლებიც იკურნება დუმილით, როგორც ტკივილგამაყუჩებელი ანბები.

წიგნი „დუმილის აქმები“ რამდენიმე ციკლისგან შედგება და პირწმინდად ლირიკულია. ეს არის „წერილები“

ბი“, „გამომ(ოციანი“, „ღვთა-ესენციები“. ამ ციკლებში შეშავალი თითოეული ლექსი წარმოადგენს ლირიკულ მონოლოგს, რომელიც განწყობილებათა მონაცვლეობებზეა აგებული და ამოწმარადავდა კაბოტაჟეჟმს პოეტის სათქმულს. პოეტი მანამ არ აბთარებს ლექსს, სანამ სათქმელს არ ამწმურავს და არ შექმნის მტკიცე საფუძველს, ლექსის მიღმაც გაავრძელოს ქვერტე მკითხველმა და განაგრძოს ფაქტი – ლექსში ამოკითხული აზრების გაგრძელება.

გთი აღხაზომილი:

– წიგნიდან წიგნამდე იგი იზრდება და ეს აშკარა ნიშანია სულიერი ზრდისა;

– ენა, რომლითაც ცირამ დაიწყო წერა, ეს არის შევების ენა, შეგრძნების ენა, რომელიც ისევე ორმაგია, როგორც თითოეული ადამიანი.

– ის პოეზიაში მონოლოგიური და ამასთანავე აღმსარებელი მითიც. ამავე დროს ცირას გულწრფელობა ხშირად ნაიფობობის ელფერს იძენს, რაც მისი უშუალობის ნიშანია. ორმაგია კრებულის სათაურიც.

– თუ „აქმები“ საუბარია, ის ენათმეცნიერია და „არსობის პური“ აქედან აქვს, სულის „პური“ კი პოეზიიდან თუქცა მე, როგორც ფილოლოგი, ერთმანეთს არ ვამორებს ლინგვისტიკას და პოეზიას, რადგან ისინი ძალიან მომიჯნაველი არა, უფრო მეტი – თანაარსი, ლამის ერთთარი მგონია.

– და ბოლოს: ერთი ტყვიანი ვაიცის სიტყვები მინდა გვიხსენი: საერთოდ პოეზია ნებაყოფლობითა მსხვერპლმწერივია...“

ზურაბ ლავრელაშვილი

– ეს მიზარი არის მსხვერპლმწერივია – მკითხველის თუ საკუთარი თავისი?“

გთი აღხაზომილი:

– ახლაც დავაზუსტებ:

– უპირველეს ყოვლისა, ეს არის მსხვერპლმწერივია საკუთარი თავის მიზარი. ის პარალელს ავლებს იმასთან, რომ თუ ვეჭვარსტიკაში არის გარკვეული სულიერი მსხვერპლმწერივია, პოეზია და პოეტად ამის მონაწილეა (როლედ ცხადია, ამ ვეჭვადურის გათვრება არ შეიძლება). ისევე როგორც ფარსისეულმა არ იცის, ვინ შეევა სასუფეველმა – მუბავე თუ თვითონ, ასევე არ უნდის პოეტმა, მის მსხვერპლმწერივიათგან რომელი იქნება წარმატებული.

– მე ცირას ვუსურვებ, რომ მისი მსხვერპლმწერივია წარმატებული ყოფილიოს.“

გუნი კვარაცხელია:

– ბატონმა რასტომმა ბრძანა: დალადა ბედიანიძის მოხსენებაზე უნებარეო შევალითო იმისა, როგორ უნდა ლაპარაკობდეს პოეტი პოეტზეო. ქალბატონი დალადა თვითონაც შესანიშნავი პოეტია და არ ენანება სიტყვა თავისი კოლექსიისათვის.

– რ უნდა პოეტს?

– მკითხველი. მეტი არაფერი.“

იოსებ მუმუზაშვიდი:

– ეს ძალიან ბევრია... თუ ყველაფერი არა, ქალბატონი გუნი.“

გუნა კვარაცხელია:

— დაბო, ბევრია, მაგრამ ამ შემთხვევაში მოცულობაზე არ ესაუბრობ. ეს წრეც უფრო პოეტს გამეტყუდა. საერთოდ ქართველი კაცი ძალიან გამაგებია. თუ მოვისმინა, არაფერი გამოირჩება, მაგრამ აი, ზისსენა რომ არ უყვარს, ეს არის პრობლემა.

ერთა პუნქტში იცი თ როგორ წარადგინა ელოტი?

— ნაკითხვით, — თქვა

მეტე პოეტს არაფერი სჭირდება. ვერაფერ (ძალიან კარგი ლიტერატურათმცოდნეც კი) ვერ აფიქსინო იმას, რა არის ელტი.

მკითხველთან ერთად პოეტს თანამდგომ სჭირდება კოდეც. ეს ძალზე შესაშური თვისებაა ადამიანისა და ასე აუცილებელია რამ არის პოეტისთვის — ლამის დიდაქტიკური მნიშვნელობა აქვს.

ანა კალანდაძე ამბობდა:

— მე კარგი ადამიანები შემიხედნენო.

ამ თვალსაზრისით ცირასაც გაუმართლა, რადგან მის გვერდით ყველთვის არიან როსტომ ჩხეიძე და გივი აღბაზიშვილი.

და კოდეც:

ცირას წარმატებები ძალიან მიხარია, ოღონდ ამ საკითხში ცოტა ეგოისტული ვარ — მხარია იმატომ, რომ ეს ყველაფერი ცირას კი არა, უპირველესად, უნას მთავრება, რადგან ყველა პოეტს მაინც უნის მსახურია და უნც ამ საქმეში თუნდაც პატარა ნეღლის შეტანას, ყველას დამოუკიდებელი ვიწები, რადგან ენა მარადიულია, ტერიტორიული სამზომლოზე უფრო მყარია და მთლიანი, ყველა პოეტს თავისი ენა აქვს და თუ ჩვეთული, რომ არსებობს ერთი უნივერსალი ენა — პოეზიის ენა, მაშინ პოეტების ერები ამ ერთი ენის დალექტები მგონია.

ცირა ავინგარდისტი არ არის, მაგრამ მამოებელია. ტრადიციული მისი პოეზიაში ბევრია, მაგრამ როგორც გასაკვირია არ უნდა იყოს, ეს ყველაფერი არამარკოვებულია..."

ცირა ბარბაქაძე:

— მე გახაფხული ვერ ამოწურე რემი. დღეს კი ხშირად ამბობენ: თქვენ ბლას კუნძულებზე და ვცვილებზე წერეთო..."

გუნა კვარაცხელია:

— ამასაც ვეულისხმობ და სხვა რამესაც, განწყობილვებუსაც და შეკრძნებუსაც. სხვაგვარად პოეზია არ იქნება. იმის თქმა მინდა, რომ ცირას შემოქმედებაში ტრადიციული არის და... ახალიც, ოღონდ ეს უკვე მარკოვებულია... და იყოს ეს ყველაფერი შერწყმული... მე საინიალმდგეო არაფერი მაქვს..."

გია ჯობაძე:

— ახლა გამახსენდა: რაღაცის შესახებ წერდა ქალბატონი გუნა:

— ისეთი მწარეა, ისეთი, რომ... ტკბილიო..."

გუნა კვარაცხელია:

— რაღაც იყო ეც? მე ხომ ეს ცხოვრებაზე ვთქვი..."

გია ჯობაძე:

— ვულოცავ ცირა ბარბაქაძეს ამ კრებულის გამოცემას, რამდენი წინიც უნდა მომზადოს მან, მისი პოეტური რეალბა უცვლელია. იგი წერს იმაზე, რაც სჭირდება მას და მეორე ადამიანს, ესაც წერს არ მშურელია; არ გარეშეც ელქით ვერ დამიბადებოდა...

ცირას ამ კრებულში იგრძნობა ლინგვისტიკის გატაცება იმ გარდატებით, რომელიც ენამ დაგვატანა თავს მეორე საუკუნეში, როცა ავტორი კვლავ, ადამიანი კი ტექსტია. ამიტომაც ხშირად მტუფებით ხან ტექსტში ჩარჩენილ, ხანაც — ვერ ტექსტად უცევ ტკივილებს.

წიგნის პირველი ნაწილი ერთი პოეტური ბარათია და მისი ნაკითხვა მით უფრო სასარგებლოა, რაც უფრო დიდია ჩვენი ხმამაღალი დღემლის შესაძლებლობები; ერთი ფრაგმენტი უფლისოფოსი წერს, რომ სიყვარული თავის განამატკაცს ქმნიხ: ესაც უყვარს, სუბიექტი რეგეინებათ: სწორედ ის განივდის, ტრის და თავიციქმს, ამტომაც უნიტლე ობიექტი გამხდარა; ხოლო ენც უყვართ, ფრამესსხეულია, იცინის, მღერის და ოცნებობს — ამტომაც ამ აქტის სუბიექტურ სწორედ ესაა. ცირასთანაც იოლად ვერ გარაკვევ სუბიექტ-ობიექტის მტანავეულ კატეგორიებსა და გარჩევთ, მოსიროლით განამატკიკის სახელმწიფანელობაზე;

რაც შეეხება რიმბუმს, ცირა მით იმდენად იომქმს, რამდენადაც ეს პოეტის, მით უფრო ქართველი პოეტის ტრადიციას შეესაბამება. ამტომაცაა ზოგჯერ ფილვევარი რომიული ნდვილები ხან რომ გამარზებს და ხან რომ სისადავს განენობიერებინებს, როგორც ყველაზე ტყირფას და ეგის, სავანებდად მოუღწეულ ნომან-თიგებებს.

წერილობითი გამომხსურება დაიბანიდან "ფენიონის" ხელმწიფრით:

ეს ერთი სიტყვაც მიიღე,
რემი დუმილის აქმბადა,
ამტყვენად ყველა მგოსანი
თვითონ უფალმა დაბადა.
გუჩამ თქვა: ენა ერთია,
დაილექტები ჭარბადა.
წიგნს გულში ნადიქრ-ნამღერსა
ან ვერხა იგრძნობს, ან ბადა.

ელისო კალანდაძე მიიღო:

— ცირა ბარბაქაძე ამ შეკრებებზე გაივიცინო, მაგრამ თურმე არ მცნობია. მე ვიცოდი მისი რეაქციების, ნოფებ-

ცირა ბარბაქაძე

ბის, მეცნიერული საქმიანობის და დამსახურებების შესახებ, მაგრამ ბოლომდე დღეს ვაგიფე ვინ არის. მე ვერტყვი რა სურს მის სულს, რა სწრაფია, რა სტკევა, რა ენატრება... და მადლობა პოეტს, რომ მან ეს ყველაფერი – ასე ძვირფასი მისთვის – ჩვენ მოვადარო, თავისი სულიერი სიფაქიზე სამსჯავროზე გამოიტანა და ამის არც განმხრევა ვარება ალბათ და არც დაწვრილებითი ანალიზი. ამიტომაც იყო ქალბატონი დაღლილი მოსტრეხა ასეთი პოეტური... თავისუფალი პოეზია იყო ვთა ჯობადის გამოხედვაც”.

თემურ ნიფარევიშვილი:

„– ძალიან მოშენონა ცირა ბარბაქაძის ლექსები. ბევრმა მათგანმა მიიქცია ჩემი ყურადღება. აი თუნდაც: „გამო(მ) იცანი“. იცით, ფიზიკაში არსებობს ე.წ. დუალიზმის პრობლემა, რომელიც ფსიქოლოგიაშიც გადადის. მაგალითად რა არის სინათლე? ნაწილად თუ ტალღა? მასობით ასეთია: გააწინა რა პრობლემა მოხდება.“

ასევე ადამიანთვ. არავინ იცის ის ანტიკონია თუ მხეცო? ამ შემთხვევაშიც იმას განჩინა, რა პრობლემა აღმოჩნდება იგი. ამიტომ ლექსში გამოქცეული ცირა აწიობს: „მე შენ წინა ვარ – ცის თუ მიწისა, თვითონ არ ვიცი, გამოქცეული“.

ძალიან მოშენონა მისი „დექა-სეცეციები“... საოცარი პოეტური სახეებია აქ:

„შოშვიცით ხელი ენძელებო, მინიდან ამოსვლამი დაგვხმართო“...

„ნვეთმა წვეთს უოხრა: აბა დამიჭირე...“
„შენთან დაგრჩება, სანამ მოვარე მზეს შეხედებოდე“ – ე.ი. სამუდამოდ შენთან დაგრჩებო... და რა პოეტურად არის ეს ნათქვამი – ასტრონომიული განცდვა პირდაპირ.

სათაურზეც მინდა ვთქვა: „დუმილის ა(მ)ბები“... საერთოდ დემილი დიფიკულთა, ხანდახან უფრო მეტს მოიცავს, ვიდრე სიტყვა.

შემოქმედი ადამიანი უნდა განმარტოვდეს, დუმილის მდგომარეობით უნდა აღმოჩნდეს, რომ მერე ღირებული რამ დაწეროს. ეს ყველაფერი კი შემდეგ სხვებისთვის „აბუბია“, რომელც ამ განმარტოების შედეგად შეიქმნა.

შტრინი პორტრეტისათვის:

– სულხან-საბა ორბელიანის სახელობის პედაგოგიურ უნივერსიტეტში პუბლიცისტური ფაქულტეტის დეკანად რომ აირჩიეს ცირა ბარბაქაძე, მე მოადგოლე დამიძახა. მას უნდოდა, რომ სულ სამსახურში ეყოფილიყო. თუ იქ არ ვიყავი, მიტოვებდა და მეუბნებოდა, რომ ცეცხლს ვკიდებოდა, სასწრაფოდ მიხსულიყავი და რამე მწებელა.

არაფერი არ უნდოდა, ვარდა იმისა, რომ იქ ეყოფილიყო და გამუდმებით შეამჩნა მასთვის რა ღაბაში იყო ბავშვობა, – თქვა შეტრებაზე ბატონმა ვთა ჯობაძემ და ნაიკიასამ ამ განწყობილებით დაწერილი ლექსი, მიძღვნილი ცირა ბარბაქაძისადმი. აი ამონარიდიც ამ სტრატონებიდან:

... ჩვენ გვესიზმრება ბავშვობა იცო, თითქმისდა მართლაც დივანო ვიყოთ...
სხვათა დეემის შარიშურს ვისმენთ
და ერთმანეთის ჯოჯოხეთს ვითმენთ.

ლევან ბრეგვაძე:

„– ერთი მიმოხილვითი წერილი მაქვს გამოქვეყნებული ლიტერატურის ინსტიტუტის კრებულ „კრიტიკაში“. მასში იმაზე მომინა საუბარმა, თუ რა სიახლეები გამოჩნდა პოსტამბტური პერიოდის ქართულ ლიტერატურაში. პროზაში ბურთი თვალმისაცემი სიახლე დავინახე, პოეზიაში კი ამდენი არ მინახა... და ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი, რაც შევნიშნე, იყო ის, რომ ძალიან გახშირებულია სიტყვის თამაშიც ეს კარგი ტენდენცია მეოწიანა, რადგან ეისად სიტყვა უყვარს და სიტყვით თამაში ემარჯუება, ბევრი რამის გაკეთებას ახერხებს.“

შევახსენე, რომ ის სიახლე, რაც პროზაში მანამდეც იყო (მაგალითად, დოქანაშვილის ნაწარმოებებში) და პოეზიაში კი არ შეინიშნებოდა, ახლა აქაც გაჩენილა. ოღონდ დავაზუსტებ: ასეთი რამ „სერიოზულ“ ლექსში არ გხვდებოდა, თორემ სატრულ პოეზიაში ადრინდელ იყო. დღეს ლირიკაშიც დაიწყო ნაწილობით ფორმების უცნაური შინაარსით ავსება თუ უცნაური ფორმების შექმნა. აი, ამან მიიქცია ჩემი ყურადღება და გამოხარდა, რომ ეს ყველაფერი ცირას შემოქმედებაშიც ყოფილა (თანაც აქ ეს მით უფრო ფასებულია, რომ ცირა ბარბაქაძე მარტო პოეტი კი არა, პროფესიონალი ლინგვისტიც არის!).

და კიდევ:

ნეოლოგიზმებს რომ ეძახიან, მე ის მაინც ოკაზიონიზმები მგონია, ნეოლოგიზმი განიხება და ცოტა ხანს რჩება ნეოლოგიზმად, მერე ნაბიჭვულად სიტყვად მეყოფრდება. ოკაზიონიზმები კი მხოლოდ აქ, ამ კონკრეტულ შემთხვევაში ცოცხლობს, ამის ვლად გვიმეორებს (ფასს დაკარგავს). არაჩვეულებრივი მხატვრული სახეებია ამ კრებულში. აი, თუნდაც ეს პანია ლექსი, „ასანთის აღსარება“ რომ შევია. მოუხავე ხომ სწორედ ეს არის – უაღრესად პროზაული ამბები ისე გააუცხოებო, ისეთი ელფერი შექმნო, რომ მშვენიერი პოეტური სახე მიიღოს.

ცირა ბარბაქაძის შემოქმედებას ეწმენება მის მრავალწლოვან ტატაყებათაგან ერთ-ერთის – ფოტოხელოვნების ევალყო – არაოცხელ აღინიშნა შეკრებაზე.

ბატონმა ნიშიდ ბართაიამ თავისი დამოკიდებულება ამ ყველაფრის მიმართ ასეთი პოეტური სტრატონებით გამოხატა:

ეს რა სიმბუზე ჩამოუყვანებს,
ეს რა პანეები არუწყვია,
ცირა ბარბაქაძეს მშვენიერი
ნამების შეჩერება დაუწყია...

და დასძინა:

– ეს ლექსი ამ წიგნის მერე რომ დაიწერა, ალბათ უფრო უკეთესი იქნებოდაო.

ლევან ქუციკიშვილი:

„– ქრებულს ვთხოვ რომ დაიწერე, პირველივე გვერდებიდან მშველდა ცნებები „კარდოვირება“, „არიშია“, „სუთი ლიტრა სისხლი“... და ვიფიქრე: რა კარგი კოლეგა მყოლია“

შეუტე, მაგრამ ბოლოში რომ გადავი, მერე აღმოვაჩინე, რომ ეს ნიგბი ჩემს კადნიერებაზე არის და ნოსტალგიაც.

ასე უფროადაი ჩემ დროს. ახლა გლობალიზაციის ხელში ცველაფერია წალკა, რამდენს გადავიჩინებ, საყვარულსა წალკა უნდავო! რომ უფხარა. აქ კი

ეროვნულად აღმათ თვაბრუდამხვევ წიგნიად ვიქცევა, მივად და უმალ შენს სარკმელთან ჩამოვიქცევა. -

კითხულობ და მიადღერია ხარ, რომ მის ასეთი სიყვარულ-ელი მერქნოლა.

...

შეკრებებს კრებულის წარდგინებისა და მისი ავტორის შეკრებების განხილვის პარალელურად პოეზიის საღამოც გაიმართა.

მთარგმნელია რადიკ გულბათია ცირა ბარბაქაძის ლექსები აზერბაიჯანულ ენაზე წაიკითხა, ქართულად კი მისი პოეზიის დეტალშიცაა ავტორის ბატონი გია უფხაძე

ენაცივლებოდა და პრეზენტაციამაც ეროვნური სპექტაკლის სახე მიიღო.

ეს იყო სპექტაკლი სიყვარულზე, პოეტის სამყაროში რომ მიგვიბრუნებოდა და მოგივითხოვდა ამბებზე, მისი სული ლაბირინთები რომ გამოართოს და მკითხველთან გამოვექცინე ავტორს.

აქი ამბობავც აღნიშნა ქალბატონმა ნინო ვახანიამ: „მე ერთ-ერთი ისმთგანი ვარ, ვისაც წინშე მოითხოვო-ლი ამბები სულის დამამბებულ „აბებზე“ მოველნა...“

და რადგან სიყვარულს არა აქვს ბოლო, არც ცირის ამბებში დასრულდება არასოდეს. ჩვენ კვლავაც ვვლით მის ახალ კრებულებს, რომლებიც აღმათ რეფერენციით გაიქცევა ერთი პატარა ლექსი:

**მერამდევნე დაეწყო
თვით ფურცელზე ახანია,
დავიწყე და ევერცხით
დავასრულე ამბავი
ერთი სიყვარულისა...
ერთის სიყვარულისა...**

ეს რომ სახელმწიფო იცოდეს

**იოსებ შუმბურაძის
საჯარო ლექსები**

„ეკრიაციები თქმაზე თანამედროვე ქართული მსმე-დაა“ – ასეთია ხათური მოხსენებისა, რომელიც ბატონმა იოსებ შუმბურაძემ ფურნად „ჩვენი მწერლობის“ საღიონში წაიკითხა.

– თუ ვინმეს აქვს უფლება ისაუბროს ამ საკითხზე და შეა-დასოს ეს მოვლენები, ერთ-ერთი მცირედიან (სამწუხაროდ) სწორედ იოსებ შუმბურაძე ეახლათ, – აღნიშნა შუმბურაძე ბატონმა როსტომ ჩხეიძემ, – ეს ის ადამიანია, ვისაც ისე გაუ-ღია თავისი მიღებაწილის გზა, რომ მისათითონ ნაბიჯი არ გა-დაუდგას. მის შეუძლია აფის სრულიად ობიექტური, გარდა ამისა, იგი ზედმოწინაი იცნობს ფერნალისტურ პროცესებს, მისმედიის თუ, საერთოდ, სალიტერატურო ცხოვრებას და ამ ვულგარულ მთლიანობაში გაიხარებს. ის თამამად გამოი-ქვამს თავის მხედველებს. მისი მოსაზრებები სანდოა. შე-საძლია ვეფიო, ეპიქური, ოღონდ უნდა იცოდა, რომ ამ მსჯე-ლობის უკან დიდი ცოდნა დგას.

თავი მოხსენების თემა შეტანე პრობლემატიკა და ჩვენი ფურნალის ფურცლებზე გამოქვეყნების შემდეგ უფოდ გა-მორჩევს გამომავლებებს. შამაძე კი, ბატონმა იოსებმა სა-ღიონში შეკრებილ საზოგადოებასთან ზოგადედ მომობილა თანამედროვე ქართულ მასმედიაში არსებული ტენდენციებო

ბატონმა გიორგი გოგოლაშვილმა მხედვერანზე გრი-გოლ ორბელიანის სტრიტონები გაიხსენა და თქვა:

– როცა ეკითხებოდა „მით უსწავლელთა, ცრუ რუს-თავიელთა სულ წაგვობილნეს უნა მდიდარი“ – ასე მკო-ნია ეს ლექსი დღეს დაინერა და თანამედროვე შეფასე-ბაა ქართული ფურნალისტისკაცია. მთავარი და არსები-თი დღეს მანაც ის არის, რომ მოჭარბდა არამოფესი-ონალიზმი. აქ ერთი გაზუთი დასახელებს დამებით კონტესტში, მე დავისტრესხვი და აღმოჩნდა, რომ მის მხედვერთაგან არცერთი არ არის განათლებით ფურნ-ლისტი.

ცალკე საუბრის თემაა, როგორია თავად ფურნალის-ტური სკოლები დღეს და რას ასწავლიან იმ ათასგვარ სას-ნაელებლებში. ერთხელ საგანგებოდ დავისტრესხვი ამ საკითხით, რაღაც-რაღაც ცნობებიც მოვიძიე, მაგრამ ახ-ლას ამაზე საუბარი შორს წავიყვანის.

მალზე სახიფათო ეთარგება ენის ირვლევი, ანა ვა-ლანდავიც აქვს ჩანანერი: ბილენსტეკეთაა ნარკომონიაზე არასაკლები ზიანის მომტანია ჩვენი ახალგაზრდობისათ-ვისო. მოვით, გადაუხედოთ ჩვენს პრესას, ან სულაც ასე მომრავლებულ გასართობ მოუღებს, მათი შეხედურნი სწო-რედ უხამსობით ცდლობენ ქართველან ოუმორი, რადგან სხვა ძალა მკითხველის თუ მავურებლის მისაზიდაად არ შესწევთ.

თუ არ ვცდები, არცერთი გაზეტის აღარ შეავს ისეთი თანამშრომელი, როგორცაა სტილიტი. არადა, ზეენმა თაობამ იცის ამ საქმის საუტილიზტიკა – ისეთი მაღალი დონის პროფესიონალები, კარგი მეტარათლებლები, ჩვენ – ენათმეცნიერებასა რომ გვისწორებდნენ საუბრის, ქარ-თული ენის მეტარათრება დაღეს სავალალოა. საერთოდ, მასმედიაში პროფესიონალიზმის დასამკვიდრებლად კი ბევრა ძირეული ცვლილებაა საჭირო, – თქვა ბატონმა გი-ორგემ.

მაია ჩხვიციანი

„მინტერესებს, შესაძლებელია თუ არა დღევანდელი გახუთების მიხედვით, ამ გამოცემების მოთხოვნადვე დღეობის განსაზღვრა? ვთქვით, თუ შეგვიძლია ჩამოვიყალიბოთ რომელი კლასის, რა აზრს, ვის ინტერესებს ემსახურებიან ისინი? თუ არსებობს, მავალით, გამოკვეთილად ლიბერალური, სოციალისტური და ა.შ. განჯელები? პირდაპირ შე იხეთა შთაბეჭდილება მარცხა, რომ ეს ღირებულებები არეულია და ერთი და იგივე გახუთი ხმარად ძალზე ქრელი ინტერესებით წარმოგვიდგება-ხოლმე“.

იოსებ ქუშურაძე

„დღევანდელი პრესა ორ ჯგუფად იყოფა – არის ოპოზიციური და ოპოზიციური გახუთები, თუმცა გამოკვეთილად ოპოზიციური გამოცემა რომელია, რომ მკითხეთ, ზუსტად ვერც ამას გეტყვით, უზარალოდ შეშინალია იმის თქმა, რომ მავალით, „24 საათი“ გამოკვეთილად სამთავრობო განჯელები, რომელსაც არამეცნიერული პირობები შეუქმნეს, თუნდაც ეს, რომ ფიტორად მავტარეს ტენდერი, რომლის მიხედვითაც მას შინაიქებს ექსკლუზიური უფლება ყველა სატენდერო განჯელებს გამოკვეთეს. მოგვიხსენებთ, ეს უზარალოდ შეშინალია.“

საერთოდ, საქართველოში ზოგადად გველი ყველაფერი იცის – საზოგადოებას აქვს ინფორმაცია ვინ დგას ანა თუ იმ განჯეობს უკან, მაგრამ აი, მსოფლმხედველობას რაც შეეხება... ნეტავი კი იყოს რომელიმე მსოფლმხედველობის მატარებელი განჯეობა ჩვენი უბედურებაც ეს არის, რომ ამგვარი ღირებულებები არეულია, თანამედროვე მალარქიტინგული პრესისთვის ასეთი რამეები ხელეწილია – დღეს ოპოზიციას გალანდინდენ, ზეად ზელისუფლებას, ან მათ რომელიმე ფრთას დაუპირისპირებან, აი, ინტერესი კი იმისა, რომ ქვეყნის ინტერესმა განაგრავოს, ამ გამოცემებს არ ეტყობათ. ასეთ ვითარებაში ვე გამოვარწმედი „საქართველოს რესპუბლიკას“ და „რეზონანსს“. მას შემდეგ, რაც „თბილისი“ არ გამოიღო, მხოლოდ ამ გამოკვეთებში ვაქვეყნებ ჩემს წერილებს, რადგან არის განჯეობები, სადაც ნამდვილად არ ვისურვებდი ვიხილა საკუთარი სახელი და გვარი“.

მანანა გაბაშვილის თქმით, ქართული ურთიანისტკაკა დღეს ძალზე დიდ საქმეს აკეთებს – ეს არის არამეცნიერული რეპორტი ნყარო, საიდანაც კარგად ჩანს, როგორ ქვეყანას ამყენებს დღევანდელი ხელისუფლება – რა ორიენტაციები აქვს მას და როგორი საზოგადოების შექმნა უნდა.

„ეს იქნება საზოგადოებრივი მტრობის გარემო, ვერასოდეს რომ ვერ გააკეთებს იმას, რაც ქვეყნის ევალება. ჩვენი წინაპრები განათლებით, სულიერებით, იმ ღირებულებებით ცხოვრობდნენ, ერის გამძლეობის, მარცხილსუნარაიანობის ერთ-ერთი საფუძველი რომ უნდა იყოს, დღეს კი ასეთი ორიენტაცია ნამდვილია“, – აღნიშნა მან.

ქალბატონმა ნათელა არეულადვე იოსებ ქუშურაძის მოხსენებაში ნამოჭრელ მთავარ პირობებზე გაამაზიღელა უფრადლება და თქვა:

„პრესა და სახელმწიფო ძალზე მნიშვნელოვანი თემაა. ჩვენი დღევანდელია ამის ნათელი მავალითა – ნარმიდინგინით, როგორი უნდა ყოფილიყო პრესა ქართული სინამდვილეში, რომ მოხდარიყო ის, რისი მომსწრნიც გახული წლის ათ ავლისტოს გავხდით – მეცდეთიმა შევიდა თავისი შენობა და კარგა. არც მაშინ და არც შემდეგ – იმ დიდი აქციების დროს, რაცა ქვეყანა არეულ-დარეულობის ზედათთან იდგა, არცერთი მიტინგზე არავის გახსენებია ის, რაც ქართულ მედიას დამარცხეს. სახელმწიფოს [ქვ შილოდ ზელისუფლებას არ გვეულისხმებ] და პრესის ურთიერთობა არავითარ კანონზომიერებას არ ექვემდებარება. კარგად გახსოვით, რამხელა ამბები მოგვეა ერთი ურთიანისტის სტატუსის ამოში – ლამის ქვეყნის პრეზიდენტის იმპრინტის საკითხიც კი დადგა, აქ კო... რაც ვინდა თქვი და დანერგე, ფასი არ აქვს. ეს არანაკლებ დასაფიქრებელი საკითხია.“

მიმე შთაბეჭდილებას ტოვებს ტელევიზიაც. ნამყენი სვამს კოფეას, პასუხს კი არ უამბობს, არ აცდის რესპონდენტს. ღმერთმა ნუქნას და სტუმარმა უცებ ანალიტიკური პასუხის გაცემა მოინდომოს ან მისი აზრი არ დაუმთხვავს ნამყენისას... საოკარი ამბები შეიძლება დატრონიადღეს.

ჩვენი ტრავდია სწორედ ის არის, რომ მონოლოგის ფორმით ვცხოვრობთ. დიალოგი ჩვენი შორის უცუე ადარ არსებობს. პრესა, საერთოდ შედია, დღეს თავის სიმძლევზე რომ იდგეს, ზელისუფლება ამდენს ვერ გაბედავდა. სახელმწიფომ რომ იცოდეს საზოგადოებას, სოციუმის მნიშვნელოვანი როლის შესახებ, ის მეტე პასუხისმგებლობას იყოსრება მის წინაშე. ამიტომ პრესისა და სახელმწიფოს ურთიერთობა ურთულესი საკითხია, რომლის მოსწრებიზეც მეტრად არის დამოკლებული სამოქალაქო საზოგადოების მომავალი ბედი“, – თქვა.

ქალბატონმა ცისანა კვიტრაცემ შეხვედრაზე იოსებ ქუშურაძის საგარეო წერილების კრებულ „სახიფათო წინაწერი“ გახსენა და მის, როგორც ისტორიული ნყაროს, მნიშვნელობაზე ისაუბრა.

თანამედროვე ქართული ურთიანისტკაკის ევლესის უცხოეთში არსებული ვითარებისა და გამოკვეთების გათვალისწინება და მათთან პარალელის გაღება ურჩია მომხსენებელს ქალბატონმა მარინა ზოკოჩავამ.

ბატონმა ნოდარ ტაბიძემ კი მოხსენება ასე შეაფასა:
 „ ძალზე სანტირესო და ობიექტური იყო ირიტებ ქუმ-
 ბურაძის მოსაზრებები და შეფასებები თანამედროვე ქარ-
 თული ჟურნალისტიკის შენაგები, მინდა ვთხოვო მას ამ ამ-
 დერეული სიტუაციაში კვლევა კლასიციკლიკის ნიშნით გა-
 აგრძელოს. უნდა ჩამოყალიბდეს რა გავაძენ დღეს,
 მყოფოდ გამოყოფო ძირითადი მახასიათებლები და შემდეგ
 ეს ყველაფერი გარკვეული კრიტერიუმებით დავაჯავდყოფო.
 თქვენ მეტყვიით: ეს ერთი კაცის ანახიდი ტვირთი არ
 არისო. მართალიც იქნებით, მაგრამ იქნებ უკრ ის ჩამოგა-
 ყვალბოთ, რას ნარმოადგენს თანამედროვე ქართული
 პრესა და შემდეგ ამ შრომის გადამანალიზება შეიძლება.

იციო, ძალზე ადვილია თქვა: ეს ზღვებარულია, ის – სერი-
 რულული... ამგვარი დეკლარაცია პირადად მე უცქერნარული
 მცონია. ჩემი აზრით, ამ კუთხით მუშაობის გაგრძელება
 საჭირო – უნდა შექმნიან სისტემა და ყველაფერს თავისი
 სახელი დავარქვათ. მუხაბლაძე განახლებურებანი სრულ-
 ყოფილი არ იყოს, მაგრამ დაჯგუფება და კლასიციკლიკის
 ფორმით აღიარება რომ აუცილებელია, ეს უდავოა.

რაც შეეხება უშუალოდ მოხსენებას, ცხიკრიბო, აქედან-
 ნაც ნათლად ჩანს, რომ ამ საკითხზე მუშაობის პროფესი-
 ონალი, რომელმაც არა მარტო ცოდნა, უფლებაც აქვს
 იმისა, რომ კრიტიკული თვალთი გადახედოს თანამედ-
 როვე ქართულ ჟურნალისტიკას“.

პირობა

ლია კუხიანიძე

დიდახული აღამიანები უკავლოდ იკარგებინა?!

გარამ ოფიშარისა „არქივიზმის კატა“

იქ, სადაღე, აფრიკაში, მატარა ბიჭები შუბებით დე-
 კოქლებულ ანტილოპას მისდედნენ, ავსტრალიაში ქსა-
 ნელი ემიგრანტი გიტარაზე ანდალუზურ მელიოდის აქ-
 ეთიონებდა, ტალიანდში ბანგკოკის სიახლოვეს, „კარდე-
 ბის ბაღში“ ტალი ორბივებს რგავდა ქოქოსის ნაქუქში,
 საბერძნეთში, როდოსზე, ლურჯი ტარი უბერავდა, ფუმი-
 ანაზე თინებოდა“.

აქ კი, საქართველოში, 7 ნოემბრის მედეგ, უკრ კოდეც
 გაოგნებული ქართველები, ძალებს მოკრებს ისე დად
 ნინამსობან სულიერი კავშირით ცვილიბდნენ და, სიზი-
 ფეს ღმასგაკესებულნი, მერამქნედ ისევ იმ ლოდთან შე-
 ჭადებანს ანეკიდნენ, შორიგი ჩამოგორებისას კინაღამ
 ქვედ რომ მოყოლიათ. ამ დასა მოვლენათა ერთობლიო-
 ბა კიდეე უფრო ცხადყოფდა, დარღვეულ დროთა კავ-
 შირს, ჩვეულის, ქართველბიობის, თავსამტკიდარი
 შუბედურებანი აღადგენდა და არა, თუნდაც დროებითი, ე-
 ნ. „ეკოლოდელობა“.

„ნუ დამბრუნებთ! არ შემიძლია გრძობა - ვინცა მე შევა-
 რეო დიდ პროვინებზე... ისინი ამღიან სკლისმშებოდე
 სურათებს...სქუდედ, ოდექსზე, მათ აღმოუჩნდებთ მოცი-
 ქელი ვინზე მარკოზი ან ოანზე. მე უნერ „თავსაფრიან დე-

დაკაცზე“, თითქოს იბოდიშებდა მკითხველთან „თავსაფ-
 რიანი დედაკაცის“ ეპიგრამები, უშუალოდ დარჩენილი დი-
 დებული ადამიანების ბეღზე ჩაფიქრებული ნიკო ლორ-
 თქვიანიძე ადამიანების, რომლებიც ამოყოფად ქრისტეს
 შინიერი ცხოვრების გზას გადიან, ეზიდებიან საკუთარ
 უკრას გოლგოთისაკენ. იმყოფად ნასტლინი ნაცნობ - მე-
 გობართა მოგონებებში აგრძელებს არსებობას და შემ-
 დეგ „ფინში მარკოზის ან ოანზე“ გულის გაღვით დაბრუ-
 ნებულნი, თავიანთი სინათლით წყვიდად არ გვიანთებენ.
 გურამ ოფიშარისა „არქივიზმის კატა“ - კიდეე ერთი
 ძეგლი დიდებული ადამიანისა, დედლი ქართველი აფხაზის
 მისილ თემურხანის ძე ბღაშბანი, რომლის შავცანინც
 ადამიანთა მოდგმას ამშეუცებენ, გამგებთ ცხოვრების
 უღამაზებენ, დღეეანდელ საყოველთაო ვარპორეობა -
 გამყინვარებება კი ტკაცუნა კოცონებს ნარმოადგენენ.

ლიტერატურაში შემთხვევით, ისევე, როგორც ცხოვ-
 რებაში, არაფერი ხდება. „არქივიზმის კატა“ დრე რომ
 შექმნილ - დაბეჭდილიყო, სხვანარად ნაყოთებოდა, მაგ-
 რამ დღეს, როცა წლების ნინით დანცხებული „ომი რუსთა-
 ელზე“ (ოთარ ჩხეიძე) კი არ დამთავრებულა, სხვა და სხვა
 სახით გრძელდება, იგი უფრო მეტია, ვიდრე ერთი, თუნდაც
 დედებულ ადამიანზე შექმნილი რომანი. ესაა პროზაული
 ტექნიკისთვის უჩვეულო მიტერბობით გადმოცემული
 ტკიპალითა და მწუხარებით გაჯერებული ნოსტალგია იმა-
 ზე, რაც იყო, აღიარა და აღიარაოდეს იქნება, - სიტკომ, რომ
 „ომმა ყველაფერი ნალო, ამსოლტურბად ყველაფერი ომ-
 მა ყველაფერი ნალო ომის კაცების ხელით“.

ნალო „თერთი გვემბთ დახუნძილული სოხუმის სორ-
 ტი“, „თბილი, უშვარბო ნიჭურბის საღამობები“, „სოხუ-
 მის თაენითელა ტაქსები“, „ღურჯ - შწანე მაცოცხლე-
 ბელი ნივებთი განახლებული ჩრდელბი“, „სოხუმის ვარ-
 სკედეებთი მოხეამე ცის მუღმარება“, თყოლისგან გა-
 ქაბაბაბებული ქალაქი „ცისფერა და თოელის გამო კი-
 დეე მეტად ცისფერი, ასევე ზღავედ შმის არკულილი სია-
 ვების გამოც მეტად ცისფერი, თოელიც - მეტად ფოქი-
 ნა, შმის სხიველც მეტად კოსმეტეკურად ვარდისფერა -
 ზღვისა და თოელისა და ისევ „სხვის გამო“, ზაფხულის ნ
 საათისა და 10 წუთის ზღვა, ასევე, თითქოს საღვდა, ძა-
 ლიან ახლოს, ღმერთი დსკეირნობო“. ნაიყვანა ადამი-
 ნები, გააქრო მათი ცხოვრების ამბები, დაანგრა და დან-

ყვირა ის უზილავი ძალები, იმ ადამიანებს ერთმანეთთან რომ აკავშირებდა და მათ ქალაქს სხვა ქალაქსაგან განსხვავებდა და რადგან „ჩვენითვის, ადამიანებისათვის ყველაფერი ასე ხდება, როგორც ვგახსობ, და არა ისე, როგორც ლო“, მესიხიერებამ აუცილებლად უნდა შეინახა ის სოსხუბი და სოსხუმელები, ნინაბაღდეშ შემოსევებში, ყოვლანაშენიანთქმელი დავიანუგების ოკეანეში დოსუკურასავით ჩაიძირება და მის ადგილს სხვა ქალაქი დაიჭრას, სხვა ხალხით, სხვა ენით, სხვა ზნე - ჩვეულებებით და ცხოვრების წესით.

„პრეზიდენტის კატა“ - მესიხიერება, ყველაფერი რომ უნდა დაიტოვოს ამაგებით, ხმებით, პეისაზებით, ანეკდოტებით, პიკანტური შემთხვევებით, ნიმიებით, ტბებით, ჩიტებით, ძაღლებით, კამეჩებით, კაცებით, ქალებით, ისევე ქალებით და მათ ცენტრში მდგომარეობით თემურ-როფიით, რომლის ცხოვრების მთავარი პრინციპი „მინა ჩვენის“ მოყოლებული საკუთრივ მის ღრუვებში ასე მთავრდებოდა: „...დავუფარე და დავეცხვარე მამაო ჩვენი, მე, ჩემს ოჯახს, ჩემს ქალაქს, ჩემს ქვეყანას და ვეცხვარე და დავუფარე! და თუ არ არის საჭირო ეს და არ არის სასურველი და თუ ჯერ არ გასრულ შენ ეს, მაშინ სხვას მანაც დაეცხვარე, მამაო, სხვის ოჯახს, სხვის ქალაქს, სხვის ქვეყანას“.

მიზეზი თემურბრახის ძე ბღაბდა ანუ ყველასათვის მიხედილ თემუროფიო კი არა, მიხედილთემუროფიო „ახალ ნაბილიანში“, ბრუმიოვის დროს 10 წელი აფხაზეთის საოლქო კომბეტის პირველი მდივანი იყო. მათთვის, ვისაც საბჭოთა სინამდვილეში უფროსია, ძნელი გასახსენებელი არაა პარტიულ მალაღონისთანა ელიტარული კატა და კომუნისტური იდეოლოგიის გენერალ ინფორმითი შექმნილი ერთმანეთის მსგავსი მისი წერებმა, რომლებმაც უფროერთობა მუდამ წერსულობისათვის, მითან, დამცირებასა და საფრთხესთან ასოცირდებოდა. რუსული მატრონიკას პრინციპით ანუბოლი სახელისუფლებო ივრანქის დიდი „პარტიული ღმერთის“ მატარა ანალოგია - ქურები, „კომუნისმის დატყდა მწვერვალებისაკენ“ (თათარ ჩხედი) რომ „მოუძღვებოდნენ“ ე. წ. სოციალისტურ საზოგადოებას.

მათგან განსხვავებით მიხედილ თემუროფიო „ბეერის-თვის დაუკვებარი, სრულიად უცნობარი წესით ცხოვრობდა, არც თავისუფალი იყო, მაგრამ ძურინად თავისსავე - ფრად ევზოტიკურ - პიკანტური თავკაცის სახეს. ამის მიღწევა კი ძალიან ნიჭიერ ან თავისებურად ძალიან ნიჭიერი კაცს შეეძლო“. კაცს, რომელსაც ამქვეყნად სახელის გარდა არაფერი დაუტოვებია და მთელი მისი საშაბაფრებელი მიღწევაა იყო ნიშუბა იმისა, როგორც კი უნდა ყოფილიყო პარტიული მუშაკი და როგორც უნდა ყოფილიყო ადამიანი, მოუხედავად თანამდებობისა, რომელიც მისთვის ადამიანებისათვის ნიშნად დახედვის ადგილი კი არ იყო, საიდანაც ყველაფერი დაპატარავებულა და სხვანაირი ჩანს, არამედ საშუალება იმისა, კიდევ ერთხელ, სწორედ სინაბღდის გამო, უფრო მეტად შეეცადნო წუთობოლის ამაოება, მთელი აბსურდი - შეინაარების ცხოვრების პარტიული პრინციპებით მართვისა.

ადამიანი მისთვის მაშინ მიღებულ ორ კატეგორიად - უპარტიოდ და პარტიულად კი არ აღიქმებოდა, არამედ

იყო კავშირი ღმერთთან მყოფობისა. „როგორც ადამიანის ფერმონედაფარეული ვაჟა ადამიანს სხვა გალექტაქტებზე ტენიდა, ის ადამიანს დედამიწაზე პოულობდა და უფროთხილდებოდა... დეეს საბი კარგი გამარჯობა ეთქვი, ერთ ღოცვას მინებ ზომ უფრისა... ღმერთს მანან ვეცხვად, როცა ადამიანებთან ურთიერთობაში ემოჯაზრობო“. ამ მოჯეჯარობას კი მისი კიდევ ერთი ოცენება ახლდა: „ღმერთო, სხვისი ინფოეთის ძებნაში ჩემი ამერიკა მამაუწინიო“.

არქიმანდრიტი რაფელიო ადამიანის ღვთიური თვისებებიდან გამოპოვებს უკუდაეცვას, სულიერებას, კონიერებას, სიყვარულის გრძობის, ღმერთთან მსგავსება“, აღნიშნავს იგი, „ესაა თავისუფალი ნება, შესაძლებლობა მითვისის არჩევნა, მინახანი ავტონომია, ესაა ის, რაც ქმნის ადამიანის უძლეველ სულიერ მონადე“.

„ხანდახან ნინასწარგანსწრაფულივით შეხედვებთან ბოლმე ერთმანეთს დროს რომიღმემ განსაკუთრებული მონახველი და ზუსტად იმ მონახვის მისადაგებული ადამიანი. ასე იყო XX საუკუნის II - ნახევრის აფხაზეთი და ბღაბდა“, რომელიც თავისი დროის მთელი გახლდათ, მაგრამ სწორედ „მინახვის ავტონომის“ გამო დრომ ვეცხვად იმსგავსა და დარჩა იმად, როგორც უნდა ყოფილიყო ქართულ - აფხაზური სისხლისა და ჯიშის მატარებელი ის კაცი, რომელსაც უმჯობეს თავის ფუქსამად მინახდა, ხოლო საკუთარი ცხოვრების უდიდეს მისტერიად - მისი სულის სოსუშინაეცო.

რწმენა, იმედი, სიყვარული - საბი ღვთიური რომ, რისგანაც შედეგებში მიხედილ თემუროფიო და რომელიც თავისი ობიექტში მოქცეულ ყველასა და ყველაფერს სიღანაზობა და სიყვარულის საბოძის ხვედა. მისავე სახელდარქმულ ფორფას (სიყვარულის) ნახვეარქმულსა და ბეგებისორის ტემს, მომაცხვად ძალის ღლეეს, თავეს, ადამიანებით რომ უკვებოდა და სიკვდილის ნინ თავეს ეყვრებოდა, ეკვოს მარმარილოსს, ზედა დახეყულად რომ მინახდა, მისთან სულ ომები და გავუგებრობები დაკავშირებული, და ფოტოგრაფ ხონინგს, ბომა ეკუთვნის და ეკუთვრ - ჩაის, პუშკინის პორნიგრაფიული ღლეესის მცოდნე კოსტია მორეეს და ლუკინა - კაც ფონინეეს, მარადონა გიეს და მიელოპოკულა ზინაიდა ნიკოლაენას და ათას სხვა ქალს, ნაცნობს თუ უცნობს „ჩვეულებრივად ღვთაებური სიღანაზემდე ასაძაღვლებად სულ ოროფე კომპლიმენტი და ხელზე ამბობი რომ სიქინდობადი“, თავის საზარელ მეფოტეებს, მუღინეებს, მეგობრებს და უბრალოდ სოსუმელებს, სოსხუბ, მთელ ქვეყანას, მთელ დედამიწას. სხეულით შემოჭლეს, ერთ ადგილზე მყოფს, ყველგან ვოფნა კოცნებებოდა, ამიტომაც მურდა მინარის: „რა კარგია იყო მდინარე, მდინარე რომ ხარ, რუკაზეც საკუთარი სახელი ეტვიან, მიდინარე შენთვის, გამხლარული დედამიწაზე, საკუთარ სანაპიროებს მიყოფად ათავაღიერებო“.

განსხვავებით იმათგან, ამერიკასა და ევროპას მსხედილ მესიხად რომ აღიქვამენ, მიხედილ თემუროფიოს მათზე თავისი აზრი ჰქონდა შექმნილი, ასე რომ მკავს ყველა დროის გონიერი ქართველის შეხედულებას, ხინას უპირველესად საკუთარ თავში რომ ხედავს. „უპ, ბიჭებო, ამერიკა კარგად განვითარებული საბჭოთა კავშირით“.

იმდგომარეობით თქვა ამერიკიდან დაბრუნების შემდეგ, ევროპას კი იმისთვის „უსწრებლად“, რომ „ჩემი მიზნული და ახალგაზრდად და ჩემი კულტურული და ზრდილობით ვერძავ, შენ არახელსა იყო ჩემზე, მე შენ ხშირად და ხანდახან თითქმის ყოველდღე გხედავ, შენ კა... თითქმის დაშვებული მინის მეორე მხარეს ვეფხვარ – მე შენ გვეფხვებ, ესე ეს – ვერა, ერთხელ მაინც იკითხე – როგორ ვარ, რა მიჭირს, რა მიღობისა, მითხარი – რა დავამავე, რამე ვარ მართალი, მორჩივ – რა გზას ვადავადგ“.

„სასოფლიო არაფერი იცის ჩემზეო“, ნუხად და აფხაზეთის კოლმეურნის ბიბლიოთეკის“ სერგო ბროშურაძე ნერვა მსოფლიოში ერთ-ერთი საუკეთესო აფხაზურ კამერზე, თხაზე, შაშაზე, რომელიც აფხაზეთში თურმე 18 სხვადასხვა მელოდიან გელოებს და არა 5-7-ნაირზე, როგორც სხვადასხვა. ხილზე, ჩიხზე ვეფხვად საოცარ ამბებს, ერთმანეთში ურუფად მართლდას და ტყუილს კი არა, მართლდას და საოცრებებს, სანატრებს, რაფად „შეუძღვლეს“ შესაძლებლობაზე ფიქრობდა – აა, რაც ყველა წესდა და კანონი შეურღლებელია, მაგრამ მაინც შეიძლება მოხდეს, გაკეთდეს, შეიქმნას, განხორციელდეს, აღსრულდეს“. არისტოტელეს საფლავს ეძებდა და მიკედონელის ფოქის ნამსწერეებს პოემაზე იცნებოდა.

1991 წელს პრაფესოთი გენეტკოსმა მეგობრებთან ერთად შექმნა ბუენოსაირსის „გენეტკოს ინსტიტუტი“, რომელსაც კავსიდილი ხალხსა და კავსიის ბუნების გენეტკორი ერთიანობა უნდა დაემატებინა. ადვოკატი გენეტკორი აფხაზეთში ევლესიებს უნდა ატეხებინა. ნობელის პრემიას შეხაროდა იმის იმედით, „მეც ეს გაეკეცს, რაც არ არსებობს“.

საგროდა, „თუ აფხაზებს ხაფი უბედურია, ხაფაგან აფხაზებლად ბედნიერი იქნება, ეს სამეტროს განიზიანო“. ძელი, წარმოუდგენელია ძნელი იყო და თითქმის გაუგებარი, როგორ შეიძლება ახალგაზრდებს ახალგაზრდა მოეცდა და ასეც შაშინ, როცა თოვდა (თოვდა და შაშინ მოკლებს)?“. ადამიანებისაგან იმედგარეუბუღსა და გულნატკენს ზურკოს სხვადასხვა ერთ-ერთი დანამშაულის საჭიდან ერთ-ერთი ჩვენების ამ აფხაზის კითხვისას: „შეაღამისას რადაც ვამალოვს, ვარეთ გავვიტ, ეზომი ორი მაღალი კაცი დამხვდა. ევრცელსთერი ტანსავემული ეგვათ, ერთი ხართ მეთქი. უცხოებლავტედლები ყოფილან. კიდევ კარგი ადამიანები მეგონა. მასრცველები მძიმე გააჩქრა. მეებით ამოისუნთქეს“, ისე აუთორიულდა ხმა და თვლიც ცრემლით აუბრუნებდა, ვითომ საკუთარი შვილის ნერკოლოგს კითხულობდა.

„და როგორი თამადა იყო, თამადა-ტრამბაფური, თამადა-პოეტა. სადღევრძელის განურჩევლად უკა-ფორზე, ხელით-ურმუნტონაის“ სიფარული რომ აღბაჟარებდა.

ამიტომ ერთდღე ბელურებს ადღევრძელებდა თბილისში ქვევრების მოყვარული, გადამფორ-გადმოფორენი მერცხლების ჯიბრზე.

„გუმბის და არა ბრტყელბრან ნავებს, ერთი მტკაველი სიღრმის წყალზევ რომ აფლავდა ჭასრიღებენ, ანუ იქ, სადღევ გუმბი ვარ დაფორავენ“.

„პარმიონის, როცა ქალი ღამასა და კაცი კი – მთორალი“.

...იმ გერმანული ნავთის საიამყეს, ოჯახიდან რომ წავიდა, სპერით დაშრუნეს, ღღკვი იმტომ მოვყვენებო, ზანრის ძაღლად იტყა. იქ მსხულ ყოფილ მატრინებს შევფედებოდა, სახლის ქიშირამდე მიაცვებოდა, მაგრამ ეზომი აღარ შედიოდა.

...თავისი რუსი მეგობრის ვახლე კუზნოვის ძაღლს, ბურანს, სამცხეობაში ვესამუცობო ძაღლების ნიამბლოლო რომ იყო. პოლუსთან მიახლოებისას ყოველ ღამეს სიცოცხეს ძაღლები ვერსობდნენ და შემინებულმა კუზნოვმა, ბურანს არ დამშალოსო, კარავთი რომ შეივფანა, მან კი თოკი გვაფლანდა და ვარეთ გამოვიფა, რაფად იცოდა, კაცის კარავთი ღამეკატარებულს ძაღლები აღარ იჩინამძღვრებდნენ... იქ ნიამბლოლს ვაუმარგოს, ცრფათი შანინე რომ შეკავს ბურანსო.

...კაცვაისი ნოებს, ვეველა სხვა მათაგან გამოირჩევლებს იმით, მარტო ეტოს კი არ გაპოსცემენ, გამარჯობაზე გამარჯობით კი არ ვაპასუბობენ, ვაგინარჯოსო, და შოგითიბივენ, თოთიან როგორ ბრძანდებით ჩემო ბატონო, ოჯახში ხომ ვეველანი კარავდა გყავითო“.

ამომწელი მლოლენი კი ვახი ვითომ და არაჩვეულბრივი სადღევრძელიათ: „კუჭენი საკე ბოქეს შეკავს, ჩვენი ღვინო კი ზაფორი ღღკვითი ეველითაო. საკე სატყეპოთიათა, ვაგელბისავითო, ღვინო კი შხინა, გრძელ დღესავითო, საკეს ვწავი და ხანგრძლივი კვგორი ატეს, ღვინო კი მოკლე და შროვილო“.

...მტკარსაც ადღევრძელებოდა, ადამიანებს ძერნავენ თეთანბრებს, დედენა მათ და სოცყარული, მაგრამ მე რომ არ მესვს მტკარო? და ა. მ. და ა. მ.

სადღევრძელობეს შევავდა და სადღევრძელობეს შევავა. ზამთარსაც კი სითბოს ამუტუბდა, ამიტომაც ეფუხრა და მისი სიტყვები ფარმევანის კულჯეთი დათოვლილი ქილაქის ქურებს და სტუმარ-მასამინელიც ასეთი გასინოსინებულად სახით მადოლიდენ, თითქოს ეს-ქადა ავიესტოს მოვლერსე ზღვიფას ამოვეინთესო“.

...მაგრამ ეს ვეველერი იყო, იყო მანამ, სანამ კომის კაცებს ომით არ წავლეს ვეველაფერი და კომმარულ ანსკომო წარსული სიზმარს დაამედასესა.

და მხოლოდ თემურიფოთისათვის (და სხვებისთვისაც) ადღევრძერი ის, რაც მოსთვის აფრევ ცხად და მინის შორის ყველელოობდა, ტყვიით დაცხრილილი შერობორთეტიკით მინს დანარჩებებოდა და მის სიღრმეში ევლილობდა ჩაძირი-გაქრობას“.

პრეზიდენტის კაცა“ 91 ამისიგან და ერთი დასათაურებულთ თავისგან შედგება. არ კიცი, უბრალო და მთხვევია თუ მწარაღმა საფანგებოლ არ აღნიშნა 92, 1992 წლის 14 ავგუსტის ამით იწვება უკანასკნელი ამბავი კაცი და და ქალაქისა, ერთმანეთს ახვ რომ შეავდნენ, უბედურბდნენ და უთრმანეთოდ ის აღარ ექმებოდნენ, რაც იყვენენ.

ის ბოლო, 92-ე ამბავი, მარტო იქ ვამოციმბული სტორის გამო კი არ არის უმბაფრესი განაცხებით ველისა და ხელის შემფრელი, არამედ იმით, რომ მიხრობულმა თათის თავს გადააქამბა. ქართული ენის, სიტყვის ყოლისის შემძლეობით უკიდევარო ტყვიით ისე გაფმოსცა, დარწმუნებული ვარ, ნუღბის მუხეფავე ვერ ვადასნოსის გამოხატვით ვერც ფილმი, მუსიკა, სხვა წიგნი [ტკივილისაგან

რომის ციტირება ამჯერად უკადრისად მიმანია, თორემ მარტო ის ორი თვზარდამდეკმა სიხმარი რად ღირს).

არ ეციო, რა გამომივო, რომანის დახანყისმ აღნიშნავდა მწერალი.

ნიგმა გამოვიდა კისეთი, როგორც სურდა დაენერა მას და ნაცეთხა მკობხველს, მის ათანავტორსა და თანაპსუხიმგებულს. გამოვიდა „სამამო-ზღის სურნელივით, მსუბუქი, მთარული სურნასავით. მიხედა თუზუროვის მოყოლილი ანეკდოტით, ზაფხულის პლანეთით ფერადოვანი, ჩიტის გალობასავით და ლამაზი ქალის სიცილივით სისხლის გაამამაზანურებელი... მოცარტის რეკუემის დარი 92-ეთი და ერთად კი ძველი დედებულა დამაინიხა.

P. S. ნერის დამთავრებამდე არ გამხსნებია მამა, რომელიც სიხუმრის სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტში სწავლობდა და თან მუშობდა. მამინვე დავერეკე, შემთხვევით ხომ არ იცნობდა მახელ თუქუროვის-შეთი. არაო, მითხრა, მაგრამ ერთხელ მასთან სურნაზე მოუხვედი და გამაქცესო. ჩემმა ლექტორებმა მახოცეს თავიანთი მანქანის მძღოლად გავყოლიდი მერხეულში, რესტო-

რანში. იქ დაგვებდა დიდი სიფარულით და პატვირცემით ეტევიოდა ყველა და ეტევიოდა ვეელას არაჩვეულებრივად საუბრობდა ქართულად, რუსულად, მერხულად. მასპინძლობას გვიწვედა. ერთი ანეკდოტი მოყვა ისეთი ისტატობით, ახლაც მახსოვსო. მერხეულას რესტორანში ბერისა პოუსტი პურნათი. იმ ცნობილი ამბების შემდეგ რესტორნის რომელიღაც თანამშრომელი ახლია და იქვე ჩამსმარე ნეამლი ჩაუძოა, მუხსახავს, რა იცი, რა მოხედბოო. ცოტა ხნის შემდეგ რუსი სამხედროები სტუმრებიან რესტორანს, რომ შექვიფანებულან, ერთ გენერალს მდინარეში ჩასვლა აუჩქმებია, ჩასულა და აღარ ამოსულა, შემინებულან, ამოუყვანათ მთლიად გამოურჩებული, თავარდაცემული, მხოლოდ ამას ახლობდა: „Там Лаврентий Павлович, Там Лаврентий Павлович“.

ყველანი იცინოდნენ, მთარულობდნენ, ღაღობდნენ, სიტყვასხელოდნენ. მეც ვიცინოდი მორიდებულად. ისე, როგორც სამი მეილის ახალგაზრდა მამასა და თავის მასწავლებლებში მძღოლად ნაცვანილ სტუდენტს შეეფერებოდაო.

ნიწო ჩხიკვიშვილი

გავშვობის ექო

მეუძღვებელია ვისაუბროთ ქართულ საბავშუო ლიტერატურაზე და არ ვახსენით დიდი ხიმშიაშვილი-ვადაჭკორისა შემოქმედება - აფტორის შორელი ბავშვობისა და სიამაყისა მკაფიო, ფერადოვანი ანარქიზმი.

ექოქა, რომელზედაც მწერალი გვესაუბრება, უკვე გარდასულია, მაგრამ იმდენად შთამბეჭდავია, რომ მისი ექო აღემატე გარკვეული ჩაგვესმის. ნერს კიდევ ერთგანამე კო, როგორც თავისუფალ დროს ეიშოვი, ჩემს სახუკვარ ბავშვობაში გაგრბიარო, და მართლაც, როცა მის ნაწერებს კითხულობ, თან გვედეს ვანჯღა - თითქოს მწერლის დიდი ხნის წინანდელ დღიურებს ფურცლავედ ამეუნად, მისი შემოქმედებისთვის დამახასიათებელია შტატურულ-დოკუმენტური პროზის ელემენტები (ისინი ეგრეთწოდებულნი მოთხრობითი თხზულებანი გახლავით), რომლის კითხვა სახალისოცაა და სველას მომეცევილოც. ეფორებს, ხნორედ ამ ორი ვანჯდის თანარსებობა განსაზღვრავს დიდი ხიმშიაშვილის შემოქმედების არსს. მის მოთხრობებში ცოცხლებდებიან რეალური პროვნებანი და რეალური ფაქტები, რომელიც შტატურულ საბურველშია გახვეული. ამ საბურველის მიღმა იოლი ამოსახიზნობია მწერლის წინაპრები და მშობლები, ქვეყნისთვის თავდადებულნი ძმა - კოტე ხიმშიაშვილი.

კოტე ხიმშიაშვილის ფენომენზე ახლა აღარ გავაგრძელებ საუბარს, მხოლოდ იმას ვიტყვი, რომ იგი ერთ-ერთი შესანიშნავი პროზაიკოსი დადებოდა (აკი ამასვე უწინასწარმეტყველებდა მხოლოდ ვეაბიშვილი), რომ არა სამშობლოს სიყვარული და მისთვის თავგანწირვა... კო-

ტეს საბება სულ თან ხდევს მწერალს, მოთხრობიდან-მოთხრობაში, ამზიდან-ამზივში გადადის და არახდროს უწინარდება.

ახლა ერთ-ერთი მოთხრობა „ფურასულას სურნელი“ და, პატარა დაიკოსა და მისი უფროსი, ჭკვიანი უფროსი მისი დილოგი მახსენებდა:

„ ყველაფერი ღამაზია, ჩემო კარგო, როცა თითხმეტრინის ხარ, - დამცინავად ამოიხრა ჩემმა ძმამ.

ისევ ვიგრძენი ფურისულის სურნელი და გავიანაბე.

- ფჩინე? - თითი საღვაც გავიმიერე.

- რა? - ისევ ირონულად შემომხედა, ცისფერი ძარღვი დაჩანდა შებლზე.

- ფურისულას სურნელი, ფურისულას?..

კოტემ ხმამაღლა გაიყინა, ჩემი თავი შეკლავდა მოცეცია, მოხრობილი საჩქინებელი თითით დაიმინა კაქვნი ქოხორთან.

- ვამიქ ეს რა სულელი მეოცნებე დაიკო მყავს! - მერე ხელი შემომიდა. - რა გეგვლება შენ, თუ არ გამოფხიზნედი?

- რისგან უნდა გამოფხიზნულდე?!

- არაფრისგან... - ცოტა ხნის ფიცრის შემდეგ მითხრა, ჯობებში ხელები ჩაიწყო, ტახტის კუთხეში ისე მიჯდა, ზურგიით კედელს მიჯდობო, ფეხი ფეხზე გადაიფო. და-ფიცრდა და ისევ თქვა სუამე: - არა, არასაფეს არ გამოფხიზნულდე... ასე ვჯობს, რაც შეიძლება ბევრი იოცნებე...“

ექოქობა, ძმის დარცობა საშუადამიოდ ჩაიბეჭდა გოგონას გულსა და გონებაში, რადგან უკვე დედობაშიც ვამოყვია: საბავშუო მწერლის მოთხრობებში იცნება, როგორც ერთ-ერთი გარდასახული პერსონაჟი, ყველაზე იფულისხმებდა. ამ ოცნებას ეროვან ყინულის ბროლის ცოცხა პეჭია, ზოგჯერ - გადასახლებებში ვაგზაუროდი დედამამისა და მშობლები თბილი კერის მოხატვრება ხანაც ერთი დიდი ღამაზი სახლის ამუნება, სადაც ერთად პარიზონიულად იცხოვრებენ მარტოხელა მოხუცები და უპატ-

რონი ზღვრები. („ბასარი და ტარბი-სო“). ზოგჯერ კის ლამაზი ლეგენდა, რომელიც ფერადიანმა გავადასაღებულ სამშობლოში დაბრუნებაზე შეოცნებებ ქართველს შეუთხოვს.

საერთოდ, მამას, დედას, ძმას, დი-დედა-პაპებს, შიშა-ბიძოვას, პედა-გოვებს, მეგობრებს, მეგობრებულ გო-გობებებს, თუ უწინ აღლამართალ, მშრომელ გლეხებს, უკლებლივ თითქმის ყველას, რომლებიც მწერლის სამყაროში არსებობენ, ჩვენამდე გარდასული ეპოქის სურთქვა მოაქვთ და... ამ აქტებზე, თანაღმობისგან დაყოფულ საუკუნეში, ლამაზ გვიან-ღებენ გავაზედოთ ნარსელისკენ, ვგრძნობთ ქართული ფესვები, თურმე არც ასე სუსტია, არც ისე უღონო, ანუ ახლობელი ჯა, თანაც, საუკუნეთა მიღმა, მართლმადიდებლურ მენტალიტეტზე აღმოცენებულა და ადევნებულა.

გავისხნობთ „მამის შეგონება“ და „დედის ლოცვა“ – ეს ორი პანაი სურათი, ამ ტექსტის ავტორის მიზნულთა ცხოვრების კრდოს რომ გვაქვსობს, კიდევ ერთხელ შეგ-რასტყნებს, თუ როგორ ზრდებენ ქართველი შვილებს, რას ჩაგვირგადენ მამულმდებელ თავიანთ ვეფხვებსა და ქაღალდს. ტყუობა, ეს ერთგვარი კანონზომიერებაა იყო, რადგან სწორედ ასეთი მოზობებისა და ასეთი ნიშანბრების ჩამოხატული შექმნა მამულმდებლის ასეთი თვანაწირვა, როგორც ეს კოტე ხიმშიაშვილმა შეძლო.

არადა, თითქმის ისევე, განსაკუთრებულა და გამო-ჩეულს არადგენს ეუნებება მამა პატარა ვაჟს, მაგრამ სწო-რედ ამ უზრდოვანობა ჩადებული ადამიანის სიკეთხელის ტემპარატი არის, მოყვასისა და დევის სიყვარულს:

– ბიჭო, ჩემო პატარა ვაჟკაცო, – ჩასწორებულა მამამ შვილს. შერე ისე ფრთხილად, თითქმის ვარდისფერი კანი არ დაუწვასო, ეამბოზა. – ხედე, როგორ ვაგათბო მზემ, მზედედე, როგორ გინაწვებს, ოქროსფერ სხივებზე გარ-ნივს და, ვურს თუ მიუგვებს, ახველობს უკარგენ მენ-თვის ჩანებს. დევის ნაბოძება ეს ცელაფერი, შვილო, შე-ფეფარე მზე და მისი სიკეთე, ისმენ ღმერთი, ის მოგცემს ბარბანსა და სიკეთხელის წყაროს, გულმა სითბოთი სავსე ხელს ჩაგვიღვრის, მენ თუ გინდა ბებენიერი იყო, მთელ ძეგანას ამყოფინე იგი!

უცოდ, არასოდეს ჩიოდო ზორიტება გულში. თავისი უფ-ლება არ ნაართვა არცერთ სულეერს დედამინაზე ცუდად არადა გავიბტო. არ ვაბანოთ სხვისი დედა, შვილი არ მო-უკლავ. არაფრო დურგარო სიკეთე და სიყვარული.”

ვგონებ, ამ შეგონებას ვეღო არ ვასდეს, დღესაც ყური უნდა დავუგადოთ, თუკა კელავ გინდა კარგ ადამიანად და ჩინებულ მამულიმდებლად გაეზარდოთ შვილები. მოზ-ღებზეც უნდა ვავითვისოთ ეს დარგებანი. – თუ დედაც აი, ამბობს უნდა ნავიკოხოთ დედა ხიმშიაშვილის ნიგ-ნები, რათა საკუთარ არსებობა ჩაბრუნებულა შერით აღ-მოვიპოვოთ ის, რასაც ასე მოვისაკლესებთ ჩვენს უფურც-დროში...

თეიმურაზ მამიაშვილი
უბნ შერე სხივით სავსეობდა

მადლა მწერლისეული გულმრგ-ვობა და სილადე ვახსენე და აქვე მინდა, დოღო ხიმშიაშვილის პერსო-ნალიათვის დამახასიათებელი რამ შექმნილი: მოხუცდავად ასეთი ბავშვე-რობისა, ისინი თითქმის მალე ტოვე-ბენ ბაღლობის ხანას და ისეებენ სხვებზე ფეჭრა, მათი გრძნობები, მისხები, ოცნებებიც კი მხოლოდ სხვებზე ზრუნეთათა ნასაზრდოები.

გავისხნობთ თუნდაც თემატკით ერთმანეთისგან მკვეთრად განსხვ-ავებული ორი მოთხრობა – „პროლის ციკა“ და „ყოჩივარდება“. ამ მოთ-ხრობის პერსონაჟები, პატარა ნათია და აეთო, სრულიად სხვადასხვა ვითა-რებაში შეკას ჩაყენებული მწერალს. მათი გადანივებულება (ქმედება) მათი გულისკარნახოდან გამომდინარე-ობს და, ამდენად, ლოკურობისაც რარჩენებს.

მწერლის პერსონაჟები, პატარებზე მზრუნველი უფ-როსები, ვოგო-ბიჭები თუ ცხოველთა საშვარის მკვიდ-რი, გვეჩინოთ თითქმის მხოლოდ სიკეთისთვის, ამ მის გა-დასაზრუნად იღვწიან.

საერთოდ, ორიგინალური არ ვიქნები, თუ ვიტყვი, რომ ქართულ მხატვრულ ლიტერატურაში (და მრეტველი სხვა-მუში), ტრადიციად დაამკვირა ვადა-ფამიელამ შინები-სა და ტვის შვილთა ადამიანის განაღ ამუტყველება, მათი გასაჭირისა თუ სინარდის ჩვენამდე ასე მოტანა, რომ მ პატარას, როცა დედი გაზრდება, ბავშვობაში მიღებული შთაბეჭდილება ეკრახვრება გაუფეროშთათლის.

სწორედ ამ კარგე ტრადიციის ერთ-ერთ გამგრძელებ-ღელად მოგვეჩინოს დოღო ხიმშიაშვილი თავისი რამდენიმე მოთხრობით.

გავისხნობთ, თუნდაც, ექსპრესიულითი გამოირჩე-ული „აუ მჯლის თვალები“. მასში მოთხრობილი ამბავი სა-ინტერესოა, როგორც ყმანეულისათვის, ასევე მოზრდილი თაობის მკითხველისთვის.

დატყვევებული თუ მგლისადმი ადამიანის დამოკიდ-ბულებას, მხოლოდ პუნანურს ეერ ამარტვე (რადგან, ვფიქრობ, პუნანიზმი შეიძლება ასწავლო), ეს უფრო თან-დაყოფილი კეთილშობილება და დევის სიყვარულია, რომელიც ასე გამაზრებს ამ მოთხრობის მთავარ პერსო-ნაჟს და მით უფრო მწერლის მამას.

ამ მოთხრობაში და სხვაგანაც, გავისხნობთ თუნდაც „სურს“, ავტორის ერთი ამოცანა აქვს, დამაჯერებლად აღწეროს ის ამბავი, რაც ერთი შეხედვით თითქმის ნარმო-უდგებელია, მაგრამ შეუფრთხილად არაფერია!

თუ მგელმა მადლიერება თუ გამოიხატა ადამიანისადმი, ძალღი ხომ უფრო ერთგულა?! სწორედ ამ ერთგულებისა შთამბეჭდავი ამბავი გადმოსცა ავტორმა მოთხრობაში. ამ ჯიშინი მწერლის მორალოგში კარგად იგრძნობა ეს დამო-კიდებულება, რაც ღირსეულ პატრონსა და გამოჩეულ პირტყვეს შორის არსებობს, ეს მოთხრობა, ისევე რო-გორც „აუ მგლის თვალები“, ექსპრესიულობითა და მარ-თლად შესაშერი სილადითაა შესრულებული, შენაბამი-

სად, მოთხრობის შინაგანი რიტმი არ-
სად იცვლება და ფინალამდე ისე მი-
ჰყავს მწერალს მკითხველი, რომ არა-
თუ პატარა, ზრდასრული ადამიანიც
კი იოლად შორდება რეალობას.

საერთოდ, უნდა ითქვას, რომ დი-
დო ხომშიაძეობის თითქმის ყველა
ტექსტის ექსპოზიციური ნაწილი ყო-
ველთვის სათავისოდ განაწყობს
მკითხველს. პავლეური უზუალობა,
რომელიც ასე დამახასიათებელია
მწერლისთვის, მკითხველსაც იოლად
გადაეღება. პატარა ენდობა მიხრო-
ბელს, მასთან ერთად უზარია, სწებს
და გაცივებასაც ვერ ფარავს.

გარდა ამისა, აქვე მინდა ყურად-
ღება მივაქციო მწერლის ენასა და გა-
მომხატველობით სამუდამებს: თხრობის მანერა უზარაია, სადა ავ-
ტორი ნებისმიერად არ ეტებს განსხვავ-
ებულ ექსპერიმენტულ გზებს, არც თხრობის ორიგინალ-
ურ, თანამ სტილს ირჩევს, რადგან მისთვის მთავარია
თვითონ ფაბულა. როცა ფაბულა ხანტერენისა, სიუჟეტ-
ტივ შესაბამისად ფოკუსავარია ძალდატანების გარემო ეი-
თარდება.

მინდა კიდევ ერთი ულამაზესი ტექსტი გავახსენოთ,
„ჩვენი ბავშვობის ერთი დღე“ რომ დაურქვევია ავტორს
და გითხრობს: ეს ოჯახური იდეალია, რასაც მწერალი
გუთავაზობს, უდავოდ აღძრავს იმ ნოსტალგიას, რომელ-
იც ასე დამახასიათებელია ჩემი და ჩემზე უფროსი თა-
ობის მკითხველისათვის. ეს ის სამყაროა, ეს ის ფერებია,
რომელიც ასე ნელ-ნელა ფერმკრთალდება და... სამწუხარ-
ოდ, ერთბაშად.

ზემოთ შევნიშნე, რომ ავტორისთვის დამახასიათე-
ბელია ფოკუსმენტური პროზის ელემენტები-მეთუი და
ამის ნიშნად მინდა გითხრა ლუიზინის პორტრეტო-
სათვის კიდევ ერთი ხანტერენის მტრები წარმოვიდგო-
ნოთ:

„ქარი უზარმაზარმა, ქრელთელა კაცმა ვაჯვოლო
ნესტანის მამა იყო, ძია გოვლა, ხელის მავერად ხუმრო-
ბით ჭყლას სარქვენებელი თითო ჩამოგვაროვია.

– მოზარბნდით, მოზარბნდით! უუ, როგორ ვაჯზრდით-
თი თავები! ალბათ, ბუერი ცოცხა მიიღუო, – გაციანდა და
თავის სამუდგო ოთახში შებრუნდა.“

აქვე დიდი იგანე ჯავახიშვილის მონატრებაც ჩნდება
და მწერალი მარტლაც მოხერხებულად, პატარისთვის გა-
საკებ უნაზე შეახსენებს, მეცნიერის დვანლსა და მისთვის
დამახასიათებელ კიდევ ერთი თვისებებს:

– საქართველოს ერთი ძალიან ქვეყანია, პატრიოტი,
დიდი მეცნიერი მყავდა. სულ იმზე უფრობოდა, საქარ-
თელის თავიანი ისტორია არ დაეკარგვოდა და ყველა ქარ-
თელიც კარგად სცოდნოდა თავიანი ნინაპრების გმირული
და სახელმწიფო ნაწისული. ამიტომ ბუერი ნიგინი დანერა და
„ქართული ერის ისტორია“ დააჩქევა.

საერთოდ, მთელი სიკოცემული საქართველოს ისტორია-
ის შესწავლას შესწირა. ეს კაცი იგანე ჯავახიშვილი იყო.

კარგი ცოლ-შვილი მყავდა. ორი ვაჟი
და ერთი ქალი. ქალს ნათელა ერქვა
და ძალიან ახალგაზრდა, თქვენს ბაღ-
ში მასწავლებლად მუშაობდა (მამარ-
თავის პატარა ცნახელის - ნ.ჩ.).

ერთხელ, ეს დიდი ხნის წინ მოხდა,
ბალი სადღესასწაულოდ ემზადებოდა.
უნდოდათ ეროვნული ცეცხვა დაე-
გათ, რაც მაშინ თითქმის აკრძალული
იყო. საგონებელში ჩაყვინდნენ. ქალ-
ბატონმა ნათელამ მამას შესწივლა გა-
საქარი. ბატონ ივანეს ბუერი არ უფიქ-
რია, აილო სუფთა ქალადი და გოგო-
ბიტქმისათვის ხევსურული ტანსაცმე-
ლი დახატა. იქვე ფარ-ხალო შიანატა.
დააროდა მელი – მიჭუნებს ფარ-ხა-
ლო უნდა ექირთო ხელშიო. საცეკვაო
იღვთები ჩამოწერა, საცეკვაო მუსიკა
უკარნახა და ასე მივიქმნა თქვენი
„მხედრული“.

დღის, ასეთი წინაპრები გვეყოლება, უფროსებისთვის,
რომელათვის არ არსებობდა დიდი და პატარა სატკეო-
რი, სადილო თუ სადმანელიო, ერთი მხედველი პატარა
პრობლემა, როცა საქმე თავიანი ქვეყნის ბედება და მომავ-
ალ თაობას ეტებოდა.

ასეც, ეს ყველაფერი არც ჩვენითვის, უფროსებისთვის-
საც, გახლავთ უნიჭილო.

და ამ ეპიზოდმა თუ კიდევ სხვა მოვარებებს, რომელიც
დამოუკიდებელი საქართველოს 1918-21 წლების ისტორია-
სას გვახსენებს, გარდა მხატვრული ღირებულებისა, კი-
დეც რაღაც სხვა, გამოირჩეული მნიშვნელობა ენიჭება. ეს
თითქმის ის განცხადება, რომელმაც ზუსტ სახელს ეწერ დაარ-
წევ განხდა, რაღაც ძალიან მშობლიურისა და თან ამავე
დროს მოუხლებელის. ეს, ალბათ, უფრო სტრიქონთა
შიღმა უნდა შევირძინო. შევირძინო, რადგან მწერალი არ-
სად ეცდომბს დაემალოს კრძნობა... ამიტოვით, მასზე თამა-
შად და გულახდილად გვიყვება და პატარებსაც ამავე სი-
თამაშეს აჩვენებს. ოღონდ, ეს სითამაშე სულაც არ არის
ზღაერგადსაღეს. იგი უსაქად ავლებს ზღაერს სითამა-
შესა და თავებდობს შორის და ასე ნერონის თავის პატარა
მკითხველთ. ამიტომაც მწერლის ტონი არასოდეს გახ-
ლავთ განაქარბებულად დიდატკეურთ. საერთოდ, შე-
იძლება ითქვას, რომ ავტორი შეგნებულად თავს იკავებს,
გამომწვევი დიდატკეურ-დამორიდებლური ინტონაციის-
გან. და ესეც იმტომ, რომ სხვათა, მით უფრო პატარათა,
ღრისების დამცველი შემოქმედი.

დოდი ხომშიაძეული ერთგან წერს: სირუმე ადამიანი-
ეთი იგვა ფანჯარასთანო. და ვინ იცის, იქნებ სწორედ ეს
დაუნაბაი სირუმე კარნახობს ამ ყოველიცს?

ამიტომ ამ პროცესზე დაბეჯითებით რაიმეს თქმა გა-
მიჭირდება, მაგრამ ერთს მაინც დავძვინებ: შემოქმედება რა-
ღაცეთი თითქმის ლოცვასაც კი მავარებს და განა არსე-
ობის კიდევ ამ ქვეყნად სხვა რამ, მასზე იდუმალი და
ჭირფასი?..

ზურაბ ცხოსნია

რაც უნდა დუმილით გეთქვა

ხანი უნდობარის მატამორფოზი

1917 წლის 12 მარტს საქართველომ მაინც ქართული ქრისტიანული ავტოკეფალიის აღდგენას. ანალიზი მონიხს შედეგს საქართველოს მრევლს დაუბრუნდა თავის ოდინდელ სულიერ საცხოვრებელს.

„მოკვლით ჩვენმა ყველანი მამურალნი და მე განგისვენით თქვენ“. როცა ამას წარმოსთქვამდა ქართული ეკლესიის საქმთმპრობელი კიროს მეორე, ადბათ თვალნი ვედა სამავალითი ზნეობის სულიერი მოძღვარნი, სანთილეოთ რომ იწყოდნენ ქართველთა გასახალღებლად.

ერთი დიდი მწერლისა არ იყოს, საკონცენტრაციო ბანაკების საღმრთოთა შემდეგ მართლაც ძნელია მტრასუსისა და სტრასენის მოძიება, აპოლენერსა და ფროსტის ლექსების კავაიკითხვა. წარღვნამდელი ატლანტიდის უმაღლესი ქართველი მედიკაციის სამუაღებით აბრუნებდნენ პარდაპირ დაკავშირებას თავიანთი დებრუთთან. მე-ოცე საუკუნეში კვლავ წინამორბედს გადააჭარბა „მონიემ სატანიზმის“ მახაბებებით. რისტომ ჩხვიას „ხანი უნდობარ“ ზედმინებით გახსნილ ტექსტით მივყავინებ, რომ ძალიან დიდი ძალისხმევა საჭირო ყველა დონეზე, რათა შექმნილურად დაიბოლოს წვეფადის თვება – სატანა და მას მიერ ინიცირებული პათოლოგიური მუტაციები. ქართული პროზა და ზელოვნება, სამწუხაროდ, ეერ გაექცა კონსენტრულ მარნუხებს და არაერთგვაროვანი პორტრეტები შემოგვთავაზა სასულიერო პირებისა. ბეგრმა ეერ გაუძლო ცდუნებას და სიცრუეაზნის მიერ დამკვიდრებული კლიშე ისაჯლა ერთეტიკურ ორეტიკრად. და ჯიერა მამატანის ზელოთ ერთ დროს „ღვთისმშობლის ნიღბუთამილა საქართველო ახლა უღვთოთა ხედილილი გამდარიყო...“

უფამო ვამმა მწეანე მუტი აუთო ახილი დროის ექიერებს, ზარატებს, ობროზინებს, რომელთაც იოტისმდეა შეტი არ დაკყოლიათ ილიას, ვასილ ბარნოვის, უიარალოს, ალექსანდრე ვახაბციასა და სხვათა პიროფთვლით კაპლით დახატული გულმართალი მღვდლებისა და უმაღლად მსახურებენენ მრევლს, ვითარცა სულწინაყდელი ურჯულინი. იი, ამგვარი ტიპაჟების განქიქება-პაროდიერების დამკვიდრებულ ტენდენციას ხარკი გადაუხადეს ჩვენმა მწერლებმა და ხელყოფიერმა და დასამასოფრებელი ხახვივც მიქმნეს. მგერამ დახანანი არას, რომ ამ გაუსაღლის პირობებში აქა-იქ უსიპორქინილი პატრონის მოძღვრების დახატვა და მათი ემსიტილოგიური პორტრეტის გამოძირნვა ნებით და უნებლიეთ გამოირჩა.

სანდრო ამბეგელი ერთგან წერს: ყოველ ქართველში არტისტი ცოცხლობსო. თავს ნებას მივცემ, მოკრძალებული ტონით დავამატო ყოველ ქართველში მართლმადიდებელიც ზის. ოღონდ საჭიროა მიავნო ამ სიმა, რომელიც რწმენას, იმედის მლოდისა ააღვრებს მეთიქვ-მორწმუნენში. აღმოაჩენს რწმენის სულ მეთერე ნიშანწყაღს და მოამბრუნებს მას სიყოცხლისაკერ.

როცა ამ ნივთს ვკითხვობ, საოცარი ფიქრები ირევიან ჩემში. ბატონ როსტომში ხან ნოფარ ნულისკიონის პანტე ჯაივას აფორიკებულ მწერას ვიჭერ, ხან მამულზე ფიქრით აწრიაღებულ გოგამ ლეონიძის ჩორებს და ლენჯუას „ხანი უნდობარს“ მოამბუღავდად ჩამომწეღ ოსტატში თითქოს ძაველ ინგოროფვის სულც ცოცხლობს. მისი სედეფად ბარის დანეტრითი და ამახე მკითხვლებით ერთად ზავერე უფროის ჩუმაღ, თავისთვის, ხმის დაუბოხებლად.

ძაღუდრეკელი მამულინი

ჩვენც გვყავდა ზედდადში საოცარი მამულინი, ცრობაში განსწავლული აკაო ქანტურია, რომელიც 1921 წლის წაისიდან მოყოლებული მთელი ოცი წელი განაგებდა მუზეუმად გარდაქმნილ დადიანების სასახლეში დაუწყებულ უნიველარ საგარეულთა განწეულობას, ფსდღუდებულ საბუნეუმო ექსპონატებს. თუ სახელმწიფოელ პიროვნებებს შორის სულიერი იდენტობის ძიების ერთგვარად დასრუბილი ტრადიციის მომამთავთ, ამ ფართო პიროფილის მეცნიერსა და მკვლევარს ნეტარსენებულ ამბობრის ხელისა შევიჯარებოდ. ამ უკანასკნელით მოწამებრითი ცხოვრება არცხა ბედმა, სიყოცხლის ხიფათში ჩადგდის ფსად ყოველად აუტანელი დენინია და შეეწინოცებს წილ, ათასი ჯურის ხეღმყოფთაგან ამ ფერად ქართული კულტურის ამ უწინმწელოვანეს კერას და მსოფლიო აღიარება მოუტანა.

როცა განსაყოფილი დაუდგამ მუზეუმში, მან დაუყოვნებლივ აახლა მოსტენებით ბარათი სამჭოთა ზელსყოფლები უზაღბეს ორგანოთა და შეუვალი არგუმენტებით დაისაბლეს საქართველოს განათლების სახალხო კომისარიატის 1924 წლის 23 ოქტომბერს მიღებული დადგინილების უმარტებულობა. ამ დროული და პრინციპული გზავნილით მან ააცდინა მშობლოერ კუთხეს კულტურული აღორძინების უწინმწელოვანესი ბერკეტის – სამეგრელის მუზეუმის გაუქმება.

თითქოს სულგანაღლებული მამულინიელის და დიდი მეცნიერის ეტეოზე თავაშიეობის სისხლ გაღასმოფა აკაო ქანტურიათ. თუ ეტეოთივე უცხოეთის განსისასყოფაში გადაფორნილიყო მწმევეკურ მოაფრობის მიერ განტანილ ფსადუდებულ ეროვნულ სიმდიდერს, ამ ქმს სულიერი ჯუფით აკაო ქანტურია ხმაღამოღებულთა იგერიებდა მუზეუმად ქმულ დადიანების სასახლეს ათასი ჯურის ამგომბრითი არეკაცებისაგან.

სიღი ამგვარი შეუვალბა მამის ნიშნავდა უარის თქმას საკუთარ სიყოცხლებზე და ოჯახის ბედის ანაბარად მიტოვებას.

ამ წლებს კომპარულ ატმოსფეროს მკაფიოდ წარმოატანეს ისტორიული ფაქტი, რაზეც თავის შესანიშნავ ნაშრომში „გამარცხული საგანძურში“ აღნიშნავს ნიჭიერი ახალგაზრდა მეცნიერი, მკვლევარი გიორგი კლანდია: „1924 წელს ზუგდიდში იმოგზაურა საბჭოთა კავშირის სახალხო კომისართა საბჭოს თავმჯდომარემ რიკოვმა. ადგილობრივ პარტიკრატებს მისთვის უთხოვიათ, აზრი გამოეთქვა მუზეუმის მნიშვნელობაზე, რიკოვს, საგამოფერო დარბაზში შესულს, დადიანების ქონების დანახვასას, უთქვამს: „კაკია ბაღშია ღაჯა პასუღ“. წარმოუდგენელიც იქნებოდა სხვათაირი ადგმა პარტიულ-კლასობრივი ინტერესებით მიყვანილი ბოლშევიკი მაღალჩინოსანისგან. შას ხომ მხოლოდ უსული, უტალიტარული დარბეზულებების მქონე ნივთების დანახვა ძალუდა საგვარეულო განსაკუთრებულ ღირებულებას ნიშნავდა.“

უკეთეს ვერდიქტს ვერც ინატრებდნენ ადგილობრივი სტელმუბლანა ბოროკრატები.

ძრისტა პირად მტრად მინჩდა

თანამედროეობას, საქადაკო ტრენში რომ ვიხმართ, ციატრის რეჟიმი უწვევს ცხოვრება. ღრის ჩვეულებრივ, მანაღურ მონაკვეთებს ისე უტყობად ჩაენაცვლებდა ხოლმე „საზღვრითი სიტუაციები“, გულითადი სება-ბაისისთვის გამოზოგილი სათვით ფუფუნებამ მოვაცქენება. ამიტომაც სევდანარევი ღმილს იწვევს ურთიერთობის წერილობითი ფორმა, ცნობილი ეპისტოლური ფორმის სახელით. ფუფურ სატყუბუნო კავშირთან შედარებით, ამ მშვენიერ ტრადიციას ის უპირატესობა ჰქონდა, რომ იქნებდა ისტორიული ნყაროს ფუნქციას და ერთგვარად აცოცხლებდა ეპოქის უღლს.

რამდენი რამ დააკლებებოდა ყოველი ჩვენგანის შემეცნებით-ესთეტიკურ თვალსაწიერს, რომ არ არსებობდეს გენიალური ჩარლი ჩაბლინის ქალიშვილისადმი მიწერილი ბარათები, გალაკტიონისა და თლია ოქუჯავას მიმწერია, წერილების ციკლი ბორის პაბტრაძისა ქართველ თანამოქალაქეებთან, ცნობილი რუსი დიპლომატის, ანდრეი სინიაევის ციხიდან გამოგზავნილი ას ოცდაშვიდი წერილი შეუღლისადმი.

ხომ გამოგვჩველი მხატვრული თხზულება დისტოვესკის „წერილები მკვდარი საზღიდან“, ეს ის შემთხვევაა, როცა ეპისტოლური სტაბის მოთხრობა პროზაული შედევრის სიმაღლეს აღწევს.

იქნებ ერწმუნა სამშობლოს დიდი მწერლის ნინასწარმეტყველება, რომ სტაეროგინების და ვერხოვესკების ტერნადარბობი ნაშთიერები კატასტროფას მოუშაადებ-

დნენ რუს ხალხს. სიკვდილამ არ დააცალა აზროვნების გოლიას ერთბედავ მოსმინა ოქტომბრის რევოლუციის ბელადისთვის, თორემ ხომ დაუტოვებდა შთაბრძნობის პლანეტარული დემავოგის სულიერ პირტრატს: „ერიდეთ ამ ადრ გამელოტებულ ღვთის მტრეგან მიხანთრობას. იგი პირად მტრად გამოაცხადებს ქრისტეს და თავის ცოფმორეულ თანამებრძოლებს ხატებს დაახერტინება“.

ეს სიტყვები ვარლამ შალაშოვის „ახალი ნივნიდანაა“, რომლის კითხვისას თბები ვალეზე დაგიდგება (თუმცა გაცვეთილ თქმად მუქენება ეს იდიომა. უარესიც შეიძლება დაგემაართოს: გული გაგისკდეს, ან ტვირნი ჩაგუცვას სისხლი... უნდა აღინიშნოს გამოცემლობა „ანტილექტის“ დამსახურება, რომელმაც სთხოველებს

შიაწიდა ვარლამ შალაშოვის ნოველების კრებული სამხავი ალექსანდრე დოლომეილისა“, ბრწყინვალედი თარგმნილი თაზა ნატროშვილის მიერ. ეს ის შემთხვევაა, როცა მწერლის ჯოჯობიერი შთაბეჭდილებები იქცევა დიდ ლიტერატურად).

ისტორიას უნდა ახსოვდეს, თუ როგორ ახლიდნენ ჩეკის პირსისხლიანი ჯალათები ტვირის ნინჩხაბუცაველი პატიმრებს, სამატაკოდ გამოაბედნულ ოქმებში კი ჩადებოდა წარწერა: „საშობაზე უარს აცხადებდა, სიმულაციას მიმართავდა“. შიშვლისა და ფინისსაგან არაქცეცად ციკლებში სავანგელომ იმტარუნდნენ ხელ-ფეხს, რომ კოლიმას, ვორკუტას, მავადასის ქვასა და ოქროს სამტყუბობას ჯოჯობიეთისთვის როგორმე დაედნითათა.

დაჯერებაც კი გზარავს: სანამდე უნდა მისულყო კაცის სინაჩე და ყოფის ახლურდულობის ვარცხად, რომ ეთქვა: „ქრე შრომაზე მალალი აზრისაა, ყველა ცრუობს. შას დაეარქმევი მხოლოდ წვეცლას ადამიანთა მოდგმისთვის“.

შეითხველი ოღლად მიხვდება, რა სახის შრომაზეცაა საუბარი.

სანაცვლოდ გაუსაძლისი ტანჯვისა

ცნობილ უკრაინელ მწერალს კანიგის ნიგნში „შეოცვ საუკუნის სატანისში“, მოჰყავს საბჭოური „შუკას“ მიერ ჩადენილი საზიზღრობები, რომელთა ანალოგის დაქებნა შესაბუქუნებებს ინვეზიციის კატალოგიც კი ჭირს ეს იყო რეგისი, რომელმაც კარგი ადამიანების ბედი ბრმას ფანატრებით შეგრობილ არაკაცებს ანდო. ამ უკანასკნელთათვის კი ღირსიას სთხოვედი ფუფი ფასეულობა გახლდათ, როგორც ყრუთათვის – ქართული საკალბეობა.

გასული საუკუნის ოცინ წლებზე მომავალ თაობას რეალურ და პიროთუნელ წარმოდგენას შეუქმნის ოთარ

ჩემთვის დიდი რომანი „პორიაცი“ სადავ შუბარძენებელ ფსიქოლოგიური სამართლით არის აღწერილი, თუ როგორ ელტყდნენ ნარწინებულ გვირის წარმომადგენლებს. ეს ამას სწავლივინ არა უცხოტომელები, არამედ ადგილობრივი კანობლები.

ჩემს თარიბს ეს შეუდა სიჭარბეგემი, რომ ბუნებრივად და აზუნივის საბჭოური ანალოგების, სალოკების, კოლმას და ვორკუტას ოტრის სამტებულობის არსებობა ვერ წარმოგვეფანა. ბოლშევიკური კანობლობის არაერთი მხებრძოლს ხომ ქართული სახელი ჰქონდა. გენერალურ ვეგენი მიქელიძეს ფანტატიკური მუსიკალური სმება „ანტისაბჭოთა საქმიანობა“ ჩაუთვალეს და ცხელი შანთით ყური გაუღიბიტეს. არაფერია ვაშობს ქართული კულტურის ისეთ კორიფებზე, როგორებიც მიხეილ ჯავახიშვილი, სანდრო ამბიქელი, პიოლ იაშვილი, ტიციან ტაბაძე იყვნენ.

ერთ-ერთი ტროცკისტის უმშენიერესი შეუდედ იქამდე ანამს, – ნერს კანიკიტი, – სახამ სობარდელის რესურსებისგან გამარცხულ ჯალათებს თავივსნის ასეთ ვარიანტს შესთავაზებდა: „პატონებო, საჩივრად ამ გაუსაძაღლისა ტანჯვისა, გათშობით სხეულს. ესარგებლეთ მისი სიღამახით“.

ეს ენობელი ამსოლტურნი ნდობით განგანგობს მერამბ მამარდაშვილის ცნობილ ფრაზიასაგან: „ბერძენსკი და მისი სატრამპები სინათლით ეცხებდნენ შვედს. მათი სისასტყეო ადამიანური მოდგმის პათოლოგიური მუტაციის ის საბეობა, რომლის პრევედენტს ისტორიამ არ იცის“.

ზემოთ მოყვანილი პასაჟების კითხვისას გამაოგნებელი ლიტერატურული პარაფრაზი მავრდება ოთარ ტლანძის დიდებული რომანიდან „ყოველივე მისი მისიონერობა“. ბუნებრივად ამ შემთხვევით შემთხვევებულ ანტეა მაკაბელს წრეგადასული თავიედობით უწამინძღვება აგზორცი იავორა:

„ანტას ერთი ნუთითაც არ დაუჯარავს გონება. უფრო მეტიც, ერთადერთი ადგილი, სადაც თავის მეფარება შეძლო, გონება აღმოჩნდა. როგორც კი კაცმა ნარზე გადაანება, იმავე ნამს უარი თქვა საკუთარ სხეულზე და განება მუხიხინა, როგორც იბინაობის ფაში ციხე-კომკებში შეხიხინება ხოლმე მოსახლეობა, რათა უწევი სინანულით და უწევი სიძულვილით უთავილთალოს იტი-ბანი, როგორ არბეეს მტერი უპატრონიად დადებულ ქაყანას“.

ეს საუკუნე, ათგზის უფსკერი, სიცოცხლის დღას კვლავ წყვილიდში ხვევს.

ტიპოლოგიურად ამ განწყობილებას გალატკიონიანს მიყვარათ.

მოტხ ერთადერთი და უსაბეტაკესი გარნობა, უსაბნოესი ოღია ოკუფაციას საყვარული ფეხტევე გაუთელეს. და აღმობდა გამარბებულ, უსომოდ შევეარებულ შეუდედს:

ტრალეებს იგი ვით თვალთ ჰორის, ეს საუკუნე – მესტოტოფელი.

„მთილის ნაწარად ყოფნა ჰიკის“

„საბჭოთა სატრეველოში“ აბსურდი თავის თავს ავლენდა აზროვნების სტილში, სიარულის მანერაში, მზერაში, ხელების მოძრაობაში, მშენიერი სქესისაგან დამოკიდებულებაში და ა.შ. იყო გათულებული ტრამატი, ათას ახალგაზრდაში დიპლომათია რაოდენობით, ყოველი პეტტარიდან რეკორდული ჩაის თუ სიმინდის მარცვლის მიღებით. სტატისტიკა იმ როსკომბ დემსტავება, რომელიც თვალისმოქმედი კოსმეტკით და ხელთაგნადავ განახლებული ხით ცდალობს შეღასული ქალწორი ღირსების შენიღბვას.

ზევრევი მინატრია, ნეტა შეიძლება იხეთი სახანულშიმქმედი აპარატის განოკრება, რომლითაც შესაძლებელი გახდებოდა ხედავებულთა რაოდენობის დაანგარიშება. არაჟა, ეს ჯადოსნური ხელსაწყო შიშინდლოვანად მარბკოლებდა ადამიანებს სულიერი გადაავარტობისაგან.

ემოქის ტრეპკული ქაბაქიზების შედეგად ურამ დაკარგა თავისი საუკეთესო ნაწილი – ელიტა, როგორც სულიერი პეტტორია, და შემორჩა ღირებულებრივი ორიენტაციით ატრილი სოციალური ფენა.

ჩემს აზრანდევ რეალებს რომ გაკვირებო, კოდე ერთხელ ვინმეხდები რომატიქის დამაღონებელი სიტყვაებს ტყუამარტებამა „ქართვლს უტყის დიალის, მთელის წერდავ ყოფნა. ეს მისი ავადმყოფობაა. ნაწილი მიუღობს არ შეუძლია. ამიტომ ერთმინეთს ქაბენ და ავადანია შერი, კინკლაობა, სულის პროვიწყიალობა“.

გაგანობის ნაწარად ქვეყნი ნაწარ

დღეს ვფელს პირზე იყრია ადამიანის უფლებები. თითქმის შეუძლებელი ხდება დადგენა, თუ როგორია ბალანსია მისით წარმარა „მოკუტნაღვთა“ და კვეის მომხმარებელთა შორის. არაჟა, ამ ცხების თითინებური ინტერპრეტაციების ნიაღვარში ანარტებს ნაღმი ამაღელი.

მიზოლედ მტყრის თუ გაახარებს პოლიტიკური პეტტორების რვეწრული კულტურის დონეზე. ზოგიერთი „ოქროპირის“ სადებტო ლექსია და აგრესიული პაბიტობის იმდენად შორს დგას კულტურული ომონირების აღიარებულ სტანდარტებისგან, რომ იძულებული ხარ, ტექნიკური ნეტის მომსახელი დერესანტები დროულად მოამარავო.

ამას ნინათ, ერთ-ერთი გამომხდელი ისე გაერთო გესლის ნინოელი, რომ ოთინენტს პოპულარული ზიბილური ცხოველის საბელოც კი უნოდა. ადამიანებს ავირგდებათ, რომ საკუთარი სურვილების და შეხედულებათა კატეგორიული ტრით სხვაზე მოხვევა არატრისტიკალი საქცილდა. ჩვენ ხომ ის ვართ, რომელმაც საუკუნეების ქარტბელობით ღირსეულად გამოიარა სამგაფილო ტოლერანტობით.

არ არის აუცილებელი დედ შეცნირთა ფსიქონალიტიკური მტუდენობა ქვეა, რომ პიროვნების ქვეყის მოტივადია ამოიფინა. საკუთარ შესაძლებლობებზე გახედავებული წარმოდგენა, პირადი „სეს“ განმეგრების რეჟიმში ყოფნა, როგორც ნენი, ინდივიდუალური ფსიქონით, წარ-

ცისიზმით ბოლოვდება. უარეს შემთხვევაში – მარათიის უბნშიცსი ფორმით.

ეს ის სენია, რაც ეივას სულს უშმახმედა. რაც დღესაც ქართველთა შორის ზღუდვად ჩამდგარა და ერთმანეთის შეყვარების აღარ გვატყალს.

ამას წინათ ერთ ნაცნობს, ვისაც წლების მანძილზე არ ვესალმებოდი, პირისპირ შევეფეთე. მგონა თვალს ამბარდებდა, მაგრამ, ჩემმა გასაკვირად, ხელი გამომიწოდა და დიდიხით მითხრა: „სარცხელია, ასე უბრაფ რომ ვართო“, და თვალზე ცრემლმომდგარნი გადავფევიეთ ერთმანეთს.

ჩვენი შერიგება პურმაროლით აღვნიშნეთ. ვგრუნდებოდი მინ და მიხაროდა, რომ ძველი წენმა ასე დღემოკლე აღმოჩნდა და სიძულელით, როგორც ფსიქოლოგები იტყვიან, „ფეისონებულ განწყობაში“ კი არ გადაზრდილა, არამედ თვალმა და ხელს მუა შემოიწმინტა ბაბუნგერასავით.

და უნაზისი, ვით მოგონება

ღვთისგან მოიჩქებულ უნართა შორის მესხიერება აღბათ სხვაზე უფრო აღმტებული სიკეთეა. ღანდივით თან მდევს ჩემი ბავშვობა. გულისფანცქალით ველოვებოდი სახაფუთელი არდადეგებს, რათა სასკოლო ცხოვრების დამქანცელი მარათონს მშელი თვით გავტელოდი და სოფლის სანახებში მებეტებოდა თანატოლებთან ერთად. მოულოდნელად მოგვადგებოდა ქიშკართან პეტრე მბიძა, სანამ მე ვეღვრებოდი ჩაიხუტებოდა, მის ზღისფერ ლაქში მურკუნტს ვფერებოდი. ცოტა ხნით მზღს გაზლიდენ ცეხნი და მხედარი, სულს მითითქმადენ და... შიდა. თხაროკით გავეპურებოდიო ვიხაროკისკენ. გავივლიდი იდოკით, გრავილიშის, ვუღიშკარის ნაცნობ ღობე-ყორეებს, დღე-ნეურტვილებს და მივადგებოდი „ვაბახილეს“, საიდანად ხელისგულივით გადავტეშებოდა სოფელი.

ხომ მიწეხიერია ათასი სახის საორტული დარბაზები, ფიტნეს-კლუბები, ღია სათამაშო მოედნები, კორტები და კარსულები, დაფინყარი სიხარულს რომ ანებებენ მოხარდს, მაგრამ ამ ქალაქელი ბავშვების ხეფერი შიანს მანაილებს, რომლებიც მოკლებული არიან ბუნების პირველყოფილ ნიათს. თუ მდინარის ფირუხსეგრე ქაღვლებში არ გინებოდა, ხეებით გადაჭრდილულ ფშანებში თეცხი არ გაფიქრა, წუღისპირა ქაღვლებში ფებურთის თამაშისას არ გადავიტყავებოდა მუხლთაველებში, გამოდის, უკვალოდ ჩაუვლია ბავშვობის რომანტიკას.

ჭანისწყალი. სარკინოსი ფლტებში მიკურული „ღვეტობა“, თხმელნარში თახისივით ჩამჭურდობოებული ველოობი. აქ კვირაობით იმართებოდა „ჯგარაღა“. სიერზე იქ-ეყოდა კარნავალი, სადაც ზღაბრული თამაშობების ახარტის ხელში ვჭირა ჯადოსნური კეეუნები და მითული კეირის ნავაფარ ადამიანებს ყოფს უხალისებდა.

სივრცისა და დროის რა ტრავკული თანხედრის მონწილე გავხდით უკანასკნელ წლებში. ეინ ნარმოიდენდა, რომ სამეგრელოს ეს ფლახსეს სოფელი მძიათა და-პირისპირების არენად, მეროე წინამურად გვექცეოდა-აქედან სულ რაღაც სამიოდე კილომეტრის დაშორებით,

კარლო ლურწკიასი ოჯახში ჩასადგებოდა თავისი გოლგოთა და ჯვარი საქართველოს პირველ პრეზიდენტს ზეიფა გამსახურდიას. არ მმარტვ ბავდრისი სახუთორმ წინასწარმეტყველური ნათქვამი: „მე აღბათ სამეგრელოში ჩავბარდები სიკვდილს“.

ან რა სიორკო სიზუსტით მიანიშნებს დროსა და ამგვარი ტრაგიკული მოვლენის თანხედნაზე თლ დელოოხს „ფატესის ტრავტისმა და დროის კონტაქტის შორის იდენტობის ძიება ფუჭი ძალისხმევაა. ადამიანის „წარმო-სახვითი უფლებები“ ის კაბიტალია, რაც ყოველთვის ტოვებს სუბიეტტური ინტერპრეტაციის შესაძლებლობას და ამით შურისგების ცეცხლს მნიშვნელოვან ანელებს“.

მრავალსაუკუნოვანი ცივილიზაციის ქვეყანას, ღმბანისის გათხრებით აღმოჩენილი ფსადაუაშები განძის მტლო-ბელ ხაზებს მძიათ სისხლის ჩამოხანგე მშლოფ საყოველ-თოი სინანულით და ეროვნული თანხმობისკენ თავდაჯერებული სვლით გემართებს.

როგორც აღმქონილოტეორი დრო, როგორც უტკბო-ლესი ხანა, ამ წინსვლაში ჩემი ბავშვობაც იღებს მონაწი-ლეობას. ეს ჩემი საკუთარი, ეირტყალური დროა, ჩემი მირად თანამდევ კეთილი მუხტი, ჩემი მფარველი ანგე-ლოზი.

სიკვდილის ანატომია

ჩვენი დროის თვალსაწიწო პოეტის იოსებ ბროდსკი ერთგან წერს: „როდესაც ცდლობ სიციცხლის საზრისის ნეფობას, ემგაგებნა უსაკო ბალღს, რომელიც ესწრაფვას პურთის დაჭერას. ბურთი შატარას წარამარს ხელი-დან უსხტება“. ჩემი აზრით, პოეტმა ამ მეტაფორაში ნია-დაგს ატღის ეთაყური წორმების კანონიზების გზადღე-ბულ პრინციპს და სიციცხლის საზრისის ძიებას აიფიქებს ადამიანური ღირებულების მარადქმნადობის პროცესს თან. ამ ლოგატიო, ცნობიერება დამოუკიდებელი სუბ-სტანციია და ძალუძს როგორც რეგულირება, ისე იგნორირება საკუთარი სიცოცხლისა. და ამას ამბობს კაც, რომელსაც არასოდეს მოუნდებოდა, თავი ჩაეთვალა ორ-თოდოქს მორწმუნედ და ესაგს თავისი გენიალური ლექ-სები არცთუ იმითადად დაუტეირთავს საკმაოდ სექტე-ტური გამართოქმებები.

ადამიანს მედნიერს ცალკე აღებული არც სიმფიდრე ხდის, არც თანამდებობა და არც განათლება. მოაჯარია, საკუთარ არსებობას თვითონვე მიანიჭო ღირებულება, საზრსი. ეს კი მარტელოს გზაა, რომელიც მსხვერპლი-სუნარიათობაზე ვაღის. ამ შინაგანმა მზაობამ უკანანა-ტეტიომე თაყაიმუხელი სასწავარტეო გადაეჭრინა ერო-ვნული განძი; ამ ძალამ უბიძგა იოსებ ჟორდანიას მუღა-მთა, წყნარი ოკეანის თავზე მართედაკარგულ თვით-მფრინავში, თავისი მამულები რგოლი უბოლეთო გოგონა-სათვის დავითო...

სანამ ჩვენი ვართ, სიკვდილი არ არის, როცა სიკვდილი დგება, ჩვენი აღარ ვართ – წერს ლეურტვიუსი. არ არის აუცილებელი, სიკვდილს ვეძას მუცალეითი შეხვედ, მაგრამ ამ ქვეყნიდან ღირსტყლად ნახელაზე რიგით მოკ-ვედავსაც არ ანუნენდა ფიქრი.

ვახილ შუჭუჭინი

უთითო

ვევლა ერთხმად ამბობდა, სეროვკა ბეზმენოვს ანზელი ცოლი შეეცხო. ანზელი, ენინი და სულელი. ამას ვევლა ხედავდა და ხედეობდა, ვერ ხედავდა და ვერ ხედეობდა მხოლოდ სეროვკა. იგი ვევლას ბრაზობდა და გულში უჯვარდა, რაოვარ ვერ ანზენედეხენ, რა თავისთავად იყო მისი ცოლი, რა ნაკითხი, რა... ენმაკმა იცის მკვათი თავი ენის ღებანას რომ დაინევენ ვედარადინ გააკრებთ. არ იციან, რა მახვილგონიერი და ცხვრულძეა მისი ცოლი. შერე შერეოვარ დადის ეს ხომ რინინია, ენმაკმა ნადალბა, ეს სწრაფება წინ; მისი ვოველი ძარღვი თრთის და თამაშობს ამ ღრის. სეროვკას განსაკუთრებით უყვარდა ცოლის სიარული: უფერებდა და აღტაცებისაგან შერეუდებოდა. შინ ყოფინას ვანცყოფრებთ უცქერდა მის სხეულს, სიამოვნებისაგან კანკალებდა და მღელვარებობსაგან ოფლთ იცეპარებოდა.

— რა ვინდა? — ვკითხებოდა კლარა. — მისი... ცულეწრად უყოფდა ენის და ითამაშებოდა დიდიდა თითების განზრახ, რომ ერთხელ კოვედ დასაქვებოდა სიარულისას. სეროვკა შერეულ უკან გამოუდგებოდა.

— არადა, სოფელში ვებოლებდნენ, რომ მისი ცოლი... ო, სოფელი, სოფელი სეროვკა დემრის მადლობდა, რომ ხელში ჩაუვარდა ბედის ეს ძვირფასი სახეურა. ხანდახან ენინოდა კოვეტ: სამართლიანად დაეცა თუ არა თავის ასეთ ბედინოვება? ხომ არ იყო ამ რაღაც გაუბედრობა? უცხად რომ რაიმე გამოირკვეს და უბნობს. აეი, ვაუმადლარო, შენ რაო? დახე, ჩაველი ხელი!

სეროვკამ კლარა პირველად საადამიანოვანი დინება [კლარას ის-ის იყო შეეფიდა და ენყო მუშობა], დაინიხა და ამნასვე აღეღდა. ეს უკვე მუშევე განიცადა ქაღში ახალ და ახალ სიტურადეთა აღმოჩენის სიხარული. პირველად მხოლოდ სათვალე და წინ გამოზბევილი კონია ცხვირი აღიქვა, და კოვეტ — ჭერა ვარცხნილობა, თეთრი ხალათი ავეთ-ივით უფრთალებდა. ქაღმა დაეჩვენებინა სწრაფად გაიარა, რაღმა მდგარ თამაქანდრულ ხალხს ესროლია: აუხვ მუშევიზება, შერეოველო, და კანინებში მინამადა. სეროვკა ისე აირია, გული ატყავდა. მუშევე ქალი მის მოაღტურე თბილი თიხებით შეეხო და ჰკითხა: ბოში არ მტკივია? ქალის სუნამომ სეროვკას თავბრუს დახეობა და კითხვებზე მხოლოდ თავი გაქანია, არა მტკივია. თან ისეთმა შიმში შემოხვ, განაგრეს მუშეინდა.

— რა მოგიკვიდათ? — ჰკითხა კლარამ.

დაბნულმა სეროვკამ ისევ გააქანია თავი, არა მტკივია. კლარამ პირდაპირ მის ყურთან გაიციინა... სეროვკამ სადღევ მოგანბ, ჭიხს ზემოთ, წვა იგრძინა... იგი შეიჭმუნებოდა და... ატორდა. მართლა ატორდა! ვერ გაიგო, რა მოხდებოდა, ვერც ის შეძლო, თავი შეეკავებინა. შეიჭმუნებოდა, თავი დახარა და კბილები დაახრქობდა. ცრემლები მტკივან ხელზე და ქალს თეთრი ხალათზე დაეჩვენებოდა. კლარა შეშინდა: გტკივიაო?

— მომევი ერთი... — ძლივს ამოთქვა სეროვკამ.

— შენი საქმე ქენი — იგი სველი პირისხებით დაეცონებოდა ამ ძვირფას თითებს და ვერც ვერაფერ მოავლევდა მათგან, მაგრამ შიმში შებორკა, თან სორცხვითმა, რომ ატორდა.

— გტკივათ? — ისევ ჰკითხა კლარამ.

— ოღონდ... იციო, რა... ისე წუ წარმოვახაზეთ, რომ ჩვენ ვევლა ამ ზეზებს ვითვლით — თქვა სეროვკამ გულმოსულად. — ჩვენ, ბოლოს და ბოლოს, ვევლა ერთი სახელმწიფოში ვცხოვრობთ.

— რაო, რაო?

და ასე შემდეგ, და ასე შემდეგ. თურამტვი დღის შემდეგ ისინი შევლდნენ. კლარამ დაარქვა სერი. მოფერებოთ. ამბობნდა, რომ უკვე განთხოვარი ყოფილა, მაგრამ ქმარი შეხედვრია „რადღე ჩვეარი“, და მალე გაყრილან. სეროვკა მარტოოდენ იმის ვაბო, რომ კლარას პირველი ქმარი „ჩვეარი“ ყოფილა, ანაყად მკვრადამოვებებულ დადიოდა და საკუთარ თავში არაბედობებრივ ძალას გრძობდა.

და ამ ღრის, როდესაც არც კი იცოდა, როგორ ვებუნება ბედინობისაგან, ხელში ამბობდა, მისი ცოლი უბოკო და ამნამადა. სეროვკას სხეულად ვევლა მითვინა. მათ ხომ არ იცოდნენ, რაოვარი... ო, რა ხალხია შერეოვანი, ენმაკმა ნაილის. რა არის, ნუთუ არ შეუძლიათ ადამიანებს მწიფადე ბატონონ, როცა ენმაკმა გაუშართილებს!

— ცხოველთა სამყაროდან მიაცე აიღეთ მკვალით, — ურჩია სეროვკამ ერთ-ერთ ასეთ ქვეყანას, — ისინი ხომ სულაც არ განიცდიან, როდესაც, მკვალითად, რომელმაც ძალეს ნივთებზე და ცოცრევი გამოუსათო. დიხს, სულაც არა ბრაზობენ. თქვერ რატომ სეროვკობთ?

— ცოდა ხარ და იმტკობ.

— თქვენ თქვენს ბოზ მამიფას მოუარეო... გაიკვივ?

სეროვკა ბრაზობდა, იცოდა, რომ ვერაფერს ვახდებოდა და ეს კიდეც უფრო ავლესებდა.

— წუ აქვეც ურთადებებს მაც ვედეებს, — უთხრა კლარამ, — ჩვენ ხომ კარგად ვგრძობთ თავს და მორჩა. ხალხს ვინ აუკრავს პირს.

სეროვკა ახლოსვლებს ნაეზობა, რადგან ისინი აღტაცებულნი არ იყენენ კლარაო, ნაეზობა მტკობრებისაც... სნა სრულიად მოატკო, სარეციბი მანქანა იყიდა და მამათობით თეთრულეს რეცხავდა აბანოს წინა ოთახში, ვინემ ღაზანდარას რომ არ დაეჩნებოდა. სეროვკას დედეს ვერ მოცხარებდა, კარგი იყო ეს თუ ცუდი. ერთი მხრივ, თითქოს არ შეეფერებოდა მამაკაცს ქალის საქმის კეთება, შერეოვ მხრივ... ენმაკმა იცის!

— ხომ ვედათ, ადარ სეპანს! — უთხრა კლარამ დედაბოთილს. — მეტი რაღა ვინდათ? საქმეს აკეთებს.

— შენც შეყოფედ ცოტა. მიდა და თვითონ ვარცხვ, მთელი კერის ნამუშევარია, დასევენება უნდა.

- მე რა, არ ვმუშაობ?

- მუშაობ, მაგრამ... შენი მუშაობა მამაკაცის მუშაობას შეედრება? ანა, ერთი ყოველდღე იმუშავე მაგასავით (სურათზე ტრანსპორტი იყო), რა ხელუბნ გაგიძლებს! ლონერი მანძი იყოს!

- მე თვითონ ვიცი, როგორ ვივსოვო ქმართან, - უპასუხა კლარამ, - თქვენ ვინდით, რომ სვამდევს?

- ვინა თქვა, რომ მინდა!

- მამ მორჩა, კარგს უკეთებ ამ ხალხს და კიდევ უკმაყოფილოები არიან!

- მეცოდება კაცო, შეილა ჩემს...

- მაშინ არ გვეყოფებით, ღობის ძირას რომ გამტყვერლები ვრინ? გვეყოფებით, ხომ? მამ მორჩა. ამის შესახებ მეტი ლამაზაო არა საჭირო. გახსავება?

- დეურთო დიდებულო!... - გამოდა დედა - სიტყვას არ გათქმევინებს. დააბეჩავა კაცი და სიტყვაც ვეღარ შე-მაკადრებია.

- კარგი, ექტევი, ნაიადეს მეგობრებში და ღალოს განყოფით?

- რას ჩააღვიდე ამ სმას! - გაბრაზდა დედა. - შენამდეც არ სვამდა მაინცდამაინც. რას გააფუკიდა ამ სმას? გაათა, სმა, სმა!

- კარგი, ვუტყვი, რომ თქვენ არ გსურთ რეცხოს, - განაცხადა კლარამ. ნამოინა კიდევ და სამედიცინო ნივთი განაზე გადადო.

დედა შეშინდა.

- კარგი, პო, ექტევი, ვუტყვი". იმნამსვე საჩივრულად გარბინა.

- კარგი, რას მოვაჯობო? - კლარა თავისი მკაცრი სათვალთ პირდაპირ მიარდა დედამთლეს. - სახელდობრ.

- არაფერსაც არ ვთავაზობ. მაგრამ ვხედავ, საყვარელო, რომ დიდხანს არ აბიჯებ მასთან ცხოვრებას, აი, რა, რომ აბიჯებდე, მოუფრთხილებოდი კიდევ. შენ კი იმასავით... რა ქვა... ექსპლოატატორივით ექტევი. ქანკი გაანცეცტინე კაცს. ნუთუ შენთვის ძნელია, წყალი მაინც რომ მოზიხოდი! ისედაც მთელი დღე დანეყვტილი აქვს მკლავები. მზეა მან და ისევ ისე. როდეს უნდა დაისვენოს საწყალმა?

- გამიშვითო მე ვიფიქრობ ჩემს ქმარზე. თვითონ ვიცი, როდის შევიტოვო. თქვენსავით კი არ ვარ... მოეშვებთ ნებაზე კაცებს და მერე აღარ იცით, რა იღონია.

- დეურთო, დეურთო, - ესლა თქვა დედამ. - ვაი დედას! რამნარი ცოლები ნამოეიდენს! აი-აი-აი!

სეროგას რომ სცოდნოდა ეს საუბრები! კლარას ვოფინდა ქტვა, არაფერი ვიქტა ქმრისათვის.

სეროგასათვის ეს ნამდული საომრება იყო წყლის მოხიზვა და თორეულის რეცხვა. შინ შერბუნდა, ცოლს ცხინიზე აკოცებდა, ერთხელ კიდევ გაოფდებოდა გულში მისი ძლიერი და ნარნარი ბარძაყებით. ხანდახან თორთ ხალათის ჩაცმას სთხოვდა.

- კა-არე, რა! - საყვარლად ფინინობდა კლარა, - რა უცნაურობები გქონს!

- გახოვ, გახოვ, - არ ეშვებოდა სეროგა. - მე ხომ მამშინ ხალათში დავინახე პირველად. ჩაიცვა, რა, შეგხედო ერთი. ისევ მიღტინებს აქ რადაც. - და გულს ქევიმთ

იდებდა ზელს. - გახოვ, კლარნეტოკ! - კლარნეტოკა ეხსხდა. ანდა - კლარნეტს, როცა ხმამაღლა დაძახებდა იყო საჭირო.

კლარა ხალათს გადაიცვამდა და ანცობას იწყებდნენ.

- სად გტკივა? - ეკითხებოდა კლარა.

- აქ, - აჩვენებდა გულზე სეროგა.

- დიდი ხანი?

- უკუდა... სამოცდაათზეუმეტე დღეა.

- ნება მოშვითო. - კლარა სეროგას ყურს ადებდა მეკრდზე. სეროგა მისი შეღებული თმის სურნელით თურბობდა... და ზელახლა უზრუნოდა თავი მღელვარებისა და სიხარულისაგან. იგი გულში იკრავდა „ეკიშა“ და ზაგუნებით ეძებდა მის საყვარელ ცხვირს. რატომღაც ცხვირზე უყვარდა კოცნა.

- ანა, როგორ შეიძლება! - ენინაღამევეებოდა კლარა, - ექმს! - მას ალბათ რამდენიმე მოსწყინდა ქმრის მუდამ ერთნარი ადერსი.

- დეურთო, რისთვის გამხადე გეტყე ასეთი ბედნიერების ღირსი! - ფიქრობდა სეროგა და ისევ ეზოში გამოდიოდა სარტყ მანქანასთან. - შეიძლება ვერც კი ავიტანო. ტკივილად შეიშალები ნამდვილად. ამ მთლად დავოსდები!

შემლოც არ შემლოცა. სხვა რამ მოხდა, გაუთვალისწინებელი.

არდადეგებზე სეროგას ზიამივილი სლავა ჩამოვიდა. სლავა დედ ქალაქში სწავლებდა, უმაღლეს ტექნიკურ სასწავლებელში. ნათესავები მისით ამიყობდნენ და, როდესაც არდადეგებზე მოდიოდა, ძია ნიკოლაი, სლავას მამა, წველებთან ახყობდა. ასე იყო ორჯერ, ახლა სლავა მუდამე უკრუნზე გადასულიყო. ისევ შუიკრბანენ. სეროგა და კლარაც მიიწვიეს.

თავიდან ყველაფერი კარგად აჩენყო. კლარას ფაშადამა სახელოვანი ისამისიფერი კანა ეცეც, ველზე მედალონა, ოქრის ძენკვიანი საათი ეკიდა, თმა სპილენძისფრად უღვავდა, სათვალე უზრწყხანავდა... როგორ უფავრდა სეროგას ამ სათვალის გამო! ხანდახან ხალხს გადახედებდა, მერე - ცოლს, და ისევ სიხარულით უტოკიდა გული: მის ცოლი ყველასაგან გამორჩეოდა აქ: იჯდა ამიყი, ქვანი, ზრდილი, - ძალიან, ძალიან განსხვავებული. სეროგას ესმოებოდა, რომ სლავაკაც გამოარჩია იგი სხვებისაგან, და ზაგადებე საუბარც გაუბა შორიდაც. ჯერ ისე უზრლოდ ლამაზაკრბდნენ, რაზეც მოუხედებოდათ, შემდეგ კი ისეთი სანტრესო საუბარი გააჩაღეს, მაგინდა ყველამ მით დაუგლო ვერი.

- კარგი, კარგი, - თქვა სლავკამ, იგრძნო, რომ ღველა უსწებდა, - ჩვენ ტექნიკატები ვართ, ასე ვთქვათ, მშრალი ხალხი, ჩვენზე ასე ამბობენ და წერენ... მე კი დავახუტებინა მშრალი კი არა, კონკრეტული. ერთიდან ყველაზე მაღლა ჩვენთვის ბატონი ფაქტი დგას.

- პო, მაგრამ ფაქტს იქით ზოგჯერ არანაკლებ კონკრეტული ცოცხალი ადამიანი დგას, - შევიტყვებდა კლარა, რომელმაც ასევე იგრძნო, ყველა ჩვენ გვისმენსო.

- ენ დაობს! - თავმეკავებდნენ, ღობლით სტყორცნა ტექნიკატმა სლავკამ. - მაგრამ სულ თუ იმანე ეიფიტრებთ, ფაქტს უკან ცოცხალი ადამიანები ადამანო, და სულ ამაზე გაეკავებთ აქვენატს, მაშინ მეუნიერება და

ტექნიკა ერთ იდგურზე დაიწვეს ტექნიკს. მკვდარ ნერ-
ტილს ვერ გაეცვალაღებო!

კლარამ, რომელიც მინით, სპილენძითა და ოქროთი
იყო გაბრწყინებული, ამანვე ასე უპასუხა:

- გამოდის, რომ მედღეინამ ძირითადად უკან უნდა
გდმოთ და თქვენი გვაშუბი კრიფოს? - ეს მან მკვეთრად
ნარმოთქვა. მაგდაც ურთიანად გაიტრუნა.

სლავკა ნამბერად დაიბნა, მაგრამ თავს მოერიდა და ნა-
მოძახა:

- თუ გნებავთ, კი! მაგრამ
ამ საფასურით კაცობრიობა
ბერების ყოველგვარ სიმდიდ-
რეს დაუღუღლებია.

- მაგრამ ეს ხომ პარლა-
ტანობაა, - სავრთო სიწუშუმ
ხმადაბლა, რაღაც განსაკუთ-
რებული ხანჯანებით თქვა
კლარამ.

სლავკას გაეცინება უნდო-
და, მაგრამ ყალბად გამოუღო-
და, ეს თვითონვე იგრძნო და
აწერავდა.

- რატომია პარლატანო-
ბა? რამდენადაც მე ვიცი, პარ-
ლატანობა მედიკონის-
თვისაა დამახასიათებელი.
მხოლოდ მედიკონითვის.

- თვისებურ აბორტებს
გულისხმობა?

- არა მხოლოდ...

- ექიმბაშები? მამ, დაი-
მასხარე ერთბელ და სამუ-
დამოდ, - ჯოტად, ბრაზით,
დამრიგებლურად თქვა კლა-
რამ, - რომ ყველა, ვინც თუნ-
დაც სურფოს ჰკურნავს, მაგ-
რამ არა აქვს შეხაბამისი უფ-
ლება, პოტენციური დამნაშა-
ვეა. - განსაკუთრებით მკაფიოდ და მიზნომოგვრელად
გაიხსია ეს „დამნაშავე“, და ეს თქვა ქალებთან, რომლებიც
მხოლოდ ძალ-ღონეს ამზარდნენ სოფელში ყოველგვარი ბა-
ნების ნაწილებით, ნაზარმებით მკურნალობას. მათზე
თქვა ეს...

ყველა კლარას უფერულადა და სერიოზა მიხვდა, რომ
ამბორიდან მის ცოლს დააფასებდნენ და რიფით მუხედაე-
ბუნენ. იგი შეიმოძრა. იგი ლოცულობდა თავის სათავადიან
ქალებმართლ, სურდა დაედარებოდა: „რაო, მორთეთი?..
აკი ერთბოდით..“ მაგრამ სერიოზას არ დაუღრიალა,
იგი ისევ ატრიადა. ემსაკმა იცის, რა ნერვები აქვს ურთო-
დად ტარის. მან შეუმჩნევლად მოინახინა ცრემლები და
გაამოლა.

სლავკა კოფე თქვა რაღაც, მაგრამ მაგიდაზე უკვე
აღაპარაკდნენ. სლავკა დამარცხდა. ყველამ კლარასკენ
ქნა პარი, - ზოგმა სახმისი მოუტახუნა, ზოგმა შეკითხე-
ნი მისცა... სერიოზას ურთი ბრვე ნათესავი, ძია ეგორი, სე-
რიოზასკენ დაიხარა და ვერმი უთხრა:

- როგორ მივმართო?

- ნიკანოროვნა, კლავდია ნიკანოროვნა.

- კლავდია ნიკანოროვნა! - ბოხი ხმით თქვა ძია ეგორი.
მა და ყველას ხმა დაიფარა. - ა, კლავდია ნიკანოროვნა...

კლარა მოაქცაქცევ მიბრუნდა.

- დაახ, გისმენო. - თქვა მან მკაფიოდ, ზუსტად,
ზრდილობიანად.

- აი, თქვენ დაქორწინდით ჩვენს იმანზე... ნათესავზე,
მაგრამ ქორწილი არ გადავიხ-
დათო. რატომ? ნენ-ჩვეულებ-
ბის დარღვევაა ეს...

კლარა არც კი დაფიქრე-
ბულა პასუხზე. ჩანდა, სწო-
რედ ეს იყო მისი სტილი - ვუ-
რადღების ცენტრში ყოფნა,
მარჯვნივ და მარცხნივ პასუ-
ხებისა და ღამისის ფრტყევა...
როდესაც ყველა ადტატებუ-
ლია მისით, ყველა მუფრფო-
ნავს, ზოგი მალულად მური-
თავ უტყერის, იგი კი ყველას-
კენ მიაქროლებს სუნამოს,
მომხმებელბოზისა და კულ-
ტურის ტალღებს. ძია ეგორის
კითხვაზე კლარამ ჭოღოსსე-
რი ბავებუ ოდენე ჩაზნეცა ღი-
მალით, მზერა შეავლო ტექ-
ნიკრატ სლავკას და, არც კი
დაამთავრებინა სიტყვი ძია
ეგორის, ასე თქვა:

- ქორწინება - ეს ჯერ კი-
ფეც არაა ხარისხის ნიშანი. ეს,
- კლარამ ხელი ასწია, ყველას
ამენა ოქროს ბეჭედი თითზე,
- მხოლოდ სიმბოლოა; მაგრამ
არა ვარანტია. ოჯახი უნდა
ცხოვრების სიმტკიცე არ გა-
ნინახლებრება შეშუბული ბოთ-

მამტავარი მალბაქ კუხაშვილი

ლებს რიცხვით.

ო, როგორ გაუტია დღეს სერიოზასაც არ ეხება ჯერ
თავისი ცოლი ასეთი. არა, ნამდვილად კარგ გუნებაზე
იყო. ძია ეგორა, როგორც მითრებენილ, უტატატო ადამი-
ანს, ყოველი მართდან დააკარნ:

- მიიღე? ეგრა.

- რაო, ეგორმა, ჩავსება? პე-პე-!

- ნეს-ჩვეულება მოზნდომამი მიდი, ეგ მორთვი, ჯობია.
სიხარულითა და სიამაფისაგან თვდაფრელებულმა სე-
რიოზამ, ეტყობა, ზედმეტი დალა. ისე გაიამალა მხრებში,
ღამის სახლის მოპირდაპირე კედლებს შეტეხობდა. ასეთი
სიხარული დაუფულა, ღამის ერთიანად ყველას მოხვეო-
და და დეკოცნა. ტირიდა, მღეროდა, იცინოდა... მიწვედ
ქრამში გამოვიდა, თავი პირსაბანის შეუშერია, თავზე წაე-
ლი გადაისხა და სახლის გვერდით, ფარდულისკენ ნავი-
და, რათა მოწინა და გამწრლაფო. უკვე მწლებდებოდა, წი-
ავი ქრიადა. სერიოზა პაერზე გაუვიდა და დაჯდა. ოჯად გა-
რინდებულა. კი არ ფიქრობდა, როგორღაც სულთავც

სხეულთა ცხველებები. იშვიათი, საოცარი სიმშვიდე უნდა: თითქოს სადღაც მიცურავდა, დროს მშვიდ, მძლავრ დინებას მინებებოდა და უბრალოდ და ნათლად ფიქრობდა: „აი, ცოცხალი ვარ, კარგია“.

უცებ ყური მოკრა ორ აჩქარებულ ხმას სახლის პარმალზე. გული მტკიცუნულად შეუფრთხილდა: ცოლის ხმა იცნო. ვინმისა. კი, კლარის ხმა იყო. მეორე კი ნათესაობი. სლევკა და კლარა ფიცრის ტიპითიან მივიდნენ და გაიყრდნენ. სერიოგა ტიპარის ერთ მხარეს იყავა, ისინი კი მეორე მხარეს იდგნენ... თანაც ისე ახლოს, რომ გულსისკემის გაგონება შეიძლებოდა, არათუ ხმისა ან ჩურჩულის, ან რაიმე მოქმედების: ასეთმა სახბლოცემ – თითქოს სანოლს ქვეშ ინება – თავიდან ისე დაარქვტიანა და გააბრუნა, რომ სერიოგამ ხედეფის განძრევაზე ვერ შეძლო.

– ჩემო გვრიტო, – აღერევა, წყნარად, ასე ნაცნობი ხმით ამბობდა კლარა, – რატომ ჩვენთან ახე? მოდო ერთ... მწუ-მწუ. – ისე ნაცნობი იყო ეს, ისე ახლი... – ჩემო მშვენიერო, ჩემო საოცარო... მწუ-მწუ, ჩემო ტკბილო...

ისინი ანკობდნენ, ტიპარს ეჯახებოდნენ. სლევკა პარდას განაღებინა მუტუბუტინი, რაღაცას ეკითხებოდა კლარას. სერიოგას არ გაუგონია მიხი სიტყვები. კლარა წყნარად იცინოდა და ამბობდა:

– ჩემო ტკბილო... საით, საით? ახ, მუ დედოქო! მაკოცე ცხვირზე!

„დამერთო, რა ხდება! – შიშით, ზიზლით, ტკივილით გაიფიტა სერიოგამ. – რა ხდება! და ყოველივე ცოცხალი, რასაც ახრი და სახელი ჰქონდა, უფსრულში ჩაიხიდა და ერთი პატი ორიო გაიწნდა. არც სახელი, არც ახრი, – ერთი მათი იყო. „ახლა სულერთია“. – გაიფიტა სერიოგამ. და გადაბოჯა და ორმოხა ეკნ.“

– კლარე-ტოი, ეს მე ვარ, სულ-როი! – დაიძლირა უცებ სერიოგამ, თითქოს ზღაპრის პუცებოდა და იმ ადგილას იყო მოსული, როდესაც მელაკევა მამლაყინანს სახლიდან მივიდა და უბო-აა-უუ! და სამიღერიოვე განაგრძო: – მე ახლა თქვენ მით-გვლავაო.

შემდეგ ვეღვაფერი ისე გაკრთა, როგორც სიზმარში: ხან ვინ დაინახა სერიოგა, ხან ვინ... ხან სახლად ვარბოდა, ხან ხალხი ყვიროდა. აღარ ასოსავა, სხეული თუ ქეონდა. თითქოს ერთბაშად უზორცო ვახდა. როგორ აღმოჩნდა მის ხელში ნაჯახი, არც ეს ახსენდა. კარგად დაიმახსოვრდა მხოლოდ ის, თუ როგორ გადახატა ღობეზე კლარა ვარცნილობა ჩამომოვდა, თმა განქნოდა. როცა ღობეს გადავლედი, მისი ანთორა ფაფარი ყაფიყე დადგა... როგორც ცეცხლი, ისე ანთო. აი, ეს მფრინავი მომენტე საშუადამოდ აღტყბება სერიოგამ მემსიერებაში. შემდეგ, როცა სერიოგა თავის ყოფილ ცოლს ისვენებდა, თვალნინ ვოდეფთის ეს სურათი – ფრწია – წარმოუდგებოდა. და ეს სასაცილო და მტკიცუნელი იყო.

მაღე ვეღვა დაინარადა და დაწუმდა... ვეღვა სახლად მიიშალა. სერიოგა მარტო დარჩა ნაჯახით ხელში... და განცნობიერება დაინყო, რაც მოხდა. აუტანლად მტკიცუნელი იყო ვეღვაფერი. ისე მტკიცუნელი, რომ მუნქივა ქრდა. „რა არის ეს, რა არის ეს! რა უნდა ექნა?“ – გაიფიტრა სერიოგამ... მარცხენა ხელი ლატანზე დადო და თითებზე ნაჯახი დაირტყა. ორი თითი – საჩვენებელი და მუა. – ნამსვე მოწყდა. სერგოვმ ნაჯახი გადაადგო და საა-

ვადმყოფოში წაივდა. ახლა სადმე მიიწე ქეონდა ნახს-ველელი. ხელი პერანგის კალთით შეიხვია.

ამ დღიდან სოფელში უთითო შეარქვეს. კლარა იმ დამიოვე წაივდა. შემდეგ დოქუმენტებიც გაუგზავნეს სახლად: შრომის წიგნაკი, პასპორტი... სლევკაც წაივდა და არდადეგებზე მტკი აღარ მარბოდა. სერიოგა ევეღებოდა მემბონას გეგმტკორზე, თავის უთითო ხელით მარბოვს, თანაც უწინდელზე არც ისე უარესად. კლარაზე არასოდეს ლამაპაკოსს, მხოლოდ ერთხელ გაუბრადა გლეხებს.

- ხომ გეუბნებოდით, სერიოგა, ავი ქალია-მეთქი...
- რა ავი ისაა? – უცებ აღელდა სერიოგა. – რა შეუთია საივე?
- მა, როგორია, კეთილია?
- რა შეუთია, კეთილია, პოროტია? საივეთეოა საიქმე?
- მარბოა?

– არაფერი. არ ეციო... მაგრამ საივეთეო არაა. ხომ არის რაღაც სხვა სიტყვებში... სულ ერთბაშად რომ ურს-კუნებო: ავია, ავია შეიძლება, პირაქით, კეთილია: მოცე-სისთვის სურდა დახმარება.

– სერიოგა, – დაინტერესდნენ, – შენ ხომ... ვიყვარდა ის... რომ ჩამოსულიყო, ამატებდი?

სერიოგა გააწუმდა. არაფერი თქვა.

- მამი. ვაღებებშია თეთიან დაინყეს მსჯელობა.
- რა, გეოია ჩამოივდე!
- რატომც არა? იფიტრებს, ვეფერადო...
- კი, უყვარდა, უყვარდა. მაგრამ ამის უყვარდა, იმას კი არა. ის უცებ გაუფუტებული ქალია, ერთხელ მაინც აღარ გაჩერებდა. ახალგაზრდობაში რომ ვაფუტებდა ადამიანი, წასულია მიხი საქმე. ვინც ვაყო აღლე, ვინც ქალი, სულერთია. ხანდახან თეთიოხაც არ უნდათ, მაგრამ აკეთებენ.
- მარბოლია. ხეს რომ გული დაუღებება, ნიაგი ნაიქცევა.

– ძლიან ააშეებინეს თავი. – მთელი გრწნობით თქვა კოსტია მიბოკოვმა, მუხუბდამე, მაგრამ ენაშიწარლმა კაც-ცხორებდა აქუთ, ცხენებს და მამაკაცებს კი უფული. მარბოლიცა. ააშეებინეს თავი და ნაივიფენს კოდეც სულდიან. აგერ, იგნახა ფურადილივის ცოლი დათვრა, სულელი, და ქმარი მარბცხენია, მიუღე სოფელი ათრია ქმარში. შერე ისევე ქმარს უთხრა საყვედური: „რატომ დამართე აშეენის დაღვევის ნებო!“ მამ!

– ახალგაზრდები კი არიან... კაბებს შეხედე ახლა მაგათასა, მი-დო-ან... ფუი!

სერიოგა განაპირას იყავა. საუბარში აღარ მოულია მონანილობა. ბალახის ღერს კუნებდა და სახლად შორს იქრებოდა. იგი ასე ფაქრობდა, მა გაცნობია, აღბათ ამის განცდეაც საჭრო იყო ცხორებებში. კელავ რომ დასეცემოდა ახოთი შეხი, ისევე გახლიდა მელაკევის მის შესახედრად. მტკიცუნელი გახლიდა, მაგრამ მაინც დღესასწაული იყო. რა თქმა უნდა, დღესასწაულზე ქეიფს თავის ტკივილიც მოსდევს. ასეა... მაგრამ ხომ იყო დღესასწაული იყო. პოდა მარბა.

რუსულიდან თარგმნა
ანჟორ აბაძინაძე

1939 წლის თებერვლის დასვლეს ესპანეთის რესპუბლიკა, თითქმის საწმინდოანი გმირული ბრძოლის შემდეგ, სულს ღუფავდა. მუხამბო-ვო ფრანკომ, პიტლერისა და მუსოლინის შემწეობით, და-მარო ქვეყნის კანონური ხელისუფლება. მადრიდთან გაქცეულმა მთავრობამ თავი შეაფარა პატარა ვალიად ფი-გერასს (20 კილომეტრი საფრანგეთის საზღვრიდან), რომელიც მცირე ხნით გადაიქცა რესპუბლიკურ ენაპენის დედაქალაქად.

გახუთ „იზვესტი-ას“ კორესპონდენტი, სახელგანთქმული მწე-რალი და ფრანკლისტი ილია ერცმბურგი ფი-გერასის მახლობლად მდებარე რომელიღაც სოფელში, გლეხის სახ-ლში, მიაგნებს თავისი-ანებს. ვებერთელა ბუბარში ცვეცხლი ვი-ხეჩუბს. სატვირთო მანქანით ნამოუღიათ საბჭოთა ელრის ბიბ-ლიოთეკა და იტლუ-ბული არიან, რომ დაწ-ვან - აბა ფამისტებს ზომ არ დაუტოვებენ რუსულ ნიგნებს!

ერენბურგის სიტ-ვეით, ბუბარში ნიგ-ნებს ისროდა „კავუ“, რომელსაც ესპანეთში ეძახებენ კოტოს. მე ვუფრთხოდი მას - იგი არც დიალომატი იყო და არც სამხედრო“.

წევედა ნიგნებს და რეპლიკებს ისროდა: ეს ეინ არის? ბუქსირი მიბრძანებით, ალექსანდრ სერგევიკო... ტოლ-სტოი? ევეილი მგ ხაერისა, ღვე ნიკალავეიკი!

ერენბურგის ვერიც დგება. კოტოვი დახვედას წიგნის გარკვეან: ამ, დღე მეორე, კრეზაციის უღლება უნდა და-ვუთმოთ აეტორს“.

ერენბურგის მიერ ფრთხილად მინიშნებული პირიერე-ბა გახლდათ ნაუმ ეტიხეზონი, საბჭოთა დახვერვის რეხ-დენტო ესპანეთში (ოპერატორული ფსევდონიმი - ღლორივ კოტოს).

1940 წლის ავგისტოში სწორედ მისი ხელმძღვანელო-ბით განხორციელდა ღვე ტროცკის მკვლელობა მესსიკა-ში, რისთვისაც ეტიხეზონ-კოტოვი ღენინის ორდენით და-ავჯილდოვდა.

მეორე მსოფლიო ომის წლებში პარტიზანულ მოძრაო-ბას მუერეობდა. 1951 წელს დააპატიმრეს აბსურდული ბრალდებით (კოსმოპოლიტიზმს ებრძოდნენ). წელანად-ნახევიარ კავარსა საპყრობილეში. სტალინის სიკვდილი-დან ერთი კვირის შემდეგ გაათავისუფლეს. გამხდარი და დასწრულესული დაბრუნდა შინ. ოჯახში უამბეს, შერი მე-გობრები ზრუნვას არ ვაკვლებდებნო. ამის გავიგებამზე ერთნგინი აღმყოთდა: ასინი საბჭუ ეუდად მოქცეუ-

პარტია მუდამ მართალნი!

რება არ უნდა გავნიათ თქვენთვის“ (1954 წელს ირე და-პატმირე).

კოდეე უღრო შორს ნასულა ყველახ მხებელი „ნაწა-დორიწე“ ეტიხეზონისა - ტროცკი, ოქტომბრის რევოლუ-ციის მთავარი ორგანიზატორი.

1924 წლის მაისში, კომპარტიის XIII ყრილობაზე მან განაცხადა: არც ერთ ჭეენგანს არა სურს და არც შეიძ-ლება იყოს მართალი თავისი პარტიის წინა-

აღმდეგ. პარტია, სა-ბოლოო მინარიმით, მუდამ ანარტია... მხოლოდ პარტიასთან ერთად და პარტიის მეოხებით იქნები მართალი, რამეთუ სიმართლის რეალი-ზაციის სხვა გზები ისტორიას არ შეუქ-მნია. ინველისელებს ატუთ ისტორიული აწ-დახა: მართალი არის თუ არ არის, ეს ჭეენ ტეყყანაა. გაყულებით მეტი უფლებით ჭეენ შეგვიძლია ვითქვათ: მართალი არის თუ არ არის, ეს ჭეენი პარ-ტია“.

კოდეე ვლ დობიკას

ტროცკის ფორმულამ „პარტია მუდამ მართალნი!“ თუ-ვისლავილ რეტისორს დუშან მაკავეებს ანგვარი სცენა მოთავიანო: როდესაც საბჭოთა დახვერვის ესპანელი ატენტო რამონ მერკადერი წერაივით გაუხეთქეს თავს ტროცკის, ხედეალის პირს მისულ ბედად ოქტომბრო-სა ამაყად წარმოთქვამს: „პარტია მუდამ მართალნი...“ თითქოსდა ეთანმემხოვეს კრემლში გამოტანილ სასიკ-ვდილო განაჩენს.

ეს სცენა, აღბათ, რეტისორის შემოქმედებით დანატ-ზის ნაყოფია, მთარამ შეესაბამება ისტორიულ სინამდვი-ლეს. თუკი არ უთქვამს, უქველად უნდა ეთქვა, რათა კა-დეე ერთხელ, სიკვდილის პირას, ხმახადა წარმოეთქვა თავისი ურვევი კრედეო.

ტროცკი გამოინაკლის არ უყოფილა. ანალოგორი სუ-ლისკვეთებით სხებეც იყენეს გამსჭვადული. 1937 წლის იუნისში, როდესაც ხერეტდანს, კლვის სასხედელო ოლქის სარდალმა, გენერალში ოონ იაკონმა ნამოიხთა: „კავ-მარჯოს პარტიას! გავმარჯოს სტალინი!“

პარტიის მთავარი იფოლოციის ბუბარინის სიტვეით, სტალინი პარტიის სიმბოლოდ იყო ქვეული.

სამხდათ... ხვეეროთ... თქმულ არხ: ამი თუ იმ დეის დანატკური ერთგუ-ლება სრულიადც არ მეტბეელებს მის უდაყო სიმარ-თელსო.

დემნას ხილვა აქვს...

ნახევარი საუკუნის წინათ ე.წ. „იმედის“ შენობის სხდომათა დარბაზში ავღო-ფრანგული ქართული საზოგადოებრივი აზრის დაუნდობლად, მაგრამ უღრმესი პატივისცემითა და გულწრფელი სიყვარულით, აკრიტიკებდა“ გრიგოლ აბაშიძის რომანს ღამის-ვიორებისა და ველსაცხელი ქალის სიყვარულზე (უნიკალური ემიზიადი „ქართლის ცხოვრებისა“), რომელსაც ერქვა „ღამარელა“.

ზუმრობისათვის არავის ეცა-ლა და ღმერთმა დალოცოს სხდომის თავმჯდომარე, სახელმწიფეილი მწერალი დემნა მენგელია, სამჯერ თუ ოთხჯერ რომ გამოაცოცხლა დაბნობი (გაზრდებში სწორედ ისე წერდნენ ზოლემ: „ღამარბაზი გამოცოცხლებია“).

დიახ, სამჯერ თუ ოთხჯერ დემნა მენგელიამ აღიარებული ავტორის (შელისფდლებაც აღიარებდა და მკითხველაც) გრიგოლ აბაშიძის ნაცულად, ვითომდა შემშვალაო, დაასახელა „გრიგოლ რომაქიძე“ – სამშობლოდან გადახეიწილი, ნაციტურ გერმანიაში თავმჯდომარეული კაცო, რომელსაც ნციისტები აზრლებდნენ, პიტლერისა და მუსოლინიზე ნიშნები დანერგა („მეორესტროკის“ დროს გამოირკვა, რომ მართლა დაუნერგია).

გრიგოლ რომაქიძის სახელის ხსენება საქართველოში სასტიკად იყო აკრძალული, ისევე როგორც მისი გენიალური ნაშრომების კითხვა. აკრძალული ხილი კი, მოგვსენებათ, როგორი ტიპილია!

ახლა ისიც ვითხოვთ, რას ნიშნავდა დემნა მენგელიას ასეთი ღალაობა? უზარალო ეპატაგი იყო თუ მთელმხარე ფისიფენტური მუხტის აფეთქება – აკრძალულ სახელს ვამბობ და არაფრისაც არ მემჩნიათ.

ეგზე რომაქიძის უზომო სიყვარულმა აიძულა? თბილა, თბილა, აზნანავებო! დიახაც უზომო სიყვარული ვნით გულში ანდა როგორ არ ექნებოდა, მის ადგილზე ვის არ ექნებოდა?!

დემნა მენგელია

გაგრძელებული გადმოცემის მიხედვით, გრიგოლ რომაქიძეს, ვიდრე სამშობლოში მიატოვებდა (ე.წ. 1932 წელს), სავარაუდო წარმართობაში: „დემნას ხილვა აქვს!“ (ეს ფრაზა უნდა ნაკითხვით რომაქიძისეული ფიგურებისეული ინტონაციით, „ღამარას“ წერისას რომ დაიღვინა – „ხილვა“-ში მკორე ზმოვანზე უნდა დასვით მიხეილო, ღამის დავით აღმაშენებლის მიხეილივით ბასრი და მჭრელი).

ათას ლენინის ორდენისა და ათას სტალინურ პრემიას დაზრდილავდა რომაქიძის ელვარე ფრაზა. ქართული მწერლობის მეტრე უტოქმანოდ გამოარჩედა დემნა მენგელიას კალმოსანთა ჯოგადან და მისთვის ჩვეული კატეგორიულივით უკედავებას ანიჭებდა. მთავარი ათასი კრიტიკოსისა, მთელი მსოფლიოდან რომ მოგვხიკათ, ვერ გაუტოლდებოდა ამ ფრაზას.

მოდ და ნუ შეეფიქრებდა ამგვარი ქების მოქმეილი!

და რით უნდა გადაეხება სამაგიერო სამშობლოს მოწყვეტილი თანამოკალმოსათვის?

ოქროს ასოვებით წაწერება საქართველოს ისტორიაში, რომ ამა და ამ წელს, ამა და ამ თვეს, ამა და ამ დღეს, ამა და ამ საათზე – „იმედში“ გამართულ საჯარო სხდომანზე მაინამა და მაგანამა რამდენჯერმე დაიღვრა აკრძალული სახელი ქართული მწერლობის უწინკველი რანდისი, ეს ხსენებას საკუთარ ცოლუბანანაც კი უფრთხოვდნენ ქართული მწერლობის დევეკებო.

არწახული და გაუგონარი ეპეკაცობის მოწმე გახდა მთელი თბილისი და სრულიად საქართველო.

იგვა 1958 წლის მაინა.

და ვერ გააქარწყლებდა ოდინდელი კურთხევის სიდიადეს იმედე გამოცემამი შემონახული სეკეტარკური შეკითხვა გამორჩეილი მწერლის ადექსანდრე ქუთიათელისა: „ბატონო გრიგოლ, გაგვაგვიჩინეთ, ასეთი რა იხილა დემნამ?“

ძრწონიჰა

ის იკლის რუსთაველის თეატრის ექსპერიმენტულ დარბაზში ნესტან-ნესტ კვიციანის რომანის „იღვარების ტექსტი“ პრეზენტაცია გაიმართა. ეს ავტორის მუხუცი წიგნია. პირველი ნიგეის გამოცემის სიხარული 18 წლისამ განვიცდივეო – განაცხადა ახალგაზრდა მწერალმა.

პრეზენტაცია თითონ ავტორმა გახსნა. მან წაძღობა გადაუხადა სტუმრებს და რუსთაველის თეატრის ხელმძღვანელობას, მუხედ კი სიტყვა გადასცა ნიგნის რედაქციის გვა ლომიძეს, რომელმაც აღნიშნა: „ესა რომანში, რომელიც თავის სიტყვას ბტყვის თანამედროვე ქართულ ლიტერატურაში, მასში იგრძნობა პოსტინფესტრული პულსის ცემა“.

„როგორც სამყაროში, აგრეთვე რომანშიც ადამიანი დანანერებულო“, – დასძინა ნიგნის რედაქტორმა.

შე მთელელოც არა მარტო ნესტანს ამ ნიგნის გამოცემას, არამედ ველსს, ვისაც უკვარი ლიტერატურა. ამ რომანში ბეკრი თქვევანო საკუთარ წარსულს ამოკითხავს, ნიგნის მომხმბელებლმა ვრთვარაჟ იხივა, რომ კითხვის დროს ავტორის სქესი მოუღებო ვერე ამოვიცოთ, ისე საანტრესოვდა დანერლო. უკულოვებ ნესტანს ამ დელს“, – აღნიშნა მწერალმა დითო ტრამკულმა.

პრეზენტაცია ედეტტორული მუსკის პარმონიამი მიმღინარუობდა, რაც ინტენსი მატებდა საღამოს.

სიმბოლოთა ენციკლოპედია - პირველად ქართულ ენაზე

ქართულ კულტუროლოგიურ სივრცეში ერთი ნიშა დიდახან იყო შეუსრულებელი - ეს გახლდათ სიმბოლოლოგიური ხასიათის ენციკლოპედიის არქონა - უმატიცებელი "ფუფუნება პანკაელსაუკუნოვანი კულტურული ტრადიციის მქონე ერისათვის. სწორედ ეს ხარვეზი შეავსო ზაზა აბზიანიძისა და ქეთევან კლამელიძის "სიმბოლოთა ილუსტრირებული ენციკლოპედიის" პროტექტუმმა, რომელიც 2006-2077 წ.წ. ჩინებულ პოლიგრაფიულ დონეზე გამოიცა გამომცემლობამ "პაკმა".

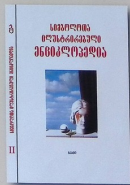
პირველი ტომის ანოტაციაში ზუსტად განისაზღვრა "სიმბოლოთა ილუსტრირებული ენციკლოპედიის" მიზანდასახულება: "გამომცემის თვალთვალს, სტრუქტურად და უაღრესად მდიდარი ხაილუსტრაციო მასალად, პირველ ყოვლისა, ახალგაზრდა მკითხველზეა გათვლილი. სწორედ ამ, ცნობისნაადილით გამოირჩეულ აუდიტორიის განსაკუთრებით დაინტერესებს სიმბოლოს იდუმალი ბუნება, მისი ესთეტიკური და ეპოტრიკული ასპექტები. ყოველივე ეს ენციკლოპედიაში წარმომტნილია მხოფლიოს ძირითად კულტურულ ტრადიციათა მიაგალითზე, ამ მრავალფეროვან ფონზე მკაფიოდ ჩანს ქართული კულტურის ფუნდამენსა და სიმბოლოთა სისტემის განუმეორებელი თავისებურებანი".

"სიმბოლოთა ილუსტრირებული ენციკლოპედიის" პირველივე ტომის გამოჩენამ დიდი ინტერესი გამოიწვია მკითხველთა შორის, ხოლო ავტორიტეტულმა ფორმამ შეაფასა, როგორც "წლის საუკეთესო წიგნი" და პირველი ხარისხის პრემია მიანიჭა "ვეთიბი ბანკ ჯორჯიას" შიერ დაარსებულ კონკურსზე "პარნასი".

სიმბოლოთა ენციკლოპედია ანბანური პრინციპითაა აგებული და მხოლოდ სემანტიკურად გადამჯაჭვული სიმბოლოთა ჯგუფები დაუსანტრირებლადაა წარმოდგენილი (მაგალითად: "ასტრალური სიმბოლოვა", "ფერთა სიმბოლოვა", "საიდუმლო ორდენთა სიმბოლოვა" და ა.შ.). ამ სტრუქტურული პრინციპიდან გამომდინარე, I ტომი მოიცავს სტატიებს "ადამიანიდან" - "მღვანემდე", ხოლო II ტომში თხრობა იწყება "ნაღისა" და მოაუბრება "პაურის" სიმბოლიზმით. დიხა, თხრობა, რაგან ფაქტობრივად, ავტორებმა პატარ-პატარა ესსეები შექმნეს ამა თუ იმ თემაზე. (სოჯგერ, არც თუ ისე "პატარა", როგორცია, მაგალითად - "სიკედილი და იმქვენიური სამყარო", რომელიც სინამდვილეში დრმა და საინტერესო ექსკურსს წარმოადგენს სიმბოლოლოგიისათვის ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს სფეროში.

ამისათვის, რომ მკითხველს მიახლოებითი წარმოდგენა მიანიჭ შექმნეს ამ უნიკალური გამოცემის შინაარსობრივ და ვიზუალურ სიმდიდრეზე, საკმარისია ითქვას, I ტომის 162 გვერდი იტევს 195 ტერმინსა და 355 ილუსტრაციას, ხოლო II ტომის 168 გვერდზე, შესაბამისად, განთავსდა 351 ტერმინი და 328 ილუსტრაცია. ასეთია "სტატიისტიკა", რომლიდანაც მიანიჭ შეიძლება გარკვეული დანაკების გამოტანა.

საზოგადოდ, კი, აღბნათ, იმ ფასკენას გამოუციტანთ, რომ ისეთი ორტომეული, როგორცია ზაზა აბზიანიძისა და ქეთევან კლამელიძის "სიმბოლოთა ილუსტრირებული ენციკლოპედია", ყოველი წიგნი - ოჯახის ბიბლიოთეკას დამამყენებდა.

საბაშაბი

ნიკოლოზ ციკლაური